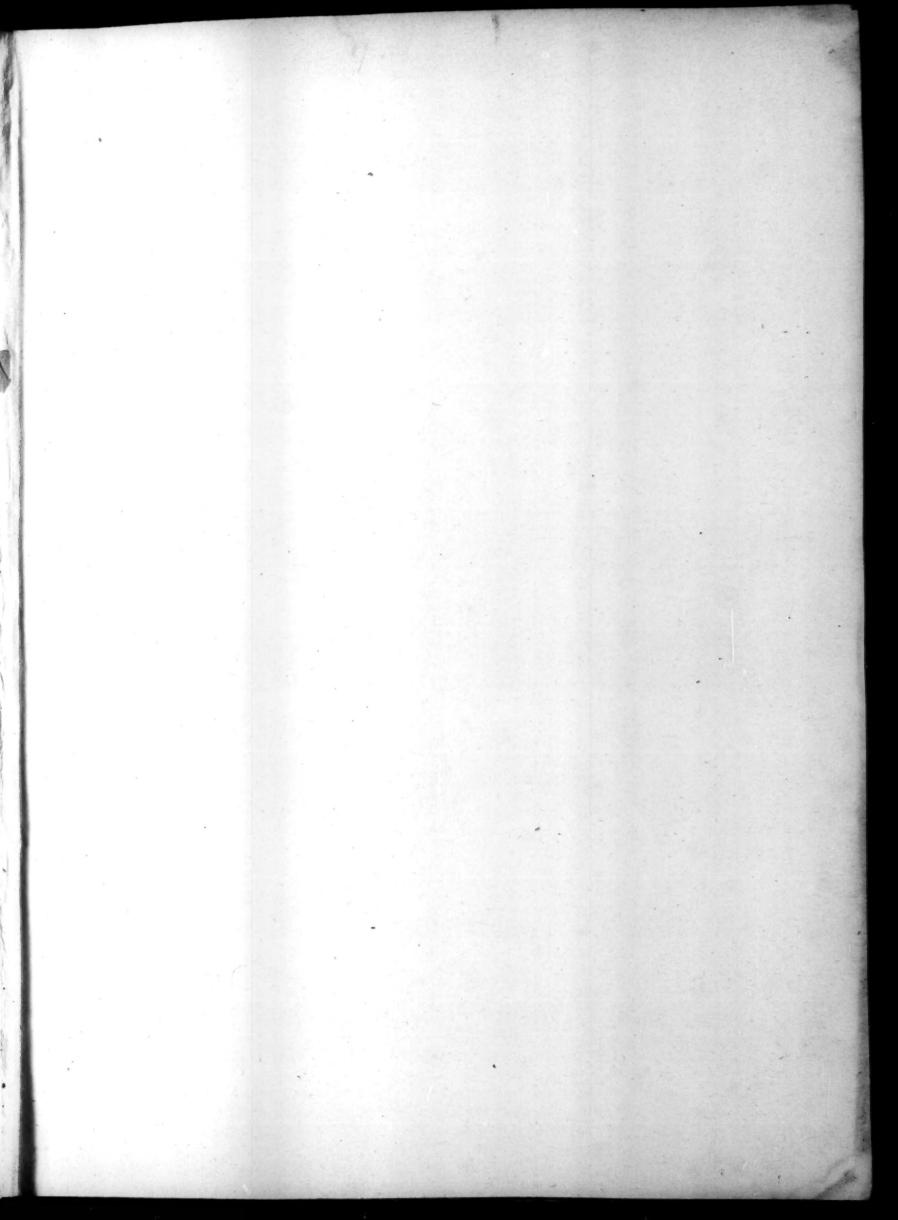
Edition her Pare Witchcraft Clements Farmer's antograph, offore C18. the Zan Sychen of the

Edition her Pare Witchcraft Clements Farmer's antograph, offore C18. the Zan Sychen of the

A n 20.

a. Surales. Autor in Loc Libro id agit ut omniber bus etiam in gnæ anima destituenter noum tribuat, resensetur à Th. Timere, om. 1, der Kachricht. von varen Büchern vogt Cat. Lib. var? P.167. ermont in his Biblioth curioused. 6. 7. 15) inform le. "Edition rare: 4 jt de refr? one in 1637 it plus rare, que la francère. [+ France . [Daves . 1764.) 0.14.0]

7440 2228

M/

THOMAS

CAMPANELLA

legi, nihilque reperi Quain. Quantin Qua R A T us A O furus;

mum ilhus oftendir in evertendis fallis, & probandis veris ingeniu ofic Lungling manum Var Red Atian le Bufter Teniu ofic Lungling manum Var Red Atian le Bufter Teode 93. Various promotiones & financia authoritate C

dionem refereum. Ex quibus dim fantem centro, ve in lucem eda-

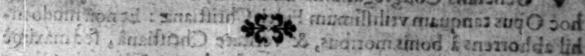
Datum Roma in Cologio C Bongenine de Cologio Lid est. Fr. Fracisci Actor us Ancto Mar Sancti Bonauchture Regenste 101.00

LIBROS QVATVOR,

omnésque illius pattes ; partiumque particulas SEMSV donates esse, alias clariori, alias obscuriori ; quantus insatum sufficit conferuationi, ac Torius in quo consentiunt, probatur. As Arcanorum naturalium rationes aperiuntur.]

CORRECTOS ET DEFENSOS à stupidorum incolarum Mundi calumniis per Argumenta & Testimonia Divinorum Codicum, Natura, sc. ac Scriptura, corumdémque Interpretum, scilicet, Theologorum & Philosophorum, exceptis Atheis.]

lure potifico DEDICAT CONSECRATOVE.

conformin. Propresed eige I'S P'I & P. A. quin Eringing.

Apud IOANNEM DV BRAY, via Iacobaa, sub Spicis Maturis,

M. DC. XXXVII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

LICENTIA ROMANA.

TMPRIMATYR; si videbitur Reuerendissimo M.S.P.

A. Episcop. Vimbriaticensis Vicesgerens.

Approbationes Romana.

R. P. Mas. The ma Camparella Ord. Prad ex mandato. Rever. P. M. S. F. attente, & maiori, quâ potui, diligentia perlegi, nihilque reperi, quod Osthodoxæ Fidei, aut sanæ Doctrinæ refragetur. Quinimo cum genuimus sit Autoris sætus; vt maximum illius ostendit in euertendis falsis, & probandis veris ingenium sic incundificium genium esiam atque etiam demonstrat vtporè SS. Patrious apprime conforme; & innumera authorum ledionem refertum. Ex quibus dignissimum censeo, vt in lucem edatur: neque enim sensu debet carere, qui sensum omnibus impertit. Datum Romæ in Collègio S. Bonauenturæ, die 9. Feb. 1631.

Ità est. Fr. Franciscus Antonius à fancto Senerino, Collegij.
Sancti Bonauentura Regens & Rector.

Sensum Rebus inesse, vei non minus ingeniose, quam erudite Sefenditur in præsenti, S. Scripturæ sensum existimo, atqueideo Opusculum hoc dogmatibus Fidei, ac moribus conuentre. Datum Roma in Conuentu S. Syluestri, die 5. Maij 1631.

Ego D. Lautentius Gauottus, Cler. Regul. Theologus,

Approbatio & Licentia Parisiensis.

VIdi ego Fr. Antonius Mallet, Doctor Parisiensis, & Vicarius Generalis Congregationis Gallicana, Ord. Prædic approboq; hoc Opus tanquam vtilissimum Fidei Christiana: Et non modo nihil abhorrens à bonis moribus, & veritate Christiana, sed maxime consonum. Proptered etiam de more facultatem & licentiam do vt imprimatur, & publicerur. Parisiis in Collegio S. Iacobi, die 24. Ianuarij 16:6.

Fr. Antonius Mallet, qui suprà.

BK 4.3542

EMINENTIS SIMO D.D. Cardinali Duci RICHELIÆIO, PARI FRANCIÆ,

SVMMO GALLIARVM
THALASSIARCHÆ.

o M M ENTARIOS

de Senfu Rerum & Magia, ante me Autorem ipsorum, in lucem
editos: in quibus Mundum esse
Dei statuam viuam, non mortuam; & totum, & singulas
partes SENSV praditas, quantus toti & partibus, ad sui ipsa-

rum conservationem, & conspirationem requiritur; hominesque arque bruta intra ventrem Mundi, instar vermium in nostro ventre, qui nostrum SENSVM, & vitam, & fortunam non percipiunt, habitare, nuper ostendimus: cum

oporterer illos, postquam in lucem Autor exist numinis vi, instaurare, defendereque contra stupidos rerum inspectores, imperitos que indices. [Id quod fecimus ex duplici Dei codice, videlicet, R erum Natura, & S. Scriptura, corumque interpretibus, hocest, Theologis, & Philosophis omnibus, exceptis ijs, qui Deum esse negant; ideoque vitam sua statua non agnoscunt]; ac proinde armatos in publicum emittere, non nist sub tuis Auspiciis, Eminentissime Princeps, cuius sub tutelà absque timore sto, quasi prodromum, o. Librorum Theologia Vniuersalis, per omnes Terrarum Sectas incedentis, Tibi nuncupandorum, commoditatemque exeundi prastolantium, promulgari volo. Etenim tu pene solus mihi videris in Mundo, non vt vermis, sed vt aliger versari, non communis, sed Angelicus Ales. In hunc enim nata est Natura hominis generosi etiam converti, instar serici vermis in papilionem. Vnde Poëtarum Poëta Italus canit.

Purg. Cant. Non v'accorgete voi, che noi siam vermi, Nati à formar l'Angelica Farfalla;

In hanc mirificam Pyraustam lucis amicam multos conuerti libenter videmus, quicunque natura nostra sublimitatem non negligimus. At te insuper inidem, non simplex;
sed in sacrum Ezechielis Animal, quatriceps, alatum, plenum oculis ante & retrò; imò e aqualiter auritum, totus Mundus admiratur. Es enim Leo sacerad militiam;
vnde Fato diceris ARMANDVS; Homo ad prudentiam vnde loannes; Bos ad populorum locuples alimentum;
vnde RICHELIEIVS; Aquila, ad occultorum &
supernorum contemplationem; vnde PLEXEVS, à
Pankaupr, Oceani Filia: ex quo Aquila, aliaque

DEDICATORIA.

Aues, teste Moyse, ortum habent. Quidquid enim in Solo, & Salo, Physici, & facri, & politici, & insuper atherei Mundi, sit, tuos oculos innumeros, auresque totidem tuas non effugit. Europa non sufficit obtutibus Admirabilis RICHELIAI, dum inseriora tractas; Africa, & Asia, & America ingenio & negotio tuo subsunt. Felix Gallia Regnum, cui tantum losephum dedit Dem! Felix Rex, cui tantum Achatem! Ex Regno diniso, dilacerato, nidis impiorum & rebellium pleno, fecisti prudentia tua mirifica, Regisque Piissimi, ac Fortissimi virtute, Regnum vnitum, bonorum domicilium, scelestorum form dinem, Christiana Ecclesia tutum propugnaculum, Musarum refugium. Vnde bene conspicimus TE totius SENTIENTIS Mundi Epilogum non vulgarem, arcanum S B N S V M Totius agnouisse, & hausisse. Spiritum quidem vitæ esse in Rotis elementaribus priusquam in ciuilibus, Hieron. cum Origene declarauerat. Quapropter Opusculum hoc de vità, SENSVQVE RERVM, sublime quidem, etsi non sublimiter scriptum, Tua Sublimitate, puto non indignum. Rogo, intuere, vetuearis, testimonium observantia mea erga EMINENTIAM T. & EMINEN-TI & T. Synopsim er Symbolum; ad quam Rerum Opifex, & Gubernator, Vita, Salus, & Artifex sapientisimus Rerum, seruatum de faucibus Orci post 30. annos atrocissime persecutionis, propter Amorem Gallorum, non quà Galli sed quà Liberatores Orbis; me transmisit non frustrà: si, qua per vilia instrumenta solet facere Deus, quò ab illo, non à nobis agnoscantur, considerare mihi dignabere. Obsecro, ô Magnanime, dum tuorum Oculorum aly vigilant, aly dormiunt, super seruum tuum; non dor-

DEAD OF TOTALA.

miant omnes: ne quis deceptor, aut deceptus Mercurius, meum extinguat, sicut incapere, prasidium. Idcirco vno Aquila sue, quaso, alteroque mystici Hominis tui, non Argi fabulosi, oculo, ascendens ad cor altum, in quo exaltatur Deus, & vbi Excelsus Dominus humilia respicit; me seruum non vulgari iustitia, sed Heroica conspice Magnanimitate affluenti, vt Deus; non improperanti vnquam, vt homo. Quare dicunt iterum in Gentibus? vbi est refugium eius? Et quare pro libertate Christiani Orbis, abs Te sedulò procuratà, dum oro, laboróque, quasi nondum tutus tuis sub Alis, mihimet dicere cogar: Quare tristis es, anima mea, & quare conturbas me? Vnico intuitu, si volueris, nubila mea serenabis. Agnoscat Mundus, non sine Re imploratum, quasi vacuum Nomen RICHBLIEV; nec decurtata copia vas; sed omnium donorum plenitudine, mystici Vituli tui ope exuberans Musa praclariores agnitum per sacula testificentur; Et Ciuitas solis, perme delineata, ac per Te ædificanda, perpetuo fulgore nunquam eclipsato, abs Tua EMINENTIA splendescat semper.

o certification in acquire Regulation

cast Liberarde Orbits no marking acres

nice of equations, confidence made digna-

6 Magnanines, des moram O moram

dancy diff document, better ferrison tham from disc

afirmmer to be faceri Descond

F.T. CAMPANELLA.

NDEX CAPITVM HORVM QVATVOR

LIBRORVM

DE SENSV RERVM.

LIBER PRIM V.S.

CAPVTI

ideoque Elementa ac Mundum sentire.

2 Argumenta nulla contra primam propositio-

nem militare.

3 Perperam à Lucretio sensum rebus auferri,

us à Galeno; & quid hac de re Sapientiores senserint.

A Sensum esse perceptionem passionis cum discursu rei exintis actu, & non potentia pura informationem; eiusque diffentia.

5 Ex actionibus, passionibusque Entium, omnia sentire enditur, ac sine sensu Mundum esse chaos, nec generationem.

corruptionem fieri.

Rerum operationes, in quibus ipfarum manifestatur sen sus, nà Deo, nec ab Angelis, nec ab Anima Mundi, nec ab intellectuente, vi aly opinantur; sed abipsis formis naturalibus: at non e Deo sieri.

7 Instinctume se impulsum sentientis Natura, & qui instin-

res agi ponunt, sensu ponant oportere.

8 Quacunque accidentia ab instinctu siunt, effectus esse senpartium, totius que Mundi.

APPENDIX DE MAGNETE

gaudere contactu: Mundumque animal esse.

10 Dari vacuum violencer, non naturaliter, & fen

rum comprobaricontra Ariftot. vixinque.

11 Omnem nasuram fentire, si vacuum probibet, contr

12 Spanio sensum attractiumm inesse, ac potius à rebus

quam odio haberi.

13 Mandum esse animalmortale, & quid extra le queat.

LIBER SECVNDVS.

Cap. 1. Que & quomodo dicenda remanent.

2 De Senfa materiei.

Mequeunimam neque sensum, neque formam vi materiasinu educi, sed ab agentibus essundi causis.

nuem, calidum, mobilem, aptum pati, proptere aque sentire.

5 Spontaneas generationes, carumque eventus idem dere.

6 Stulte Aristotelem generantis motioni, Anima produces & corporus fabricam committere.

7 Mortem, aliasque possiones animalis idem declarare.

8 Entia omnia abigne motum habere, animamque mol esse spiritum calidam.

9 Eundem Spiritum esse animam cognoscentem, ira lem, & concupiscibilem, & motricem contra Galenum.

10 Exconcoctione, nutritione, augmento & decremente. tum esse animam : operarique vt principale agens; nec po animaregi, nisi ipse sentiat praceptum.

11 Diner sos modos sensiendi, significandique oftendere

cum sensumin omni re.

12 Omnes sensus essetactus: at sensoria, & sentiendis differre. 13 Osapilos nervos, sanguinem & spiritum, omnes sentire, contra Aristot.

14 Positio Aristotelicorum de fensu, sensoriis, & sensationes

IS Non sieri sensationem informatione, nec perfectiva tansum passione, necessare sensum agentem, nec sensum esse puram potentiam incorporcam; sed Ens passibile, que non este se sentire mutatione modica & argumento.

16 Si sensus esset potentia passina incorporea, indinisibilis, non posset nisi semel sentire; nec multa, nec contraria simul, nec simulacra corum, sed corpori tenui mobilique hac omnia convenire.

ces, sed woum eundem spiritum corporeum sentire conferre obiecta quia idem obambulat omnia organa : & non dari sensum communem, vt Arist. scribit.

18 Animam non effe corporis formam, sed dominam & acco-

lam: excepta mente bumana,

19 Peripateticos ex una anima indinisibili plures partes effi-

cere, aut animas aut facultates differentes.

20 Memoriam in sentiente spiritu reponendam, eundemque sentire & recordari.

21 Bondem animam sentientem & memoratinam esse ima-

ginativam, & difeurficam.

- vniuersale ab vtrisque & particulare cognosci, nec vlla ratione Aristoteli panendum esse intellectum incorporeum separatum & immortaler.
- 23 Esse in brutis sensum, memoriam, disciplinam, discursum Er intellectum vinnersalis, sed non divinorum, sicut in homine, qui prastat eis etiam in omnibus actibus & quare.

24 De anima humana sententia varia.

- 25 De immortalitate ac dininitate hominis, einsque summe bono.
- 26 Praparatio ad immortalitatem animi lucidandam. Omnia Entia esse, & operari tanquam instrumenta Prima Sapientia, Summumque bonum esse in aternitatem conservari, omniaque hoc appetere, & suo consequi modo.

27 Eximitatione Austoris natura, cognoscitur homo illi con-

senire.

Cap. 28. Respondetur Pythagoricis, aliisque opinantibus de un ma humana,

29 Responsio & Epilogus operationum demonstrantium be

minu immortalitatem ac dininitatem.

so Sensum esse cognitionem veram abditam vel additam memoriam, languidam, discursum, extraneam intelligentiam remotam; omnesque communes esse menti humana ac spiritui, ipsamque huiu esse formam & immortalem. Respondeturque argumentis pracedentibus contra eius immortalitatem.

31 De oblinione & deceptione mentis, & vitiis & virtutibu

& Physionomia.

32 Num anima mundi existat.

LIBER TERTIVS.

Cap. s. Culum stellasque ignis natura constare ac sentire.

i Cælum, stellasque mosu regulari, irregularique à proprie, virtute sensitiua conservationis proprie gratia ferri omnes singulasque.

3 Cælum propria virtate moueri, stellasque à seipsis intra cælum, ac fortasse Angelicas mentes illis inditas esse ad actu

4 De stellarum sensu, & Accolis earum, & cur celantur à

5 De sensulucis & ignis & tenebrarum & frigoris & terra.

on De sensu Aeru & Ventorum , sensui spiritus animalis

7 Aërem esse spiritum communem, & deferre scientiam spirituum animalibus inclusorum ab altero in alterum.

bominis dininitatem agnosci.

Merem afficirebus presentibus futurisque atque nobis com-

de damonoplexia, de consensu aëris nobiscum.

Be Prophetiam naturalem in spiritu, supernaturalem in mente

CAPITVM.

sieri, & perperam ab Aristotele & Galeno confundi, & de Sybillie & Pythonisis.

12 Omnes aquas, liquoresque sentire, & de Sympathia &

Antipathia ip forum.

13 De sensu lapidum & metallorum, & de amicitia & odio.

14 Deplantarum sensu, sympathia, & antspathia mutua, &

Appendix de Remora detinente nauim.

LIBER QVARTVS, QVI EST De Magia.

Cap. 1. De Magia in communi, eiusque dinisione.

2 Ad Magiam cælestem requiri amicitiam Dei & sidem, & quomodo, & qualem, & in quibus, unde miracula siant supra naturam.

3 Miracula facta ab/que Dei amicitia, non vere esse miracula, sed naturalis Magia opera, aut Diaboli, aut astutia imperitos ludificantis.

4 Miracula circulatorum ludos esse astutia confictos multaque sapientiam continere, & discrimen inter vera, apparentiaque miracula.

s De Magia Diaboli silendum esse, & amulam esse dinina,

& natura viribus occultis inniti.

Scientias, artesque omnes naturali magia servire, sed quasdam magis.

7 De naturalibus affectibus, quos mouet Magus, vet perficiat

opus suum.

8 Magia naturalis ad prolatandam & breniandam vitam in vniuersali.

9 In cadaveribus sensum reperiri, & de putredine.

10 In rebus diu consumptis remanere sensum antecedentem

Grecentem; experimenta mirifica ad Magiam.

11 Non modo remanere sensum absente aut consumpto sentiente, unde deciditur: Sed etiam multiplicari & alia in se conuertere: comprobatur in morsu Appula aranea, & canis rabidi, aperiturque mirabilis quadam latens Magia, nulli huc vsq; nota.

CAPITVM.

nicari & multiplicari in res dissimillimas & distantes, confen.

sumque comprobare.

13 Vniuersales Canones ad inueniendum introductionemo

immutationem affect aum.

cum vsum applicantur.

15 Ex oculis manare vim immatatinam, & per consensum

activam.

16 Mirificas apparentias arte fieri, viente natura in visione.

Appendix de Lamiis.

17 Sonos qua motus & qua signa vim magicam mirificam certamque continere.

18 Verba vim in absentes res habere; sed sape damones dolo

se internenire.

19 Magia ad Generationem.

Appendix de Generat. artificiali.

20 Necessariam Mago optimo Astrologiam esse, & de eins virtute, veritate, & vsu.

A TERRET TO THE STATE OF THE ST

Epilogus de Sensu vniuersi.

difference intervent, apparentiet

FINIS.

line peace secural magic ferview fid and

energy of the medical figure of the production o

9 in endracerebus fon generalieres of Leonreedine.

Consideration of the contract of an interest of the contract o

the second of th

Action in a complete and say the interior started and some of the said

And the think th :本本本的本本本本的

PARAGRAPHORVM NDEX Defensionis Libri

SENSV RERVM.

QVÆRITVR.

TRVM S.literis, Fideique Catholica, conueniat, an repugnet, quod in Libro de SENSVRERVM Scripfimus; Mundum corporeum non effe faruam Dei mortuam, sed vinam. Acveluti à Dinina potestate potentiam effendi, & confernani se, o à Dinino Amore amorem essendi er consernandi se, ita à Dinia Sapientia sensum effendi, or conseruandi se, accepife, or in elemenis, or in elementatisrebus inesse; unde animalium vitas, sensus, o effe. us supra qualitates elementares, vulgo manifestas, panderemus; o an S. Patres, & Philosophi abiter senserunt, aut sentire potuerunt, pag. 1. Primum Affertum ex Apostolo & Bern.p.3.

Conclusio. p. ead.

Secundum Afferium ex D. Aug. & D. Thom. p. 4.

Obsernatoria huim Afferti. p.s.

Terium Affertumex D. Aug. p. 6.

Affertum quartum ex SS. Ang. & Thoma. p.s.

Affertum quintum, p.ead.

Conclusio principalis probanda septifariam, p. ead.

Definitio sensus, p.8.

Diffinctio fenfus , p. cad.

Prima Ratio pro S E NSV RERVM ex Animatione Brutorum, p. ead.

secunda Ratio, es communis v sus in Animalibus, & elementis exeritio : I.ex consernatione, p. 13.

Tertia Ratio ex animatorum cum elementis similitudine in motu. p.15.

Quarta Ratio ex generatione & corruptione.

Quinta Ratio ex fuga vacui, eins aner fatione. p 17.

Sexta Ratio ex appetitino & potestatino , concessio , dari etiam senfitium in rebus, p.ead.

Septima Ratio ex perfectione, p. 18.

Octana Ratio ex fontanea rerum distinctione per motum fonta Z. E Nona inductive ex sensu elementatorum, & Smpathia & anique E rerum, p. ead. E Ratio decima ex fensu principiorum actiuorum, p.20. B Conclusio, p.ead. Ex Secunda phalanx probationum ex autoritate Magnorum Philip rum,p,ead. Concluse, p. 27. Tertia phalanx probationum ex argumentatione Theologica. Prima probatio ex imagine, vel vestigio S. Trin. in cuncti rebus Secunda probatio extrinis obiectis primalitatum, vnitis facultui pag. 30. Tertia probatio ex amore Entis, p. ead. Quarta exrerum Bonitate intrinsecus amata, ergo pranota ana bus. Ergo Crc.p. 32. Quinta ex vita omnium communi & prinata, p.ead. Sextum ex eo quod Mundus eft Dei ftatua & fimulacrum. p.31. Ratio 7.ex testimonio Diminitatio in rebus , & S. Theologia firmil Confirmatio argumenti ex eo, quod Dem est ita in omnibus potenta pienter, amerose, vt omnia videantur quibusdam literatis Demil que oportere participium omnium primalitatum rebus concedere.p.g. Ratio oftana ex animatorum particularium fen fu, inxta S. Tentu P.37. Ratio 9.ex pasione animaftica morborum in pannis, & pellibuit parieribue; qua videntur non fentire, & tamen naturaliter fentiren cui nincuntur. p. 42. Probatio io. ex eo quod omnes creatura sentiunt, amant, obedin laudant, benedicunt naturaliter, pro modulo quaque suo, Deum Crest heu rem & Gubernatorem inxta fenfum S. Scripturarum. p. 44. Dua oppositiones contra vim decima probationis, p. 46. Refpensio ad primam, p. ead. ms Responsio ad Secundam, p. 50. ous Conclusio, p. 51. Quarta phalanx Argumenterum, ex autoritate Theologorum, tam dy maticorum, quam scholasticorum, exprese, vel per necessariam consequo ti4m, rebm eunetis fensum ineffe confitentium. En Dienysio Dininissimo Apostoli Pauli discipulo, 52. Ex Gregorio Theologo, 7.54. Ex Magno Athanafio, p. ead. Ex Bafilio Magno, er Chryfoft. p. 56.

Ex S. Ambrofe Doctorum primate, p. 57.

E

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Ex

Co

Re

fa

itu

m

it

er,

ap.

20

Ex S. Gregorio Ny Seno, p. 58.

Ex Lactantio Firmiano, p. 59.

Ex S, Clemente, S. Pontifice Romano. p. 60.

Ex S. Irenao Episcopo Lugdunens.p.ead.

Ex Clemente Alexandrino, p. 61.

Ex Eusebio Casariens.p.ead.

Ex Thoma Calet. Card. p. 62.

Ex Adamantie Origene, p. 63.

Ex S. Aurelio Augustino Episcopo, Magno Ecclesia Doctore, p.66.

Ex S. Hieronymo, Presbytero Ecclesia Doctore, p.69.

Ex D. Bonauentyra, Ecclefia Doctore Seraphico, p. 70.

Ex Durando Episcopo Dominicano Doctore solidisimo, p.72.

Ex Ioan Scoto Franciscana Academia Principe, p. 73.

Ex B. Alberto Magno, S. Thoma Praceptore, Philosopho, & Theologo Eminent.

Ex S. Thoma Ecclesia Doctore Angelico, Magistro Academia Pra-

Conclusio. 84.

Responsio ad argumenta principalia, p. ead. Conclusio postrema Vnsucrsalis, p. 92. & vlt.

Extraiet du Privilege du Roy.

Par grace & Privilege du Roy il est permis à Philippe Borello de faire imprimer, vendre & distribuer par tel Libraire ou Imprimeur, & en tel volume & charactere que bon luy semblera, le Liure utitulé De SENSV RERVM, & MAGIA cum sua Desensione, composé par le R.P. Campanella Stylens. de l'Ordre des F.F. Prescheurs, & ce durant le temps de sept ans entiers & consecutifs, faint tres expresses desences à tous autres d'imprimer, ou faire imprimer, vendre ny debiter aucuns desdits Liures pendant ledit temps, ans l'expres consentement dudit Borello, à peine de consiscation de tous les exemplaires, & de trois mil liures d'amende; comme plus amplement est porté par les lettres dudit Privilege. Donné à Paris 20. Apuril 1636.

Par le Roy en son Conseil.

Et plus bas.

TYPOGRAPHVS AD LECTOREM

Obias Adami & Rodolphus à Bina San nes peregrinantes per totam Europam, oras Africa & Alia, scientia gratia, cum expen grinatione Hierosolymit. venissent in anno 161 Neapolim; vbi Autor detinebatur arcta custo diâ, omnes eius Libros ab amicis comparauerum quemadmodum fecerat Scioppius in anno 1601 alij Germani & Galli: qui tamen po Autoris gloria nihil fecere, nisi Scioppius provi ta in principio: neque Libros impressere, sia promittebant: sed Libros proprios doctrinale ctoris adornauere. Solus hic Tobias promit stetit; & in Saxonia scholam iuxta Philosophia Autoris erexit, depulsis è Cathedra aliis Philos phis Gentilibus; & insuper alios Libros typism dauerunt : inter quos fuit iste de Senfu Rem quem mirabiliter laudauit in Epistola dedican ria, ac Autoris ingenium in rebus inuestigant laborem & candorem in examinandis alion dictis, & fortitudinem in tolerandis diutum atrocissimisque malis. Cum quo etiam tracta de instauranda Religione, sicut apparet in Es stola Autoris ad Principes & Philosophos Vlm montanos. Ne autem probitas, eruditio, scient & fidelitas Tobiæ, dum recuduntur Libri in Epistolis eiusdem, obliuione obscurarentur, p cuit Autori per Typographum memoriam ille forsan Germanico bello consumpti, gratitudin ergo hic conservare.

DEFENSIO LIBRI 自动情部有法律在外有法律等的证据

Lec B. M. Ou H. T puis, cete fique CAMPANELL ORD. PRÆD.

DEFENSIO LIBRI SVI

DE SENSV RERVM.

QVÆRITVR;

Utrum sacris literis, fidesque Catholica, conueniat, an repugnet, quod in libro de Sensu Rerum scripsimus; Mundum corporeum non esse statuam Dei mortuam, sed viuam. Ac veluti à divina potestate potentiam essendi & conseruandi se, & à divino Amore amorem essendi & conseruandi se, ita à divina sapientia sensum essendi, & conseruandi se, accepisse, & in elementis, & in elementatis rebus inesse; vnde animalium vitas, sensus, & effectus supra qualitates elementares, vulço manifestas, panderemus; & an sancti Patres, & Philosophi aliter senserunt, aut sentire potuerunt.

IDETVR, quod non. Hoc enim factum est', vt animalium generatio assignaretur; sed Philosophi veteres ex non sensatis elementis rité assignant animalium generationem : præfertim Democritus, Epicurus Empedocles, Galenus, Hippocrares, Plato, Heraclitus, Dioge-

nes, Auicenna, Varro, Orphaus, Hesiodus, Plinius, & alij.

DEFENSIO LIBRI Securido. Nullus Theologorum sideris hanc fententiam it.

nuisse : sed omnes vocant elementa insensata: animas verò à Deo

producunt, vel ex femine.

Tertid. Ecclessaticus cap. 16. loquens de Elementis, cæterisque corporibus, eoi umque motibus. In omnibus, ait, his insensatum

elt cor; ergo non fentiunt.

Quarto. Contra Thaletem, istus opinionis affectorem, argui Arift. in 1. de Anim. text. 86. Si sensus & anima in acre, & in igne elle cur non facit in eis animal, in milis autem facit : cum præfertim me.

>> lior in illis esse videatur?

Quinto addit: Quam ob causam melior, & immortalior anima que est in aere, quam que in animalibus.

Sexto: Accidit vtrinque irrationabile inconueniens: Etenimi.

33 cere animal ignem, inconveniens eft.

Septimo: Totum cum parte einsdem speciei est proptereaque an ma est in Elementis per nos, & in elementatis. At ergo & animal partium eiusdem speciei sicut Aër cum partibus suis, siquidem in

portio est. Anima ergo si partes anima non sunt similes, hoc quita aliquid ipsius inerit, aliud antem non inerit: necesse ergo est, >> ipsam similium esse partium, aut non inesse in qualibet par

totius.

Octavo: Nil differrent mortha à viuis, animata ab inanimati Nono. Et Hieron. Hæreticos omnia entia vocasse animalian errorem, dicit in 8. Matth.

Decimo: Videmus multanon sentire in nobis, vt-pilos, vigue offa, & neruos: idem de lapidibus, & planetis, & consimilibuser stimare oportet, vel ista sufficiunt ad opinionem infringendam.

Vndecimo: Nec operationes sensatæ sensum rerum oftendas Nam & ratio in omnium rerum formatione, & operatione propter nem, reperitur: nec propterea sunt rationalia bruta, plante aranea.

Duodecimò: Præterea sensus suscipit species sine materia: en non lentiunt, sed tendunt ad finem, sicut lagitta à sagittario, non l ducta. Sic cuncta à Deo.

Decimo tertio. Pretered facri Cenfores dubitauerunt de sententia, & quidam ex illis acutius cogitans posteà concessis quali sentire, & pro sentire, non autem sentire ergo, &c.

SED contrà est tota rerum natura, & sacra seriptura, & Philol phi meliores & Theologi primarij, expresse, vel ex necessaria com quentia, sensum rerum confitentes & demonstrantes, iuxtà illo Deus cui omnia vinunt, Et Eccles. 42. Omnia hæc viuunt, & inm

, cessitate obediut ei, &c. &benedicunt omnia opera Domini Domini in Deo enim viuimus, mouemur, & sumus nos & omnia: & propu

20 rea possunt este, & amant este, & sentiunt este, participio Doi des

DESENSYSRERYM.

Deo

que

un

gui elt:

me.

ma,

di.

Dall

atis

a pi

gue

s el

das

ntz

erg

nl

e h

ilofo

onle

illo

nn

min opu

deu

ost nighthat toupted O

corate qui Eccles. a. effudit sapientiam super omnia opera sua. Ad hoc autem explorandum necesse est, fundamenta certasque ac infallibiles affertiones ex fac. literis, & divinje Patribus prziachere: vt valor probationum, & certitudo dogmatis ita elucescat, vr & iis, qui bono Zelo, & iis, qui inuido in contrariam artipinatur fententiam, vt æquum est, omnino satisfiat, satis erit igitur.

us cationious profirentur, non fishito à Christianis re PRIMUM ASSERTUM, Ex Apostolo, & Bernardo.

et V machinene Philosophialiquid sedemondrassevera

Ennire, an aliqua Physica propositio conueniat sacris literis aut discorder, non potest qui zelum habet sine scientia, vt docet Apost. Rom, propter hoc enim sudei, & Gentiles persequuntur Christum & S. Augustinus eos, qui dicebant extare Antipodas: & in Na-

tionali Conclio damnatus est Episcopus Salisberiæ, qui dicebat extare contra August. At nunc Christophori Columbi experimentum scondemnatores eius condemnat. Nec definire potest qui habet scientiam sine zelo, vt S. Bernard, in Apol. iterum ex Apost. docet. Nam Theophylus Alexandriæ Patriarcha Doctiflimus vna cum Antropophormitis condemnauit Origenem proptered quod dixit Deu elle incorporeum, condelcendens monachis ignorantibus contra propriam conscientiam, expertem zeli. Similiter Aaron defectu zeli condescendit idolatriz vituli, timens populum; & Salomon idolatrie concubinarum, ne displliceret eis; & Adam Euz, vt probat August. & Anselmus. Nec enim (ait Paulus) deceptus est Adam per ignorantiam: similiter nec Aaron, nec Salomon, sed Zeli flaccitate. neterminate contineat; vel ; mandom, vertrand

recisique commitantie for concur aut non resignantur.

Support polition, repense, Tales fiels Lathelics, accept Vapropter qui non sunt versatissimi in omni Philosophia, & in lacris Scripturis, & in veriusque arcanis, Zeloque veritatis feruidi, non debent definire, verum detur sensus naturalis cunctis in rebus, an non; com hoc fit non debilis momenti.

ella esta de converticore, ver criadis de magnitudine, & intervalla

excess getter Inout Cheistianns ich nou ein, d'e certiffund ratione de

vealligand de certa, de certo, de esteris huius mundi element

or fider welch fire bussalis & Lang, der neutlich anderum & tem

SECVNDVM ASSERTVM ExD. Augustino & D. Thoma

dr

ep

uo

bı

113

osi

on

am

mr

en:

de

m

uo

im

DC:

da

eri

m

nul

en

8.

ust dare

Ual

ant

effe.

ime

Vandocumque Philosophialiquid se demonstrasse vera cibus rationibus profitentur, non subito à Christianiste ind fellendum est Languam Chiteris contrarium nit which adhibitis omnibus glossis,&rationibus, & circumstan tiis, constiterit omnino esse ita contrarium, vi concordari non pol Hoc docet August, in p. Genes. ad lit. c. 18. & 19. Non simu " mente pueri sed malitia, &c. & in rebus obscuris si qua inde scrip etiam divina legerimus que possint, falua fide Catholica, aliis, ato aliis parete sementiis; in nullam earum nos præcipiti affirmation "ita proliciamus, vt fi forte diligentius discussa veritas eam recte la , factauerit, corruamus. Et dat exemplum. Quidam, dicens, vo lunt iubente Deo, fiaclux, factam effe lucem corporalem, alij spin tualem, & tandem non est contra fidem, donte veritate certiffin >> refellatur, quod fi factum fuerit, non hoc habebat divina scriptum fed hoc fenferat humans ignorantia. Mox tres regulas adducit.

Prima: si quid verum ratio certa demonstrauerit : adhuc relle incertum verum facra Scriptura alium non minus verum sensur habeat.

Secunda. Item li contextus Scriptura aliquem vnum fentum co tineri in textu demonstrat: adhuc quærendum est, & non allerendum vtrum & omnem alium lenfum excludit, & non admittit.

Tettia. Item falium fensum posse textui adaptari inuenerimus tunc incertum adhuc debet teneri quemnam corum facra Scriptun determinate contineat; vel putandum, verumque fenfum continen, si verisque circumstantiæ suffcagantur, aut non refragantur. Nam

ve dicit lib. primo de Trinit. cap. vle. Quotquot sensus in sacra Scriptura possumus reperire, salua side Catholica, acceptandi

50 funt, ve pluribus exitibus hareticos eludamus, & conuincamus. ,, Item in 2. super Genes. cap. 9- dicit de figura coeli ita affirmandum aut negandum, et non repugnemus rationibus Philosophorum

gnat in 1. lib. super Gen. cap. 19. dicens. Plerumque enim accidit, vt aliquid de terra, de cœlo, de cæteris huius mundi elemen-

" tis de motu, de conversione, vel etiam de magnitudine, & intervallis 33 siderum, de defectibus Solis, & Luna, de circuitibus annorum, & temporum, de naturis animalium, fructicum, & lapidum, & huiusmod cæteris, etiam, non Christianus ita nouerit, vt certissima ratione vel prop

DE SENSV RERVM.

xperientia teneat. Turpe autem nimis, & perniciolum est, ac maxine caugudum, vt Christianum de his rebus, quasi secundum Christiaasslittetas loquentem, ita delirare quilibet infidelis audiat, vt, quema dmodum dicitur, toto colo errare conspiciens, risum tenere vix posit, & non tantum molestum est, quod errans homo deridetur, sed co uod Auctores nostri ab eis, qui foris sunt, talia sensisse creduntur; com magno corum exitio, de quorum salute satagimus, tanquam mdocti reprehenduntur, atque respuuntur. Cum enim quemquam cc Christianorum de numero in ea re, quam optime notint, & errare deprehendefint, & vanam sententiam suam de nostris libris asserere. uo pacto illis libris credituri sunt de resurrectione mortuorum, de ce peviceternz, & aliorum verorum dogmatum fidei - quando de his bus quas experiri, vel indubitatis numeris percipere potuerunt, ilaciter putauerint esse conscriptos? Deinde addit, quod fallaces " olitiones suas leuissimis rationibus inuentas de libris sacris probate conantur perniciosissime. Et paulo post quicquid, ait, ipsi Philosophi e rerum natura veracibus documentis demonstrare potuerint, oftenamus, nostris litteris non esse contrarium. Idem alleurum recitatis ce mnibus Augustini verbis ponit D. Thomas in Opusc.g. princ.often ens, nullius philosophorum sententias, neque nostras, ita nos debedefendere, tanquam de fide, ne simus ridiculi philosophis, & in- ce. ommodi intraturis ad fidem, & inueltigantibus veritatem onerofi. 60

Observatoria buius afferti.

tick contration respond expresse

Vius afferti tanta fuit observantia apud Doctores, quòd quam-Luis omnes Patres dicant esse hereticam opinionem Aristotelis, uod Cœlum non sit de quatuor elementis, veterascens, & perituim, vu Psaltes docet, sed de quinta essentia inalterabili; & Sol non tealidus plusquam fornax, (vt dicitur Eccles 43.) & Stellarum lymidæ flammæ (Sap. 18.) sed omnis qualitatis elementaris expers iuxtà eripat. sententiam, contraquam quasi contra hæresim invehitur mbroscin 3. & 4. lib. Hexam. fultus scripturarum authoritatibus pultis, & cum co August. Beda, Bernard, & omnes fere Patres; taden iplach tenuere scholastici mohi (licet postea D. Thomas pp. q. 8. magis adhereat contrarie sententie Empedoclez) similiter S. Auust.in Enchirid. & D. Thomas in 2. contr. Gent. nihil fidei incommoare dicunt, verum cœli sint animati vel inanimati anima informante, namuis Psaltes dicat, Fecit colos in intellectu, & Ecclesia: Coli laulant & coelorum virtutes; vnde Caiet, contendit, animata omnino ffe. Similiter, August in lib. 2. super Genes. vtrum firmamentum coi moueatur, vt quidam volunt vel non, vt alij. non vult determinare, prorsus seruando regulam primam. Quam spernens quidam Vly ses

Albergard. nuperrimus cum irrisione Mathematicoru, & Hartin ru, non est veritus determinate quod lux Luna no sità Sole, proptu quod dixit Moy ses, Fecit Deus duo luminaria. At oculatus Chryso quamuis Luna non sit luminare, comparata syderibus longè main bus, & de se lucentibus, dicitur (ait) luminare Moysi loquenti sem dum id, quod sensibiliter nobis de ipsa apparet, & recitatur à D. Thin 1.p. q. 70. art. 1. Item August. 2. super Genes. c. 9. vetum colum Sphericum, non vult determinare, quamuis S. Scriptura faciat pum, sicut pellem extensam, & multi antiquiores, vet Iustin. Proce Chrysost. Method. & alij similiter ita opinentur, & quoniam a dicitur, sicut Cameram, Vnde videtur Sphæricum; air, verumq retinendum donec ratio demonstrauerit veritatem. Quaproptera ror, quomodo homunculi moderni statim determinant, tanquam side, quicquid ipsis videtur, & contra sidem, quicquid non placet, non intelligunt,

TERTIVM ASSERTVM E. D. August.

V M multæ sunt opiniones de eadem re, illa ma amplectenda est, cui plus fauent diuinæ litteræ; do alind certa constet demonstratione, vt docet Augu 1. lib.cap. vlt. super Genes. cum autem expresse i opinioni fauent, & contrariam respuent expresse, necessaria consequentia, tunc illa sententia est tent

da, cui fauent, & cuius contrariæ refragantur, vbi tres regulas a

prima in tanta multitudine verorum intellectuum qui de paucis uinorum librorum verbis eruuntur, & fanctitate Cath. fidei muniu tur, eum potiffimum deligamus, quem certum est, senfisse scriptose

o quem legimus.

Secunda, si autem hoc latet, eum saltem quem circumstantia sa

Jum quem fides sana præscribir. Aliud enimest nescire, quidsen Author, & aliud à pietatis regula errare.

Quarta, si verumque videtur, perfecte se habet fructus legentis.

Quinta, si verumque vitari non pote si etiam si voluntas scripto
incerta sit, tene sententiam sanctæsidei.

d. Sandirer, August. in lib. 2. in per Cenes, you in fire ... nearth a conmonteacur, ve quidem volunt vel non, ve alis, non voir circe minates.

ordistictuated regulating timem. Ought foliment on that Wirells

ata x A efra

ære Bu

de

crit

e, li

iibu: . Se

lej ca llo p leina drina omn

um

ASSERTVM QVARTVM,

Vicunque opinionem fallam, vel deinde deprehensam falsam, conati sunt exscripturis probare: aut determinauerunt esse de ide, quod non est de side, pepererunt hæreticos centenos, & millenos trisores sidei, junta primum S. Augustini, & S. Thomæassertum. Imo Macchiauellistæ ex hac indiscretione orti sunt, noso exempla adduce; e sufficit testimonium tantorum Doctorum.

ASSERTVM QVINTVM.

SI quis propter opinionem aliquam sanctorum condemnat eos, qui Saliter sentiunt; & si non aqualiter, certe valde peccat; & facit areses, & irrisores nobis. Nam damnatur contra sas Episcopus Sassurgens. propter opinionem Augustini: & Origenes propter Monachorum Agyptiorum, & Philastrij opinio de Chronologia dama at alias tanquam hareticos, tuditer & indocte, vi notat Sixtus Sen. x Aug. vbi enim rationes sunt contraria, & scriptura expresse non estagatur iuxta regulas supradictas, opinio non est damnanda vllo acto.

Conclusio principalis probanda septifariam.

Il S præiactatis, dico, quòd sententia, quam in quatuor libris de sensu Rerum puto me demonstrasse, non modò probatur ratioibus'essicacibus, quibus responderi non possit, nissi valde sophisticè à sed esiam auctoritatibus philosophorum. 3. Et Theologorum.

Et insuper non modò non resragatur S. Scripture explicitè qua sola ej causa posset explodi, vt docet Augustinus. 5. Sed nec implicitè so pacto sidem quatit, siue affirmetur, siue negetur & insuperaddo.

Quod maximè suffragatur scripturis sanctis, quæ absque hac dotrina non possunt ad litteram declarari. 7. Imò à S. Scripturis sommendatur, & sidei Catholicæ est valdè consonans & Creatoris Maiestati. Hæc conclusio habet septem Capita probatur primum: um desinierimus, & distinxerimus sensum.

DEFENSIO LIBRE

Definitio Sensus.

Sensibilis obiecti per passionem illatam ab eo, datus entibus Deo ad sui ipsorum conservationem; non modò enim sentire est per quidam dicunt, sed insuper passionis perceptio; multa enim tiuntur magis, vt vngues, & sentiunt minus. Multaque patiuntur nus, vt oculus, & spiritus vita, & sentiunt magis. Manisestum est tem, quò d que magis sentiunt, mouentur magis ad consequendo bonum à quo bene afficiuntur; vel sugiendum malum, à quo massiciuntur; idcirco sensus videtur praire appetitum, qui sequela, suga celebratur; & prairi à potestate, qua recipit patiturve. Cumi tur res omnes sugiant contrarium & sectentur amicum, necesse est quo d sentiant aliquo sentiendi genere: alioquin res se se se consequendo que do sentiant aliquo sentiendi genere: alioquin res se se se consequence non possent, propterea distinguo.

Distinctio sensus.

Vintuplex est sensus, alius naturalis, quo calor fugit frigu pugnat contra inimicum, & fectatut amicum; & omne elem rum tendit ad locum fuum, & hi cfolo tactu conficitur (Alius eft ! getalis, qui addit gustum, quo planta nutrimentum trahit bonum, refutat malum, & ad inuicem habent amicitiam, vt Vites cum VIm & Cucurbitz cum aqua, & ferrum cum magnete: & inimicitiam, brassica cum vitibus, cope cum rosis: Cucurbita cum oleis. Ali lenfus est animaliu, qua etiam à longe sentiunt no solum gustu, &u ctu, sed auditu, aut odoratu, & visu; solo odoratu sentiunt echi Marini, Ostrea, Conchilia, spongia: addunt auditum Talpa & ve miculi multi : visum vero perfectiora, & quæ sentiut retinentque sp ciem lensilem non sola passione, sed & iudicio proprio. Alius est le lus rationalis, quo homines vtuntur perheientes perceptionem ob Eti sensibilis ratiocinio de parte ad totum; ex modico enim igne cal do emnes ignes calidos iudicat fenfus humanus, non autem plantall nisi dum tangitur, & patitur, & à quo tangitur. De hoc sensu did Salomon Terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem Alius lenius Angelicus intellectiuus vnico intuitu omnia percipit naturalia. Alius diuinus, fons istorum omnium: qui sapientia dicit a lapore intrinlece percepto, quoniam nominamus diuina ab hum nis, & Dens intra se nouit omnia, non aliunde percepit, & de hoce xit Apostolus; quis nouit sensum Domini? & Clemens Romani vocat sensum vitam & Rationem, & Verbum. August. etiam Arten Athanali

DE SENSV RERVM.

Athanasius Logos, Sermonem, &c. D. Thomas, & æternam Legem; & Ecclesia, Lumen de lumine.

Distinctio Conclusionis.

O V A propter omne ens habens naturam dico sentire aliquo isto-Dei in excelsis,] quoniam à Verbo, quod est sapientia genita consubstantialis Deo, deriuatur omnis sapientia creaturarum, vt a fonte, sieut dixi, vnde subdit [ipse creauit eamin Spiritu sancto] quoniam sapientia effula, est voluntarie creata; Spiritus .n. amor est [Vidit dinumeranit, & mensus est] quoniam singulis rebus participium illius fecit. Vnde subdite [Effnndit illam super omnia opera sua] hicest sensus naturalis (& super omnem carnem) hic est sensus animalis, (& prabuit illam diligentibus [e) hic est sensus rationalis, intellectualique Hominum, & Angelorum, colentium Deum dilectione ac intellectione. Aliæ enim creaturæ non item, nisi valde exiliter, & naturaliter. Vnde D. August. 1. in Genes. super illud, Fiat lux, dicit triplicem lucem intelligi, corporalem, quâ Sol, & corpora lucida ornãtur; lensualem, qua bruta animantur; & rationalem, qua constant Angeli, & Homines. Consimilia prior dixit Origenes. & quoniam, vt ait S. Thomas q. 25. de sensuali art. 1. dividitur appetitus, sicuti lenfus, in naturalem, animalem, & rationalem, vtque mox docet in 3. d. 26. 2. authore Dionys, in ordinibus rerum, infimum superioris attingit supremum inferioris; consequens est, quòd Naturalis sensus sapit animalem, & animalis rationalem, & omnes vno nomine vocantur sensus tam in Deo fontaliter, quam in creaturis participatiue; proptereaque passim in sequenti sermone videbimus, Patres dare Naturæ sensum; sensui tationem ex participio: & è contra Rationi lenlum, & lenlui naturam, le inferiorem ex eminentia. Hincad rationes procedamus que elt prima phalanx probandi lenfum.

PRIMA RATIO PRO SENSU, rerum ex Animatione Brutorum.

MNE'S Philosophi, & Theologi fatentur Animalibus inesse sensum. Plantis verò concedit Pythagoras, Plato
Alb.ac Nyphus, S. Basil. Euseb. & aliquando D. Thomas,
cunctis verò naturalibus habentibus in se principium motus inesse ex sequentibus liquidò constabit.

Principium inuentiuz Philosophia ab omnibus decantatum sa

DEFENSIONLIBRIG

pientibus, est illud Iob. Nihil fir sine causa, propterea scire putamu cum causam rei cognoscimus, & principia, & primalitates, vi dire Arist. 1. posteriorum. Hoc autem ideo facimus, quoniam & illod Axioma verissimum est. Nemo dat quod non habet, non solum à Phi. losophis, sed etiam S. Pontificum decretis Damasi, & Vrb. II confirmatum, igitur quidditatem, virtutes, & operationes ex cablis ve namur, & hoc negato Axiomate, non possumus amplius syllogizare nec philosophari, nullaque scientia stabit, rei naturam panden dicerer enim qui hæc negat, ignem non esse calidum, quamuis calo. rem effundat, & det. Nec lucem candidam, sed tenebricosam, lice candorem edat,nec Deum esse viuum, & bonum, & ens, quamuit dat vitam bonitatem, & effe. Necactio, qua res fiunt, erit effusio similitudinis propria, siue naturalis ve calor calorem facit, siue idea lis, vt scriptor scripturam, propterea ostendimus in que de substanti cœli, nec Angelos, nec quamcunque creaturam non calidam, poli calefacere, nisi calore aliunde adhibito: ve euerteremus quod sciol mis daima afferunt colestia non habent calorem formaliter, sed vittualiter, 6 Quelle 50 à calefaciunt formaliter. Nec enim virtus caloris est nisigin calore, ve which of iple calor : nec Angeli nist in Angelo : nec frigefaciendi per se, nist in frigore. Alioquin res omnes facerent miracula, quæ Deus facit ("

ti

d

m

tr

q

Sc

re

pr m

&

bei

da

pie

ma

An

mia

anij

ma,

fus:

pera

ex

Quint

gòn

Scot

Q

(

& of portsphor per distinctionem formaliter, & virtualiter. Deus autem solus ab. of herlieguque igne dela:o potest, ignire, quoniam non modò ignis, sed omn ponurte forentis habet in le essentiam fontaliter, & est esse omnium cansalite & supereminenter; & ideò frigefacit absque frigore aliunde adhibi Mem elle to: calefacit, facit homines, arbores, &c. Catera autem entia limit grole obronh tum habentesse, yltra quod non sunt, nec causant 3 propterea su I have of name gus folum frigefacit, & non calefacit, nec arborelcit, nec &c.

Sed Animalia sentientia sunt manifeste: & fiunt ex elementis Terra, in Aquis, in aere, in fluminibus, in stercoribus, & vbique, et go elementa fensu prædita funt, nisi dent quod non habent necemb iussisset Deus, producat Terra animam viuentem, & Aquæ pisces, d volatilia, ex nihilo. (Præterea nihil est in elementatis intrinsecus quod non sit in elementis, vt Gal. probat, & Arist. excepto mixtion modo, qui el forma mixi, tespondens idea & causanti, vna com el mentis. igitur si sensus in apimalibus, ergo, & in elementis, naturali ter, non electione le ipla communicantibus. Pratered manifeste hi worder & sand bent Animalia calorem, vim motiuam, corporeitatem, cæteralque qualitates ab elementis, licet non codem modo, & gradu; quis Animolis A simpliciter, hic mixtim ergo, & vim sensitiuam. Nisi affignetur insextrinfece canfa : quod non potest, tumproprer sequences : renguid de note propter hoe, quod elementa le le mouent ex le ad fugiendum, de arliniation ali sequendum; & non sicut lagitta violenter; aut prædestinatus, supe adfar sogswho naturaliter, sed ab intrinseco principio ac sponte igitur sentiunt que ioulit up to pralinatio

mining ominante / we sallet virtualites of fer molitar

per weren region once probat S. Thomas) dicere possemus & omnia ex omnibus fien in agaretel son

no dialata!

chional Rohono

si obovertali

ofor male of a

n spardalanay

o- production

Animal of

faciunt, & appetunt, vt philosophifatentur, ac mox probabitur, igitur, &c. At quoniam quæ siunt ex eisdem causis, non electione, sed naturaliter agentibus, habent eamdem naturam, vt quæ calesiunt ab igne omnia sunt calida, & qui generantur ex homine, sunt homines omnes, & quæ siunt ex Tetra, omnia terrenam naturam habent, sed magis, & minus, prout magis, & minus eius participant vires, & substantiam, sed elementa omnia, quæ animalia non sunt, sunt itidem ex elementis naturaliter agentibus, & se communicantibus vs. que qua que essus viribus quantum possunt; igitur, & sensum communicant omnibus, & omnibus inest sensus, licet nobiscum non comunicet in hoc, ita vt occultú sit, sicut in omnib calesactis inest calor, licet nobis aliquado non sentiatur, quia debilior nostro est calore; aut dissitus vt no comunicet. Forma auté est gradus & modus, no resalia.

At respondent quidam, quod sensus non participatur ab elementis, sed vel egreditur de sinu, & potentia materiæ, vel ex harmonia mixtionis elementorum, vel est ipsa temperies, eleuata ad puritatem, vel datur à cœlo, vel à motu cœli, vel ab Angelis per motum, vel ab Ani

Primum responsum reprobat D. Augustinus, & Thomas, & Patres inferius allegandi, & nos in Metaph. & in quæst. de materia, tum quia materia, est supidissima, & insensata: nec potest dare sensum & animam, quæexcedunt omnes elementorum facultates, vt Scotus, & Caiet. & Augustinus, & Patres ostendunt. Tum quia materia ipsa non potest conuerti in formam; tum quia potentia materia ipsa non potest conuerti in formam; tum quia potentia materia ipsa non potest conuerti in formam; tum quia potentia materia est receptiua, si quis det, non autem donatiua: & propterea S. Thomas reprobat, 2. d. 18. q. 12. inchoationes format une dum latibulum: eteniti materia sine quantitate est punctu, aut inane, vt dicit Arist. 1. de Gen. & Cor. T. 28. quod infinitas, & mirificas formas non potest in se habere simul, præsertim diuersas, & contrarias, ideircò forma est quoddam diuinum Arist. participium: dans esse materia, non recipiens. Nec prima siunt ex alterutris (ait Arist.) igitur nec forma ex materia. Sed ab arte Mundo incubante, vt sic siant resignation.

Quod non sitanima sensusque harmonia, probanit Atist in t. de An. & D. Thom. & Lactant. & alij Philosophi, & Patres: quoniam Anima præcedit tempore harmoniam elementationis, cum vis animastica organizer conpus, nec harmonia potest monere, vt anima, sed monerus enecextra corpus potreigi postest monere, vt anima, sed monerus enecextra corpus potreigi postest monere alia obiecta, cum sit solum relatio contemporatorum Anaque addit D. Troum a cont. Gent 64. A mandad a ab

Quod autem non intenfes, & anima, elementorum complexio, velo ex complexio, indem commontinature quoniam iplaiest quid altius onmi corporea satude i smontibus qualidatibus elementaribus vulgo notis, ve probat sol diomas a cont. 6 2: 86 63. Caiet. in Gen. 17. 86 Scot. 2. d. 18. 80 non parest essenis à Deo per mellorem parcicipa-

teria, &c. propterea si elementa in sua simplicitate, & robore non habent sensum, multò minus habent dum miscentur, nisi aliunde accipiant: dum enim miscentur, castigantur, & conteruntur, & minuntur, vnde potius perdere, quam quid melius acquirere ex hos possum, vnde sensum dent, summa enim contemperatio solummodo aqualitatem virium dat, & diminutionem, non nouam virtutem, longéque minus potest dare maiorem, & diuiniorem, sicut est anima. Idque omnes Patres docent, & Scholastici, & Arist. 1. de An, contra Emp. & Auer. ibi, dum obiurgat Alex. ita opinantem, & D. Thomas ibidem, & 2. cont. vbi supra: & Plato, & alij Philosophi mox citandi. Mixtio enim est elementorum alteratorum vnio (inquit Arist. Hipp. Emped.) & relatio, & diminutio, oporter igitur si sentiunt animalia ab elementis contrahere sensum.

Qui autem à Calo animam, sensumque rebus animatis dariasse runt, apprime falluntur, et probat etiam S. August. 7. super Gen. 12. Gelum enim non potest creare animas de nihilo, nec de sui substantia; non.n. descendit ab eo, nisi for san impulsious motus, lux, & calor. motus autem nil producit, et motus est, sicut probat Durandus in 1: 15. q. 1. & 2. & 3. similiter Telesius, quoniam solummodo desert vim activam, & mouet localiter, lux autem, & calor à motu applicati, bene activi sunt, prasertim ad animationem brutorum, et omnes Philosophi, & Theologi, mox citandi satentur, ergo habent vim sensativam, seu animasticam, sicut & Arist. in 2. & 3. de Gen. Anim. probat, & Albert. & Auer. ibi satentur in Commentis, ende in tribus elementis calorem inesse animatum volunt, et mox dicernus, si ergo calor sentit, ergo & frigus, & omnia corpora, atque elementa.

Alij dicunt corpora cœlestia non propria virtute, sed mouentium Angelorum, bruta animare, vt ficut corporalis à corporibus cœli ita animalis vietus ab animabus coeli deriuetur. fed hoc vi irratioi abile destruit, Durand, ibidem & D. Thom. z. cont. 99. docentes, quod Angeli non postunt dare fensum, & animam de shi substantia, cum sint imparmbiles & incorruptibiles, neque motui aliquam virtutem influxam animasticam affigunt, sed solum modificationem per modum natura, vt fic, & non aliter fiat; ficut coquus non dat igni, vt pollit calefacere, & affare carnes, sed modificationem, vt ita calefaciat, quod affet,& non comburat: Neque possunt animas creare de nihilo. Ad hoc.n. requiritur virtus infinita, & foecunditas omnis entitatis, quam dare habeant. Angeli autem propriam modo habent: Nec per motum communicant, nisi moderamen activis causis per motum certa ratione factum, vt illorum vires deferat certo modo ad certas res constimendas ex fic concinnatis elementis, & materiebus & qualita tibus; propterea solummodo mouent ad sensitivam formamidemque profsus, probat Alb. M.in summa de 4. coavis, & in libro de Hamine, &

D. August.in lib. 9. super Gen.cap.15, & in lib. 10. cap. 4. & in 3. de Trin. cap. 7.8. & 9. quod nimirum Angeli se habent sicut medici in productione sanitatis, qui nihil de suo dant, sed applicant pharmaca loco, & tempore, & modo, rationabiliter; aut ficut Agricolz in productione plantarum, & animalium, aliarumque rerum, qui non dant animas, nec substantiam plantis, nec aliud quippiam; sed applicant activa passivis, & mouent elementa agricolando ad plantarum, & animantium productionem & animationem, &c. ergo si elementa non habent in se sensum, necrecipiunt ab Angelis, nisi sicut ab agricolis, & medicis, frustrà mouentur ad formam l'ensitiuam, necunde participabilem. Mouere enim materiam, & corpora ad recipiendum sensum, non est dare sensum, ergo vel inest ipsis elementis seminaliter, ve docte Aug. vel à Deo datur. Non à Deo: ergo inest seminalis vis sonsitiua in elementis, qua in spiritum convertitur animalem, vt docet Aug. & proptereà dixit Deus, producat Terra animam viuentem, veledat, vel eigeiat, vt dicitalius Textus, & producant Aqua reptilia anima viuentis, ergò Terra, & Aqua in se habent sensum, vnde mimæbrutorum, & plantarum, sicut mox patebit ex omnium Doctorum contenfu.

Porrò eisdem tationibus confutantur Platonici, qui ab anima mundi sensum brutis derivant, & Virgil. ab insusamente mundum agitante, & Auic. qui à colchodea, & Alex. qui interdum ab Intellectu agente. Nec enim de nihilo, nec de sui substantia possunt animas creare, nisi corporeæ sint, ve spiritus mundi stoicorum quod nolunt. ergò, ve Aug. dicebat, solum operantur agricolando & mouendo, donec sensus elementaris, quem vocat rationem seminalem, in spiri-

um vitæ coalefcat.

Prætered si brutorum animæessent de animæ mundi substantia vel participatio, tunc omnis anima esser, sicut illa, rationalis religiosa, & Beatiscabilis. At verò sicut vermes in capite, & ventre hominis nascentes, non sunt rationales, quia non de substantia animæ rationalis humanæ, sed solum sensuales sunt, quoniam de sensu communi siunt, sicut siunt etiam de cadaueribus, quibus inest (ait Aug. seminaliter anima, id est sensus naturalis, sic bruta putandum est non habere animam ab anima mundi, quam Euseb. etiam, & Basil. & Aug. ne dum Platonici concedunt, sed à sensu elementari, promoto ad animationem, siue ab anima mundi, siue à natura alia promouente.

SECVNDA RATIO, EX COMMVNIS. visus in animalibus, & elementis exercitio: 1. ex conservatione.

A Mplius quem vsum præstat sensus animantibus, eundem vsum habent elementa: igitur, & consimiliter sensum. Nam vt sen-

teria, &c. propterea si elementa in sua simplicitate, & robore non habent sensum, multò minus habent dum miscentur, nisi aliunde accipiant: dum enim miscentur, castigantur, & conteruntur, & mis nuantur, vnde potius perdere, quam quid melius acquirere ex hoc possum, vnde sensum dent, summa enim contemperatio solummodo aqualitatem virium dat, & diminutionem, non nouam virtutem, longéque minus potest dare maiorem, & diuiniorem, sicut est anima. Idque omnes Patres docent, & Scholastici, & Arist. 1. de An, contra Emp. & Auer. ibi, dum obiurgat Alex. ita opinantem, & D. Thomas ibidem, & 2. cont. vbi supra: & Plato, & alij Philosophi mox citandi. Mixtio enim est elementorum alteratorum vnio (inquit Arist. Hipp. Emped.) & relatio, & diminutio, oportet igitur si tentunt animalia ab elementis contrahere sensum.

Qui autem à Calo animam, sensumque rebus animatis dariasse runt, apprime falluntur, et probat etiam S. August. 7. super Gen. 12. Gelum enim non potest creare animas de nihilo, nec de sui substantia; non.n. descendit ab eo, nisi forsan impulsious motus, lux, & carlor, motus autem nil producit, et motus est, sicut probat Durandus in 2: 15. q. 1. & 2. & 3. similiter Telesius, quoniam solummodo desert vim activam, & mouet localiter, lux autem, & calor à motu applicati, bene activi sunt, prasertim ad animationem brutorum, et omnes Philosophi, & Theologi, mox citandi satentur, ergo habent vim sensulum seu animasticam; sicut & Arist, in 2. & 3. de Gen. Anim. probat, & Albert. & Auer. ibi satentur in Commentis, ende in tribus elementis calorem inesse animatum volunt, et mox dicemus, si ergo calor sentit, ergo & frigus, & omnia corpora, atque elementa.

Alij dicunt corpora cœlestia non propria virtute, sed mouentium Angelorum, bruta animare, vt ficut corporalis à corporibus cœli ita animalis vierus ab animabus coeli deriuetur. fed hoc ve irratioi abile destruit, Durand, ibidem & D. Thom. z. cont. 99. docentes, quod Angeli non posfunt dare sensum, & animam de shi substantia, cum sint impartibiles & incorruptibiles, neque motui aliquam virtutem influxam animasticam affigunt, sed solum modificationem per modum natura, vt fic, & non aliter fiat; ficut coquus non dat igni, vt polit calefacere, & affare cames, sed modificationem, vt ita calefaciat, quod affet, & non comburat: Neque possunt animas creare de nihilo. Ad hoc.n. requiritur virtus infinita, & foecunditas omnis entitatis, quam dare habeant. Angeli antem propriam modo habent: Nee per motum communicant, nisi moderamen activis causis per motum cetta rationefactum, vt illorum vires deferat certo modo ad certas res constimendas ex fic concinnatis elementis, & materiebus & qualita tibus; proprerea solummodo mouent ad sensitivam formamidemque proflus, probat Alb. M.in fymma de 4. coavis, & in libro de Homine, &

D. August.in lib. 9. super Gen.cap.15, & in lib. 10. cap. 4. & in 3. de Trin. cap. 7.8. & 9. quod nimirum Angeli se habent sicut medici in productione sanitatis, qui nihil de suo dant, sed applicant pharmaca loco, & tempore, & modo, rationabiliter; aut ficut Agricolz in productione plantarum, & animalium, aliarumque rerum, qui non dant animas, nec substantiam plantis, nec aliud quippiam; sed applicant actiua passiuis, & mouent elementa agricolando ad plantarum, & animantium productionem & animationem, &c. ergo si elementa non habent in se sensum, necrecipiunt ab Angelis, nisi sicut ab agricolis, & medicis, frustrà mouentur ad formam sensitiuam, necunde participabilem. Mouere enim materiam, & corpora ad recipiendum sensum, non est dare sensum, ergo vel inest ipsis elementis seminaliter, vt docte Aug. vel à Deo datur. Non à Deo: ergo inest seminalis vis sonsitiua in elementis, quæ in spiritum conuertitur animalem, vt do. cet Aug. & proptereà dixit Deus, producat Terra animam viuentem, veledat, vel enciat, vt dicitalius Textus, & producant Aqua reptilia anima viuentis, ergò Terra, & Aqua in se habent sensum, vnde anima brutorum, & plantarum, sicut mox patebit ex omnium Doctorum consensu.

Porrò eisdem tationibus consutantur Platonici, qui ab anima mundi sensum brutis derivant, & Virgil. ab insusa mente mundum agitante, & Auic. qui à colchodea, & Alex. qui interdum ab Intellectu agente. Nec enim de nihilo, nec de sui substantia possunt animas creare, nisi corporeæ sint, ve spiritus mundi Stoicorum quod nolunt. ergò, ve Aug. dicebat, solum operantur agricolando & mouendo, donec sensus elementaris, quem vocat rationem seminalem, in spiri-

tum vitæ coalescat.

Prætered si brutorum animæessent de animæ mundi substantia vel participatio, tunc omnis anima esset, sicut illa, rationalis religiosa, & Beatiscabilis. At verò sicut vermes in capite, & ventre hominis nascentes, non sunt rationales, quia non de substantia animæ rationalis humanæ, sed solum sensuales sunt, quoniam de sensu communi siunt, sicut siunt etiam de cadaueribus, quibus inest (ait Aug. seminaliter anima, id est sensus naturalis, sic bruta putandum est non habere animam ab anima mundi, quam Euseb. etiam, & Basil. & Aug. ne dum Platonici concedunt, sed à sensu elementari, promoto ad animationem, siue ab anima mundi, siue à natura alia promouente.

SECVNDA RATIO, EX COMMVNIS. visus in animalibus, & elementis exercitio: 1. ex conservatione.

A Mplius quem vsum præstat sensus animantibus, eundem vsum habent elementa: igitur, & consimiliter sensum. Nam vt sen-

tiant que nocent sugiant que; & sentiant, que iuuant sectenturque, sens donata sunt animalia; sed omnia elementa percipiunt nociua, & prosicua: & sentire necesse habent; etenim noxia sugiunt, aut oppugnant; prosicua verò sectantur; & nisi hoc sacerent, à quocunque perdi se se permitterent, ergo pariter sentiant oportet. Ignis enim contra Terram pugnat, quia sibi contrariam sentit, sic Terra contra ignem, & omne contrarium in suum contrarium sic calor, & frigus operantur, agunt in inuicem, patiuntur, sugiunt, ne lædantur; & si non possunt, concentrantur per Antiperistasim, vt roborentur, & repugnare queant, vitamque tueri. Inimica sugiunt, sectantur amica: ecquid amplius animalia in naturalibus operantur? Nonne vt pariter seruentur

pariter eadem fenfu duæ faciunt?

At respondent quidam hæc fieri non sensu, sed solo instinctu: falso quidem. Instinctus.n. est cognoscentis impulsus, ergò non sine sensu; & ided alius exterior, alius interior, vt probat S. Thom. 3. d. 76. 1.1. & vterque, cum sitad finem, est præcognoscentis finem, vt dicit Arist. & S. Th.in 2. Phys. & in 2. sen. 4. 25 q. 1. & slibi. Exterior facit operationes violentas, aut supernaturales, ignotas instigato, vt impulsus fagittatoris in fagitta mota ad scopum, & Spiritus fancti in prædestinato ad opera sancta, vt docet D. Tho.p.p.q.23.ar.1. & horum cognitio est in instigante. Interior verò nota instigato propria enim virtus prænoscens Instigat, vtæstimativa instigat brutum. At resnaturales mouentur, etiam à propriis formis, vt probat S. Tho. 3, cont. Gen. 164. vbi damnat opinionem Maurorum, formis internis operationes negantium, quod ex Auer. in 10. Metaph. feeit similiter in chaz de volunt. art. t. I docet naturalia proprio appetitu intrinfeco moueri, qua enim ab alio mouentur, vt fagitta, non mouentur sponte, ait, sed diriguntur. Ergo (inquam) formæ elementorum instigant, & mouent elementa proprio appetitu, ergo & proprio sensu interius instigante, & inclinamine spontaneo, & non solum ab exteriori impulsu, vt dicunt Mahomettani, nisi vniuersaliter, vt etiam animalia benè sentientia, & omne ens à Deo. Quod tamen non sufficit ad hoc, vt fit motus naturalis, nisi ab intrinseca forma, & sponte etiam moueantur, & licet Aristor, vt falfam tucatur politionem, dicat grauia, & leuia moueri à generante : hoc solum verificatur in motu generationis, genita enim animalia à se mouentur, similiter genita gravia, & levia, ve Alb. & Theles. & Seneca, & alij contra Aristot. docuere, & ipse D. Thom, 12. q. 36. 2. & 3. q. Gen. 23. & alibi, docet Grauia, & leuia habere in le principium actiuum, & formale sui motus, quo inclinantur, & mouentur naturaliter : de cæteris qualitatibus hoc manifestum est. Alij verò dicunt instigari ab Angelis, quod solum est verum quoad modificationem aliquando; non quoad actus substantia Perennem. Quis enim ita desipiat, vt calorem nos

DE SENSVIRERVM.

agere contra frigus, quia sentit illud sibi inimicum, sed quia impellitur ab Angelo, aut à Deo ad agendum quod per se non ageret: & simul frigus agi ab Angelo contra calorem; & omnes actus naturarum omnium fieri, sicut in statiunculis, præstigiatorum manu contra se inuicem motis? Præterea non possent sponte obedire Angelis, nisi sicut semina Agricolis, & viscera agrotantis Medico, vt dicit August. si præceptum no sentiant vel ex parte, sicut bos, & canis, quo sponte moueantur, & non vi: operationes autem naturales sunt spontanea, nec supernaturales, ac etiam omnes propter finem vt probat Arift. 2. Phys. & D. Tho. ibi. & 1. 2. q. 1. Etenim & resinanimata in finem tendunt, licet non cognoscant rationem finis, ficut homo; imò etiamsi finem non prænoscant, tamen passiones præsentes percipiunt, quibus palàm stimulari videntur venti, pluniæ, mare, Tellus, cæteraque se ipsis principio ab intrinseco. Quod principium, nis fentiat amicum, & inimicum ens, non fugiat, nec lectetur, nec inftiget vnquam.

TERTIA RATIO EX ANIMA-

torum cum elementis similitudine in motu. 6313

RATEREA enim hoc different animata ab inanimatis, quia illa habent in se principium motus, & sensum; ista verò ab alio, vt probat Arist, primò An. T. 19. & Phys. 7. T. 2. & Origenes 3. Hierarch. 1. & August......

omnia autem naturalia habent in se principium motus vt iidem fatentur, & omnes scriptores, exceptis Epicureis: igitur habent, & sensum, & appetitum: propterea enim agunt propter sinem, vt dicitur 2. Phys. & mouentut sugiendo mala, sectando que bona, vt dicitur in 3. de An. si quidem ad hoc motus datus est, & vis appetitiua, & cognoscitiua motum præueniens, vt siat. Ergo omnia viuunt sentiúntque.

Notandum quod spontenon sectantur bona, neque sugere possunt mala, nisi præcognoscant illa sibi bona & conservativa: Hæc verò mala ipsorumque destructiva, nisi quando violenter, aut supernatura-liter aguntur, vt docet S. Thomas. & quamuis dicant quidam, res naturales agere propter sinem non tamen præcognoscere sinem, haud proptere a non sentiunt quod mouentur, autablque sensu sponte moueri possunt. Sed vel dicendum cum S. Thoma, quòd non cognoscunt rationem sinis, licet cognoscant sinem aliquo pacto, vel quod cognoscunt passionem, & motum, saltem quo feruntur. Hoc enim nemo negauit nec D. Thomas, sed solum, quod cognitio sinis sit in

motore externo; nihil autem dixit de cognitione passionis, qua mant feste excitantur ad motum. Siquidem planta non cognoscit propter quid facit fructus: quos propter sui inunottalitatem, sibi non notam facit: tamen sentit sui mutationem ad fructificandum, non omnem mutationem, sed hic, & nunc, & hanc, dum mutatur causarum serie vrgente. Duobus enim calcaribus tota rerum natura mouetur. f. vo. luptate, & dolore: (qualibet pro modulo suo) quibus etiam omnis appetitus, etiam naturalis, constat: & hic sensus negari nullo potelt modo nisi ab Democraticis, qui omnem motum faciunt violentum, & sequaces Epicurei; vt ex hoc Deum, vel prouidentiam excludere queant, consimiliter euenit animalibus sentire voluptatem in coîtu, nec tamen intelligere per coïtum se tendere ad catulorum generationem ; nec catulorum finem , qui est sui iplo. rum immortalitas per successionem: & assimilari Deo in vita, & causatione: & hanc finis rationem nec elementa, nec planta, nec bruta intelligunt; sentiunt tamen stimulis voluptatis, & dolorisse adigi, & hoc sensu operantur, & hunc S. Thomas non negauit. Negat autem primum, qui multis hominibus stupidis, & furiosis non inest; nonenim rationem finis confiderant, sentiunt tamen libidinem, & operationem, & lædentia, & allicientia; & ex hoc mouentur. Rede ergo Arift. 7. Phys. dixit, motum esse rerum omnium vitam exdecreto Philosophorum; & Moses vocat Animam spiritum vita, & motabilem. Porrò motus, & pallio intrinsecè percipiuntur: directio aut extrinseca, & rationalis vbique est ab intelligentia non errante, appetitus terum, & sensum, & motum dirigente per Necessitatem Fatum, & Harmoniam, divinaru influxus prima litatum, vt fic, & nunc, & il sentiant, appetant, & operentur: & non vsquequaque effusis viribus appetitibus, & sensationibus, vnde eueniant, quæ Deus ordinat, & vult, non autem quod res iplæ vellent, fi non dirigerentur, vt in 2. de Sensu Rerum, & Metaph. probatum est.

QVARTA RATIO EX generatione & corruptione.

RETEREA, si elementa non sentirent, non sieret gentratio, & corruptio. Non enim agunt in inuicem, niss vt se,
mutuò destruant, viuántque tuta ab inimico, contraria: ex
pugna verò, & castigatione ipsorum mutua per magnos influxus modificata, nascitur generatio secundorum entium, non autem
quod optarent elementa. si autem contrarietatem non sentirent, nec
paterentur sensibiliter à contrario, non agerent in illud, nec sugerent
ab illo, nec sieret generatio, nec actio, nec passio.

QVINTA RATIO EX FVGA VACVI, eiusque auersatione.

DRætered omnia elementa fugiunt vacuum, vt inimicum, divisiuum f. vnitatis eorum, ac proinde conservationis; ergò sentiunt à se inuicem separari, vacuo intercepto: sicut Animalis partes mutuo contactu gaudentes, nolunt ab inuicem separari, sic res naturales : cur enim vt prohibeant vacuum contra sui naturam aqua ascendat, & Aër descendat, nisi cognoscerent peiorem illis esse divisionem ab invicem, quam oppositos motus? Ratio Arist. quod fugiant, ne detur motus in instanti, nulla est secundum D. Thomam, & Auem pacem, & alios, nisi sentiant prohibentia vacuum hoc inconueniens. Similiter quod alij dicunt vacuum odiosum esse Natura vniuersali, vel Intelligentia, idem est ac si dicerent Mundum animatum Vniversali Anima, vt Plato, vel Deo, vt Varro, Stoicique. Probatum est autem, quod partium Mundanarum motus est naturalis; ergo spontaneus à proprio sensu boni malique: ergò vel sensus datur illis de substantia Dei, aut Animæ communis, aut de nihilo, & priora sequentur absurda: vt in pr. argumento, ergo operantur sensu, appetituque proprio primordiali pro conservatione contra destructiva rebusindito.

SEXTA RATIO EX APPETITIVO; & Potestatiuo, concessis concludens dari etiam sensitiuum in rebus.

Paterea Philosophi omnes, exceptis Atheistis, concedunt rebus cunctis potentiam essendi, & se conservandi, & operandi naturalem: concedunt & appetitum naturalem similiter essendi, se conservandi, & operandi: quo gravibus deorsum, levibus sursum petendi; plantis fructificandi, attrahendique nutrimentum, similiter lapidibus, & metallis, aliisque in rebus, vt ipsarum propensiones naturales indicant; ergò & sensum concedant oportet, vt multi faciunt. Non enim appeti potest, (inquit omnis Philosophia) quod nullo pacto sentitur; ergo aliquo pacto; ergo aliquis in cunctis sensus inest: sicut & vera Theol. Vestigium S. Monotriadis in cunctis agnoscens, confirmat.

Positive delle relationers i disconstitution

SEPTIMA RATIO, EX PERFECTIONE.

PRætered opera Dei perfecta sunt, ait Moses. At appetitu potentiáque solis non perficiuntur, quia non possunt conservarinec operari his solis, sine sensu contrariorum, & proficuorum; imò nec appetitus intraneus inest, sine intraneo appetibilis sensu, ergo tribus primalitatibus essentiantur, potentia sensu & amore Dei, primalitates imitantibus. Non enim sibi dissimilia, aut non sui participia, præsertim in quo necesse est, secit Deus, qui in necessariis non deficit, & in superfluis non abundat.

OCTAVA RATIO, EX SPONTANEA rerum distinctione per motum spontaneum.

Pratered nulla distinctio rerum esset, sed omnes versarentur in Chao, si sensus nullus Naturalis propriusque singulis inesset. Non enim sponte alia sursum, alia deorsum, & singula proprios ad situs tenderent, nec à contrario sugerent, nisi sentirent malum à quo, & bonum, ad quod tendunt animalium ritu omnia: nam præter hanc animasticam sugam, & sequelam, accelerant motum in sine non secus ac animalia peruenire incipientia quò vadunt; quod si non sacerent proprio sensu appetituque, vniuersiras rerum esset chaos. & quidem lapis in aere positus, in eo maneret, & ignis in tellure, & vnumquodque vbi sors sert; nisi temerè per violentiam ab extrinseco agente dimouerentur: & omnia in omnibus essent; nec sponte distinguerentur quemadmodum distingui videmus. Proptereà restè Anax, dixit, quod chaos à virtute cognoscente distinguitur sub primæ Mentis imperio.

NONA INDVCTIVE EX SENSV elementatorum, & sympathia & antipathia rerum.

PRætered in elementatis sigillatim opera sentientis vis maniseste deprehenduntur. Lapides enim, & metalla vegetant, nutrimentu ville hauriunt, emittunt excrementosum, crescunt intrinsecus, vt in Physi. q. ostendimus ex dentium, & Testarum lymacum augmento. Feruntur ad ima proprio inclinamine: habent sympathiam cum ali-

19 .

mento, & cognatis rebus, vt ferrum cum magnete, & alia cum aliis: Vnde in proprio Commentario pro rerum sensu argumentabamur. & qui Astroitem, & Throchitem lapides considerat sponte motos, ac magnetis mirifica que Porta, & Gilbert, de Philosophia magnetica scribit: & qui bacillos ferreos, sponte reuertentes ad situm, in quo fabricati funt, cum super natante subero ponuntur; neutiquam sensum ipsis negare poterit. Nullum enim opus horum mirificum, absque sensu proprio, vel alieno sieri potest, vt etiam D. Thomas concludit. At opus naturæ non est alienum. Ergo ab intrinfeco principio fenfitiuo. Plantæ etiam nutritiua vi discretinaque alimenti proficui ab inutili, & amicitia, & inimicitia affecta, sensum indicant omnino. Cucurbita enim cum salice, vitis cum vlmis, Palma masculus cum sua fœmina, condelectantur pro modulo suo euidenter : sicuti è contrà inimicitiam exercet Rosa cum capa, cucurbita cum oleis? Vitis cum brassica; coluber etiam occisus cum fraxino, & occisus homo cum occisore, ad cuius præsentiam feruet, effert que sanguinem. Pelles, & chordæ ouinæ cum Lupinis etiam post mortem; sic pennæ Aquilinæ cum aliarum timidarum auium pennis. Item habent cum metallis consensum: & cum syderibus planta. Aliæ enim solis motum longitudinalem sectanturamorose, vt Heliotropium, & Lupinum: alize latitudinalem, vt Tilias Olea, Populus; idem faciunt aliçerga Lunam affecte, aliæ erga Planetas alios. Et succi plantarum in doliis florent florentibus in agro plantis sui generis. & vniuersaliter omnes vtilem cibum exfugunt, inutilem respuunt: apostemate superfluum purgant; exhilarantur, attolluntque comas descendente pluuia; sub æstu demittunt, squalentque. Multaque alia indicia sensus apud Plinium, & Theophrastum habent. Vndè docte Alb. M. in eis sensum tactus, & gustus, sicuti olim Pythagorei, & postea Nyphus, Eusebius, & Basil. argumentati funt. De Aquarum, & Ventorum lensu nescio quis ambigat, cum fugiant vacuum, occurrant divisioni; ad suos ferantur tonces: impetuose coactionem effugiant, & nihil non tentent, animalium more, quo mala comprimentia vitent. Gutta aquarum fumentes figuram orbicularem ad defensionem, & se inuicem tenentes, & assequentes auiditate quadam, proprij sensus indicium dant non Peculiariter autem August. Spiritum Vitæ animahum objeurum. esse aërem lucidum dixit; lux enim etiam vis sensitiua dicitur lib. 1. luper Gen. e.s. Hunc spiritum esse sensitium, & zere fensitiuo ali, docet August. 3. de Trin. 9. & in lib. de spirito & anima. consimilia do? cet Alber. M. Lactantius, D. Thomas, & stij vtimox narrabimus. Similiter de Terra, & Aqua, & Igne, passionum perceptiuis. talenting edita quod And faterarin i. to Gen. & Cor. T. 18. es

RATIODECIMA, EX SEXSV PRIN.

PRætered principia rerum Physicarum omnium calor, & frigus sentiunt se se mutud, auersantur, pugnant, effunduntur, quasi duo exercitus; sugiunt; aut, si nequeunt, concentrantur animalium ritu; & omnes Philosophi, & Theologi sensum calori quoquo pado tribuerunt, vt inferior probabit sermo. Cum igitur omnia corpora calore constent, & frigore, & eiusdem naturæ sit calor cæli, & elementaris, & animasticus, vt experientia, & Patrum omnium testimonio probamus in physiomnia sensu prædita vel naturali, assirmandum est.

Saprana rangon com Conclusio.

SI igitur opinio, quod rebus cunctis inest sensus, ex prædictis rationibus demonstrata est: igitur est sententia sacræ Scripturæ iux tà Regulam August. & Thomæ in primo Asserto; & Concil. Later, vbi dicitur, quòd verum vero non contradicit; ergò sacra Scriptura his demonstrationibus non contradicit; & mox probabitur adnuere.

SECVNDA PHALANX PROBATIONVM. ex auctoritate Magnorum Philosophorum.

Patres, omnia corpora naturalia, animata esse dixit; hoc est sentientia, teste Arist, p. de An. & Plutar. de placit. Philosophorum. Probabat hoc ex operationibus, suga, sequela, sympathia, antipathia, & ex animalium vulgarigeneratione in elementis, & ex putresactis.

Parmenides Gentilium philosophorum, & Theologorum Maximus, vnum omnium principium posuit 1. Deum: quo omnia sunt vnum. 1. Diuinitatis patticipio, in quo participia habent totalitatem, & vnitatem, ex Plat, in Parmenide. Dixitetiam ignem, & terram este Deos, vt testatur Clem. Alex. in exhort ad Gentes: hocest, elemente ta sensu prædita, quod Arist, fatetur in 1. de Gen. & Cor. T. 18. ex quibus componit animantia eumdem secutus est Zeno Eleates, & Melissus.

Anaxagoras Intellectum primum cuncta sui sensu afficientem

corpora, & animalia, dicit, quæ organizata intus à sensu, organis mouentur ex Plut. Clem. Alex. Arist. & Gal. Igitur vel Intellectus est anima rerum, quod Anaxag. negat, docendo esse immissum, vt possit de nominari; vel dessuxum ab eo vel intraneum sensum ex illius participio: sensu enim res distingui ipse dixit, & nos supra probauimus.

Orpheus, vt narrat Euseb. 3. de præpar. 3. Mundum esse Animal vnum docuit, sensu, & ratione præditum. Deum autem supra Mundum: ex relatione Clem. Alex. & Iustini Marty. posuisse scimus. Ecce quod pon potuit animare Orpheus res intra Mundum, nisi ex sensum supra serem. i. spiritum vitalem dixit Animam intra organa sieri, vt testatur Arist 1. de An. cui videtur sauere Ezechiel, animas a quatuor ventis accersiens adanimandum cadauera, sed propheta mystice loquitur per similitudinem de resurrectione, vt notat August. Hesiodus autem idem cum Orpheo sentit, & amore cuncta sensua ergi exque chao educi, vt Plato innuit.

M. Varro Romanorum sapientissimus, Deum totius mundi simili- et ter Animam fecit Vniuersalem: Animalium vero inspiratum aërem,

vt August. in 7. super Gen. cap. 12. dixit, Si Deus esset (inquiens)
Anima Mundi, tunc aër esset slatus Dei, nostraque anima e de qua
Moses, Inspirauit in eum spiraculum vitæ. similiter Lact. in lib. de cc.
Opis. Dei. 17. dixit Anima, est aër conceptus ore, deserre factus in pul-

mone, tepefactus in corde, diffusus in corpus, &c. Igitur aër sensitiuus est, ergo Cœlum, & Terra, & omnia iuxta Varronis sententiam.

Timeus Locrus, & Plato sectator eius, magnæ, & paruæ Greciæ lumina, quem diuinum vocant; statuit Deum, Principium rerum secisse Mundum eumque ità animasse, vt anima à centro Mundi vsque ad extremam peripheriam extensa sit, ex qua cuncta corpora animalium habent animam. ex quo Arist. 1. de An. concludit, corporeum spiritum visum esse Platoni rerum animam, licet alij Platonici incorpoream dicant Mundi animam; sed eius esse un ant participio spiritum animalem sieri, brutorum animam: humanas enim à Deo immediatè creatas ab initio dicit in Timeo, & in Phædro. Prætereà in Tim. & in lib. de rep. & alibi, rationalem à superis accersit: concupiscibilem, & irascibilem, hoc est sensitiuas, ab elementis, Mundi, anima assectis, ac sensu communi: proptere aque has obedire Rationali, & repugnare dixit in homine. In plantis, & brutis per se operari, & vtrobique sentire, vt & Clem. Strom. 8. declarauit, & vocat Platonem Deum Philosophorum: cui Chrysost. & August. & alij consentiunt.

Virgilius in 6. Aneid. similiter, Mente animat Mundum. Atta-

men sensum brutorum ex æthereo calore accersit.

Principio Cœlum, ac Terras, camposque liquentes, Lucentémque globum Luna, Titaniáque astra, Spiritus intus alit; totámque infusa per artus.

Mens agitat Molem, & magno se corpore miscet. Hinc hominum pecudumque genus, vitaque volantum, Et que marmoreo fert monstra sub aquore pontus. Ignens, eft ollis vigor, & caleftis origo.

Vbi sanè animas à mente infusa vel à spiritu accepit, sed sensum ab

igneo calore, imò & passiones sensitiuas.nam sequitur.

Hinc gaudent, cupiunt que, dolent, metuunt que, &c. & tandem cum soluit corpore animas, & purgat, inquit.

- - purumque reliquit, Ethereum sensum, atque Aurai simplicis ignem.

Id quod S. August. in lib. de An. & Spiritu cap. 14. mirifice probauit, ve sit æthereus spiritus vinculum Animæ incorporeæ cum corpore medium, adducirque carmen Virgilianum. similiter Arist, 1. de An. T. 33. Antiquos narrat definisse animam sensu, motu, & incorpoream, &c. vocat spiritum aereum incorporeum respectiue, & in 2. de Gen.an.c.3.& in 3.cap.11.idem sentit.vt videbimus,

Stoïci, vt Zeno, Seneca, Chrysipp. Antisthen. Deum faciunt spiritum subtilissimum, corporeum Mundo toti, & partibus infusum, vt etiam Tertullianus sentit. Animum vero omnem diuinam esse particulam aura, vt Horat, canit. vide Senec. Plutarch. Lactant. Quapropter nemo ex Philolophis facit animas ex insensatis elementis, sed vel elementa donant sensu, vel ex Deo, aut mente accersiunt ani-

mam fenfitiuam, non ex nihilo.

Pythagoras, Romanorum iudicio, vt Plinius ait, Philosophorum maximus; Deum(inquit Clem. Alex.in exhort.) vnum ponit, non extra mundi administrationem; sed est totius in ipla in toto circulo, 3) speculator totius generationis, vniuersorum contemperatio, qui lemper est, & suas facultates deducit ad opus. Omnium operum in cœlo illustrator: Pater omnium mens, & illuminatio toti circulo, omnium motus) quapropter Deum mundo præficit intrinsecumque ponit; & suo lumine, & contemplatione, & viuificatione animas producit, cum facultates suas deducit ad opus. sunt enim primalitates, vt respiciunt ad extra, principia, & facultates: quarum participio res constant, vt in Metaph. probatum elt.

Heraclitus ignem principium rerum facit, & ex igne omnia constare: ignémque sensu donat, vt possit animare, sicut Arist. testatur in r. de An. T. 33. & seq. vbi quemlibet philosophum animastica vi donasse illud corpus, narrat, quod aliorum fecit principium. Hinc Stoici mentem esse ignem dixere. At omnes Theologos, ac philosophos saltem sensitiuam animam ex igne fecisse mox demonstrabimus.

Anaximenes aërem sensu donat, quem principium reru facit spiritum, & Animam.quo etiam nomine S. August. spiritum vitalem vocat nempe aërem lucidum, id est sensitiunen.

Empedocles autem qui quatuor elementa fignificat, animam etiam

9

ti

23

ex eis componit omnibus, vt possit sentire omnia: igitur & omnibus sensum donat naturalem, sicut Thales aquæ: & alij ei elemento, quod principium secere. Ipsi enim nec ex nihilo producuntur, nec ex pura potentia, sed ex præexistentibus omnia rebus licet alio ordine, setu, & temperie: quos arist. in 1. Phys. propter hoc non satis rectè obiu gat, quandoquidem nec ipse ex pura potentia potuit producere animas, vt neque aliud quippiam: sed ex præexistenti, vt mox declarabimus spiritu caloréque animastico. Imò Empedoc. elementis, & elementatis non modò vt possent animare, sed vt possint inuicem agere patique, amorem, & odium indidit; qua sensum boni, & mali sequuntur, vt voluptas, & dolor. sentiunt, igitur illi omnia.

Hippocrates, diuinus Medicinæ parens, in 4. de ratione victus: est ait, calor natiuus anima, & in lib. decarnibus sensum motum, intel-

lectionem, & prophetiam caloridat.

Galenus etiam in lib. de Rigor. & Palp. animam dicit esse calorem natiuum, per se mobilem, intrò forasque : ex quo animastico motu (quem in lætitia, & tristitia, & cæteris affectibus experimur) etiam Arist.sect. 27. Probl. 10. calorem natiuum sentientem animam esse pronunciat. Montano tamé Galenistæ calor non anima, sed animatus videtur propter hoc. Calor. n. natiuus ex quatuor qualitatibus. constat Galeno: ergo sensum dat quatuor elementis, ex quibus componit animam Empedoclæo more. Quem in 17. de viu part. ab anima mundi accersit. & in Epidem. ... nedum sensum, sed etiam divinationem calori attribuit, & Ecstasim sybillarum, id quod Arist: Probl.sect. 30. itidem scripsit. Igitur, quamuis aliqui mussitent, omnes philosophi sensum rebus dedisse videntur: vel inditum ab initio, vel ex defluxu à Deo, vel ab Anima Mundi, vel à colchodea, vt Auic. vel ab Intellectu actiuo, vt Alex. At David Matescan. Deum animam & materiam primam vnam este rem, dixit, Teste Alb. M.in summa de Hom. Ex quo colligimus, quod quamuis errent in affertione, qui Deum materiant, aut corporeum faciunt, aut animas ex Deo, vel ex ex aliqua intelligentia educunt: tamen concordant omnes, quòd non possent sieri animalia absquesensu præuio vndecumque sit, quem nos ve errores vitaremus, primalitatum participio facimus.

Arist. elementa componit in z. de Gen. & Cor. ex materia informi & ex quatuor qualitatibus substantialibus, calore, frigore, humore, & siccitate: aliud enim illis dat nihil: neque alias formas occultas, vt quidam asseclarum faciunt, ex quibus sluant qualitates; neque an sint formæ aliæ inuestigauit, nec quomodo agnosci queunt, sed prout ab Emp. & Hip. & Ocello ea accepit, ita nobis tradidit. Cum autem, quippe qui ex elementis omnia facit nedum animalia plantásque, inquireret in 1. de An. vndenam tanta vis animæ, qua sentit, gaudet, timet, loquitur, scribit, imaginatur, &c. ab elementis esse negat, quoniam istæ operationes elementis non conueníunt, proptereáque imaginam istæ operationes elementis non conueníunt, proptereáque imaginam istæ operationes elementis non conueníunt, proptereáque imaginam istæ operationes elementis non conueníunt, proptereáque imaginatur, en conuení

DEFENSIO LIBRI

properat Empedocli, & Heraclito, aliisque philosophis inertiam, in scitiamque, quoniam deriuant operationes has ex elementis, vbi non funt. In 2. verò lib. de An. cum probasset, quòd anima non est materia nec compolitum, nec accidens, quoniam est substantia, concludit, esse formam, seu enthelechiampid est vltimam perfectionem corporis organici potentis viuere: sicut grauitas est, ait, forma grauis, & acuties forma securis. Nec nos docere potuit, quomodo ex insensatis elementis anima, & operationes animastica, Empedocli negata, sibi nasci possint. sed Alex. Aphrod. eius interpretum Princeps, contendit esse complexionem elementorum que vnitione commistionis perficiuntur, & eleuantur ad gradum vegetatiuum, deinde ad fenfitiuum, & tandem ad Intellectiuum; etenim & possibilem vocatum intellectum putat ex elementatione nalci. Agentem verò de foris aduo-Non enim fit aliquid, inquit, nisi de elementis ex privatione: ergo animatum ex inanimatis. Hanc opinionem iple Arift. confutat in 1. de An. T. 25. & leq. ex eo quoniam in elementis non in funt operationes animales. Non enim funt in elementis, nisi quatuor qualitates, quæ in congressu castigantur, afflictantur, minuuntur, itavt minor fit valor ipsorum miltorum, quam miscibilium, quod fatetur & D. Thomas in 4. d. 47. 9,2. ar.1. q.1 ad 3. vnde nam ergo habent milta sentire, & intelligere? &c. dicunt alij à Colo; quod Aug. & Thom. & Duran. explodunt. eamdem rationem facit August. cum probat animam non elle ex elementis, vt mox narrabimus; & Caiet. in-1. Gen. Auicen. & alij: qui rite intellexere non dari aliquid abeo, qui non habet. Nec contrarium fieri ex contratio substantiue, non enim calor fit de frigore, sed ex subiecto frigido, attamen ab alio calore manitelto, vel latente, Fit autem ex priuatione quia post suum non esse; non quia de nihilo lui: & qui hanc Aphrod. sententiam secuti sunt, etiam vim faciendi miracula dant temperamento elementorum, nedum animasticam, vt Pomponatius, & Ant. Mirand. imò ex hoc mistumfaciunt Deum. Si.n. ex sui puro non ente ens fit, etiam Deus ens primum, factus sit, oportet ex puro nihilo, propterez Arist, his elementationibus primisque dictis non acquiescens, inquirens in 2. de Gen. An. c.3. vndenam anima educatur, quæ non inest in elementis, nec in seminibus : primo dixit animam humanam de foris aduenire, ficut dixit Plato, & Anax. vr ibi etiam notat Alb. M. deinde pro animabus brutorum sollicitus, quoniam vbique fiunt, etiam in stercoribus; concludit, quod vbique & in tota rerum natura corporeus inest sensus, qui est quodammodo anima, maxime autem calor, dum videlicet attenuatione, motione, ac separatione, in spiritum vertitur animalem, dicit ergo sic.

Restat vt mens sola extrinsecus accedat; eaque sola diuina sit. nihil enim cum eius actione communicat actio naturalis, sed enim omnis anima, sue virtus, siue potentia, corpus aliud participare videtur, id-

que magis divinum quamea, que elementa appellantur. Verum ce prout nobilitate, ignobilitateve animæ differunt ita & natura eius corporis differt. Inest enim in semine omnium, quod facit, vt fæcunda sint semina, quod calor vocatur. Idque non ignis non talis facul- ce tas est, sed spiritus, qui in semine spumos oque corpore continetur, & natura, que in co spiritu est, proportione respondens elemento stellarum. Quamobrem ignis nullum animal generat i neque constitui quicquam denfis vel humidis vel ficcis videtur. At verò Solis calor. ce & animalium non modo qui in semine continetur, verum etiam si quid excrementi sit, quanquam diversum à natura, id quoque prin cipium habet vitale. Cæterum calorem in animalibus contentum, nec « ignis este, neque ab igne originem ducere, compertum est ex his, &c. In quibus sand verbis Arist. non ex insensatis, sed à calore cœli ani. mam trahit: qui propterea fœcundat, & animat, quoniam sentit. At si calor cœli sentit, & hunc nos ostendimus ex Arist. esse igneum, quoniam generatur motu cœli, sicut noster ignis, & non est in cœlo, vt dicit in 2. de cœl. T. 42. item constat ex Patrum, & experientiæ Testimonio este igneum, qui remissus generat nostratia, & intensus vrit eadem, sed generat vapores : manifeste enim ex lapidibus, & plantis confricatis, genitisque Solis calore, emittimus calorem igneu, & ex offibus Leonum contufis calor egreditur & ex naribus cum lupis pugnantiu equoru, exque speculis lux Solis ut & lucernæ resiliens vnita adurit, ignit que, que non vnita fouet bladéque calefacit: &cum prata igne purgamus, vrutur calore multo:eodemq; remisso remanete, germinat herbæ, & animalcula, vt notat Virgilius, & quot annis experientia : igitur calor cœlestis, & igneus & animalis, qui ab ipsis est, funt vniuoci, vniusque essentia, & generant, & urunt, omnes, prout proportionantur constitutioni plantarum aut bestiarum, aut vaporum, aut fulminum, aut &c. ergo sentiunt similiter omnes. ergo è contrà frigus etiam sentit, & res omnis constituta calore, & elementa omnia. Idque coactus experimentis Arist. faretur in 3. de Gen, an. c. 11. dicens Generantur in Terra, humoréque animalia, & planta, quo- " niam humor in Terra, in humore spiritus (calor animalis) in vniuerso co inest, ita ve quodammodo plena sint anima omnia, &c. Ecce quam slare Arist. fatetur se non potuisse ex elementis non sentientibus facere sentientia animalia, ac proinde fateri oportere in vniuerso reperiri vim animasticam, ve quodammodo sint omnia plena anima. præsertim Tellus aqua, & aër: quoniam habent calorem sentientem. Vnde oritur spiritus, qui brutorum est anima, vocatus Moss spiritus vitæ, & spiritus motabilis, non forma immotabilis, vt in petipato lo- ee quuntur. & propterea Alb. M.in comento, ait, in semine etiam in putrescentibus elementis non est anima, sed aliquid anima, id est, calor lentiens, ex quo spiritus, &c. Quod si Arist. sibi in hoc contradicit, ee formas comminiscens, inquit Durandus 2. d. 8.9.3. mon est mitum,

DEFENSIO LIBRI

cum loquitur de Anima; quoniam res difficilis est, & ipse Arist. ho-

Auer. quoque in commento cap. 11. supradicti, docens, quod in elementis generantur animalia, & vnde sit anima in his, & in putrefa
>> ctis, ait, Generantur autem animalia in Terra, quia in Terra est ali
qua portio aqua, & in aqua portio aeris; quibus omnibus inest calor
animatus: qui est subiectum in generatione, &c. & mox dicamus,

"> (inquit) omnia hac tria loca esse plena virtute animata generativa

» proculdubio, &c. & mox. Benedicatur Creator vniuersi in sapientia, &c. vbi plenum vniuersum virtute animastica esse docet à creatore rerum cum sapientia: quod à Dauid accepit (nam & Mahomettani
recitant Psalmos Dauid) dicente: omnia in sapientia fecisti, quem
locum allegant Parres super Gen cum locumetur de virtute, qua Tel-

locum allegant Patres super Gen.cum loquuntur de virtute, qua Tellus producere viuentem animam iubetur; & aque, reptilia viuentia. Vt maniseste videas à primalitate, que sapientia Dei est, vniuersum participare, ac proinde cunctis rebus inesse sensum, licet Aber. ponat illam folum in Terra aqua, & aere. Et quando in lib.de fubst. orb.illum accerfità cœli calore zquiuoco, vt etiam facit in a. de an. præfatis argumentis confutatur, quibus ignem à calore Solis vniuocum in speculis, & stipulis accipimus, & ipse Auer, 2. Cal. T. 42. facetur vniwocum coactus, vt in q. Phylostendimus. Nota, quod calor vocatur animatus ab interprete sed animasticus dici debet, vr in Arabico sonat. Nam & ly animalis non fatis exprimit, quod vult dicere, nisi fingamus vocabulum, dicendo, animalticum. Arist. etiam sect. 27. Probl. 10. calorem natiuum effe quafi animal: & in lib.de morte, & vita;ait, vita est permansio caloris natiui: Mors extinctio, cum autem with fit ab anima, manifeste secundum Aristotelicos calor ompia animat, cui etiam mirificas intellectuales vires dat in Problem, fect. 10. vt fecit Hippoct. & 2. de an. T. 130. nullam effe (ait) fensitium fine calore.

Auicen autem, qui sensum rebus dare solummodo insufficiens reputauit, apponit etiam mundo Colchodeam, vt ibidem Auer. narrat,
quam dicit cum anima mundi platonica conuenire, de quò suprà: &
cum virtute formatiua Galeni, qui reputat eam in Sole sedem habere,
& cum calore Solis, omnia permeante res formare nostrates, & animare in lib. 17. de vsu par.

Plinius in lib. 2. cap. 7. totam rerum naturam opinatur esse Deum; omnique cognitione naturalia donat. Et cum de aëre tractat, hunc vitz halitum vocat. Abstractumque Deum nullum agnoscit. Dum falsorum Deorum vanitatem sugit in extremum hoc deuenit; cum rebus proprium sensum concretum ab abstracto Deo dominatore agnoscere deberet.

Telesius tandem, qui iugum Gentilitatis de scholarum collis excussit; mitiscis tationibus probauit, cunctis in rebus naturalibus in-

27

esse sensum, ex quo anima brutorum habeant originem: cum necex Dei substantia, nec ex nihilo esse queant, & actio, & passo elementorum, suga, & sequela mutua rerum, id manifeste conuincant.

Ego quoque Thomas Campanella quatuor de sensu rerum libros idem prosequutus argumentum scripsi, maximè necessarium ad ostendendum, Deum esse, contra atheos; eiusque statuam & simulaerum, non autem corpus, esse mundum visibilem contrà Var. & Plin. &c. nec ex eadem substantia esse mentes humanas atque animas brutorum, & plantarum contrà Stoïcos, & in illis primalitates, & Dei imaginem, in istis participium aliquod primalitatum, & Dei vestigium inesse; vtque possem facile argumenta contra immortalitatem humana mentis soluere, & Textum Moss elucidare, ac robotare; & occultas rerum virtutes inuenire, hoc dogma mihi maximè necessarium intellexi.

CONCLVSIO.

I Gituriuxtà secundum assertum ex D. Th. & augu. concludere licet non posse hanc veritatem à Catholicis negati, absque irrisione, & periculo Catholicæ veritatis.

TERTIA PHALANX, PROBATIONYM ex argumentatione Theologica.

PRIMA PROBATIO, EX IMAGINE vel vestigio S. Trinit. in cunctis rebus.

Rofecto in omni re imaginem, aut vestigium dininissima supersubstantialis Trinitatis inesse, Theologi sacerrimi vno ore contestantur. Quibus ratio philosophica mirissici sussequoniam omnis causa essectus sibi similes facit, imitatur autem Deum in causando, à quo habet, vt sit & causet : ergo & Deus sibi similes. eiusque veracitatis & veritatis testificantes res cunctas facit : pro modo quaque suo secundum magis, & minus : Imò S. Petrus contra Simonem Magum probauit apud S. Clem. quod non est verè Deus auctor mundi ille, qui sui imagines, & vestigia, & testimonia non habet in mundo. Plato autem (Deus philosophorum vocatus apud Clem. Alex.) & Timeus Pythagoricus conterraneus noster probauerunt, Deum secisse mundum quam maximè potuit sieri sibi simillimum: similiter & partes eius. Quod enim participio est tale, simile illi quod comiliter & partes eius. Quod enim participio est tale, simile illi quod comiliter & partes eius. Quod enim participio est tale, simile illi quod comiliter & partes eius. Quod enim participio est tale, simile illi quod comiliter & partes eius. Quod enim participio est tale, simile illi quod comiliter & partes eius. Quod enim participio est tale, simile illi quod comiliter & partes eius.

per ellentiam tale elt, oportet elle omnia autem participia Dei funt. Deus autem vnus est in substantia, trinus in personis, distinctis realitate relatius, que absolute vna res sunt. Estentiatur autem Deus potentia, sapientia, & amore: quas effentialitates vocavi rectiffime primalitates in Metaph. Huius ergo estentiationis imaginem, & vestigia, quarimus in omni resetti enim realiter non fubfillant diftinca personz in rebus; vt in Deo, in quo subsistant, in creaturis verò insunt, tamen aliquam repræsentationem istæ illarum habent. & sieut in Theologia ratiocinabamur, distinctio radicaliter videtur fieri per absoluta, vt Scoto, & Ambrosio, & Richardo placuisse inuenio, vialiter verò per actus processionales, qua hæc ab illa est, ve placer S. Bonapentura. Terminatiue, & perfecte per Relationes originis, ficut D. Thomas docer. Similiter in creaturis invenimus imitative maxime lecundum primam opinionem. Absoluta enim sunt potentia essendi, sapientia essendi, amor essendi, sunt enim omnia, quia possunt esse: & quia amant este, si enim non amarent este, sinerent se à contrariis destrui, nec repugnarent, vt faciunt omnia; nec sui este conseruationem procurarent, quantum possunt. At non amant bonum, quod non sentiunt bonum, igitur sensum abditum habent sui esse. Non fentiunt autem nisi possint : amor ergo à sensu, & à potentia; sensus verò à potentia sola est, sicut Theologia docet : quod Spiritus san-Aus, qui est amor, procedit à Filio, & Patre, qui est Sapientia, & Potentia, Filius autem sapientia à Patre, qui est potentia. Ideirco autem essentiatiux sunt in rebus primalitates; quoniam si vna defit, pereunt omnes quodex operationibus, que essentie se diffundentis, sunt extensiones, & manifestationes, palam fit. si enim non posfum ambulare non ambulo; & cum capero ambulare, si deficit potentia ambulandi, non amplius ambulo: si notitia ambulandi deest: definam ambulare, si voluntas confimiliter; non enim incedit, qui non vult, nisi per vim tractus. Naturalia autem sponte operantur. ac funt. sunt ergo per posse, nosse, & velle substantialiter res incorporez corporezque; ergo in rebus non modo est amor essendi. & potentia essendi, consernandique le, vt omnes Philosophi, & Theologi concedunt : sed etiam fensus effendi, vi multi concedunt, & omnes concedant oporter, qui perfecta opera Dei volunt elle, dum Deuri totum, & fi non totaliter prout eft, representant, atque imitantul Inell'ergo lenfus effendi, vel naturalis, vel animalis, vel rationalis, ficuti inest appetitus naturalis vel attimalis vel rationalis in cunctis, ve D. Thomas distinguit rece, & in distinct. Supra dictum est.

De imagine S. Ambr. ita loquitur in lib. de dignitate hominis. In anima est ex Quo, & Qui, & Quo. sicut in S. Monotriade Item, ait, mens gignitscire, & amat scire, quod scit. ergo sunt Tria. Mens, Sapientia, & Amor, &c. & mox air. Més Pater, quia gignit, dicatur: Scire

Filius, quia ex alio est, non tamen aliud ab eo, ex quo est. Dicatur, amor

DERSENSV RERYM. Spiritus fanctus, quia amborum est, qui se amant.) Similiter D. Aug. in g: de Trinir à Mente Notitiam, à Notitia & Mente Amoremin. trinseca processione producit: & consubstantiat & relatione diffinguit. Richardus in opusc. ad S. Ber. de Appropriatis personarum ait, qu'od potentia, sapientia, & bonitas, sunt notissima quid sint apud nos: qui ex visibilibus, invisibilia Dei per ea, que facta sunt intelle da confpicimus. & quoniam in elementis. & plantis, & brutis reperitur, aic, potentia fine lapientia: & in lumine, din Angelo se- ce. peritur sapientia, sed non fine potentia: & in Lucifero reperitur potentia & sapientia, fine bonitate & charitate, seu bona voluntate, sed in homine bono, bonoque in Angelo non datur bona voluntas, min adfit polle & scire. Nam polle bene velle, est aliquid velle : sapienpientiæ autem est discernere inter bonum, & malum, & fine huiufmodfdiscrecione nescievoluntas eligere. Igitur, sint tria hæe distin. da, & posse, est per se ve principale : sapientia est à potentia, & ab cc vtrisque voluntas, & amot. Hanc doctrinam D. August, in 6. & 2 de Trin docet, & voique in suis scriptis, quod non modo invenitur imago Trinitatis, de qua lognitur Richardes, & amegeos Origenes, in oreatmis rationalibus ifed etiam vestigia in aliis omnibus. Nec vestigium differt ab imagine avt bene aduertitut in primo sent. d. 3. a Magistro, & à D. Thomain Comento nisi quia imago clarius, velli- "e gium obscurius, & imperfectius representat Monotriadem. Si ergo

reperitur potentia, sapientia & amor in imagine, clare singula representante: Repetitur & in vestigio obscure propterea sicuti est potentia, & amoria naturalibus vestigiis, & vocantur vis, & appetitus naturalis, & hoc omnes Theologi & Philosophi consitentur: ita etiam
inest & sensus naturalis ve plurimi fatentur, atque ve fateantur omnes oportet ex necessaria consequentia. Imò quantum de vna primalitate tantum dem de cæteris pro modulo suo, vel negandum est vestigium, & testimonium S. Monottiadis in illis, vude & suspicio oria-

Potrò quamuis Richardus in elementis, & brutis, diest reperiri for lummo do potentiam fine sapientia. & amore: id tamen intelligit de sapientia rationali, que est in homine. & in Angelo non de sensitiua; signim dicit quod in diabolo est potentia. & sapientia, sed nulla bonitas quod intellige de bonitate motali, de intellectiva, id est, de bonitas quod intellige de bonitate motali, de intellectiva, id est, de bonitas quod intellige de bonitate motali, de intellectiva, id est, de bonitas quod intellige de bonitate motali, de intellectiva, id est, de bonitas quod intellige de bonitate motali, de intellectiva, id est, de bonitas paturalis, sicut in omnite, alioquin non posset vivere, & subsistere ad momentum. Igitur palam est, quòd Richardus, quoniam sufficiebat, vi posset ostendere distinctionem personarum in Deo, distinxit in elementis potentiam à sapientia, attamen non ab omni sapientia; & in diabolo virumque à bonitate, non tamen ab omni sapientia; & in diabolo virumque à bonitate, non tamen ab omni sapientia; & in diabolo virumque à bonitate, non tamen ab omni sapientia; & in diabolo virumque à bonitate, non tamen ab omni sapientia; lumitur memoria fagincin esse in intellectu, voluntate, & memoria, sumitur memoria fagincin esse in intellectu, voluntate, & memoria, sumitur memoria fagincin esse in intellectu, voluntate, & memoria, sumitur memoria fagincin esse in intellectu, voluntate, & memoria, sumitur memoria fagincin esse in intellectu, voluntate, & memoria, sumitur memoria fagincin esse in intellectu.

Dij

cunda pro potentia gignendi sapientiam, vt ex Durando scimus: & ex D. Bern, in lib. de dignitate diuini Amoris: Est illa potentia mej moriale Dei Patris in creatura, & proptereà dicitut sacunda.

SECVNDA PROBATIO EXTRIXIS obiectis primalitatum, unitis facultatibus.

Retered obiectum potentiz est vnitas, vt summum entitatis: fapientiz veritas: Amoris bonitas. Porrò vnum funt, obiectum & potentia, id est, facultas, in Deo, vt probarur in metap. distinguuntur autem ratione: propterea vbicunque est vnum, funt catera omnia: sed in creaturis, vt docet Mag. ibidem ex Aug. & Patribus, ac D. Themas in Commento, inest vnitas veritas, & benitas; ergo & in cun-Ais inest potestas, sapientia & amor pro gradu suo; & illa per coldem Doctores representantur extrinsecus in substantia, specie & ordine vt enim subsistant, est à potentia; vt speciem habeant à sapientia: vt ordinem ab amore; vnde dicitut in lib.83. q. vt constent, difcernantur, & congruant. Constant enim perentia, discernuntur fapientia; & congruunt amore. Item D. Thomas ait, ve mox declarabimus, quod omnis creatura, quantum participat de bonitate Dei, que est objectum voluntatis, tantum etiam participat de Dei voluntate. Ergo & quantum de vnitate, tantum de potestate. Igitur & quantum de veritate, tantum dem de sapientia naturaliter. goes 13, & paroun es. Therefore Complete all conficencial insetta

TERTIA PROBATIO EX AMORE

Parist. comprobat, quòd omne ens omnisque creatura etiam inanimata, tantum habet de amore quantum de esse pro rata sua naturaliter; idemque assirmatia P. P. q. 60. ar. 5. concludit que ex eo, quòd
amor naturalis non potest esse peruersus, sicut amor electinus; vnumquodque ens amare naturali amore pro modulo suo magis Deum,
quàm se ipsum: quia Deus est bonum essentiale, se vniuersale; creatura verò est bonum participatione, se particulare. Ergo Deus est magis amabilis, quàm creatura. Quartò reuera omnis creatura amat Deu,
magisquam se, sicer situanimata, se irrationalis, ait, quoniam tantum habet de amore quantum de esse, ideò que se diabolum, quatenus amat quod sibi videtur bonum, se vult esse sicur Deus, superiomnia bona, ergo naturaliter, velit, nost, amat Deum plusquam se sia-

31

cet elective secus putare sibi videatur. Item in 2. cont. Gent. probat 5. Thomas quod vnumquodque appetit assimilari primo enti prò

Sed essenos solum constat examore, sed etiam ex sapientia & potentia essendi, vi in Metap. probatur in Deo, & extra Deum: ergo si
tantum habent de amore, quantum de esse, vi dicit D. Thomas, ergò
tantum dem habeant oportet de potentia; & de sapientia; & quia habent amorem naturalem. Idque & probauit S. Hier. in 8. Mat. & x.
Ezech. dicens: Omnes creatura sentiunt Creatorem. Et ideò mare, &
venti obediunt ei, & increpantur, & sentiunt increpationes, & impetium sigitur pro modulo suo habent omnes sensum naturalem, quantum de naturali esse. Propterea quidam dixere, quod primum cognitum primumque obiectum intellectus est Deus, quoniam lux est
per secognoscibilis, & per quam alia cognoscuntur. Alij, quod omnis
creatura magis cognoscit Deum, quam se ipsam, sicut & magis amat.

Non moror, quod dicunt quidam, operationes sensitius, & appetitius creaturarum ex instinctu esse exteriori. Diximus n. etiam D. Thoma auctore, quòd exterior instinctus est violentus, vi in sagitta, vel supernaturalis, vt in prædestinato; vel directiuus vt in pro rege, instinctu Regis sententiante. Non est primum, nec secundum in naturalibus, quoniam sponte propriisque formis mouentur, vt contra Mauros dicebat Auer. & D. Thomas: ergò tertio modo; ergo inest proprius sensus naturalis in rebus cunctis ex D. Thomas. & D. Hier.

quod verum est de notitiz innata naturaliter, non de elicita, & in-

copularadoctrina : vr poffint regià Rationalia sini mata de coma

Gonfirmatur etiam ratione D. Thoma, dicentis, quod omnis appetitus in finem lequitur præcognitionem finis; & quia appetitus naturalium est in eis, ergo & pracognitio aquè est itidem in eis. No enim possum ego appetere quod cognoscistu, & ego non cognosco. Calor ergò appetit frigus necare quod iple calor cognoleit fibi contrarium. Quando ergo S. Thomas dicit , pranotionem finis naturalitez appetentium, esfe in alto, id'est, in intelligentia non errante, vel in Deo, intelligit de præcognitione finis, & rationis mediorum ad finem, yt dicit p. 2. q. 1. non autem de passione, & moto; quo ducuntur ad finem. Nam & canis ignorat rationem finis cours, & appetitus sui, quiest immortalitas per generationem; tamen lenut passionem coitus, & motiones, & titillationes, quibus fertut ad generationem. Et fic calot sentit passionem à frigore, cui repugnat ad mortem, voluptas autem. & dolor, funt calcaria duo, quibus Deus dirigit res ad finem, ergo omnes affici oportet dolore voluptateque pro modo quamque huo. on A .? beendom idenique au Oug it is pollet. Genel, fed contaction decide for the permitting reading

moties, vesident dictine, & Acid, severe, 2, 2 left, fed qua infone

QVARTA EX RERVM BONITATE INTRIN-Jecus amataergo pranota amantibus, ergo &c. tantique habent e canore, epartim del les vi divic D. Themas, ergo

PRaterea Moses ait. Vidit Deus cuncta, qua fecerat ; & erant I valde bona. Vide D. Thomas ait, hebent bonitatem naturalem & tuenturillam pro vitibus. Hoius n. gratia dantur virtutes natura->> Iesalijs, alijs etiam morales? quoniam amant illam, vt participium fummi boni, omnia ad fui amorem convertentis, vt dicit S. Dionyf. vndè in 3. cont. Gent. 22. omnes res (ait, S. Thomas) quantum ha->> bent de bonitate Dei, quam participant : tantum participant etiam de voluntate Dei, qua amant propriam bonitatem & esle, & conservari, & causatione diffundi. Omnis autem amor, ve dictum est, sequitur notitiam rei amata, vt Chrisost. & alij Patres, & Philosophi præsertim Auic. inculcant. ergò amor naturalis sequitur præsensionem natutalem.ergo mutilatvestigium Monotriadis, & res non vult bene disponi, qui negat sensum naturalem, fieuti qui asserit Spiritum sanctum & Pattemin dininis, negatque filium; & tota resum natura defendens fe, declarat, fe fensum suz bonitatis, merito defendende, continere inditum à sapientia prima; omnia enim in sapientie secit Deus. Praterea, ficut quantum participant de diuina bonitate, tantum participant (ve ait S. Thomas) de divina voluntate : fic quantum pattreipant de diuina veritate tantum etiam de diuina lapientia, ivt fapiant veritatem sui esse; sicut de voluntate, ve ament bonum sui esle,& de potestate, vt possint esse, & operari.

QVINTA EX VITA OMNIVM COMor of some muni, & privata. in be were they take the Love if enough of

Raterea Ecclesiasticus, loquens de elementis, & elementatis, L dat cunctis vitam tanquam Dei viuentis operibus, cui obediant; dicens. Quam desiderabilia sunt opera eius? omnia hac viuunt, et in necessitate obediunt ei. Vnde S. Hier. elicit quod omnes creatura sentiunt creatorem, quoniam obedunt imperanti. Et ratio Philo-Sophorum, confirmata a D. Thoma, & Aug. id confirmat. Nam, vt dicit 4. cont. Gent, capiti. viuentia sunt, que se ipsa mouent ad agendum. idemque ait Orig. in 3. periar. 1. & S. August. 3. super Genes. sed omnia naturalia mouent se ipsa ab intrinseco principio motus, vt ijdem dicunt, & Arist. probat. 2. Phys. sed quæ mouent fe ad aliquid, prænoscunt illud, per aliam Maximam D. Thomæ, & Philosophorum. Igitur omnia naturalia vinunt, & sentiunt prò modulo suo, sicut dicit Ecclesist, quoniam cunctis inest vita; que essentiatur expotentia, sapientia, & amore, vel horum participio.

SEXTVM. EX. E.O., QVO D. MVN DVS.

from & Amb. de latte descriptes ligioures exites from Labour

Progenes aliquando loquitur, & Boet. 3. de confol & Plato & Timeus, Orpheus, Sophocles. Vide probant, quòd quam maximè fibi fimilem Deus fecit mundum; ergo quam optime potunt: fed longe melius, & magis representat Deum, firest animatus, & viuens, & fentiens, quàm si mortuus, & inanimis: ergo totus mundus est animatus, & viuens; ergò voique reperitur sensus, & recte Aristi dixit, Quodammodo omnia anima sinte plena; & omnia cius membra sentiunt, quadam magis, ve atherea corpora, quadam minus; ve terrestria; inter qua lapides minime, metalla magis: planta magis: animalia magis: sicut offa in animali minus, caro magis, neruus magis; sanguis magis, spiritus maxime, Mens autem super omnia Hace enimimago Dei expressior.

RATIO SEPTIMA EX TESTIMONIO Divinitatie in rebus, & S. Theologia

A plius ad cognoscendu Deum este, & este Trinum in personis, avr S. Theologia docet, confert valde ponere mundam animatum, sensumque cunctis creaturis particularem elargiri, in testimonium sapientiz creantis gubernantis; mutantisque omnia. Qui enim non crediderunt Deum este, bi sensum, & cationem mundo, & partibus eius abstulerunt. Deus enim ex his agnoscitus testimoniis eius. Quibus, sublatis, non poterit dicere Dauid, Minabilia opara ratua ideo scrutata est anima mea. Neque muestogare homises ame, plius Deum, sed quasi vermes in ventre humano vuentes ignorant hominem esse autum in mentemque divinam gubernare moleta, intra quam ipsi viuunt. Vermes autem sunt qui negant Dei testimonia, ac proinde Deum. Hi saut Leucippus Eleases, amque secuti Democritus, Epiciprus, Metrodorus, Diagotas, Lucretius, secuti

DEBBN SIONELIBRITO

abi : qui fensum casu quodam ex aromis facient : Mundumque anima, & vita priuant: ex quo argumentantur, Deum non effe, vel non curare inferiora. Similiter Peripatetici , qui Deum calo alligant, tanquamillius animam, sublunaria casui, & fortuna, Epicureorum instar, committunt. Proptereaque ab Origene contra Celsum, & Amb. de off. deteriores Epicurais existimantur. Tamen Arist. quamuisità sentiret in Phys. & in Metap. quando tamen trachat generationem animalium, coactus est fateri etiam inferiora, Ac. rem, Terram, & Aquam, quodammodo, & vniuerlam omne, anima plena este: sicuti etiam Auer. eius commentato: vt in superioribus Parecea mindus ef is of finalscount, flan sumtuob tudigueladq

At quicunque dixerunt , Deum effe mundi Authorem , non ficue partem eius, sed totius gubernatorem, dant mundo vitam, & animam. vel enim faciunt Deum animam mundi , ve Varro, Anax. & Stoici: vel dant illi alteram animam à Deo creatam, intelligentem, velutiest in homine, qui cum sit pars non est toto nobilior. Sic scriplie Timeus, Plato, Porphyr. Plutarch. Plotinus, Proclus, Jamblions, Galcidicus, Numenius, alijque Gentiles: ex nostris Marsilius Ficinus: Christophorus Landinus, Picus Misand. similiterance illos, D. Bafil declarans Textum illum : Spiritus Domini ferebatur Super Aquas; quam sectatur August. lib, imperfecto super Genel. cap. 4. wbi docet, quod bi Spititus Domini, potel intelligi Spiritus fanctus, & Spiritus Aëreus, & Spiritus Mundi; totam tetum machinam gubernans, & intrinsece continens, vt anima corpus, adhoc munus à Deo creatus. Eamdem fententiam tenet S. Greg. Nyff. in Hexam. Necte moueat, quod ista anima non informat. Nullus enim Philosophorum, & Theologorum priscorum, dixit animam elle formam corporis, nisi quidam Scholastici, qui commentantur Aristotelem. Is enim primus doeuit, animam este formam corporis, inseparabilem secundum esse, & operationem: intellectum vero proprerea separari, quod non est forma, vi dicio al de An to.ii. Ex quo Alex. Themist. Simplicius, Philoponus, Auicen. Auer. & alij, deduxerunt, intellectivam animam non effe formam , fed immiftum, abstradumque intellectum, qualem posnit Anaxagoras, ve domineturmundo. Ex que Arift referibendo, air, ve omniaintelligat, &chie eft anima mundi, deforis admeniens, ve dicitin | 2/ 8/132de Gen. Anie malium, ex qua nostras animas derivant Stoiciy Platonici vero à Deo. & Virgilius erudite magis à Mente derivat animas, sed sensu m ab athereo igne, ve supra narravimus, & ital commentatur S. Augult declarans illud carmen. Igneus est ollis vigor, & calostis feter quam ipsi vigunt. Vermes autem sont qui negent Detrediogino

mens de Hine gandent eupiunt metuantque dolent que plois se Necenimà Deo, nee ab anima mundi, exnibilo, vel de illorum

DE SENOVERERVM.

fubstantia sensus rerum siere queat, sed insit elementis omnino putandus. & mundum si viuit anima voiuersali intellectica, sensum partioularem in partibus alterius substantia continere; seut in corpore humano est anima rationalis, & tamen sensus singulis partibus proprius, ex quo etiam pediculi, & Vermes in capite, & ventre nascuntur: qui rationales non sunt. Quo exemplo nos docuit Deus, se dedisse gubernatricem intelligentiam mundo, sue statue; partibus verò singulis participationem primalitatum, id est vires, sensum, & appetitum se conservandi, veque possint ab intelligentia gubernari stimulis voluptatis, arque doloris. Laus tua Deus.

CONFIRMATIO ARGYMENTI EX EO,
quod Deus est ità in omnibus potenter, sapienter, comorose, ve
omnia videantut quibus dam literatus Deus; ideoque oportere participium omnium primalitatum rebus concedere.

specification in the distriction of the state of the discount Dentile He

propret operationers non propret culculates and.

Ræterea adeo manifesta est divinitas in Nature operibus, vt (6 Trismegistus in Ascl. dicat, immane facrilegium esse dicere Deum absconditum : cum res nulla, vel quam paruula sit, que non maxime Deum manifestet. Et rerum ordo, & constructio mundi, ce & plantarum, & animalium, & elementorum vtile bellum ad mirificarum rerum productionem, & cuiufliber entis rationabilis, & artificiola formatio, & res deniq; omnes clamat (ait Aug.) Iple fecit nos, & non ipfi nos. Adeoque vnita elt Dininitas rebus, ve Lucanus dicat; Iuppiter est quodounque vides, quodounque mouetur. Et D. Thomas, & ante iplum Greg. Nyil. dixerit, Naturam elle Artem diui- cenam, rebus inditam, cas ad proprios perducentem fines. ergo in ficulnea est Ars diuina faciendi ficos, non autem Castaneas, & in pyro faciendi pyros, & c. sicur in Calceario faciendi calceos, in Veltiario faciendi vestes &c. ergò in toto mundo est Ratio faciendi omnia; & prærequirit fenlum. Vnde Senec. 4. de Benef. 7. Natura eft Dem, & diuina ratio, toti mundo infusa, & partibuseius. Plinius verò in 2. lib. Deus est ipsa rerum natura: Ex hoc autem mitifico tellimohio, alij dixerunt Deum elle animam mundi, vt Varro; alijanimam alteramilli dedete, vt Plato. Alij dixere, Deum patibilem irretirum rebus inclusimque, ve Manichai, alif spiritum igneum fecere cunchis infusum, ve Stoici, alij cœlo includunt Deum, ye Arist. quoniam vidit. Calum in inferioribus fortunamque. Attemen participium ani-malticum à calore cælesti mutuatur, vt animentur inferiora, & fo-sinfecus intellectum cum Anax. adducit ad hominis perfectionem,

E ij

DEFENSIONLIBRI

ficut omnes discipuli eius Graci, & Arabes, imò ve recitat M. Albertusin lib. de Som. Dauid Mantenfis putavit, intellectum, Deum, & Materiam, effe vnam eamdémque sem; ex his. & iterum, quoniam intellectus non intelligit Deum, & Materiam per species ab-Aractas ab eis ; cum nulla possit abstrahi species ab illo propter immenfitatem, ab hac propter infinitatem; ergo intelligit Deum, & Materiam per innatam similitudinem, & infinitatem communem, quam habet intellectus cum eis; ergo propter identitatem. hoc etiam Auicen, in 6. Natur. adducit, Dicebant enim : quod sicut Hyle, est omnium corporum substantia, ità Deus, idest, Mens est substantia animarum & idem Deus est natura in elementis, Anima in viuentibus. intellectus in hominibus, & Angelis. Mauri autem dicunt, Deum effe omnia in omnibus propter operationem non propter essentiam. quoniam res nulla operatur, sed Deus in rebus operatur. Auicebron non fecus abelt ab illis; quoniam eamdem facit materiam s. puram potentiam, spiritualium & corporalium. Ex quibus apparet, quod quamuis insana ratione moti isti Theologi Perpipatetici Manicheizat, quibus Nyphus Theophylum quemdam, atque Marinum Peripateticos annumerat; qui intellectum esse materiam primam eadem ratione dixere: Tamen ex hocintelligimus, necessarium esse ad Theologiz tutamen, & vitanda argumenta philosophorum priscorum, & istorum hæreticorum, rebus cunctis, in quibus ipsi ponunt Deitatem manifestis argumentis, præbere sensum, appetitum, & vires ex participio Primalitatum divinarum, & quali tinctura; ficut etiam coactus fecit Arist dicens, Quodammodo omnia anima sunt plema. Si enim negaueris sensum manifestum, vbi etiam Ratio euidenter quoque reperitur; quam possumus Deo, & intelligentijs administratorijs dare naturalia regentibus perstimulos doloris, & voluptatis, quibus manife-Re mouentur calor, & frigus, & elementa, & res secunda, per antipathiam, & sympathiam se declarantes; tone suspicio oritur, quod dogma nostrum non sie verum : quippe quod defendi absque manifestarum ventatum negatione non potest; vt fancti Aug. & Thom. monuerunt.

Præterea dixit Deus Ierem, 23. Cælum & Terram ego impleo.
A quo Virg. sumpsit illud: Iouis omnia plena; & alibi. Deum namque ire per omnes Terrasque, Tractusque Maris, Cælumque profundum; vnde hominu pecudumque genus.&c. Et Act. 17. dixit Apost. In quo viuimus, mouemur, & sumus, &c. est Dominus Cæli, & Terræ; & omnibus dat vitam. Vbi declarar, quod est vt Dominus, sicut dixit Anax. non sicut anima assistens, aut informans, irretitaue.
Quod Salom. 3. Reg. 8. & 2. Paral. 6. explicat. quod Deus non habitat in mundo; sed Cælum, & Cælum cæli ipsum capere non postunt. Ex quo diuini Theologi præsertim Dionys. Thom. & Aug.

& Greg. declarant quod Deus est in omnibus per præsentiam , per potentiam & per essentiam: & omnia amant Deum plusquam le &cc. & iple operatur omnia cum omnibus, & in omnibus immediate immediatione virturis, & suppositi. Manifestum autem este, quod rebus per effentiam quibus inelt tam intimus, non folum largitur potentiam & amorem, essendi, ac se conservandi, propter quod omnes faciunt operationes, & actiones; sed etiam sensim; quo fine nec apperitus, nec potestas stat. Nescio equidem, quomodo audent viuz flatuz Dei, quibus intimus elt, & non otiose, negare à Deo sensum, & facere infensatam, quam faciunt viuentem, ap petentem, ac potentem. Iple Salomon. Sap. 7. air. Quod Sapientia Dei Specialiter rebus intima attingit à fine, vique ad finem fortiter, & disponit omnia Juauiter. At quomodo fuauiter nifi placeat rebus dispolitis dispolitio? & quomodo placere potest non sentientibus? & quomodo non participant sapientiam, quæ illis intimior elt, & non frustra, quam ipse sibi ipsis? Profectò non sunt tanta testimonia de participio aliarum primalitatum quanta de sapientia effusa super omnia opera Dei; & tamen illas affirmant quidam, hanc negant, longe quidem magis affirmandam, tum ex diuinis, & humanis auctoritatibus, tum ex rerum indigentia, tum ex manifestatione per omnes operationes; tum ex Dei Majestati convenientia, vnde D. Hier. exclamat; quod omnia sentiunt, etiam " Creatorem, nedum quod bonum est sibi, & quod nocisum.

RATOLO OCT AVA, EXOLANIMATORY AND AND AND REST

Time four moute faither with eather a cite mandus graci

DRztered in 1. Gen. Deus inspirat immediate homini viuentem L'animum: Plantis verò, ac bestiis, & piscibus, ab aquis, & terra educit animas, dicens. Producant aque reptile anime viuentis repti- es lia, & volatilia : similiter dixit Deus. Germinet terra herbam virentem; & faciant semen, &c. Et mox producat terra animam viuentem, &c. jumentum, & reptilia, & beltias terræ, juxta species suas; & cx factum est ita, & fecit Deus bestias, &c. Et paulo superius: Et creauit Deus cete grandia, & omnem animam vinentem. Vbi August. & alij Patres dicunt.non de substantia sui fecit Deus animas brutorum, & plantarum, nec ex nihilo; ergo de lubstantia aquæ (aiunt) & terra, in quibus erat sensualis vis convertenda in corpus: & Caietanus ibidem ait, quod tune suo pracepto non dedit Deusterra, & aqua, nouam es virtutem educendi animas, seu substantiam aliquam, sed tantum vt ce de ea, quam habebant, facerent animas. Et Nyll. ait : Imperanit Deus Terre, vt de eq quod erat, non de eo quod non erat producerent animas. Athan. ctiam de substantia Terra, non de nihilo educit animas bruDEFENSYOULIBRE

torum, vbi Aug. subiungit, qu'od quamuis Deus terræ insferit de sul fubstantia producere animalia, tamen fubiungit textus; & fecit Deus iumentum, reptilia, & bestias, &c. quoniam formationem animafinm iuxea ideam iplorum, nec Cœlum, nec Terra, nec Angeli poruerunt facere, fed Deus ex eis. Igitur fecundum August. in Terra eft vitalis fenfus, & amor, & poteftas; non enim creatio hic, fed factio, que pertinet ad ornatum, ex iam creatis celebratur. Licet enim Deus possit facere ex nihilo animas, tamen solam humanam vnam inspirauit : cæteras verò ab elementis educit : Nec inspirare potuit de sub-Stantia sui, vt putant Stoici, & Manichai, cumsit impartibilis, & immutabilis, & non corporeus, vti putant Stoici. Anima autem mundi & Colchodea, & Angeli, & quicquid fingitur, non potest dare animas neque de sui substantia, cum fint incorporez, & non partibiles; nec de nihilo cum fint potestatis finitz, ergo ait Aug. 3. de Trin. c. 8. Angeli, & coelum ad productionem animarum irrationalium le habent , ficut agricolæ ad productionem frugum : quas nec de fui substantia, nec de nihilo, sed aliunde subministratis causis producunt. vnde miror qui ex cœlo sensitiuam, & vegeratiuam, nostrorum quidam affe->> runt, contra August. sententiam, qui hoc excludit: proptereaque putat, quod in toto mundo funt femina animarum irrationalium, nedum aliarum rerum, pracipue in aqua, in aere, & in terra, vt dicit 3. luper) Gen. 14. correspondentia verbi Dei rationibus æternis. vnde in 3. Frin.q. ficut matres (ait) grauidæ funt fætibus, fic iste mundus grauidus est causis nascentium primordialiter, ac originaliter in quadam textura elementorum, cuncta creata funt : sed acceptis opportunita-, tibus prodeum; &c.ergo fecundum Aug. Anima fensitiua semen est in mundo; & hic est sensus rerum, qui in spiritum animalem tenuem coalescens constituit animam brutorum. vnde ait ibidem Auy gust. sed ne de animalibus, quasi diversa ratio mouear, que habent spiritum vitæ cum sensu appetendi, quæ secundum naturam funt, vi tandique contraria, &c. Item super Gen.lib. 7. cap.1. & 2. disputat quod Deus non poruit facere animam hominis de lui substantia; quoniam est immutabilis, & cap. 3. & 4. nec de substantia aëris, quoniam (ait)anima est incorporea, flatus verò corpus. Nec de nihilo (ait in cap. s.) quoniam requieuit die septimo à creandis ex nihilo. Imò ante dierum curricula facta est creatio ex nihilo cœli & terræ ; cætera verò que pertinent ad ornatum, ex his funt. s. ex colo & terra, vel ex his que lignificantur per cœlum, & terram, vt læpe repetit August. Mox quærit in eodem cap. 5. & 6, an ex flatu, seu substantia incorporea, que est, vi sit materia animarum creata à principio, quemadmodum & seminales altarum rerum Rationes : sicut ex terra, & aqua fiunt corpora. Et huic opinioni quali adhæret, & quærit vtrum, & matetiam spiritualem animarum, & in ca rationes primordiales ance creauit, ticuti materiam corporum, ce tationes formandorum corumdem,

& vtrumque videtur afferere in cap. 6. mox in 7. disputat, an materia illa spiritualis animarum vis ellet, & viuificaret corpora: an otiola fine vigili sensu motuque vitali quiesceret? si enim non erat vita; ergò (c nec erat animarum materia vinentium. fi erat vira : vel (quæritur) beata, vel mifera, vel neutrum, si neutrum, ergo non erat rationalis; ergo nec possunt ex ea fieri animæ rationales. Mox concedit, seut infans (air) estrationalis possibilitate, non facultate, sic mareriam animarum. Deinde quærit in cap. 8. si erat beata materia animarum, quomodo non in melius conversa est, cum fit anima hominis, & beatior ? sed miserior ? etenim & ex informi formatur, profecto decora? tur, ergò magis beatur. fed forfan (inquit) est beatæ aliquius vitz defluxio, qua nil patiturin fe, cum ex ca defluit anima. Non jenim che corpus, vi tanquam exhalando minuatur. Deindein capas disputat; quod , fi anima rationalis ficer anima irrationali, & irrationalis ex corpore elementari, tunicanima rationalis etit etiam ex corpore elementari: quod reputar impossibile. Deinde reprobat transmigrarionem anunarum ex hominibus ad bruta ; &c è entra in liem in cap-IL reprobat opiniones Manichæorum qui de substantia Dei animas faciunt, & amnia animara Deo, criam vermiculos, & herbas & in cap-12. nec de terra, nec de aqua, nec de aëre, nec de corpore alique colestivel terreno animam humanam fieri probatilcem in cap.13. & 14. non esse aliquid elementare. & quamuis Medici spiritus vitales ministros fensoriorum putent esse animas humanas: Tamen hos spiritus ce (inquit) ad firmmum lucidos, & sensuales agnoscimus ad percipiendum corporea. Mens autem hominis divina fapit, & a sensibus ad contemplatidum se se alienat ergo non est de natura aeris, & lucis, sicut spiritus medicorum: per quem mens corpus regit. Mox docet ex anteriori cella capitis per neruos distribui fensum per spiritum sentientem : ex posteriori verò motum ; & in media memoriam locari, que vtrumque connectit. ex dictis Medicorum hac affert, quibus non negatis, tamen animam humanam este quid melis incorpoteumque docet. & in cap.19 spiritum, quem vocat aërem lucidum, facit anima nuncium corum, qua sentit in organis. & spiritu (ait) deficiente anima abscedit; corpusque moritur. Deinde quod anima nonefit de materia coli oftendit, quamuis spiritus acreus, caliculque fitei ad ministerium. Tandem his dubitatis causalem rationem animæ dicit elle diem, id elt lucem (fpiritalem) informem, que in 6. die Creationis sit spiraculum vite hominis à Deo, sed cum dies ille sit Angelicus, sequitur, quòd anima sic de substantia Angeli, vt Plato dixetat in Timeo. Negat tamen August cum Platone, quod Augelus sit plasmatoranima humana ac demom concludit, ita elle creatam in fua materia spiritali, non prasciam malorum, & Dei nutu inclinatem fuisse ad animandum corpus, volens & ipsa operari, sicut Deus oper raturineis, veluti dicit in cap.24.00 2780 218 013 100 000 A

40

Ex quibus August. disceptationibus elicimus , animas humanas puris, ficut & Angelus, constare primalitatibus, non corporatis; brutales vero participio carum corporatarum ; ita ve spiritus vitales ex eis, & corpore lucido fiant; qui spiritus sunt animæ sensitiuæ brutorum, & instrumenta humanæ Mentis in homine. Item quod Augustinus non audet dicere, quod Deus fecit animam Ada in fexto die ex nihilo. Nam homo, & cetera facta post creationem ecli, & Terræ, vocantur Moliornamentum. Igitur (ait) facti funt Cali, & Terra, omnis ornatus corum. Ornamentum autem non creatur, sed fir ex creatis. Igitur prziactat Augustinus spiritualem materiam animarum, vnde fiant anim r, sicut corporalem materiam corporum, vnde frant corpora, in principio, ante dierum fuccessionem, vel cum dicitur, Fiar lier, pro qua materia animarum spirituali, nos intelligimus primalitates, scilicet potentiam, saprentiam, & amorem, ex quibus etiam Angeli essentiantur, fed superiori specifico gradu vel generico, & proptered in 9. & 10. de Trin. ait Aug. quod Mens, Notitia & Amor funt fubstantialiter in Anima: & funt vna vita, & vna effentia. Nec dicimus, creatas has primalitates informiter, & feminuliter, vnde frant nuncanimæsfieut hoc in loco dicit August, sed ex nihilo fieri animas humanas, ficuti alibi mutata fententia, idem Augustinus declarat. Attamen essentiari dum creantur hisce primalitatibus, similiter nec tenetur illa sententia hic affirmata ab illo, quod anime humane fiant ex defluxu ab anima mundi, ficut lux de luce. Non enim defluxus datur, vade nec partitio, nec multiplicatio rei illius interest, ex qua creditur ilte defluxus. Lux enim multiplicatur corporaliter, non autem Mens, vt etiam S. Bonau. aduertit. Quod fi Augustinus non audet facere animas humanas ex nihile, sed ex præiacta materia spirituali : longe minus bestiarum animas ex nulla facit materia, ergo ex primalitaribus seminatis in elementis: ex nihilo enim fit quod ex nulla sui parte fit; non quod non in alio fit. Nam Mens humana fit in corpore humano organizato, at ex nihilo; vt S. Theologi admonent : ergo spiritus brutorum est ex præiactis sentientibus, mobilibusque causis, cum sic sentiens, & mobilis : vnde vocatur spiritus vita, & motabilis à Mos. Imò ex lucidis, & calidis etiam fit, quoniam lucidus, & calidus videtur August & Thoma & Alberto, & Athanasio, & Lactantio, & alisinfra citandis. Quando ergo dicitur , Producat Terra animam viuentem. Non solum materialiter intelligitur, sed actine, & estentiatiue : quoniam vis animastica in terra erat consistens in participio caloris potentis, lentientis, & appetentis, ve dixit Arift. & Auenquos Si Bonauchtura dicit effe concordes cum Augusti in hac fententiating direction, in elementis ergo ele fenfus, Se mous, et femen zeine ficut Albert dixitin 1370 de Animal durante be shu

Roboratur expositio Augustini ab omnibus Patribus. Bern enim,

sit

ait ferm. 81. in Cant. Animæ humanæ, idem eft effe quod viuere, es non autem quod beatum este, sicut Deo, ergo per se absolute immortalis est, non autem beata: Anima autem brutarum non est idem esse quod viuere, quoniam, non sunt vita, sed funt vitales. igitur ce motintur. & caulam allignat , quoniam ex elementis, funt, vt dicunt, seilicet Philosophi, & Theologi) humana autem à Deo. Eadem ratione Bernardi vritur Ambrof. in lib. de Bono Mort. cap. 9. ergo sicuti probat August. vita bestiarum est elementati spiritus vitz, consequens est, ve elementa sentiant pro modo suo apud August. & Ambr. & Bern. Idemque probatur ex Ambros. 2. Hexam. cap. 3. vbi ab igne plantas , & feras dicit animari. Et in 3. libro, pisces ab aqua: ab aëre verò omnia: Idemque probat in lib. de Noe, Similiter & D. Thom. in 3. cont. Gen. 23. Vapor (ait) to- cc auis diffusus per membra animalium, spiritus est. & in cap. 20. corporalis vita animalium est per spiritum vitalem à principio vitæ (id est corde) in catera membra diffusum : idem dicit Alb. lib. de Ho- ce mine, &c. Hic spiritus ab Augustino vocatur aer lucidus, id est senfitinus, iuxtà secundam acceptionem lucis: ergò in aere, & igne est vis sensitiua secundum Patres, & D. Thomam; & expresse August. in 3. super Gen. 5. ab igne sensum accersit, & contra Arist. negat de substantia eceli esse animam, vt suprà: ergò cum Arist. ab igne negat animam, & fatetur ab aliis elementis, quandoquidem nec potuit à calore negate, quem quodammodo facit omnium animam in libro de Animal. 3. & in Probl. & in paruis Naturalibus; negat vtique ab ardenti calore, non à blando igne, cuiusmodi reputauit elementum Stellarum, licet inepte; cum videret & ignem nostrum moderatum generare plantas, & vermes; eo enim Calabri de femine serici eliciunt vermes: & Germani calore ignis seruant arbusculas Arangiorum intrà casas, quas subdit vittere non posse nouerant. Ex sacris literis ergo omnis anima sit ex elementis, seminaliter ipsas continentibus in luce, motu, & tenuitate, inque participio potestatis, sensus, & amoris, corporato, excepta Mente humana, quæ spiraculum Dei est ex nihilo. Item elementa emnia fentire, quoniam non dant quod non habent. & Textus facer, & Doctores citati, dicunt, ex fe, non ex nihilo, elementa animas produxiste, vt mox melius agnoscemus omnium testimonio.

quartar er in ficut res lenform i fleur mains, africhtonic is que firet pon fichoe tempore cadem passio; vel quia non consideratur, be el quia fichoe tempore cadem passio; vel quia non consideratur, firet adei velicina liber d'echteman continuas que, filter ludar-casque firet adei medicina liber d'echteman, quod possio plaga-repairement. In Magi hor facile persondent ex co, cood pulsa ounta extensi in tympano, pulsara cumer ur ce sometim alterius pelits in pinte alterius tympano, pulsara cumer siduciale exiglistratur in cytharis. Aquila penna posicalnica pennas colum-

MATIO NONA EX PASSIONE ANImastica morborum in pannis & pellibus, & parietibus; qua videntur non sentire, & tamen naturaliter sentire convincuntur.

Raterea Moses Leuit.13. & 14. Lepram vestimentis, & pellibus, & pannis, & parietibus euenire dicit eandem, eodemque modo passionoque, quo animalibus; candémque curam illis, & his adhibet vbi sanè manifeste docet affici inanimata passionibus animatorum, quatenus animatorum: quoniam sensus inest etiam in illis. Ait quidem : Si apparuerit plaga lepræ in panno laneo, vel lineo, vel in pellibus, sufa vel alba (ficut in cute hominis de quo paulo ante dixerat) recludat eam Sacerdos septem diebus (ficut sequestrantur etiam leprosi homines) & si viderit deinde faciem pristinam non reuerlam, nec creuisse lepram, comburatur vestis, quoniam infusa est ,, in superficie, vel in totum lepra. Si autem obscurior post lotionem fuerit locus lepræ (ve folet euenire in carne hominis) abrumpat eum à solido, & dividet. Quod si apparuerit in locis, vbi non erat lepta,), tunc lepra volatilis est, & vaga: & debet igne comburi. (Similiter in cap.14.ait. Cum fuerit plaga lepræ in domo, eijcianturforas omnia, &c. & considerans Sacerdos, si viderit in parietibus quasi valliculas pallore, siue rubore deformes, & humiliores superficie reliqua, (ficutaccidit in cute humana) claudetillam Sacerdos feptem diebus: & polt septem dies si viderit creuisse lepram, subebit erui lapides, & " projei extra civitatem in locum immundum ; domum autem radi intrinsecus per circuitum (sieut sit homini leproso) & spargi puluerem rasura extra vrbem lapidesque alios reponi pro his, qui ablati fuerint, & luto alio limiti domum. Quod si postea viderit renersam lepram, de parietes respersos maculis, lepra persouerans indicabitur: & diructur domus ! & ligna, & lapides ; & pulueres extra ciuitatem proijcientut in locum immundum, &c. Hec S. Moles, ex 2) quo certiffime infereur fenfum naturalem in veltibus, in pellibus, & parietibus reperiri, vem rationibus prioribus concludebamus. Affili ciuntur enim, ficut ses sensatz iildem malis, affectionibusque : licet non sie hoc tempore eadem passio; vel quia non consideratur, vel quia lepra nostra non est aded vehemens contumaxque, sicut Iudaica, quemadmodum in medicinalibus docebamus, quod possit plagare parietes. At Magi hoc facile persuadent ex eo, qu'od pellis ouina extensa in tympano, pulsara rumpitur ad sonitum alterius pellis lupinz alterius tympani: & similiter fidicula exipsorum intestinis fa-Ciz, patiuntur in cytharis. Aquilæ penna posita inter pennas colum-

43

binas, istas frangit, destruitque per antipathiam. Et linus, & pilus, in aqua tepida, animalescunt, & mouentur, Similiter si pulsaueris fidiculam primam vnius Citharz vnisonam alterius alteri, mouetur hæc sponte ad sonum illius, quod superposita palea saltans sponte ex ea, ostendit; quæ in alia molliori, & ad patiendum faciliori, non mouetur : ne dicas ex aëris commotione, non ex sympathia sic accidere. Coluber etiam occifus fraxini fugit vmbram, fe se mou as non sed cus, ac ferrum ad Magnetem. Amputatus nasus, refectus ex brachio serui, mortuo seruo, emarcuit in Hero, vti cadauer marcescebat in sepulchro. Item, vt notat S. Athanafius , vinum in dolio , dum floret v nea in agro, confloreicit, & nos vidimus ! vnde ex confenfu, & diffensu rerum fieri actionem in distans remotumque ens, plurima sunt experimenta; quibus aer confentire medius probatur, & deferre mutuas pashones, vt in lib. de sensu rerum oftendimus. Similiter ex somniorum communicatione per aerem Arift. somnia dixit fieri à Natura, non à Deo; quoniam Natura, demonia, id est, sapiens seu sensu preditaeft: vt apparet ex libello eius de somniis, idémque affervit in j. de Gen. anim. dicens, quodammo do omnia anima sunt plena.

Præterea pestis contagiosa idem pro Mose manifestat; atque venenum. Non enim punctura scorpij aut viperæ tumesacit venenarque modica, exilissque totum hominem, quatenus calida: Hoc enim magis saceret ignitum serrum. Nec qua humida: quoniam plus id saceret aqua, aut aër. Nec qua frigida: sic enim plus posset nix. Nec vt sicca quoniam terra sigillata, & pumix potius id præstarent: ergò in elementis, & elementatis alia insunt principia supra qualitates vulgò notas, & quid diuinum, vt satetur Hippoc. & hic est sensus retum, vib, & amor. Vides cane tabido morsos in caninos verti; quod latratu, excrementis, & canum imitatione ostendunt: sie morsi à rabido Gallo, gallum imitantur, alas excutiendo, & cantando, & à Cato rabido, catorum ritus, & voces æmulantur, non electiuo, sed naturali sensus vene palam est, sensus rabiosi canis multiplicari in commorso, non autem non rabiosi; quoniam huius vires minus venementes sunt ses

cut lepra Græca differt à Iudaica.

Pelles etiam, & panni leruant peltem, sensu ipsorum assecto, non materia sola, que intacta perseuerare viderur à plaga nostre pestis; quam patiebantur manifestam à sudaica. & qui sic non philosophatur de huius modi morbis, qui (vt Hipp air) habent quid dininum, rationem reddere non potest, sicut ostendimus in 6. Medicinal ex divini Moss, & magni Hippocratis doctrina, & rerum natura: venena enim, que corrussone, aut sussocione enecant, non sunt multiplicabilia, sicuti que sensitivo principio vehementer assecto, ac proinde multiplicabili contagione serpunt acque vagantur: vt de sepra vagas & volatili S. Moses expressit.

PROBATIO DECIMA EX EO, QVOD
omnes creatura, sentiunt, amant, obediunt, laudant, benedicunt, naturaliter pro modulo queque suo, Deum Creatorem, & Gubernatorem, iuxtà sensum.
S. Scripturarum.

Andem non modo viuere dicuntur omnia in S. liceris, ficut in Eccl. 42. Omnia bac vinunt, & in necessit ate obediunt ei : & alibi: omnia vinunt Deo: Sed etiam operationes vitales, & sensitivas, & rationales erga Deum habere manifestatur. Dauid enim dicit : Cali enarrant gloriam Dei , & opera manuum eins annunciat firmamentum. Et alibi primo calestia accersit ad laudem conditoris: Laudate Dominum de cœlis, laudate eum omnes Angelieius, &c. Laudate eum Sol, & Luna, omnes Stella, & lumen : cali calorum, & aqua omnes que super calos sunt, &c. Deinde vt notat August. omnia terrestria inuitat dicens: Laudate Dominum de Terra, Dracones Abysi, ignis, grando,nix, glacies, spiritus procellarum, qua faciunt verbum eins. Montes; coiles, lignafructifera, bestia, pecora, serpentes, volucres. Reges homines, &c. Quapropter est aliquis sensus communis omnibus creaturis, quo conueniunt, & Deo obediunt, & laudant prater animalem, & rationalem; in quo non conveniunt : vnde alibi idem Propheta ait: Benedicite Domino omnia opera eius in omni loco Dominationis eins. Similiter Daniel 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate, & Superexaltate eum in secula. Et mox sigillation ex proposito non temere inuitat creaturas rationales, incorporeas, & corporeas, animatas, & inanimatas, quasi vnico choro, vnicoque consensu convenientes ad laudem Creatoris. Iob. 38. etiam Deus dicipin exordio rerum: Cum me laudarent aftra matutina, & inbilavent omnes filig Dei. Vbi celestia animata ponit laudantia. Deum vna cum Angelis: vnde Ecclesia ait; quod Cali, & calorum virtutes, & Angeli, &c. incessabili voce proclamant. Similiter Baruch 3. Qui amittitlumen, & vadit, & vocauit illud, & obedit illi in tremore, Stella autem dederunt lumen in custo diis suis, & latata sunt : vocata sunt, & dicerunt, Adjumus, & luxerunt ei cum incunditate, qui fecit illas. Multaque his similia habes in Eccles. 42.8c 43.8c passim in totascriptura Dei, quam mentiri, aut mentiendi, & deceptionis occasionem tam ex industria dare, si quis dicat, impiissimus, & imperitissimus est. Ex operibus enim rerum ipsarum ordinatissimis, ex mundi, & animalium constructione, & communi lingua creaturarum qua laudant Deum; operantusque divina quadam ratione, possimus & sensum illarum, & Dei factoris, & Gubernatoris incueri, ve in Sap. 13. Salomon copiose dicit : & demonstrat syllogismus

Negare ergò fensum naturalem elementis, & inanimatis, non minus imperiti est, quàm animalem brutis, & rationalem hominibus, ac simul. S. scriptoribus illudere. Regula est Augustini supra citata. Quod illa expositio sacri Textus tenenda, quam literaliter S. Scriptura infinuat. Hanc autem de sensu naturali, & amore naturali retum, habemus literaliter, & Philosophi, & Theologi eidem contestantur, ergò immanis impietas est Epicura orum, & inanis timor, aut prassumptio indocta est quorumdam ex nostris Theologis, qui studium in hac inuestigatione non adhibuerunt, negare omnes scripturas Dei propter nostram crassam cogitationem, qua putamus res non sentire, quoniam non habent oculos, & aures; vide eodem errore quis diceret, ventos non moueri, quia non habent pedes, alasque.

Propterea minifice S. Thomas docuit in P. P. q. 60. ar. 5. & in p. 2. q. 109. ar. 3. omnes creaturas, animaras & inanimatas, & quæ habent cor, & iecur, & appetitoria instrumenta, & quæ non habent, amare Deum plusquam se iplas, ostendit ratione, quia esse essentiur amore, vinde tantum habent de amore, quantum de esse, confirmátque ex Arist. & S. Dionys. ex quo in Antimach, cultum creaturarum erga Deum ad consusionem Epicuræorum, ostendimus.

Mirificonriffimeque divinus Hier, ex eistem scripturis concludit argumentum ih 8, Mar. seribendo: Exhocloco, quod mimitu Christus Deus increpaut ventos, & mare, & obedierunt) intelligimus, quod omnes creature lentiunt creatorem. Quas enim increpavit, & quibus imperauit, sentinut imperantem. Non errore hæreticorum, co qui omnia putait animantia, fed maiestate conditoris, que apud nos insensibilia sunt, illi sunt sensibilia. Item idem Hier in Ezech x. exponens locuillum. Hoc est animalia omnia (ait) viuunt Deo, & sentiunt soum creatorem : Non enim est Deus mouvorum, sed vitientium. Vnde omnia corpora rotatum plena oculis (idest virtute cognoscitina aliquo modo) & cali enarrant gloriam Dei, & sol, & luna, & Maria, & Montes & Super Ezech. 1. declarat, quod fecundum quolitam interpretes factos (quibus cum connenit Origenes) quatuor animalia Throni Dei (idelt mundi) visa Ezechieli, sunt quatuor elementa, ignis, aer, aqua, & terra, & quatuor rota quatuor commistura elementorum, vel quatuor tempora; & mox declarans illud. Cumque ambularent. Quatuor ait Rotz, in quibus est spiri- ce tus vita, habent concordiam cum quatuor animalibus, lequentes ea, &per ea Spiritum sanctu, &c. quæ omnia iuxtà prioremintelligentiam prudens Lector varia interpretationi poterit coaptare.) Vbi manifeste es S. Hieron, elementa vocat animalia, in quibus est spiritus vita, qui a Spiritu fancto regitur (vel ministerio intelligentiari apud D. Thomam) & proptered (air Hier.) in fingulorum animalium alis vifuntur manus, quoniam à spiritu razionali manu tenentur regundirque. Eadem quali dixit August. & Gregor. Nys. & alij Patres. Quecires (Sun ten libate y moore (and

producat terra animam viuenté, & c. concors August. ait : quod non materialem virturem modò habet terra, vt præcepto obediens producer enim si dicatur ligno, vt producat scamnum, cuius sola materiam habet; nequaquam obediret. sed etiam productivam vitalem: quam seminalem vocat Aug. & inchoatiuas rationes, vt palam sit elementis inesse sensum, vnde sensitiua anima oritur; & quo laudant, ac benedicunt Deum: & quo recta ab intelligentia ducuntur ad certos sines, vt dictumest.

DVE OPPOSITIONES CONTRAVIM decima probationis.

Sed contra huius argumenti vim duo opponi possunt. Primum quòd ex his auctoritatibus concluditur, quòd omnia entia non modò rationalia, & sensitiua, sed etiam naturalia inanimata habent sensum rationalem, animalem, & naturalem. Si enim laudant, colúntque Deum, sentiúntque, & amant plusquam se ipsa; ergò habent intellectum, & rationem, & sensum, & vitam. Quomodo enim ex cunctis rebus chorus Deo deorum ad concinendum conuenire queat, absque Dei rationali notitia amoréque? Proptereà visum est quibus dam Theologis, quòd sacra Scriptura per Hiporbolem, aut per Prosopopeiam creaturas irrationales ad saudem Dei, & similiter Hier. & Thom. dicunt sentire creatorem, & amare plusquam seipsas. scilicet per figuram.

Secundo idem dicit, quod sentiunt creatorem, non errore hæreticorum, qui putant omnia animantia: sed maiestate conditoris, cui
viuunt, & sentiunt, quæ nobis sunt sine vita, & sensu.) Igitur secundum rei veritatem non viuunt, nec sentiunt, nec sunt animata, sed
quia vtiturillis Deus, vt lubet, & taliter, quod videntur sentire, &

operari, quafi animata, & rationalia.

RESPONSIO AD PRIMAM.

P

Q

Iq

PE

na

W

DC

A D prima respondetur, quòd quicquid est in inferioribus creaturis est in superioribus eminentiori modo, & per essentiam, vi in Deo, vel per participationem copiosiorem, vi in intelligentijs, Mentibus que rationalibus. Quicquid verò in superioribus è conversò est in interioribus obscurius tamen, & exiliori participio, vi S. Thomas, & S. Dionys declarauerunt, & ordo Naturz suffragatur. Est autem triplex ordo Amoris (apud D. Thomam) erga sinem & opera-

patet ex p. 2. q. 12. & ver. q.23. de volunt.r.

Hi autemità se habent, ve superiorisinsimum attingat primum inferioris, & conuerfo. Similiter autem triplex Notitia, scilicet Naturalis, Animalis, & Rationalis: & hunc ordinem servant quemadmodum docet ex S. Dionys. D. Thomas in 3. d. 26.q. 2. & p.p. q. 77. 7. quod sensus animalis ex participio est rationalis, sen deficiens participatio intellectus; igitut, & appetitus, & visperceptiua naturalis ex participio est animalis, seu deficiens sensus. Item ibidem ver.in q. 25. de sensual. 2. fensus (air) quatenus recipit materialia obiecta est sensus, sed quatenus recipit fine materia, habet, ve sit intellectus, & ra- ce tio. Igitur fic & naturalis virtus quatenus appetit rem, & odit, vt res est, dicitur naturalis; ve verò patitur benè vel malè, & ex percepta passione sectatur, aut fugit tanquam amicam, vel inimicam dicitue fensitions animalis, vt in sympathia & antipathia experimur. & hoc fequitur necessario ex regula S. Thoma, ac Dionysij divinissimi. Amplius notandum quod omnes rerum appetitus regulantur etiam extrinseco instinctu, vel violento, ve lapis sursum proiectus; vel supernaturali, ve prædestinatus ad opus bonum; vel directino, vt discipulus à magistro, & equus ab equite, & spiritus sensitiuns à Mente rationali. & hoc fir aliquando confentiente totaliter qui regitur, vt difcipulus : aliquando non totaliter, vr cquus obediens fræno, & remigans Nanis gubernatori. His præiactis. I mentonan manus non obene

Respondeo, quod omnes creatura laudant, & obediunt creatorem non folum rationaliter, sed etiam animaliter, & maturaliter. Quoniam Mentes & Angeli habent in fe eminenter , quicquid appetitus & fenfus, & porentia habenu animantia, & naturalia entia: fed etiam naturalia habent obscure vinbrateliter, & pet naturam, quicquid habent animantia, & rationalia entia. Quoniam habent capacitatem. operandi, quod bonum eft lac proinde laudandi creatorem, & obediendi & proptered rectiffime D. Thomas ait, Quod promodofto, & co naturaliter des cun de plusament Deum papamie iplas & Di Hier. fenriunt creacorem. Etratio D. Thomse fortiffina efter auctoritate, & syllogismo; quoniam naturale est plus amare totum quam partem, & vniuerfale bonum quam particulare. Deus autem vniueriale eft, & totum ens, bonumque ergo quantum patticipant de Effe, tantum participant de A more effendi. & quoniam Effe deficiens habents & optant non deficere quethadmodum nec Deus deficit (ve nos hane rationem confirmantes dictbamus) confequensieff, quoniam amant proprium effe, particulam rotius; quod magis ament rotum, amore naturali reali veroque, non figurato, de hiperbolico. Nam realiter, vui probat in 3. cont. Centrar loc 2 4 pomnia appetunt Dei similitudi-nem de Inanimata. Hac etiam ratione dicendum esset cum Hieron,

quod omnia fentiunt inerinsecè creatorem dantem este, & conseruan tem ; Aquo, dum recipiunt elle, & conservari, amant elle,& conserhationis fontem. Sicut autem appetunt, fic fentiunt, vt mox probabimus, & fupra probatum eft. Præterea dico etiam quod omnes creatura amant, sentiuntque creatorem, laudantque, colintque, non modo ex innata vi, participante vices superiorum creaturarum intrinsece. Sed & experiori instinctu cationalium creaturarum, sicut dicebamus, quod opus natura est opus intelligentia mouentis rationaliter non vi, ve fagittator, nec supernaturaliter, ve prædestinator, sed directive ve Magister, & eques, & Mens; maxime autem, vt pater spirituum. & propterea dixit Hier quod elementa ducuntur spiritu vitali seu vitali vi. spiritus autem rerum à Spiritu sancto ducitur. At per intelligentiam etiam non errantem, que participat à Spiritu sancto concausationem, vt dicebat S. Thomas, & omnes Philosophi præstantiores. Habent autem hunc instinctum exteriorem res cun-Ota ijs in operationibus, in quibus non agnoscunt per se finem, vt ignis rendens sursum ad sui immortalitatem. Nam etsi fentit passonem, destructiuam, à telluris viribus sibi contrariis, & voluptuosam ex accessu ad cognata corpora calestia, haud camen finem nouit. Et hoc est quod S. Thomas dicebat, omnia ad finem tendere, sed quædam ad non præcognitum, vt naturalia. Et hoc verum, quoniam passione fenfitiua delectabilis, & conteiftabilis fola afficiuntur, vt calor, & fri gus contrà inuicem pugnantes; Alia cognoscunt sinem, vt caniscoeundo, non autem rationem finis, quia. s. propter immortalitatem, quam consequitur successione prolis, hoc enim vix homines sciunt omnes. Aliz fentiunt finem, & rationem finis, vt homo, & Angelus; qui proptet finem media disponunt rationabiliter. Igitur naturalia opus habent instinctu ad finem, & rationem finis, non autem ad paffionem qua vere afficientur fensitiue, & sensitiue appetunt, aut oderunt. Animantia instinctu ad rationem finis. Rationalia quoad finem & rationem finis consequendum supernaturaliter. Proptered res omnes laudant, sentiunt, adorant, amant, sentione Deum. &c. vt in Antimac. probauimus; tum ex intrinseco participio superiorum, cum ex instinctu: addito in his; que defunt de Amore; & No-& glogimo, quonam naturale el plus ameretorum quaha natucinis

Jestur quoad opera rationalia dictum est à quibusdam Doctoribus, quod dicantur per Prosopopeiam, vt. Benedicite omnia opera
Domini Dominio; & comnia facium Verbum eius. & Terra audi
Verbum Domini, & caquod non satis intelligentes moderni rotum
opus laudis se obedientiz & cultus Prosopopeia irà tribuunc, vt nihil dessensu rebus indant ; & falluntura Prosopopeia enim est inter
creatures; quarum altera alterius non sentit nec facit operationem.
Vi cum dicinus in aduentu Regis, evidanum shuium cornua aurea-

49

ea letanter exculisse; & pinus, & fontes, laudabant eum, & gestiebant fydera. Hoc enim fallum est physice sumptum, quoniam fluuius, & arbos sensum de Regis aduencu non habent vilum; quoniam ipforum effe, & operatio non dependent à Rege, fieur populorum gubernatio, & res ; aut ficut vita Apum dependet à floribus, quos ità à longe lagaciter norunt, vt cania lepores, nobisignetes, Vnde Hiperboles, & prosopopeiaest dicere, quod homo sentir lepores, non visos, nec anditos; aut flores. id quod est verum de cone, & Apibus. At cum cælestia, & terrestria laudant Dominum, & cum dicitur. Benedicite omnia opera Domini Domino) secundum rem non est pura Prosopopeia grammaticalis, sicut est nobis: quoniam verè omnium entium este, & operari pendet à Deo, qui magis intrinsecus est rebus, quam ipsæmet res sibi, at dicit August. & propterea quando D. Thom. ait, quod Omnis creatura amat Deum ce magis quam se ipsam. Et Dionys. Omnia entia amant Deum, vt principium, & finem, & continentiam, vt bonum, quod convertit omnia ad le) necest Hiperboles; nec Prosopopeia, sed veritas Phy. cc fica; nifi fecundum nostrum modum feiendi : qui quoniam nescimus quomodo hoc fit, reputamus Hiperbolem, & Præsopopeiam, sicuti quando vocamus arbores, ve audiant nostras voces, quas non norunt, quoniam alienas extrinsecasque: noscunt autem diuinas in participio sui esfe, & virtutum naturalium. Similiter cum Hieron. ait. Omnes creatura fentiunt creatorem imperantem, & obediunt; ce ac Plato, & Theodorus, Omnes, air, adorant, & vovent Deo) non est Prosopopeia, nec Hiperboles, nisi quoad electiuum rationalem " actum, non in natura, in qua est talis actus à regulante virtute, sed in nostraintelligentia; & forlan illis, seclusa intelligentia non ertante, qua reguntur, vr dicitur 3. conti Gent. 24. Hiperboles eft, & Prosopopeia, non pura, ve volunt Epicurai, sed mista, ve explicatumest nobis in cap. 9. lib. contra Atheos. Et hoc doctiffime S. Hieron. declarat, ne erremus cum ije, qui ponunt Prosopopeiam inter creaturas, & Deum, heuti inter nos, & creaturas, subiungens: Omnia sentiunt el maieltare codicoris, cui funt sensibilia que nobis insensibilia, idelt, no sensitiua ! quoniam videlicer ab co pendent in este, & operari, non à nobis. Igitur S. Hieron dicens cum Euangelio quòd Deo omnia viuunt, sentituat, & obediunt: loquitur de vita, sensu, & obedientia naturali ex participio quoad fe : & rationali quoad regimen, cui subsunt intelligentiarum. Sic cum dicit Deus, Producat Terra ani- ce mam viuentem, &c. non est Prosopopeia imo hærelis est dicere, quod fir Profepopeia. Nam verè sensit preceptum, & verè produxit , licet ettim Terra Agricolz non fit fensitius , est tamen Deo. Net tune dedit houam vim producendi, ve Caiet. & August. bene confidetant, fed deducendi all'actum virtutis feminalis vitalique potenDEFENSIO LIBRIO

tiam: qua pradita erat ab intio. Cum verò Amb. & Basil. dicunt tunc à Verbo Dei virtutem gignendi, accepisse, intelligunt de actuali, non de primordialis virtutis actu; vt benè distinuit solers Augustinus. & sicut non est Prosopopeia, cum Deus dicit, Producat terra; &, auditerra, &c. & sicut est nobis, cum dicimus: Audi cali qua loquor, audiat terra Verba oris mei, in Physico intellectu: Ità non est Prosopopeia, cum nos dicimus ad elementa, & catera entia, Benedicite omnia opera Domini Domino, nist respectu nostri, vt

dictum eft.

R esponsio ad secundam.

D 2. Responsio. Quod S. Hier. sibi non contradicit, cum ait in 8. Mat. non esse elementa, aliaque entia cuncta animantia, & in x. & 1. Ezech. quod quatuor elementa sunt quatuor animalia, qua sequuntur proprio spiritu vitali spiritum Dei; & sentiunt, viuuntque. siquidem improprie super Ezech. dicuntur animahia, quatenus sentiunt. Non autem omne, quod sentit, est animal. Nam vt anima sentit & spiritus sentit, & caro sentit, nec tamen funt animalia. Animal enim est spiritus intra crassam, inclusus, constitutus, corpoream molem, organis potestatiui, & cognoscitiui, & appetiui, ad vtriufque vitam communem coaptatis, diffinctam: elementa autem eiusmodi organa non habent. imò disputat Clem. Alex. 8. Strom. 2. vtrum plantæ cum habeant organa, debeant dicianimalia, vt Platoni placet, an non, vt Aristoteli. & quidem dicendum est, quod, si ex quo sumitur nomen attendimus, elementa non sunt animalia, vt bestiæ, nec animata, vt plantæ, sed solum sentientia, & mouentia se. Quando autem negat Hieron, esse animantia, negat iuxtà placitum hareticorum, non absolute. Ait > enim : Omnia sentiunt, non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia. Qui autem haretici sie dixere, sunt Manichai, qui Deum bonum in conflictu cum Deo malo irretitum, aiunt, materia fuisse corporali; de qua passim extrahitur, & liberatur, donec totus; & ideo omnia esse animata ipso Deo per vim materiato. Hoc docet August in lib. cont. hæres. 46. & in libro imperfecto 3) super Gen. c. 4. ait hos hareticos non solum dedisse brutis, & plantis, sentire, videre, andire, discernere, sed etiam intelligere ration nes, & cogitationes nostras, idem in 7. Gen. c. 2. & in cap. 11, ait. , Manichai qui le Christianos putant in hac opinione translationis animarum, funt Philosophis gentium deteriores. quod illi anima naturam à Dei natura discernunt : isti verò cum aliud nihil diDE SENSV RERVM.

cant effe animam, quam Dei substantiam, atque omnino idem ee quod Deuselt, non trepidant tam turpiter commutabilem dicere, et ve nullum fit herbe, feu vermiculi genus, vbi cam non effe permiltam, vol quò revolui non poffe, micabili opinentur infania, &c. & fæpeidem August. hoc enucleat. Basil. item hom. 8. in Gen. inquit exponendo, Producat Terra animam viuentem, &c. non ex exanima quam habet, vt dieunt Manichai, sed vt educeret præstitit facultatem, &c. quibus verbis non contrariatur Augustino & Caietano, & fibi ipfi, qui ponit vim vitalem in elementis; fed Manichæis, qui Deo animant substantialiter elementa. Hanc plane opinionem reprobat Hieron, cum ait, sentire res cunctas; ac non esse animantes hæreticorum errore. At cum in 1. & x. Ezech. affirmat elle animantes, intelligit solum sentientes, yx dictum el. & sic procedunt omnes Patres, cum hic errorem explodunt Manichaerum, Stoicis quoquo pacto communem : proptereaque negant ani ; mationem rebus, sed non propterea, & sensationem.

CONCLUSIO.

Latin des di Campadel

Rgò error est, & materialis saltem hæresis, negare vitam animasticam rebus naturalibus. hæresis autem formalis contra
omnes scripturas negare vitam, & sensum omni modo, item est
ridiculas scripturas, falsitatibus, & occasionibus errandi de industria datis, plenas facere, & fabulationibus potius dignas, quam
diuino spiritu iudicare, vel iudicandas præbere: iuxta regulas Augustini, & Thomæ & S. Canonum.

Description of the complete of

co. Afrester Co. 1965 Colling, Examilier, Malainer, Malainer Collings of Street, Special Collings of the Colli

licer player con tentile reflect a marghe discourt & Caller of the

for fold sportuging an encryangual field and the state of the state of

duclimis lamen of his lengther greet of the con-

so the comment of quantities depth Drough in cap, 46p, and colored to an anti-

QVARTA PHALANX ARGVMEN-TORVM, BX AVCTORITATE THEOlogorum, tam dogmaticorum, quam scholasticorum, expresse, vel per necessariam consequentiam, rebus cunctis sensum inesse conficentium.

Ex Dionysio divinisimo Apostoli Pauli discipulo.

I o n v s. de calest. Hierarch. 19. Ignis, ait, est sensibilis (id est sensitious) in omnibus, & per omnia proficiscitur, &c. omnia superat, & in sur traducit officium; omnia tenouat calere vitali, mouet complectitur omnia, cam tamen astringi psenon possit. Item 4.

1. de diuin. Nom. p. 1. Lux illuminat omnia, creat, & viuisicat, quia
est imago summi boni, & cap. 5. sol substantias, & qualitates per-

multas, & differentias, iple vnus cum sit, & vnisormem infundendoso lucem, renouat, nutrit, sernat, perficit, discriminat, coniugit, resourt, facundat, auget, immutat, implet, firmat, sustollit, viusicarque om-

mia. Et quodlibet suo modo est particeps solis. & sol vnus causas omnium ante vnisormiter expit. Multo magis idex rerum in ca usa solis, & omnium vnisormiter sunt, &c. vbi tane docet, & solem. & lucem esse sensitium, & vitalem, & rebus vitam dare. & quoniam est Dei statua Deum ideatorem & creatorem representare: proptereaq; ei similem esse, ergò & primalitatum participare multum, vt possiti aliis elargiri. idcircò potens viribus describitur, & causatiuus ad omnia formada, mutanda, ité sensitiuu ad omnia viuisicada, & amorosum ad sacundandu, & nutriendu, & appetitus ingenerandos. & quidem Nazianz & Galenus has virtutes dant soli, vt sit persecte Pater insensitum entium. Et quamuis idem Dionys in cap. 4. p. 1. declarans gradus entium, dicas, Angelos, & animas rationales plus diuinitatis parti-

cipare, et omnia conuertantur ad ipsum, rationalia rationaliter, scienter, & gnauiter; sensibilia sensibiliter, & carnaliter; quæ auté sunt sensus expertia, ingenito vitalis desiderij motu. Et quæ vita caret, solumq;

" sunt, sola aptitudine participanda substatia, &c. Tame, vt paulò antè, dicebat. Hac omnia viuunt, & sentiunt, & amant Deum Deo. Nam licet planta non sentire respectu animalis dicatur, & Tellus respectu planta, tamen omnia sentiunt primordialiter ex participio pri

DE SENSV RERVM.

malitatum, vt idemmet fatetur fæpe, quod etiam amant omnia pulchrum, & bonum. Præterea intelligit plantas, & elementa, fenfus ideò expertia, quia carent oculis, & auribus, caterilque sensoriis, qua vocantur sensus sepissime apud Doctores. Haud tamen propter hoc ce fensu naturali hac prinat, sed animali: omnibus enim natura con-Rantibus, sensum, & amorem boni tribuit semper : siquidem in parte 2. eiuldem cap. ex Hierotheo, amorem (dicit) fine dininum, fine An- cc gelicum, fine spiritualem, fine animalem, fine naturalem dixerimus, inficiuam quamdam intelligamus, commiscentémque victutem, fuperiora quidem mouentem ad inferiorum prouidentiam : zqualia (6 verò rurfus ad socialem su invicem communionem, ac postremo loco inferiora vt ad potiora, & sublimiora convertantur, adigentem, &c. Moxin p. 4. cum multa de amoribus dixisset, conglobat omnia in vnum amorem dicens pro modo cuiufque substantia, amor ille integer, at que vniuerfus, qui ex his, qua funt, omnibus nascitur, &c. itaque affirmat, quod amor in cunctis rebus infitus voiuerfaliter fit, ficut & Psaltes dixit de Sapientia, omnia in fapientia fecisti. Et Eccles. Effudit illam super omnia opera sua, &c. Vt plane intelligas, Amorem, quem vocat virtutem (quoniam primalitas induta respectum, vt respicit ad exteriora, virtus dicitur ex Metaph.) cunctis ineffe rebus, ficut fenfus, & potestas, licet in aliquibus, sit occultus, sicut dixit de igne co. in cap 15 caleft. Hierarch. quod occultus eft, vbi non apparet manifeltus: & Marl. Ficin. Super 3. Ennead. Plotini, occulto, ait, calore vinunt, quamanifestus destituisse videtur; ità amorem vel naturalem cunctis infitum, & fi occultum, ponit Diony f. quemadniodum & D. Thomas interpretatur : Nedum erga Deum summum vniuersale bonum, sed etiam erga proprium bonum propriumque este. Nam & 66 polteriora, & inferiora (inquit) ad superiora conuertit : & amplius zqualia consociat, & virtus est commiscens, & vniens ? Quid clarius? Prætered nedum omnia entia participia elle amoris vult Diony [vnde D. Thomas elicuit, quod tantum de Amore habent, quantum de effe: sed etiam non entia bonum amare fatetur in cap. 4.p.s. At quo. modo amant elle nisi fint aliquo modo ? & sentiant saltem in idea; & finon ideato? Præterea cap. 7. à prima vita Deo deriuat omnes vitas terum omnium. Viuificantur enim (inquit animantes cunde atque arbores & five spiritualem dixeris, sue rationalem, five fensitivam, siue nutificiam fliue vegetatiuam, fine quamliber vitam ant vita initium, aut vitæ lubitantiam, ex ipla & viuit & viuificat, quæ luper omnem eft, &c. Ecce quam docte vitam dat cunctis rebus; & enim quibus negat vitam, ve elementis, dat principium vita, id est vim senfitiuam motivam, & appetitivam, ex his enim vita ellentiatur, & conftat, vt ex Augultino & Acist. & Baf. nedum ex Dionys, probatur, & nos in Merap.demonstrauimus. Vnde & Clem. Alex. Qui vitam ponit fine Sensu, ait, ponit vitam sine vita. 8. Strom. 2. Item Dionys ibidem c. 7.

G iij

Deum sapientiam, & sensum, & rationem, vocat penetrantem per omnia. At non quidem sicut ventus, aut lancea: sed sicut dans omnibus participium sux sapientix, vt dicit Ecclesiasticus cap. 1. ergo ex Dionysio, omnia sentire habemus commercio Dei. Posthae, vnitatem similitudinis potestatem, &c. in omnibus à primo vno derivat: & à primo ente entitatem, &c. Sicut dixerat in cap. 5. vt nemini dubium sit, quin non modò entitatis, vitaque, sed etiam potentiz, & amoris participium rebus cunctis largiatur: itaque & sensum, vt sint integra participatio, deitatis Trinz integrum testimonium: in rebus non mutilatum: nec de pauperatum in Deo, S. Bono, omnisariam sui dissumo, quantum est opus, vt sapè dictum est.

Ex Gregorio Theologo.

Regorius Nazianzenus cognomento Theologus: cui nemo vnquam contradixit (teste D. Thoma) in Orat. 34. Sol, ait, est vitæ dator, & pater animantum. At Sol luce, calor éque animat, vt suprà probatum est ex Philosophis, & Theologis: calor ergò est vitalis, & animasticus vt dixerat Arist. ergò & sensitiuus: vita enim sensu motuque constat, vt dictum est: vnde Athanas. & alij Patres dicunt, animam esse calidam. Igitur, & frigus sentit; similiter enim agit & patitur, vt calor, & fugit, & sugat: ergo & elementa. Consentit ergo Nazianzenus Dionysio, & nobis & Philosophis.

Ex Magno Athanasio.

Sanctus Athanasius, cuius auctoritatem ita tuetur Ecclesia, ve nessono respuere ausus sit: in lib. de definit. 6. de Anima, & Mente, ait; Anima bestiarum est opisicium suum: ex terra accipit iuxta mandatum Dei, Producat Terra reptilia animarum viuentium. Ergo animalia bruta ex Terra acceperant animam suam; ideoque terrena apperunt, non cœlestia. Quomodo ex Terra, iuxta dicemus: dedit terra bestiis iuxta praceptum Dei carnem; caro sanguinem est operata: passono concretus sit caro, caro corrupta sit terra: sed homo ex inspiratione diuina animam accepit: ideo res diuinas agnoscit, &c. Deinde vocat ignem vitale elementum, &c. Ergo Athanasio terra dans animam est animassica, id est, sensu praedita, qui in carnem vertitur, & in sanguinem, ex quo sit spiritus anima brutorum: sic etiam Ambros. & D. Thomas, & alij Patres; spiritum vitalem ex sanguine, vel humore,

tin

tit

lib

Ce

VO

lec.

DEISENSV RERVM.

qui' sanguini est proportionalis, vt dicit M. Alber.educunt, nutriuntque; & iuxta consequentias Augustini necessario Tellus sentiat, ex qua anima sensitiua educitur quibuscunque mutationibus, & ignis sentit, si elementum est vitale, eum præsertim animam calidam, dicat Athanasius, deinde in § de anima sic. Anima est per se calida tanquam ardens ignis, ficut ignis quæ sunt in olla posita coquit; sicanima, quæ ce igneam naturam habet, cibos in ventriculo receptos consumit. Nam anima non propterea dicitur P syche, quod frigida sit, sed quia magno suo calore humores abstergit; sicut Sol calidus cum sit & igneus, ce ficcat humum, &c. Quod autem anima fit calida comprobatur ex morientibus, quorum membra, recedente anima, frigescunt. Quandiù anima abundanti cibo reficitur, viget corpus, & valet viribus. Quando verò destituitur cibis, absumit corpus. Non enim potest corpus absque cibo animæ ealiditati resistere,&c. Deinde sedem animæ determinans, ait; sicut Sol, aliquem locum occupat, & totam illuminar domum; fic anima occupat cor, venas regias, & ca- cc put, & totum in corpus vitalem suam potentiam distribuit, &c. -Igitur Athanasio anima brutorum est spiritus calidus habitans in capite, corde, & venis: quoniam in corde fit ex sanguine spumoso mistoque inspirato aeri in venis regiis, id est arteriis, item ex attenuato languine incessanter pulsatili, & in capite ex plexu ratiformi spiritus aluntur, vt nemo dubitare queat , quin Athanasio calor sit sensitiuus, & anima spiritus calidus, lucidus, tenuis, mobilis, participio primalitatum donatus: & quamuis videatur loqui de mente humana, haud tamen loquitur, nisi de spiritu, quo mens corpori vnitur, vt dicit August. & Mens dicitur calida per accidens, vnione spiritus, qui per le calidus est, & exemplum de calore coquente indicat, loqui de. spiritu, vel de mente, vt spiritum informat; & sic etiam Lactantius, & alij Patres intelligi debent. At quod catera entia sentiunt, nedum calor, & ignis, & terra, vt ex dictis patet, oftendit Athan. in quælt.23. vbi quærens, num animæ defunctorum sentiant beneficium suffragiorum nostrorum : Respondet, Quod sicut vitis florescit extrain ce agro; & odorem fentit vinum in vale reclulum, & sic conflorescit & ipsum : ita anima piorum precibus consolantur.) Igitur Athanasio ses omnis sentit, quod sibi-proportionatur, etiam distans per accis communicationem: vt diximusde plantis, & fungis, & quidem continua experientia docer, omnes liquores arborum, ad iplarum odorem florescentium cieri, & quasi conflorescere, & seut Apes à longe sentiunt odores florum, non autem vulpium, quos sentit canis: & quodlibet ens quod proportionatur sibi: sic vinum odorem vitis florescentis, & oleum, olearum, &c. & fungi odoriferi, quos mulcarolos vocamus, non nascuntur in loco solito, si quis stercus ibi euacuauerit, fed longius abillo germinant; & cucurbita fugit oleas, &c. concentre, quirer qui lo eur mai cui de Telluteri marrera i rest.

a mount confirm concert Maria i. So the and the formation of

Ex Basilio Magno, & Chrysoft.

CAnctus Basilius Magnus, cuius scripta, inquit Greg. Ny ssenus) Canonicis solis cedunt : in Hexam. Hom. 1. declarans illud, Spiriso tus Domini ferebatur super aquas, ait, hoc est, secundum cuiusdam Syri religiosissimi expositionem, fæcunditatem vitalem, aquarum natura prabebat.ex qua deinde Producant, sit, Aqua reptilia anima vi-" uentis, &c. At,inquam, quoniam fœcunditas vitalis animastica est, & sensitiva, vt Arift. quoque docet; Non enim dat quod non habet: ergo sensus rebus inditus est à spiritu viuificante, iuxta Basilij sententiam, vel eius ex verbis sequitur per necestariam consequentiam. Pratered iple concedit animam Mundi. sed anima non copulatur corpori abique intermedio lenfu, vt probat Augustinus, Nyssenus, & Clem. Rom. ergo &c. Similiter Chryfost. exponens ly. Spiritus Domini ferebatur super agaas: Hocest, ait, vitalis, & efficax operatio gene-39 randis prania, ergo confentit cum Bafil, Qui Bafil etiam hom ; ait. , Arbores, & herbædicuntur viuere proptered, quod alendi sensu facultatis participes funt, non tamen animalia funt, &c. igitur Bafilio plante sentiunt vitæ sensu, id est naturali, & non sunt animalia, ficut

3) & nos docebamus in resp.ad 1. opposit. contra vlt.argum. Theologi-

Item Basilius exponens Ly. Germinet terra, &c. facultatem generandi à verbo ponit. Facultas autem non est nisi lensus Verbi, qui primus fensus vocaturà S. Clem. participium

Item homil. 8. Preducat terra animam vinentem, &c. Non quam , habebat, vt dicunt Manichæi, scilicet de diuina substantia, sed vt educeret præstitit facultatem. hoc est vt in actu ponat quod semina-23 liter habebat, vt docebat August. Hanc facultatem inesse terrz, ex

» permutatione declarat Bafilius, qua vius est Athanafius dicens: Ani-, malis anima sanguis est (teste Mose) ex sanguine fit caro: ex carne terra. nam ex terra facta est caro: ex carne languis : ex languine ani-

)) ma, &c. ergo confimiliter sentit Athanas. & Basil. quoniam terra prius est animastica, non anima diuina, & rationali, vt dicunt Manichei, led sensus participio, quo seminaliter est animata. Nam vertitut in carnem, in languinem, & spiritum; qui actualiter est brutorum anima, ve omnes Patres conueniunt, atque physiologi, & hocelt, quod dixit Bafil. & Ambr. præltitit facultatem, vt educeret animam;

3) quoniam his mutationibus que que fit, vt patet cum de pane sanguis, & de sanguine spiritus sit, nutriturque in corpore nostro, vt Theologi, ac Philosophi pariter sentiunt. Nec dubium est, Chrysostomum his confentire: quippe qui solem maritum & Tellurem matrem vocat; ex quotum congressu generat omnia : & spiritum animalem, cali-

DE SENSV RERVM.

dum, lucidumque animam esse docet, vt in q. Phys. ostendimus eius ex dictis.

Ex S. Ambrosio Doctorum Primate.

C Anctus Ambrolius, quem cæteris præfert Augustinus, Hexam. 5. Ocap. 2. ait. Aqua prior animarum viuentium divino nutu reptilia animata produxit, & cap.3. Aqua, inquit, animat, & creat, &c. blande quidem Mater animantium, & cap. 4. ficut volatilia, & ferz viuunt ce aëre: ita pisces aqua ipsorum parente, & altrice. Iterum lib. j. cap. 3. Producat terra animam, &c. Currit in constitutione Mundi per omnem creaturam Dei verbum, vt subito de terris, que statuit Deus, ani- ce mantium genera producantur. ergo (inquam) secundum Ambros. ex verbo, quod est sapientia Dei, vis animastica cunciis rebus inest Nam vnde habet aqua, vt sit altrix, & Mater, & possit animare, nisi sensus animasticus inesset illit non enim ex nihilo, nec Deus præcipit dare, quod non habet: similiter terra potuit præcepto Dei producere, quoniam virtutem animalem habebat, vt August. & Bal. & Athanas. & omnes præsertim Caiet.dixerunt.& cum Ambros. aut Chrysoft. aut alij negant sensum elementis aliquando, profecto animalem sensum, non naturalem, negant : nisi contrarij sibi ipsis cuipiam videantur. Similiter, vt Athanasio ex terra caro, ex carne sanguis, ex sanguine spiritus, sic Ambr.in lib.de Noe & Arca, 25. & in lib.de Isaac cap. 1. Anima, ait, non est sanguis, non ignis, non enthelechia, &c. Rationale anima, cuius substantia divinus est spiritus, quia insufflaust in faciem eius spiritum vitz, &c. vitalis anima, & delectabilis (id est irascibilis & (vegetatiua) substantia sanguis in scriptura appellatur: quoniam cum sanguine in venis, & arterijs animat, viuificatque) & cap. 11. ait, cotpus hominis, ficut nidus, vt spiritus vitalis per omnes viscerum partes penetret. Sanguinis, & spiritus nidus est cor, &c. vbi sane loquitur de co spiritu animali, non mentali. Mentem (.n.in capite locauit in Hexam. 6. & iterum in cap.9. initium arteriarum infiti caloris, quo animantur, & tepefiunt vitalia) & cum in lib. de lsac. cap. 2. negat animam effe ce ignem, aut calorem, loquitur de rationali. Igitur calor vitalis est in aquis, in terra, in sanguine, & in sunctis rebus, animalticus, id est fenfitiuus. & eiusdem opinionis in hoc apparer Ambr. cum Athanalio & Basil.per necessariam consequentiam.

open appearance with the fire

ty plantification all or neutropy at million

or the first of the original production of the production of the formation of the formation of the formation of the first of the first of the formation of the first of the formation of the formation of the first o

Ex S. Gregorio Nysseno.

C Anctus Gregorius Nyssenus, frater Magni Basilij, Philosophus Dmagnus, ac Theologus, in Hexam: & in lib. de An. & Resurre-35 Ctione, credere, ait, oportet, vnicuique rei etiam Rationem quandam sapientem pariter, & artificiosam inditam esse, eamque maiorem, quam nos cernere possimus. Verbum igitur, dixit Deus, &c. ad hanc rationem refertur; & de ipsa Dauid : omnia in sapientia fecisti, &c. vnde cœlos enarrare gloriam Dei, &c. quoniam artificiosum quicquid in eis, &c. quibus ex verbis videtur Nyssenus animam mundi ponere à verbo creatam atque verbi iussionem exequentem; igitur & mundum sentire. Nam in lib.de opificio cap. 8. Rationem, fine sensu, docet, in corpore non hospitari: vt etiam S. Clem. dixerat. Quonam modo enim Ratio, mundo infusa, regeret partes, nisi sensus imperij faltem per passiones naturales dolorificas, & jucundas haberent? concordat cum Augustino, qui exponit Ly, fiat lux, de luce corporali, & de sensuali, & de Rationali cunctis rebus regendis prafecta. Item, idem Nyst.in lib.de opif. cap.8. Hominem componit ex anima nutritiua, & sensitiua, & intellectiua. Sensitiuam dicit tenuem, & lucidam crassiorem intellectiua, & subtiliorem accretiua, & vinculum vtriulque; probatque vim ratiocinantem in corpore non manere, nisi fentienti commisceatur, & in cap.13. vegetatiua tribuit imaginati in somnis, & participium intelligentiz, ob coniunctionem, &c. cap. 15. fex fix tiua (ait) & vegetatiua sunt quodammodo anima: non omnino, vt Mens cap. 20, spiritus (inquit) mobiles, vitrenei motus, & sensus au-Apres, qui per neruos dividuntur, &c. Ince in calore est causa viuendi, quo amisso morimur, ideò calor cordis nutriendus fuit sanguine. Irem 50 in lib. de Resurrectione, & anima, Deum ex naturalium specie; animas ex corporis gubernatu : sensum ab ijs alium probat ex turbatione, quam Rationi apportat. Affectus, passiones, & Notiones ex con-

Hzc, &alia ex Gregorio docent, mundum'à prima Ratione creatum. Ab Ratione communi creata, que est anima mundi gubernari

sub imperio verbi Dei.

Animam humanam à Creatore, brutalem ab elementis, vitámque maxime in calore contineri: spiritus qui sunt anima instrumenta, sentire, ac mouere corporis membra per neruos inambulando. Vegetativam, & animalem non esse animas omnino, sicut Mens, sed quodammodo: & in Rationali iram, & concupiscentiam ex horum coniunctione sieri, esseque quasi excrescentias assixas, &c. & quoniam rationem sine sensu reperiti non posse demonstrat, in elementis, qui-

DE SENSV RERVM-

bus quasi incorpotatam, & consubstantiatam vult esse Rationem, itidem præinesse sensum. Mirisicè quidemista docet ex philosophia, & scripturis sanctis. Nec posse benè regi Mundum, nisi sensu Rationéque, quemadmodum nec corpus humanum. Item que sunt quodammodo anime in homine, hoc est, instrumenta Mentis; sunt anime prorsus in brutis, & plantis: & in his omnibus putat se concordare cum Basilio Magno fratre suo, quem sequi profitetur in cunctis.

Ex Lactantio Firmiano.

the first of the first

Actantius de Philofophia, & Religione bene meritus: De opif. 17. concludit. Videtur ergo anima esse similis lumini ; quæ non ec ipla sit sanguis, sed humore sanguinis alitur, vt lumen oleo, &c, item (ait) Non est ignis, nec sanguis, nec flatus, sed viuimus sanguine calore, & spiritu: ergo omnes benè aliquid dixerunt, scilicet Critias, qui ce sanguinem, Varro, qui flatum, Heraclitus, qui ignem, fecere animam, &c.) vbi sane Mentem eximit, non brutorum animam ex horum confortio, sensitiua enim, & vegetatiua verè aluntur, & sunt te- cc nuis spiritus, lucidusque, licet vt animæ sunt, flatus non sunt propte- et rea lib. 2. de origine errorum, c. 13. Mors animatum est ad aterna supplicia damnatio. Hæc bruta non attingit : quorum animæ non ex Deo constantes, sed ex communiaëre, morte soluuntur, &c. vbi ce comprobat, quod diximus. Videtur tamen Mentem facere corpoream ex his: & iterum cum ait in lib.de opificio. 15. fensus ille vious. atque colestis, qui Mens, vel animus nuncupatur, tanta mobilitatis est, vt ne tunc quidem, cum sopitur, conquiescat, & in lib. 2. cap. 13. fi ce anima (inquit)ignis est, vt oftendimus, in cœlum debet eniti, ficut ce ignis, ne extinguatur, & sicut non potest viuere hic ignis absque pingui materia, vnde alitur : sic anima cibusest sola iustitia, &c. ex cc his videtur Lactantius ex aere facere animam brutorum, sicut nonnulli Patres, & Orpheus opinantur; & quidem spiritus vita acreus. vt D. Thom, Alb. & Augustinus, & Galenus & Hipp & Telefius, & alij opinantur, ex aëre, & vapore sanguinis nutritur. Vnde calorem sentire, & sensitiuam animam calidam este, & nutriri, vt dixit Athan. sed Rationalem superioris ordinis : quoniam pascitur iustitia, sicut spiritus animalis vapore ex quo cœlum, & sanguinem & aerem, & calorem sentire, habemus iuxta Lactantij opinionem. tell areas ships and the same that it is a same that

Ex S. Clemente S. Pontifice Romano.

C. Clemens Petri Apostolorum Principis discipulus, & successor,) Din Recogn. 8. aquis inelle insitum spiritum vitalem, ingenitum s) ab initio : vnde vegetant, crescunt ; sentiunt que nascentia ex humore, terraque, disputat, probatque; & concludit ex mirifica formatio-3) ne, & pulchritudine nascentium. Ex his (dicens) omnibus constare , puto, artifici sensu, & non irrationabili naturæ opere, cuncta effici, & vi vniuersa constare, &c. Recte (inquam) sane: quoniam Ars, seu >> Verbum Dei operantur in rebus sentientibus, aptis imperio, vt spon-5, te, non vi, nec supernaturaliter, operentur. Nec enim rationi parent, vt bene scribit Nyssenus, nisi sensu doloris voluptatisque adigenti. Nam vt D. Thomas, ait, non folum reguntur & ducuntur extrinfe->> cus, sed sponte innata & vi propriarum formarum eunt. Item S. Clemens ait. Terra virtutem vuluæ habet ad viuificandum semina, &c.idemque dicit Efdras.in lib. 4. ergo (inquam) sensitiuam, & vegetatinam, & motivam : his enim est vitalitas. Deinde quarens, so cur, si Deus gubernat, quædam fiunt ordinate in Natura rerum, quædam inordinate. Resp. quod vbi sensus inest, ibi possunt fieri ordina. te & inordinate; vbi non est sensus, neutrum. Ratio enim ordinem so facit: cuius impeditio deinde est inordinatio: sed propter finem à Deo præscriptum, &c. vbi autem Ratio ibi sensus. Quapropter, cum in omnibus reluceat Ratio. (Natura enim ait S. Thomas, est Ratio 39 diuina artis res cunctas ad fuos perducens fines) igitur, & fensum omnibus inesse naturalibus, oportet, per quem verbum mouet regitque. Non enim diceret, educatterra animam viuentem, nisi præ-

Ex S. Irenao Episcopo Lugdunensi.

infit sensus vitalis eductus & educendus, &c.

Sanctus Irenzus, cœtaneus Apostolorum discipulis in lib. 2. aduerSsus hæreses Valent. c. 18. appellatione, Dei eo subaudiunt, sensus
se verbum, & vita, & incorruptela: & veritas & sapientia, & Bonitas, & omnia talia, & c. & neque sensum vita antiquiorem, aliquis potest dicere: spse enim sensus vita est, neque vitam posteriorem, vii
non sit sine vita, qui est omnium sensus, scilicet Deus, & c. Quapropter si irenzo Deus est omnium sensus, ac vita: quæcunque par-

DE SENSV RERVM.

ticipant vită, participăt sensum ergò Tellus, & Aqua, & Bruta, & planez, & ex eis educta sentiunt viuendo, & viuunt sentiendo, per consequentiam necessariam concordem, Ecclesiastico dicenti. Hacomnia vinunt, & c.

Ex Clemente Alexandrino.

The contemporary prefine Qual recountries Lemens Alexand. Origenis praceptor, in Pedig 1. Caro, ait, ec Concreta in viero à naturali, & calido spiritu, à quo effingitur fætus, viuificatur, &c. Vbi fane spiritum lentientem, & architectantem corpus, & vivificantem affirmat , fieut Arift. & Alb. & August. qui cum fit ex calore, & igne, ve pluries diximus : non videtur dubitandum, quin Clemens sensum igni, & contrariis suis, quibus cum pugnat, adferiplerit. Item Pedag 2. Anima (ait) non vinola, eft pura, sieca, luminosa. ergò sapientissima & optima; ergò contemplati- ?? ua: At exhalationibus madefacta, instar nubis in molem corpoream cogitur, &c. Quo sermone videtur Heracliti, & Stoicorum de anima ce opinionem sequi; quod nimirim sit ignea. Sed exponendus est sicut Athanasius eius conterraneus, & Basis. & Lactant, qui loquuntur de anima brutorum; vel de Mente humana, quatenus corporeo spiritui calido incorporatur per informationem : cuius puritate, & impurita- ce teipla expeditur vel impeditur : Videtur ergo igni sensum dare At etiam rebus cunctis in Strom. 2. dicens. Magnes ferrum trahit propter cognationem, & succinum festucas, & electrum paleas monet. & Eis antem parent, quæ trahuntur, &c. fi ergò Clemens cognationi,& consensui dat attractionem, & obedientiam attractis, proculdubio in rebus fensum confitetur. Non enim vim, nec supernaturalitatem, adducit pro causa; sed spontaneum ex cognitione amorem, consenfumque vt & Dionyfius a me bise of the Month of the Property ren & Alus engo unins the next chiercan Non error dayon

Ex Eufebio Cafarienfi

L'us, lib. 1. de Demonst. Euang. 10. Anima, brutorum pentissis sanguis: & in co vis vitalis (id est sentiens & mouens) & quis dixit Deus; Germinet Terra herbam virentem, & c. Et, Educat Terra anima ce vinentem, & c. omninò ciusdem natura; & substantia bruta esse di-cenda sunt, cuius germinantia, & planta, & c. Manifeste igitut Eusebius sensum dat plantis; atque brutis; & Terra & Aqua: Quoniam vis vitalis; qua est in sanguine brutorum, squi videtur sensimus can vis vitalis; qua est in sanguine brutorum, squi videtur sensimus can

Hij

lor aliis Philosophis, & Theologis) est itidem in humoribus plantatum (quas dicit eiusdem substantiæ cum brutis, & generis, & statutæ) & in Terra, dante, & educente ex se animam viuentem. quoniam ex sensu eius, & calida tenuitate (seu magis ex vapore, yt loquitur Sa Thomas, & Alber.) spiritus animalis caloris vi gignitur; qui organizat, & animat plantas, & bruta. Proptereà etiam in 3. de Præparat. Euang. 3. Ponit Eusebius mundum animal magnum ex Orphei auchoritate laudata: Ignémque Deum: quem Stoici faciunt mundi Mentem: & omnem animam igneam. Quod verum est de sensitiua tantum, vt August: probat etiam Virgilij auctoritate Ænead. 6. Igneusest ollis vigor, & calestisorigo, &c.

At non potest Mens vniri vitaliter corpori humano, vel mundano, absque vitali spiritu, vr dictum est ex August. & Clem. & Lactant. & aliorum sententia, pracipuè S. Thome, qui docet animam vniri corpori, vr Motoré, mediante spiritu acreo, vr forma verò, mediante sensitiua virtute. Mal. q. 16.1. & 1. p. q. 76. 6. & 2. cont. Gen. 87. & 89.

Pot. q. 3. ar. 9. ad 16.3. p.q.2.

er porçain

Ex Thoma Caietano Card.

seem greed of Men a humana, quarents corneral friest

Homas Caietanus, qui in exponendis scripturis æquatur Patribus, in p. Gen. exponensillud, Producat Terra animam viuentem, oc. inquit. Non solum materialis potentia Terra vis producti-?? ua led actius quoque eduxit animas. Siquidem non imperatur li-39 gub, vt faciat scamnum, quoniam solam materialem habet potentia, &c.) Deinde, air, Anima lenfitiua est quid divinum, vniuersas excedens creaturas corporeas, &c. Et paulò post. Producitur anima sensi->> tiua ex mistionis naturalis virtute, &c. Et ideò est corruptibilis, &c. Igitur Caiet. Primo dat vim productivam animæ, Telluri materialiter, & actiue; ergo animasticam, & sentientem. Non enim dat, quod non haber, vt iple prædicit ibidem cum aliis. Secundo docet vim fenlitiuam excedere omnes creaturas corporales, ergo nec ex corporum vi, nec ex qualitatibus elementaribus vulgo notis, animam lentientem producit Caietanus: sed ex virtute sensitiua præinexistente participio primalitatum. ex quibus habent cuneta potentiam ellendi, & lenfum effendi, &camorem vedicebat S. Thomas; imitationes potentiæ Patris, sapientiæ filij, & Amoris Spiritus sancti; ve prius dicebami Tertio vult, animam sentientem vi mistionis fieri : non quidem ex vulgaribus virtutibus, corporeilque, vt benè præmilit; sed ex calore ignis, or materia telluris attenuata, in spiritum versa, ht, non vt fic, led ve primalitates participanti, & propterea apud Patres aliquando vis animaltica est calor, ve Arist. & Aues, etiam voluere : aliquando

quid meliùs, non tamen sine calore. quem omnes vocant rerum vitam. Idem Caiet. distinguit vitam vitarum, vitam vita, & vitalem vim. Primo modo vocat rationalem spiritum: quoniam continet etiam in sevitam sensitiuam, & vegetatiuam. Secundò, spiritum sensitiuum, quoniam continet, & vegetatiuam. 3. modo, inspiratum aërem. ex eo enim nutritur spiritus animalis apud Hipp. & Gal. & Teles. & Lastant. & Augustin. & Nyss. ita vt necesse sit in cunctis sensitiun vel naturalem iuxtà Caietanum, & Patres, vel per necessariam consequentiam ex dictis eorum agnoscere. Si.n. non ex nihilo, nec ex vulgaribus qualitatibus, nec ex missione, vt missio est. Animam dat Tellus: ergo ex indito sensu, nam & materialiter, & active dat Caietanus.

Ex Adamantio Origene.

or the sign separation of the property of the same than the

Rigenes, qui testimonio Hier. & totius antiquitatis, omnes sapientes in prophana, & facra Philosophia superauit, & linguarum, & sectarum peritia; Scripsit super illudIsaix, Terra Terra audi verbum Domini, &c. intelligentia animante terram gubernari, ficut cœlum, & corpora magna. Igitur & aerem, & Aquam; & propter hoceriam S. Clemens Rom. Recogn. 9. probat Terram, Mare, celum, flunios, stellas, omnésque creaturas sentire præceptum, & timorem Domini per se, vel per Angelos. Quare concedunt esiam Doctores affistentem, & gubernarinam virtutem Angelorum præfatis corporibus. August. tamen, & Bafil. & Gregor. Nyff. præter hæc, Rationem vniuersalem cunctis rebus, inditam dixerunt. At vbi ratio, ibi senfus, vt dicebant sancti Clemens, & Nyssen. &c. eag; ratione probatum est, quoniam agi ad operationes at uficiosas res nequeunt, nisi stimulis doloris, & voluptatis. Prætered nec posset ex Terra agricolando efficere animas brutorum vt probabat August, nisi terra sit sensu prædita naturali, vel de nihilo, aut de sui substantia det Ferræ vim educendianimas. Hocautem explosit August. & Thom. & alij Doctores: quoniam Angeli agricolantur non creant, nec formant, sed mouent ad formationem. Quod autem ex ipsorum defluxione, non hat Anima, vt aliquando concedebat Aug. hasitando, ex eo probatur, quoniam non funt corporei, vnde quid decidatur; nec corporati, ficut lux, vude multiplicetur. Prætereaque ellent brutorum animæ rationales de natura Angelorum.quod failum est. ergò, &c. Præterea 3. Periarch. 1. Qua le mouentur vitam habere probat, qua consi-Atit in feniu, moruque (ve etiam Arift, docer 8. Phyl. T. 19. & D. Tho. in commelect.7. v bi ait si gravia, & leuia moventur à le ipsis, sunt animata.) Vnde arbores, metalla, Animalia, & ignem, & fontes aquarum viuentium, quoniam à se mouentur, viuere dixit optime quidem ratione. Et licet postmodum lapides non viuere dicat, quatenus
ab alio extrinsecus mouentur, tamen quatenus sponte sua propriaque
forma mouentur deorsum, & augentur ex terra, metallorum ritu, non
negat esse vitales, cum ignes, qui mouetur sursum sponte, & metalla, que vegetant, pariter inter viuentia numerarit. At non viuunt
absque sensu, vt pulchre docuit Ireneus, & Clemens, & Nyss. ergò
cunctis sensum largiatur his Origenes oportet. Præterea ait, qua non
solum ex se mouentur, vt ignis, plantæ, aqua, ventus, & c. proprio sen-

bent, bruta nempe phantasiam, homines verò rationem: que iudicant de cunctis. Cuius (scilicet rationis) participes, & alique be-

39 stiæ, ait, videntur incentiuo quodam, tamen naturali non vera ratione 39, moueri, &c. D. Thomas vocat hoc incentiuum, quasi rationale, vim 21 zstimatiuam, quæ est in confinio rationis, & sensus in 3. d. 16.q.1. 21.1. & 2.

Porrò in cap. 4. disputat Origenes, cum dixisset hominem constare ex anima, spiritu, & corpore; vtrum duz sint anima sensitua, & intellectiua, an vna. & concedere videtur, vt veram, vtramque opinionem. Prima Scotus adharet, & G egor. Nyss. & multi Patres. Secunde scilicet Thomas, & Alber. At Origen. cum sensitiuam non separat, & carnalem animam à spiritali separat, vult eamdem animam, quando obedit carnali passioni, vocari sanguinem, & carnem, in S. literis; quando sancto Spiritum. Est enim pugna inter spiritum & carnem. Vocat autem spiritum Mentem, quatenus à Spiritu sancto regitur; eamdemque Mentem, dum à carne regitur, sensualem. Et huic expositioni S. August. consentit in lib. de Spiritu, & An. cap. 48. & de dogm. Eccles. cap. 18. & 19. Similiter S. Irenzus lib 5. Aduers. hares.cap.9. Homo ait, constat ex spiritu, anima, & carne; & vocat

fpiritum iplum Spiritum sanctum Dei, quo Anima regitur. Ambr. veproportem Anima superiorem, religionis tenacem, quam ex currus
Ezechielis expositione vocat Aquilam: rationem inferiorem, seu
practicum intellectum, vocat hominem. partem sensualem dividit in
bouem, Leonem, idest, in Concupiscibilem & Irasciblem. Falluntur ergò, qui cocupiscibilem, idest, vegetantem, privant sensu. Cum
nec Plato huius currus inventor, nec Ambr. nec August. nec Basil, neque Euseb. nec Nyss. nec alij meliores, consentiant. Vrraque opinio
suffineri potestis, de vnitate & pluralitate, dum tamé à Deo bono, &
à Deo malo duas contrarias cum Manichais animas non derivemus.

Verum enim verò Origenes, quem sequitur Telesius in lib. Quod animal universum, &cc. non videtur rectè vtramque opinionem concedere: soluendo illuda rgumentum, quod spiritus pugnat aduersus carnem, vt inquit Apost. vnde due anime apparent: Plato autem, &

Pythago-

Pythagoras ex pugna inter Rationem & Irascibilem, & expugna Irascibilis contrà Rationem, aliquando contrà Concupiscibilem. conclusit in homine tres animas, vt etiam Galenus contendit: & Scotus non diffentit) inquit Origen. & Telefins, quod illa pugna potest este eiusdem animæ cum seipla, quoniam variis trahitur obiectis. Dum enim carnalibus excitatur paffionibus à corpore, & spiritalibus à lege Spiritus sancti, secum diffidet, donce decernat, cui parendum. Vnde vna anima sustineri potest. quod etiamin lib. de dogm. Eccl. &c in Conc. decernitur. At fi fic sequitur, quòd differentia sola syllogismorum, & obiectorum tantum oppolitorum, fint in anima humana, non auté substantiæ differetes. vnde postet quis putare etia in mundo non reperiri, nisi Rationem, que omnia regit, secumque distider, dum obiectis trahitur oppositis. Hoc autem falsum est, nisi apud Stoicos, ponentes animam paffibilem, & divisibilem, & passionibus cunctis obnoxiam. At cum certi simus, Animas brutorum non esse de substantia rationali homnium, quippe cum hac sit Dei spiraculum, illa verò elementorum, & in homine non solum variatio obiecti, fed etiam finis faciat pugnam. Divina enim rapiunt mentem fur fum, caro non trahit deorsum, nisi ve sentiens obiecta caduca, quibus, ve consimilibus delectatur: que Mentem delectare non possunt, nisi prout sentient caduce inharet consentiens. Propterea melius videtur Augustinus sentire in lib. 12. super Gen. (qui eius proprius est, alij verò spurij.) quod homo constat ex mente à Deo data & spiritu, qui ex sanguine hascitur, & alitur, vt Amb. & alij Patres dixere: & corpore carneo. vtique spiritus iste est anima sensualis, quasin homine est in-Arumentum Mentis, in brutis Princeps anima; & hæc est irascibilis, & concupiscibilis, vt in q. Phys. probauimus. Proptered dicendum est, quòd in homine est vna anima; cætere enim vel sunt disposiciones adiplam, atque subiectum, vt dicit Scotus: vel anime aliquo modo, & secundum quid, vt dicit Gregor. Nyssenus vel instrumentum mentis, vt August docet. Præteren manifestum est, quod quando Mensinfunditur, viuebat anima sensitiua, & vegetabat corpus, Mens autem, vt probat S. Thom. in 3. p.q. 2. non corrumpit fenfitiuam, nec sensoria. (quicquid dicat alibi de mente Arist. non sua) sed perficit, quippe sine quibus nec recipi in corpore, nec habitare potest: vnde fulo fanguine, aut spiritu, moritur homo, quia discedit mens, non quia moritur mens, corum ministerio destituta. Qua propter non est putandus Origenes sensum spiritui, & carni abstulisse, aut elementis, vndefiunt, non dedisse. Ipse enim primus dixit, quod vir Ratione, muliet lenfualem spiritum, serpens carnem, voluptatisque vim significaret, in peccati exortu. ve triplex vis in homine infit, & anima vna ; cetere verò dispositiones, aut instrumenta animalica de l'interiores,

port is exceedentially, needle total bellemin, and decision (commendation for the second and the second sec

Politogoras ex pugna idee Rationain de Italeibilain de et supra

Ex diuo Aurelio Augustino Episcopo, Magno Ecclesia Doctore.

interes landi, fection allierer, shorter lebernest, cur pagent . August scholasticoru. Pater, vt ex iam dictis constat, ponie omnium rerum Rationes ideales in Verbo Dei, seminales rationes in Materia: causales verd in elementis. Cum autem Verbum fit Dei Sapientia, & Ars, & Sermo, & Lex aterna, & Senfus, vt ex no. minatis antea patribus probatumest; fequitur, vt elementa, & res omnes seminalis, & causalis sensus participio prædita sunt. Participatio enim sapientia, aliqua sapientia est. & propteres Dauid. Psal, 103. Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientiafe. sifti; idest cum sapientia iuxtà phrasim Hebraicam, ergo & sensitiua; fic etiam Caiet. cum dicitur in Pfal. 133. Fecifti colos in intellects) exponit cum intellectu; idelt, intellectiva anima faltem affiftente, & motrice animatos. Similiter & alij Patres. & certe August. bunc looum ad idem citat, & in Eccles. i.dicitur. Deus creauit sapientiam in Spiritu sancto : & effudit illam super omnia opera sua, &c. Duplicem effusionem seutriplicem dat Augustinus. Primam in creatione animæ mundi, seu Rationis omnia continentis, quæ sapientiæ Dei subferuit, vt dicit lib.imperf. fuper Gen. 4. Nam (Spiritus Dominiferebatur super aquas) intelligitur, ait, vel Spiritus san cous, vel acr, vel vitalis >> creatura, qua vniuer sus visibilis mundus, atque omnia corporea con-, tinentur, & mouentur. Cui Deus omnipotens tribuit vim quamdam serviendi ad operandu in ijs, quæ gignuntur. Qui spiritus cu sit omni corpore zthereo melior, &c. non immerito spiritus Dei dicitur. nã & Dei Terra dicitur, & omnis plenitudo, &c. Secundam effusionem sa pientiz tangit Aug. cu exponit, ly Fiat lux. Nam vel intelligitur lux corporalis, quaignis, & cali est: vel sensualis, ex qua, cundris insertà rebus, fiuntamimæ fentientes, tanquam ex præiacha materia. & propterea Deus dixit Terra, vt producat animam viuentem, ex illa nempe luce. vel lux rationalis, quæ spititualis materia est animarum, Igitur elementa omnia non modò Ratione communi reguntur, sed etia hice sensitiva sunt perfusa. &, sient nos dicimus, participio secundo primalitatis, que est sapientia. Igitur sunt in elementis seminaliter, & causaliter anime, quatenus elementa lucem hanc habent, qua senfus est, sue sapientia participatio : Acutissimus enim August. confideravit, quod Ratio genita potest facere ex nihilo animas: non tamen

ex sui substantia. Ratio verò creata, que dicitur anima Mundi, non potest facere ex nihilo, nec de sui substantia, aut defluxu, (quamuis alibi hoc asseruerit) sed agricolando, & applicando activa passivis, ve

DE SENSV RERVM.

faciunt Angeli, ficut dien 30 Trin. 81 Ideirco fubiecit animarum productioni lucem fensualem, seu participium fensus in cunctiselementis. Proptered in 3. Gen. ly. Producant Aque, &c. & producat Terra animam, &c. exponit, quod elecerunt ex le apimas viuentes, quas habebant primordialiter. Omnibus quoque elementis dat fen- ce fum." Namlicet (ait) abigne magis fit fenfus, & à luce fenfitius, tamen in cap. 3. & 4. refert quinque sensus ad elementa, nempe Ta-Crum ad Terram : gustum ad Aquam : auditum ad acrem; olfactum ad verumque: visum ad ignem ; quali hæc omnia sensu fint affecta naturali: alioquin Anima per ipla non lentiret. Patet autem hoc magis, quoniam in lib. de Diumat, Demonum declarans, vinde ipforum divinatio, & fagacitas tanta, (inquit) quoniam habent corpora exacre, & igne, que funt elementa maxime fenfitiua, & pene- "c trantia. Nobis autem prædominantur Terra, & Aqua, ideò craf. fiorem habemus fenfum, Idem dixerunt Athan. & Lactant. de fenfu ignis, & acris. Imò Arift. 2. de An. T. Nullus fensus (ait) sine calore. Similiter in fect. 77. Proble to. calorem vocat Animam, & in fect. 30, fenfum, & propheriam sybillarum ab atrabil, in quantum calida est, promit. Et Gal. in lib. de Rig. & Hipp: in libro de carnibus, &c. & Stoici dixerunt, animam effe calidam cum Heraclito, & Lactant, & Athan. & Bafil. Sed intelligendum de sensuali effentialiter; de Rationali, ex copula, iuxtà illud David. Pfalm 18. In meditarione mea exardescer ignis. Similiter Virgilius, cuius versum. Igneus est ollis vigor, & celestis origo) Augustinus approbauit. Participium Primalitatum ergo præmisit ad animarum productionem. Et operationes fenfus ipforum vocat numeros y & rationes. Nam & Platoni Anima est numerus, seu Ratio seipsam mouens. Proptered in lib. c. Genef. cap. 8. Infunt (ait) Aquis & Terra perfectifimi nu ec meri, trahentes fecum potentias sequaces, ad brutorum, & plantarum generationem, &c. Imò etiam de cadaueribus in lib. 3, cap. 14. educit animas. Quoniam (ait) in omnibus animatis corporibus inele quædam vis naturalis, & præleminata materia, & quodammodo iniciata primordia fucurorum animalium, &c. & est idem ferè cum co, quod dixir Arift. quod in Terra est humor, in hu. more spiritus, in spiritu calor, vt quodammedò omnia anima sint plena in 3. de gen. an. cap. til vv S. Bonau. advertir. Sed aliquid plus, & clarius poluie August. in elementis, vt ex sensu, luce, & tenuitate, spiritus vita, qui anima brutorum est, conficiamoney and alibi ax of Antonio engando y est languario

Porto D. August in 13. de Trin. docens Peccati originalis productionem, per virum intelligit Mentem: per mulietem Rationem inferiorem: qua spiritus sensitius est, rationalis tamen per participationem, eve D. Thom. sepe, & in 24 Ethics cum Ande do-

1 ij

oet) per serpentem intelligit sensualitatem carnis, id elt concupifel tiuam fensus vim. Alij dicunt, Rationalem, sensitiuam, & vegetatiuam: quoniam vegetatiua est participio sensitiua; sensitiua verò participio rationalis. Siquidem supremum infimi attingit, infi-

mum fupremi. great friends in conference and again Idque amplius declarat in 12. super Genes. vbi Hominem ex carne, spiritu, & mente, constituit. Non emm Mens spiritui corporco vnitur, nisi per symbolum inter sensum, & rationem. Nec. spiritus corpori, nisi per sanguinem; quonism non potest esse in sicco, vt dieit apud Grat. c. 32. q. 2. vnde vere August. spiritui, & carmi, dat sensum. Nam sensualitas carnis spectat, vt Amb. etiam docet, ad delectabilem, seu concupiscibilem (ità ipsi loquuntur) que est vegetatiua. Spiritus verò, quem vocat etiam irascibilem, ad sensitinam; & hoc fæpe docuit August. præcipue in 3. de Trin. cap. 9. , Animalia, dicens, habent spiritum vita, cum sensu appetendi, que lecundum naturam sunt : vitandique contraria. Hunc autem spiritum vitalem, non formaliter, sed seminaliter posuit cunctis in rebus. quippe in fensu, & luce, & calore, & corporeitate; que attenuatione vertitur in spiritum, secundum aug. & Alb. & Thom. & Nyst. & alios omnes. Et 12. Gen. 7. & 8. Visorum Propheticorum tria genera facit, scilicet corporale, quod sensibus exterioribus perci-, pitur: Spiritale, quod spiritus imaginationi repræsentatur: & intellectuale, quod Menti. Spiritus autem (cap. 9. inquit) est vis Ani-" mæ Mente inferior, vbi corporalium rerum limilitudines exprimun-

, tur , & hic in pecoribus est irrationalis : & præfidet fenfualit parti (id. eft) vegetanti, sicut Mens spiritui, &c. Ex quo apparet secundum August. spiritum sentientem elle: et docet etiam in cep.at. & instruc , mentum Mentis, cui nunciat obiecta per sensum, & sensotia, Si enim non sentiret in sensoriis, non nunciaret, que percipht; nec

perciperettanimastice de shande de la contra de contra d

Proptered verum eft ve dicebamus ex Origene quod vna eft Anima in homine f. Racionalis: spiritus enim lepsitius, & vegetans instrumenta sunt; sicut in bruto vna est sensitiua, cuius instrumentum est sensualis, seu coneupiscibilis, aut vegetalis. Scotus que tem tres formas ponit non ex zquo; quoniam Vegetativa est praparational fensitivam; & fensitiva ad, Mentalem. Et hoc D. Thom. in 3. p. q. 2. consentit, quod adueniente sensitiva non comumpitur vegetalis, sed perficitut; & adveniente rationali sensitiva perficitur. quidquid alibi dixerit Aristotelizando : ex scriptoribus enim sacris accepit, quod elementatio, organizatio, vegetatio fensificatio præcedunt ad animæ rationalis susceptionem, ficut & animatio rationalis vna cum eis, ad verbi susceptionem in Christo, persenantis veramque naturam Propterea Deus ponmatoriz nudz, sed

DE SENSY RERVM.

homini formato iam de limo, organizato que, & animaltico ex lenfu telluris, quo parit animas brutorum, inspirat spiraculum vice rationi palis, à amund mama de i de alle alle de la companie de la compan

Ex D. Hieronymo, Presbytero Ecclesia Doctore

racie confecuacion din ella quod roduno ente imbent, amantquarti.

Sancta Romana, cunctis Prelatus; tria afferit in 8. Mat. sumpto aigumento ex eo. quod Iesus Deus imperauit Mari, & ventis, & obedierunt 2 Primum (quod omnes creatura, ait. sentiunt Creatorem) non per figuram serronois, sed per veritatem (Nam. 2. quibus imperauit se (ait) et quas increpauit, sentiunt imperantem) 3. declarat qualis non sit, & qualis sit dicens (Non errore hareticorum, qui putant omnia animantia) id est Manichæorum, qui res animant de substantia Dei, ir retita passibilique, ut suprain argumento constendinas ex Augustini, & Bassili estimonio (sed maiestate (ait) conditoris, qua apud nos insensibilia, illi sensibilia sum) Nostra enim maiestas, tam modicaesta ve cuix cum partibus nostris, & hominibus brutisque habeamus commercium, & consensum, & ideo nobis per Prolopopeiam sunt sensi-

muleo melius quoniam forme omnes funt son tinles. Secunda quod produces until Titre alla carreda produces until titre alla currente dunt ex alla commerciam secunda por alla carreda par alla carreda carreda and commerciam secunda par alla carreda carreda

ex virtute activaçãos quad es corpore corpora ha en mareira vilaciti. Deo autem per veritatem, vt. Daniel toftarur, Benedicite omnia opere Domini Domino, queniam eius majeltas continet in le entitates & verifaces, & operationes return omnium; ideired lenejunt illi que non sentiunt nobis, ficut digitus meus sentit mihi qui ateri homipie aut canicaut bounger non fentit. Item lingua mea Italis fentitut, quibus rationalis est: non autem Turcis, & Indismostram non fentientibus ratiocinationem. Proptereaque David de lingua cœli, & terra, & cceaturatum air : Non funt loquela neque fermones quorum non audiantur voces, scilices ab omnibus sicus loquela Italica spam In omiges nem terram fanus, de perbacerum prodeunt, & audinocur &c cadem ratione D'Hier in to, Ezech foribende explicat, quod omnia fentiont. creatorem, & omoja giuunt Deo, licet non nobis. Dei enim entitatis, & bonitatis, (non autem nostra) participio sunt, igitur vinunt illissicut manus mea mei participio viuit mihi non autem cani, aut tibi, excepro quod participatio manus est consubstantialis a creaturarum vero imitatina, de coentitatina vbi autem est lenfus creatoris, est de fui ipbus r willendo fit Role erut hoc femmatican, quando terra produxit

id, quod participio enim bonitatis propria sentium, & amant magis id, quod participant, quant se iplas creatura, ve docut 8. Thomas, appeallegatus. habent ergò sensum essendi sui, & amant Deum, à quo, & in quo, per quem, & propter quem sunt, dum amant se, & procutat se conservari in illo esse, quod à primo ente habent, amant que na turaliter, non elective, magis quam se; vei naturaliter magis amatur totum quam pars, & vinuersale bonum, quam parriculare, ex p. p. q. 60. at. 5. & p. 2. q. 109. at. 3. similiter adhuc S. Hier. in Ezech. I. scribens, vocat quatuor elementa animalia.

Er quoniam funt Deo, licet non nobis; & quoniam sensus participio gaudent; vade animalia dici queant nobis cum improprietate, & quoniam in argumento 10. Theologico ex dictis Hier. & Thomas contexto, ithas commia probata sunt, sufficiat cunctis nosse, Hieron.

huius fententiz ducem elle antelignatium.

Ex D. Bonauentura, Ecclefia Doctore Seraphico

Shritorum. Prima, quod à principio Deus creanir eas ex nihilo, quandofecitanimalia: sed nune multiplicantur per decisionem, & communicationem, sicut lumen candelæ absque diminutione, & multo melius quoniam formæ omnes sunt spirituales. Secunda, quod productæ sunt ex assquo materialiter. & seminaliter, quoniam aliquam materiam fecir Deus spiritualem, ex qua producte animas, & ex virtute actiua; ita quod ex corpore corpora, ita ex materia illa animæ, in qua est vis actiua. Tercia, quod animæ brutorum sunt ex aliquo materialiter, sed non seminaliter; quoniam materia animæ cum illa concreatur, se cum illa destruitur: & se omnes animæ, se a principio, & nunc linea Creatores.

Primi (ait) non placet, quonism forma produceret aliam formam ex nihilo, fi per fui transfusionem. & multiplicationem. Nec fecunda quonism illa materia spiritualis esset etiam materia Rationalium animatum. Item vila materia non esset in se, neque in alia materia corporali quia educeretur materia ex materia, & non est inuenire quo modo non viuat, nec vium habeat. Tertia non conuenie, quoniam si materia corporalis non interie nec animilatur; multo minus materia spiritualis animatum. Tune Bonau, ex propria sententia docer quod anima sensitiva si estatura se aliquo, non materialitet e quoniam illa materia.

, parten fil cultific forma lamplek loke fine samme of laber mareriam , parten fil cultific forma lamplek loke fine samme of pour pour nut activity que proficirent interestable enter del reoffic anima soficultation

"> bus proficiendo fit Rosa. erat hoc seminarium, quando terra produxit

animas brocorum & nunceft; & tune data eft virtus actiua, vt producere possit de seminario animas, & corpora. Probat hocauctoritare Augustiniad Orosum, & Super Gen, libe 3. Irem auctoritate Arily. qui. 16. animal. vegetabilem, & lenfibilem animam elle potentialiter in femine, & organizare ex eo corpus, dixit: Item in 2. de gen. an. 11. ponit omnia quodammodo anima plena. In ouo concordat cum Augullino. Item respondens ad 2. air, quod seminalis ratio non est mate- ce ria spiritualis, nec corporalis, sed quadam potentia spiritualis, indita materiæ corporali, et innitens, & ab ea dependens; & proptered animodo non elt ex materia, & forma, fi elt hoc aliquid, & mouens cor-ce pus : omne autem mouens est separatum, ergo hoc aliquid. Resp. quod vna pars corporis mouet parces alias; de illa pars mouetur à soto corpore; quamora monet le. Deinde docetante praceptum, illud ce seminarium non fuille: aut fuille non potens producere animas actualiter : & ex putrefactis fieri animas feminaliter quoniam cœlum non generat animas, sed disponit, vt è seminario educantur. Hac habe mus ex S. Bonauent. vnde elicitur, quod vis seminalis tam in seminibus, quam in putrefactionibus, ac proinde in elementis, lit participium potestatini, cognoscitini, & appetitini, ex quibus puris constat anima humana de foris creata immisaque: atque ex corpore tenuiffimo, exque primalitatibus corporatis constant anima brutorum, & sic concordant omnes Patres, & textus l'eripturarum, excepto eo. quod patribus videtur anima non effe forma, sed spinitus corpoteus motabilis: Bonauenturz verò, & loquentibus in peripeto, dicitur forma immorabilis; & propterea non possunt concordari, nisi in co. quod erat in cebus seminarium animarum, quoniam dixit Deus, Producat terra animam, vti & nunc est. Re vera etiam spiritus est hoc aliquid, & ideò mouet, nec primum membrum, id est cor mouetur nifià spiritu, & sic corpus totum : impost est enim ab immota anima dari motum, ve dictum eff fæpe, &c. Neo prima opinio videtur reprobanda, mifr in so, quod genitatum ex putrafactis animarum, non reddit rationem : sed dum dicit, multiplicari per decisionem; & communicationem, ficut lumen candela, elt acceptanda, manifelte enim calor multiplicat seipsum, alium numero faciens calorem in ferro, & ligno, & manu : vnde & vis sensitiua eius, idem facere possit. Propterea circa finem quælt. acceptat hanc opinionem, dicens; & quidam dicunt, quod anima multiplicatur, cum fit spiritualis, & non deciditur 56 anima ab anima; deciduntur tamen à corpore spiritus, & calores, & virtus animalis; que adiuvat cum virtute matricis vr illa potentia actiua qua erat in humore seminario, perueniat ad actum completum. &c. Recte quidem, sed calor ille, & spiritus decisus videtur ani comasticus Asistoreli; & acceptatur à Bonavent. & Greg. Nyssen. ex eo facit animam, sine in semine sit, sine in flercoribus.

DEFENSIO LIBRI

Secunda opinio quatenus illa materia spiritualis prefuit ad anima rum, tam humanarum, quam brutalium productionem in elementis, est quidem Augustini dubitatiue loquentis, ve paret ex allegatis in Ratione 8. Theologica, sed tamen in hoc discrepat, quoniam ex luce rationali præ seminata educit animas humanas, ex altera verò senfuali prafeminata educit brutales; & tandem hanc vbique effe veram relinquit, illam verò de materia rationalium retractat docens ; quod

Terria valet, quarenus anima spiritus est, qui non anihilatur, sed in tenuem evanescit aerem; de quo etiam nutritur, sicut omnes Patres, & Philosophi docent. At non remanet amplius anima, quoniam ommind mutatur, & perit de effe anima in effe aeris, vel &c. At palam eft, quod potestatem activam dat huic seminario vniversali Bonaventura & appetitiuam, & sensitiuam; qualiter posuit Arift. & August, quos iple allegat. Porro enim funt virtutes ideales in verbo Dei : vt inquit August.in 6. Super Gen. funt in elementis, sicut in causis generalibus: & sunt in elementatis vis seminalis, in planta, & animali, & funt in seminibus, que ex illis deciduntur, id est, quoad partem corpu-Tentam : led multiplicantur, & effunduntur, & communicantur quoad încorporeas virtutes. Cum ergo anima fint iuxta Bonau. & August, similiter in elementis; nec sint virtutes actiuz elementorum vulgo manifestæ, videlicet calor, frigus, humor, siccitas: sed tamen in eis: consequens esse vt sint, sicut participatio diuinitatis ideantis, vt dicit S. Thomas, p. Phyl.lect.15. ergo ficut potestas, sensus, & amor; & propteres D. Thomas semper docuit, appetitum, & potentiam ellendi, & conservandi se se, esse inrebus naturalibus vitra quatuor qualitates elementares : ergo & fentiendi, dicere debet ex necessaria consequentia, & expresse dixit, ve infra.

dichim el larte &c. Nec pums opinio viduor repro-Ex Durando Episcopo Dominicano Doctore - sminos & air minos 124 folidisimo. - 80 an 319 5219 M. ACH. ACH. MI

Vrandus etiam in 2. d. 15. q.1. eælum, ait, causat viuentia non quia mouet, quoniam motus localis non est ratio aliquid agendi : Neque per influxum, ab intelligentia acceptum : quoniam non potest intelligentia immediate mouere ad formam : nec mediante , moru, per quem nihil acquirit, vt iple probat mili vbi, vt fic: ergo, ait, quia est productum à Deo, quasi semen generabilium, & corraptibilium; & ficut in femine non viuo est vis generatiua vini, fic in colo vis productiua vitarum. Sed profecto falhtur Durandus, nifi ponat in femine sensum, & in celi calore, velut Arist. & Alb, fecere, quo animarent. Omnibus in. confessum est in semme vim sensiciam inesse.

73

& in calore putridorum, vt quodammodo omnia anima fint plena; & ipsemet Durandus ibidem.d. 18. q.2. agnoscit rationes primordiales rerum in Deo : obedientiales in creaturis in respectutantum ad Deum: & seminales in respectu ad certas res : vt in semine equi est visratioque seminalis solius equi: & insuper docet quod virtus seminalis est actiua fimul, & passiua: sed actiua magis; & omnia viventia generari ex elementis habentibus rationes seminales, & vim animasticam, vt Arist. & Bonauent. & Alb. Qualitates autem vulgares non funt animaftica peripateticis vt fic,nifi vt fenfu, apperitu, & vi, affecta. Alioquin effer pura materia substantia anima, vel instrumenta; non autem animaltica: nec animatiua, nec actiua ad animationem, sed ad calefactionem, frigefactionem, humectationem, ficcationem, motionem, &c. Inelt autem in semine, & in putridis, & in cunctis, quali ars architectans, & fenfus, respondens directioni architectantis Artis, vt suprà ex rationibus, & Philosophis, & Theologis probatum est : ergo, &c.

Ex Ioanne Scoto Franciscana Academ. Principe.

TOan. Scot. in 2. d. 18. q.t. Anxie disquirit de virtutibus seminalibus, & tandem vires elementorum solas passiuas, activasque dicit seminaliter se habere, siue in semine animali, siue in putrefactis; cum ex corum tot, tantis, talibusque particulis, ita concinnatis euenit, vt fiat aliqua qualitas, seu virtus apta ad altiorem gradum, siue plantarum, siue metallorum siuè brutorum. Cum autem instat , vndenam tanta virtus ex tali concinnatione, ve organizet corpus, & sit anima: Responder cum Galeno, & Auerroe, esse in seminibus virtutes diuinas, quæ fint autem, non dicit: sed cum primalitates quatenus ad exteriores actus respiciunt, sint virtutes apud veteres: consequens neeessarium est, vt participatio potentiz, sapientiz, & amoris diuini, sit virtus animastica. Nec enim ex nihilo producit animas Scotus; nec de substantia inanimi. Igitur de participio illo: ergò sensum rebus inesse placeat Scoto oportet, & appetitiuam vim, que seminarium polsit esse animarum, vel animatorum: constat autem ex supradictis Auer. & Gal.quod non aliter sentiunt de calore animastico loquentes: ergo, &c. Mirifice Scotus prætermissis dicteriis omnibus de calorum vanis differentiis, divinum quid vltrà elementationem ad rerum animationem adduxit.

A Deminate Land of Contract Contract Contract Line

Ex B. Alberto Magno, S. Thoma Praceptore, Philosopho, & Theologo Eminent.

Eatus Albertus Magnus inchoationes formarum propter autoritatem S. Augustini de seminalibus rationibus, dat materia. Ipsa enim per se ad omnem est apta formam: sed per numeros seminales. ad certas formas. Igitur animarum dat inchoationem & seminarium, vi patet ex sua Phys. & lib. de quatuor coxuis, vel ergo ittx virtutes sunt qualitates, vt dicit D. Thomas, & Scotus; vel particula fœcunda ad totam, animam, vt videtur dicere Alber. fi primum cum nulla. qualitas fit animastica, nisi sensitiua, vt Arist.in 2, & 3. de gen. An. & Auer. & Gal. qui calorem dicit esse animas, sicut & Arist. sect. 27. prob.10.consequens, ve calor sit sentiens, vel alia qualitas occulta in elementis. Calorem sentire probatum est, quoniam animastice agit contra se,& contra inimicum; propterea non solus calor sentit, sed frigus, & elementa omnia, in quibus Arist. Auer. & Albert.in 2. & 3. de gen. Aif. ille in textu, isti in commentis, ponunt virtutem animasticam, vt ex eis fieri possintanimalia. I gitur inchoationes sensitiuarum, funt vel calor, vt sentiens; vel aliqua vis sensitiua, vt particula, que in spiritum vertitur caloris ope. Nec aliud Alber, adducere potuit. Quocirca in lib.de Hom. cum tractat de Generatiuo, inquit, anima planta, & bruti, sunt in semine in potentia non materiali tantum, fed etiam effectiua, & operante; sicut omnes forma, excepta Rationali. >> Calor autem, & aliæ qualitates, educunt illas, &c. & hoc verum apparet ex eo, quod calor attenuans materiam efficit Spiritum motabilem, qui est anima brutorum, & plantarum, in S. Scriptura. Vnde in resp. ad penult. & vlt. argumentum q. 1.ar. 1. ibidem ait. Sanguis non , facit sensum, nist per calorem naturalem, qui est causa sentiendi: non tamen vt principium primum sensus, &c. Recte quidem, quoniam primalitas præcedit, quam effudit Deus super omnia opera sua, Eccl. >> 1. & Psal. 103. Omnia in sapientia fecisti: quam autoritatem allegant Patres, cum de terra, & aquis animalia educunt. Calor ergo, vt sapientiæ participio affectus, educit animam de corporeitate tenuissi-

Præterez idem Alb. zit spiritus naturalis, vitalis, & animalis, nascitur ex vapore effumante de corde: est que naturæ aëreæ: & instrumentum animæ, per quod influit sensuni, & motum, & c. & hoc rectè dicit in homine: sed in brutis est anima sensitiva ipse spiritus, vt
patres docent, exponentes illud: Sanguis eorum pro anima est: & alisi, anima bestiarum est in sanguine. Quod de spiritu, qui ex sanguine

ma similiter affecta.

sit, exponunt Amb. August. Athan. Basil. & alij paulo antè citati quamuis Scholastici quidam Aristotelizando dicant, formam immobilem esse totius animam. Prætereà quomodo sensum, & motum, anima instuat in membra per spiritum, vt Alb. hic, & August. dicunt: & D. Thom. etiam vitam in 4. cont. Gent. 20. nisi sit sensitius mobilis, & vitalis? verè enim sentit, dum sugit intrò in timoribus, & foras in lætitia; & in somno, & vigilia ad animandum, & operandum, vt Arist. aduertit, & Gal. & August. Propterea motum, & sensum eidem dant.

Prætered in codem loco Alber, negat formas in generatione hominis succedere, ita vt priùs forma vegetalis, vti vult Scotus, sit præparatio ad sensitiuam, & sensitiua adueniens ad Rationalem, quæ omnes. perficit, efficit que vnum hominem, non simplici, led composita vnitate; cuius oppositum dicit S. Thomas de Mente Arist. quod adueniens forma corrumpit non seruat præcedentem : id quod nec ipse D. Thomas in 4. cont. Gen. 44. & in 3. p. q. 2. sustinet, sed contrarium. At Alb. vult vnam formam à principio inesse in semine, idque etiam explicatiterum in lib. 16. an. cap. 11. dicens. (Est simul à ce principio calor, vegetatiua, sensitiua, & Rationalis : sed prius mat nifestatur vis caloris elementaris, deinde cœlestis, deinde opera vegetatiuæ, deinde sensitiuæ, deinde Rationalis, quando ergo fiunt " organa vegetatiuæ præest vegetatina. quando sensitiuæ organa ¿¿ fiunt, præest sensitiua virtus animalitatis, & cum omnibus inest intellectus, sed non affixus organo, &c.) Hæc recte dicit Alb.quoniam in calore est vegetatiua, & sensitiua vis, & intellectina, sed intellectiva de foris affistens, que est intelligentia non errans: que curat, vt absoluta organizatione, & vegetabilitate; & sensificatione, optime in fine operis creanda anima à Deo, suscipiatur. & hoc docet S. Thom.in 4. cont .... quod non conueniebat diuinæ naturæ assumere humanam, nisi organizata prius, saltem prioritate naturæ, corporis statua, animataque anima rationali, vt fit dignum habitaculum; ficuti nec anima rationalis vnitur corpori, non prius organizato, vegetanti, & sensificato, vt optime probat August. qui materiz informi tam diuinam formam nelcit ablque medio connectere.idemque D. Thom.in q.13.de creat.9. qua propter si Alber. errat, vt D. Thomas vult in 9.de creat.art. 9. in eo, quod dicit intellectum præfuisse, quoniam Deus postquam formauit statuam de limo terre, inspirauit spiraculum vitæ intellectualis: haud tamen errat in eo, quod dicit, in seminibus, & putrefactionibus', ac generationibus cunctis cum calore præinesse vim vegetantem; & sentientem: quod & D. Thomas acceptat Super Iob. c.14. quomodo enim organa vegetantis, non vegetans, & sentientis non sentiens parabit? volo quidem, vt etiam B. Alb. docet, has virtutes operari in organizatione sub magisterio intelligentiz: hand tamen fieri ex non przexistentibus posto

DEFENSIO LIBRI

dicam vnquam. & cum D. Thomas, solum in potentia præsuisse assiramat, sumit Ly. potentia pro virtute activa, nedum passiva, & pro rei generandæ entitate latente: alioquin vt arguit Scotus, & Caiet. & August. nunquam non vegetans in vegetatiuum, & non sentiens in sensitiuum verti queat, sicuti ruditer dicebat Alex. qui etiam sensitiuum in intellectiuum exaltat mendaciter etiam contra Arist. dogma, vt suprà probatum est.

Proptered ergo de mente Alber.etiam plantæ, quæ vegetant, sentiunt, sicut Nyphus ex illo docuit: eamdémque opinionem S. Basil. & Euseb. & Athan.docuere, vt suprà narraumus: Præterea Alb. in 16. anim.c. 11. Motus cœli, ait, operatur in generatione animalium, sicut instrumentum Angelorum, ac proinde Dei, mouentis Angelos, >>> & omnia; cœlestes virtutes, ait, sunt in spiritu, vt in subiecto; in ca-

lore, vt instrumento: & sunt sicut Ars Dei facientis omnia: cuius virtute producitur anima, quæ operatur opera vitæ, &c. Mox do
cet, quòd calor, & vegetans, & sentiens, & Ratiocinans, sunt ab initio, & manifestationes earum sunt gradatim, vt paulò antè dicebamus, non autem nouæ informationes, vt putat Scotus, & D. Thomas.

Igitur in calore sensum ponit ab initio vt Auer. & Arist. & hoc certius declarat Alber. in 16. animal. 4. dicens, virtus anime quæ est in se-

mine, non est anima, sed aliquid anima & subiectum eius est spiritus,

qui est retentus in semine per spissitudinem, & viscositatem; in quo

piritu est virtus formatiua organorum, & totius (idem dicit D. Tho.

4. cont. Gent. 46.) Huius virtutis formatiuæ instrumentum est ca30 lor, qui habet virtutes animæ, vt eius instrumentum, & mouet ad vi30 tam, & habet virtutes cœlestes, & elementares propter materiam, in
qua est. ex elementari habet subtiliare, mouere congregare disgrega-

re, &c. ex cœlesti fundare, esse permanens & substantificare, donec hat animal, vel planta, & c.ex quibus verbis colligimus, elle in semine, & putrefactionibus, vt mox dicet, partem anima id est sensum; qui per calorem, cui inelt, format, & tandem in animam vertitur, vt dicebat Bonavent, sicut globus in Rosam. Spiritus enim non solus est anima Alberto, sed producit animam, & Architectatur corpus. Animam autem produci ex eo, quod præest, ve sui pars, hoc est, ex sensus primalitatum participio, necessario oportet: & argumenta Bonauent. & Thomæ, quod forma heret cum magis, & minus, & quod accidens vni, alteri non est substantia; non procedunt contra B. Albertum, tum quia sunt ex Aristotelis autoritate millies negata à D. Thoma circa hæc axiomata, vt probaui in qu. Physicis, tum quia si spiritus motabilis est anima, ve placet Patribus; argumenta euanescunt contra formam procedentia. Mox Albertus hunc spiritum nutriri dicit ex externis elemetis, ita vt nullum careat symbola sensitiua vi. Nam sicut (inquit)

3) spiritus vitalis nutritur exacte inspirato, ita spirit's formatiuus, qui est

DE SENSY RERVM.

in sensine, nutritur spiritu, qui pulsat per poros arteriarum, & calor ce nutritur per languinem, &c.At, inquam, manifestauimus in quæst. Phys. quod eiusdem substantiæ est calor celestis & elementaris, & animalis, subiecto solum, & modificatione interdum differens. & idem calor solis inspeculo generat ignem; & ignis ille animalia, consequens est, ve si vnus calor sentiat, sentiant omnes. Prætered manifestu est ex Medicinalibus, probatumque nobis, quodidem spiritus nutritur ex sanguine attenuato, sicut calor, & ex aere inspirato, & transpirato. & quod hi spiritus non distinguuntur substantia. sed officiis, & nidis, vt loquitur Amb. seu officinis: Nec formatiua vis in spiritu est aliud, quam pars illa animæ, de qua dixit iterum Al- ce ber. in cap. 11. est in semine aliquid Animæ, sed non Anima; & sicut Ars, non ficut forma, &c. Recte fane. Spiritus enim non operatur, vt forma immobilis, sed sicut Artifex distinctus à statua inambulans es organ wax format etiam D. Thomæ: fed ad formandum agitur diuino artificio; Propterea dixit, inest vt Ars, quod etiam Arist. de xit, & non intellexit. Deus enim operatur omnia in omnibus: & fato, Necessitate, & Harmonia, adigit spiritum calcaribus voluptatis, & doloris, vt fic agat, organizet, & non aliter, qualiter faceret calor non sic regulatus. Et quod iste calor sit idem voique sentiens, declarat Arift. supra citatus in lib. 17. An. c. 11. vbi Alber. ait, ce quod calor terra, & aqua facit animalia, ficut calor vulue, & feminis. quoniam in terra Aqua, in Aqua spiritus, in spiritu calor cali, ce & ignis, & calor Anima, idest animasticus, vt Auer. melius exponit, & quidem, vt probauimus, ij calores vnum funt, vt caloranimasticus fit vbique, veluti Arist. dixit. In terra, & Aqua generantur Animalia, & planta; quoniam est in Terra humor, in humore spiri- ee tus, in spiritu calor, vt quodammodo omnia animæ sint plena, &c. ergo calor, qui est in semine, est idem cum calore, qui est in terra, & humore, & spiritu, id est aere; vt vult Alber. & Auer. & idem est sensitions Alber. & Aucen. & Auerr. & Arist. & August. vt nulli sit dubium, in elementis cunctis præinesse sensum, ex Albertisenlata doctrina,

Ex S. Thoma Ecclesia Doctore Angelico, Magistro Acad. Pradicatorum.

Andem D. Thomas potentiam essendi, & amorem essendi, & sinis, & maniseste, & semper cunctis rebus naturalibus, etiam inanimatis, & in se ipsis, dat, & ab exterioribus causis: Sensum verò aliquando perplexe, aliquando maniseste, aliquando ex necessa-

K iij

DEFENSIO LIBRI; tia consequentia; ve nullum fit dubium, quin imago, aut Vestigium divinæ Trinitatis, completum vbique doceat. ergo & sensus vbique. De potentia nullus dubitat Thomistarum; omnes enim res sunt, quia possunt elle, & possunt conservari in suo esse : hac enim potentia ablata, amplius non sunt : vt in Medic. & in Metap. oftensum est. Pa. tet hoc etiam P. P. q. 99. & q. 109. & q. de Pot. & 1. 2. q. 55. vbi docemur res priùs posse esse, deinde posse, quia possunt colernari, & per proprias virtutes innatas, & per causas superiores; cuiusmodi est Sol, cælum, elementum cognatum, vt piscibus mare, aër feris; & tandem per primam cansam, quæ Deus est. De amore duplici etiam constat apud D. Thomam; alterum enim vocat naturalem sequentem esse, vel essentialem ipsius esse, quo amant plus Deum creaturæ omnes, quam le iplas, vt patet ex 12. q. 109. ar. 3. vbi docet, quod etiam creatura inanimatæ quantum habent de Esfe, tantum habent de Amore; & ideò amant Deum, vt totum elle, cuius ipse sunt participations, plusquam le ipsas; probatque auctoritate S. Dyonis. conclusionem. similiter P.P. q.60. s. amar, ait, omne ens magis Deum, quam le ipsum naturaliamore pro modulo suo. Quoniam amat bonum, ergò magis amat maius bonum, quod est amabile magis secundum naturam. " Amor enim naturalis non potest peruerti, sicut electiuus, quo amamusetiam aliquando minus bonum magis. Ideo non potest creatura magis amare suum este partiale, quam diuinum totale, & fontale, vnde habet, vt sit, & bonum sit. Vnde in 2. argumento Theologico. Alterum amorem agnoscit D. Thomas in rebus, quo amant seipfas, vt partes totius boni amabilissimi vt ex præfato discursu S. Tho-- mæ patet, vbi dicit quod amant seipsas, sed plus Deum. item exeo, 3) quod dicit 3. cont. Gen. 22. videlicet quantum entia participant de bonitate diuina, tantum participant etiam de voluntate diuina, qua amant propriam bonitatem, & esse. Item ex eo, quod dicit in 3.cont.

) Gent. 19.20.21.24. Resomnes cupere propriam entitatem & bonitatem, & perpetuitatem, quoniam cupiunt assimilari Deo in esse, & operari. & ideò omne ens naturaliter agit propter finem, & appetit si-

nem, vt etiam probat in 2. Phys. cum Arist vnde Natura (in lec. 14.

natura extrinseca. & hoc appetituinsito grania deorsum, leuia sursum tendunt, plantæ fructificant, foliis se tegunt, & similiter calor sugit frigus, aut sugat, aut extinguit; & frigus calorem, & c. quoniam amát proprium esse, & sic omne elementum agit amore proprij esse, & odio proprij non esse, ad quod per contrarium ducuntur: & propterea amica sectantur, inimica oderunt, quoniam sentiont inimica & amica Hunc autem amorem, & odium non ab extrinseco ponit D. Thomas, sed intrinsecus in propria forma, & substantia & participio Esse, qua

etiam 3 cont. Gent. 69, vhi errorem Maurorum vna cum Auer. redar;

guit, ponentium à Deo actus, & operationes, non à proprijs rerum formis prodire. Vnde sequebatur quod Deus calesacit in calore non autem calesacit calor, ideireo amorem naturalem in sorma inclinamine ad sinem ponit D. Thomas. Cum autem ponit ab extrà, docet taleminchinationem, vel esse violentam, vt in lapide proiecto: vel supernaturalem, vt in pradestinato, sicut dicitur PP, q. 23.1. vel regitiuam, sicut in Bailo exequente iussum Regis, vt dicit q. 22. de volunt. ar. 1. & sic Opus naturale, vbi & quatenus rationabiliter sit, est opus intelligentia non errantis, vt Philosophi docent; & ipse D. Thom. in 3. cont. Gent. 24. sic Floritio, vt Floritio, est ab arbore; vt artisciosa, est ab intelligentia: vt autem propter sinem immortalitatis saltem successione consequende, està Deo principaliter, ab Angelo directiue, ab arbore executiue.

At regula vniuerfalis eft D. Thomæ, quod omne agens propter ane appetitum, præcognoscit finem, & rationem finis, si est rationale ages, ve homo. Appetit autem, & præcognoscit finem, sed non rationem finis, si est animale Agens, vt Canis præsentit cibum, & coitum appetitum, sed non vitam, & immortalitatem, quæ ex coitu resultare potest, net hunc coicum esse Medium ad hunc finem. Ita docet in p.2. q.1.ar.1.& 2.dift.25.q.1. Et quamuis in q.22. de ver. ar.1. docet, quod naturalia mouentur à Deo præcognoscente, & ordinante ad finem, & non à se: hoc tamen intelligit principaliter quoad finem, & rationem finis. Sicenimà Deo, & ab intelligentijs mouentur. Cum quo stat, quod proprium appetitum in illis inditum præcedit proprius sensus etiam in illisinfitus, alioquin essent, sicut ego & tu. Non enim possum appetere ego, quod cognoscistu; nec equus amat vt bonum, quod no cognoscit ipse, sed canis: nisi moueatur allunde vi calcarium aut supernaturalier; & hoc ipsemer D. Thom. docer in præfatis locis, & amplius in Ver. q. 22. de volunt. ar. 1. vbi ait, quod si naturalia non à cc se, ab alio ducerentur in finem sicut sagirta, tunc non appetere finem, sed dirigi, aut impellidi, cerentur. Nunc autem verum est, quod appetunt, mouenturque appetitu innato, ergo & innato sensu eius, ad ec quod mouentur, & appetunt. & hoc concedit S. Thomas Ver. q. 22.de volunt. ar. 2. quod fic, & tantum amant Deum, vt, & quantum.cognofcunt.

Si quis autem opponat, quòd D. Thomas dicit in q.23. de volunt. es ar.1. Quod triplex (ait) est appetitus, videlicet Rationalis, Animalis, & naturalis. Porrò Rationalis (addit) mouetur specie voiuersali, apprehensa sine materia, & sine præsentia materiæ; & proptereà est liber Appetitus ad velle, & nolle, & ad omne bonum vinuersaliter. Appetitus autem animalis mouetur à forma præcognita, sed materialiter recepta, licet sine materia. Et proptereà non est liber Appetitus, quia materialiter recipit. Attamen, quia sine materia, est aliquo pacto liber. Appetitus naturalis secundum aliquos Doctores sequitur præsent.

cognitionem naturalem at hoc verum non est, sed sequitur inclinationem formæ inditæ, non autem receptæ ab exterioribus, sicut ratio-

» nalis, & animalis, & ided (ait) fit fine cognitione. Alioquin forma

naturalis cognosceret seipsam (vt concludit in q. 22. de volunt.ar. 1.
ad 20.) quia cognitio sit per assimilationem. Idem autem sibi non
potest assimilati: Namimpedit notitiam inexistens forma ideo absq;

> præcognitione appetunt.

Respondeo, quod D. Thomas loquitur de notitia animali per speciem acceptam immaterialiter : & hanc negat calori, & frigori, & plata, & metallo : imo & gustui animalis neganda ett: quippe quod recipit sapores cum materia, & præsentia materia, nec propterea sensus non sit: Nos autem loquimur de sensu naturali, qui fit ex perceptione passionis, qua sentit se affligi, minui, & extingui, contrarium à contrario, vt calor à frigore, & ideò fugit, aut pugnat vique ad internecione; sicuti è cotra sentit à sibi similibus, cognatisque foueri, & augeri.ideo. que sectatur amplectiturque, vt Magnes ferrum, & Mercurius Auru: quod etiam in cunctis sympathia, & antipathia docet. & Motus rerum furfum aut deorfum, aut que cunque ad cognata corpora, fugaque à nociuis, vt in quatuor libris de lensu rerum probauimus argumentis, quibus nemo respondere potest, nisi dicere, Nescio, quiavirtus occulta est, &c. Rationes etiam S. Thomæ sunt ex aliena opinione Aristote. licorum, putantium, nihil cognosci, nisi sit contrarium aliquo pacto,& per speciem acceptam. Apud alios verò, qualis, Seneca, Durandus, Telesius, multique Theologi, qui negant species illas intentionales, valent nihil. Præterea D. Aug.lib. de Anima & Spiritu cap.z.docet quod anima intelligit seipsam per se. &7. super Gen.c.21. D. Thomas idem dicit de Deo, & de Angelis quod intelligunt se per se, & non per speciem aliunde acceptam. Similiter Henr. Gandauens. intelligere abditum este fine specie, aliunde recepta; superadditum verò ab externis, sic. Quapropter ratio S. Thomæ esset contra S. Doctores, & contra seipsum, si esset ex proprijs, & de omnimoda cognitione. Igitur loquitur de cognitione illata, & non de naturali, quando probat quod res naturalis non noscit seipsam, idest animaliter ob illatam speciem. Cum quo stat, quod ipse non negat notitiam, qua res cuncta amant proprium effe tanquam bonum ipfis notum, vt sæpe dicht eft. Et hoc patet, quoniam omnia amant fimilari Deo, & secuare suumes. le, quia est participium diuini este, in doctrinas. Thome ergo concedit illis amorem lui, ergo & notitiam lui; ergo, & amare & nosse conservationem sui, & odire ac nosse destructionem (idem enim est este, & conservari) ergo & conservantia, & destruétia : sed negat illis notitiam finis, ad quem feruntur naturaliter, & rationis finis, & mediorum: non autem passionis noxic destruentis, & delectabilis conservantis, sensum abstulit vnquam, vt patet; quoniam de finis noticia, & de illata hic loquebatur. Hoc etiam liquet ex Responso ipsius ad arg. 13.

1:

2

eiuldem

einsdem articuli; vbi ait, quòd res naturalis non metaphorice, sed ve- ce sè desectatur sine acquisito, quem appetebat, licet largo modo i quoniam & Dionys. in 4. de diuin. Nom dicebat, quod pulchrum, & bonum est omnibus desectabile, & amicabile. Et id ostendit rerum ce auidus motus ad cognata, & suga ab înimicis. vnde stultum est dicer re, quod appetunt ire, & eunt appetendo ad rem amatam, & cum ium rint, ibi non desectantur.

Præterea idem D. Thomas docet que fenfual ar. . Appetirus rationalis tendit in bonum absolute, tanquam in finem præcognitu & .. ex præcognita ratione finis. Senfualis verò tendit in finem præcognitum, non fub ratione boni communiter, fed convenientis fibi: hocelt " quatenus vtile vel delectabile effe fcitur. Appetitus vero naturalis eft ce determinatus ad finem, & rendir abique apprehenfione finis per que secundum rationem appetibilitatis diftinguarur res appetibilis a non " appetibili : fed hac apprehenfio eft in Autore Natura Obietum ce ergo appetitus est hæc res in quantum talis res. Appetitus verò fenfibilis, est hec res in quantum conveniens, vel delectabilis. Sicus Aqua non in quantum Aqua, fed in quantum conueniens guftui ap- cc petitur. Obiectum verd proprium voluntatis rationalis elt bonum absolute, &c. Quò circà videttir D. Thomas aufette Naturalibus fenfum discretiuum convenientis ab inconvenienti, quarenus ad fine co spectant, ad quem diriguntur ab Autore, discernente; non autem quarenus feruntur ad finemex proprio appetitu. fic enim necessario delectantur, cum Amico copulantur, & delent cum inimico Probatum eft enim fupra id ex Antipathia; & Sympathia. & ex do Arina Patrum, quod Deus dolore, ac voluptate, amore, & odio, cuncta regis adigit que ad fuos fines, etiam pon precognitos, ficut equus ad bellum. vel ad fibi ignotas nuptias. Præterea ex eo, quod supremum infimi attingit infimum supremi, & è connerso, probavit D. Thomas in 3 d. 26. q.2. & P. P. q. 77. 7. quod fenfus est participatio intellectus, & quod sensitiuum participio est Rationale Jergo maturalis appertens est ex participio sensitiuns; ergo D. Thomas dat senson naturalem has turalibus, licet neget Animalem : Alioquin fua diftinctio detriplici appetitu, & graduatione corum, & regula S. Diony Lab co rantoperà celebrata, effet fallax. Praterea ibidem dicit, & replicating ap de fenfual. 2. quod sefus est sefus quatenus recipit materialis obiectas fed quatenus recipit fine matetia, haber, ve fir intellectus, tol Ratio fid and & turalis virtus, quatenus appetit rom, autodit, vores elli accion natus amica, vel inimica, sicut sympath. & antipach, docet, lensitiuus est, per ce regular S. Thoma. & S. Dionyfij Patiter enim fenfus, ve eft virtus zitunatiua (inquit D. Tho.in 3.d. 16.q. main. fe 2.) apprehendit ratio nem convenientis, & difeonucinientis, non autom quatientes, & carnicoacretus, & organis-leituriliquido conflatiquid ching De Th

mas negat fenfam cognoscentem rationem connenientis, & difeon nenientis, rebus inanimatis, loquitue de fensus parte superiori, secundom quam elt rationalis: non de inferiori, quem participat vis naturalis perceptiva caloris, & frigoris, & elementorum pugnantium pro vitz tuitione fugentium inimica,& fectantium amica. Id autem manifeltitiselt, quoniam D. Thomas ponit vitam etiam in calido, & humido, in 2.d.15.q.2.1. similiter in lib de morte, & vita, vbi Arist Vita, air eft permansiocatoris natiui, Scim Probl. 27 quod calor eft quasi animalper se mobile intro forasque. Pratered calor apud Arist. 4. Meteor. & 2. & 3.de Gener. Anim, architectatur corpus animatum, & animat, & vioificate idemque suprà citati Patres dixere. Idemque D. Thom. Pot. 93:8:8:4 & up.qai8. 1.3. virens seminisagit triplici calore videlicer Animalis, cali, & elementi; ve dixerat pridem praceptor eius Alberrus Mafed aliquando concedir D. Thomas calorem cali effe eumdem camelementari P.P.q. 88. vbi Platonem facientem calum igneum laudat, tanquam textui Mosis conuenientiorem. Calor autem animalis procul dubio est ab elemento ignis, compositi ad miltionem, ve dioitie 4.d.19 1.ar.4. Nam prigneus omnia consumit; ve instrumentuch animawegetantis, generat carnem, nutrit, &c. Idem dieit p. Amleditate B. Riq 78.1. Ergo estidem calor animalis, & elemen-" carit, or ceteftis non enimatiunde venicad mittionem. Sedalte calor etiam vbi nonadeltanima, nec semen, vt in stercoribus, & purredine, eneratanimalia, à nulla regulatus anima, etiam testimonio arist. & Bonail So alberti jinifi influxibus magnis ab intelligentia, ergo calor per fearmablicus eft, ergo fentir S. Thoma, veluti & Arift. & Plato, Hipp. & Auer. 80 Gal. & alij Philosophi docuere. Amplius Magnes D. ome autahit ferrum ex vi speciei à ce lo data, vt dicit 4.d.33. q. 1. & spiritual 2.0.8 An.1.813.cont 921 quoniam imprimitilli virtutem, & alterative dicit 7. Phyl. lect. 32 fed calum non dat aliquid fupra cabiremide lumen, vr alibi probanti, & figiblationem; ergo calor animadices de agrectious estillis Tandemiplemer D. Thomas omnes tollis anbages fuper tob ralled er Siquillem, vbidicitur in Textu Lignum habeufpen fo præcifism fuerio rutfum revinifeit: 80 rami eins pullu-3) fancisi fenuericin Terra radix eius; & mortuus fueritin puluere truncus cins;ad odoremaque germinabit, &c. (ibi dicit S. Thomas.) Idelt vertiente plunia; (ideft) putredine ligni habente vim fenfitiuam, &c. Profette urfodat vim lenfitiuhm, plantisie putrefactis rebus, & elemenister quibus fiunt planta, & benta, ficut & Arist. 3. de gen. An. 11. Hocidien quod Idbedisitt Virgili Georgioorum 2014 ft al o 1941

anica vel minuco (utile didarim mirapile dictie) comini lav sonice ce

Exputrefactionex secoradix oleagina ligno?

Exputrefactionex secoradix oleagina ligno?

Exputrefactionex secoradix oleagina ligno?

Cis extradiscribus vermes; Nam Secondensa animalis illis abest que dinis Augustain libe de cura prò mottuis agenda; haud tamen decluna

turalis, vt idem August. docet 3. super Gen. cap. 14. & hocin loco D. Thomas & Arift. 17. An. & Auer. & Alb. M. & alij supra citati. Ipse quoque D. Thomas in 2. Phys. & alijs in locis suprà citatis, ratione regi naturalia cuncta docuit, & naturam elle rationem rebus inditam; quam absque spontaneo appetitu, ergò & sensu, operari, nisi per vim, aut supernaturaliter, aut directine tantum, impossibile effe docuimus. Similiter, & in q.3.de creat 9. Ponit, ficut Alber. vim formativam in spiritu animalico, qui in semine, & in putrefactis ingeneratur caloris attenuantis, ac ientientis vi : & cum aduenit anima rationalis, no vult corrumpi spiritum, nec calorem, nec virtntem formatinam, sed remanere, vt regitiuam; spiritum verò, vt Mentis instrumentum. Idemque docet in 4.cont. Gent. 44. ex parte, ex parte verò in 3.p.q 2.21.2. & s.quoniam rationalis prærequirit sensitiuam, & organa affabre elaborata : eaque adueniens perficit, non destruit, sic Verbum corpus bene organizatum, & rationalis anima informatione decoratum, vt couenienter vniri possit, & non destruere, sed perficere quod invenit. Igitur si hanc Philosophiam rite expendamus, videbimus D Thoma cum optimo suo preceptore conuenire B. Alb. Magno; quod nimitum in rebus præinest sensus. Et non manifestatur animastice, nifi post senforiorum formationem, & in semine & putridis elle Animam in potentia, actiua scilicet & materiali, quoniam prainest sensus, & motus vitalis in actu: alioquin nunquam promouebitur corpus ad animatum esse. Manifestat autem Ranarum subita generatio ex guttis pluuiæ calidis, & puluere terræ viscoso; quæ fieri tam cito nullo queant pacto, nisi præinsit vis sensitius, non modò in putridis, vt docet D. Thomas in lob.14. led etiam in calore, & cunctis in elementis, vt Alb. Auer. & Arift, exterique Philosophi , & Patres fanctiffimi supra allegatido. cuerunt. Item licet D. Thomas 2.cont. Gent. 68.vegetatinam, & fensitiuam brutorum, & plantarum, & attractiuam Magnetis, doceat ab Angelis per motum calorum, vel à virtute calorum fieri, caterasque formas, in materia, que non possunt fieri ab elementaribus viribus? Tamen non excludit fenfum à rebus. vt ,n. in codem lib. & PP. o. 672 5-declarat, calum, & Angeli non dant formam, nec generant, quoniam Materia eis non obedit ad nutum, nec alterant, fed folum mouent ad formam. Igitur vis vegetans, & sentiens, sunt in rebus secundum D: Thomam, & a exlo per motum concinnantur, vt fint ad animandum. formatz. veniunt enim formæ (ait) ab Angelis, & celo, non per influ xum, led per motum. & aug. per agricolationem, vt fupra. Si quid alis ce ter ex Aristotelismo D. Thom dixit non el contradicit, qui hace a illo affirmat, quippe qui in opusc. 72. nos docet, vt cum in eins libris pugnantia deprehendimus, lequamur eam opinionem, quim conforantiorem veritati agnoscemus. Proptered Thomistarum opiniones varie. Sed hæc folidior, que philosophis, & Partibus & Scripturis commo dior.

CONCLUSIO

Vi ergò negat omnem fenfum cunctis rebus naturalibus, contrariatuc natura decretis, Philosophorum doctrinis, Naturam declarantium; fancta Scriptura autoritatibus, sensum multiplicem rerum testificantibus, & divinissimis Theologis, natura, & scripture, qui duo Codices Dei sunt, sapienter interpretantibus, & atheis omnem divinitatem fauer excludentibus. Qui autem sensum concedunt, his omnibus consentiunt. & pietatem colunt, dum Dei testimonia in senfu Rerum, & Mundi animatione, & vita, contrà Divinitatis hostes Atheistas, hac omnia negantes, venerantur.

RESPONSIO AD ARGUMENTA and flor it in some of the Principalia.

D 1. Responsio. quod nullus Philosophorum potuit ex insen-Tatis elementis rebusque, facere sentientia animalia, ve probatum in 1. & 2. Phalange ex corumdem auctoritate. Nam vel fentum rebus indunt, vt Thales, Heraclitus, Empedocles, Anaxagoras, Diogenes, Aristotoles, &c. velà Deo, vt Varro, & Zeno. vel Deumipsim. vt Dauid Mantisco. & Mannich, vel ab Anima mundi, vt Plutarch. & Platonici quidam, vel à materia spirituali, vel seminaria Animastica vt August. & Bonau notarunt : vel ab aliqua intelligentia, vt Auic. & Peripatetici multi deriuant. Quorum opiniones reprobauimus, camque solam veram oftendimus, quam S. litera pronunciant, videlicet, ex elementis brutorum animas, hominum verò à Deo ex nihilo. So. bis autem Democritus, & sequaces epicurei, ex non sentientibus Entientia faciunt, & intelligentia, tam inconsiderate, & ruditer, veab omnibus explodantur : quoniam hoc ex sua positione, qua neget Deum effe Autorem, & rerum curam gerere : eiusque sapienriam rebus infulam, fed casu fieri, regique omnia. Viderint quibus affociantur, qui librum de sensu rerum nequaquam probant. Rationes contra Atheismum, huius opinionis causam, vide in Atheismo Triumphato nerginary stand and an ore to

Ad 2, negatur antecedens, omnes enim Theologi ex S.fcriptura, & ratione impulfi, dedere rebus naturalibus vitam, & fenfum, vel expresse, vel necessaria consequentie, ve in 3. 864. Phalange argumentorum monstratum est.

Ad 3. negatur consequentia. Imò ipse Eccles, in p. cap. dixit. Deum es ereatam Spiritu sancto sapientiam, effudisse super omnia opera sua, de. & proptered in cap. 42. de cunctis elementis, & elementatis dixit: Omnia hac vinunt, & in necessitate obediunt Creatori, vt ex 3. phalan- ce ge, argumento primo, & s.paret : ex eo verò cap. 16. vbi infenfatum cor dat creaturis, potius intelligere debemus, creaturas habere vim animasticam. Cor enim pro anima accipitur in scripturis, juxta illud (e Pfal. 32. Qui fingit singillatim corda corumi Et Matth. 19. de corde exeunt cogitationes mala. Sed dicitur infensatum respectu nostri: ficut asinus & homo indoctus, dicitur insensatus respectu viri sapientis, & hoc patet, quoniam ibi objurgat homines rationales, Deo se ab- ce scondentes, non obedientes cui etiam parent, & obediunt, que nostri respectu insensatum habent cor. Ait enim : Non dicas à Deo abscondar, &c. in populo magno (scilicet creaturarum) non agnoscar, que est ce enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce colum, & coli colorum,abysim, & vniuersaterra, & quain eis funt, in conspectu illius commonebuntur. Montes simul, & colles, & fundamenta terra cum aspexe- ce rit illa Deus, tremore concutiuntur; & in omnibus his insensatum est ce cor, & omne cor intelligitur ab illo, &c. Quibus sane verbis sensum, & affectum, & passiones sensuales, & appetitinas, seu cor, docet rebus ineste erga Creatorem, & ad se inuicem, vt suprà declaratum est: licet comparata hominibus rationalibus infensata dicantur.

Ad 4. Videtur Arist.nugari contra Thaletem in 1.de an. ipsum accusans, omnia facientem anima plena: quem in 3.de Gen. an. cap. 11.
deinde sectatur, consitens anima omnia plena. Quo circa, & Durandus, & Lactantius incusant Aristot. tanquam sapè contraria dicentem, & sentientem. Itaque resp. Quòd etiam si anima sit in aëre, nequaquam propterea ibi animalia faciet: non enim sola anima sussicitad animalium constitutionem, sed requiritur etiam corpus humidum, vt sit ductile, & solidum, vt sit constans, arque organizari queat
ad opera vita, & receptaculum anima. Proptereaque volatilia exaquis, terra mistis, sacra Scriptura educit. Aër autem, & ignis temuissima sunt, sensuque sagaci pradita vi docet August. In lib. de divin.
Dam. ad animandum, vbi crassitie obteguntur aptissima. & ideò be-

ne melior in verisque vis animastica, ve Arist. conficetur.

Ad 5. Igitur responsio patet. Quoniam anima aëris libera est in corpore similari (si tamen anima dici potest) nec diversis partibus variarum consistentiarum, diversis obnoxiarum inivisis, quales sunt in disformi corpore animalium, alligata est. At etiam S. August. respondet; quòd aër tenuior, & viuidior, ideòque aptior ad agendum, quam ad patiendum, vt lib.de Divin. Dam. & Gen. 3. ostendit. Porrò nec Arist rectè dubitat. Quarere enim debuisser, cur aër plus viuit quam animalis corpus: & tunc ex solutione rescivisset, vt Galen. philosophari solet

L iij

35 mad 6. Nequaquam dicimus, aerem, aut ignem animalia : nec ani mantia, licet hoc aptius dici possit: sed sentientia modo. Quoniam non animalem fentum, sed naturalem habent. Animalis enim fenfus convenit spiritui animanti, vt nomen sonat , hoc est ad omnem motum intrinsecus impellenti : vnde Hipp. ait: Animal componi ex contentis, continentibus, & impetum facientibu. Hocest, ex humido, folido, & spiritu, intra crassam incluso molem, organizatam ad vtriusque vitam-potestatoriis appetitoriis, & sensoriis. Sensus autem ignis inclitus illi, sicut spiritui est, nec intra solida retentus organa; & queadmodum spiritus non dicitur anima propterea, quod sentit; sic neque ignis proptered quod sentit. de quo Virg. inquit : Aethereum sensum, atque aurai simplicis ignem. Qua propter iniulté acculatur Thales ; quamquam potest vocasse animalia mundi elementa : sicuti & D. Hier. & alij, quatuor animalia Ezechielis interpretanturelementa quatuor : ex lolo nempe fensu: non autem proprie, juxta nominis impolitionem. Imò, inquam, nec anima vocatur anima, cum foris est, sient dum est in corpore, iplum animando : sed mens, vel spiritus; licet soleat etiam diei anima propter commensurationem, & propenlionem ad corpus, quod animauit, & animabit, vti S. Thomas considerat. Homo quidem est animal à spiritu animali, vt bruta: homo, à Mente.

Ad 7. Concedo, animam esse similarem; loquimur enim nunc de anima brutorum corporea, tenui, instar aeris, vt. Patres supra citati loquutifunt. At ex hoc non lequitur, quod non pollit distimiles corposis animare partes; ipla enim non inelt, vt forma, fed vt agens, 1 & habitator, vt in propria qualt. probauimus SS. Chrylostomi, Ambrol. Gregor. Nyst. aliorumque Patrum testimonio comprobatis rationibus, ex textu Moilis, cui anima dicitur spiritus vita, & spiritus motabilis; coniunctus tamen lubstantiali originali coniunctione : è cerebro discurrens per neruolum genus, foras, & intrò ad corporis sensificationem, & motionem, & vegetationem; quæ spiritibus irretitis inter vifcerum fibras abioluitur: & hicactus dicitur animatio; fi autem ineffer ve forma, & temperies, quemadmodum Galeno, & Alexandro placet, nequaquam esset vna in corpore non vniformi; omnis enim pars proprium temperamentum propriamque formam habet, ve palam est de cordis, iecoris, renum, capitis, stomachi, carnis, ollium, &c. temperamentis varis, formi que, ex elementatione resultantibus variis. Mens tamen humana potest difforme corpus informare: quoniam non est forma elementationis, dependens à materia vel mistione, illique immersa: sed dependerà Deo, & inest corpori, ficut lux aeri, teste Amb.in lib.de bon.mort & ficut Rector, Artifex, & habitator, vt Chry fost. Basil Amb. Greg. Nyssen. & cæteri Patres decreuerunt; non autem, vt enthelechia. Hoc enim reprobat Ambre lib. de Isaac contra Arist. Item Nyssen. & alij Pattes. Porto autem

Patres in Concil. Vienn. decreuerunt, animam effe formam contra Auer. & alios peripatericos, qui ex hoc, quòd non est forma, falsò inferebant, elle vnicam in cunctis hominibus: contra quam hærefim factumelt decretom, quod fit forma, fi plurificatur ex hoc, quod forma elt, non autem contra Patres sanctissimos, atque doctissimos, qui plurificant animas humanas, sed formas effe negant, ficut ponuntur ab Arift. ne forte corruptibiles, ad corporum informatorum corruprionem, facere cogerentur : ficut declarauimus in q. de diffinitione, & immortalitate animorum. At fi nunc contra Thaletem loquitur Arist de partibus mundi difformibus, nil probat: non enim animam partibus mundi, quæ forma sit, damus, sed sensum naturalem, qui est entitatis primalitas. Nec enim, quia calor, & frigus, sentiunt, dicunturanimari, vel informari , vel habitari à sensus sed constituisquasi essentialitate entis, quantum.n. habent de Esse, tantum de amore & sensu, & potentia et super ostendimus, & ex D. Bonau. Præterea idem Solis calor, & lux, est in lapide, in planta, in metallis, in aere, in nubibus, in liquoribus, neque inconuenit: quoniam non est forma compolitionis, qua difformia informare non potelt, sed poteltas simplex, multipliciter commiscibilis: Idemque contra se Arist fatetur 3. de Gen. An quando dixit calorem effe aliquo pacto animam terra, aqua & aeris, & Auer.in commento, dixit, calorem esse virtutem animatani & tamen in multis est difformibus corporibus.

Ad 8. Primo respondet, S. Hier. in to. Ezech qued Deo omnia viuunt, quomodo Virg dixit, Nec morti esse locum, atque Deum ire ce per omnes, terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum) & in 8. Matt. quæ nobis sunt insensibilia. Deo sunt sensibilia: ergo & ca dauera. Mox dicebamus, quod licet non infit sensus animalis in cada- ce ueribus, inest tamen naturalis ex quo paulatim attenuante calore, confurgit sensus animalis, dum in spiritum convertitur motabilem, ve dicebat S. Basil. Hoc quidem palam est, quoniam vermes ex cadaueribus nascuntur, sensu prædici, non ab anima mundi, nec à cœlo, nec ex nihilo, sed ex naturali estentialitate, sese promente. Proptereaque S. August. sibi ipse respondens in 3. Gen. 14. air. Cætera animalia, que co de mortuorum nascuntur corporibus, absurdissimum est, dicere tunc creata, cum animalia ipía creata funt, mís quia inerat iam in omnibus animatis corporibus vis quædam naturalis, & quali præ seminata ma-! " teria, & quodammodo initiata primordia futurorum animalium. &c. (6 hanc materiam alibi vocauit lucem fenfitiuam, cunctis infiram: distinctam à corporali, & rationali. Igitur licet mortuum sit corpus nobis, non tamen Deo, & licevin vita animali mortuum, quia amplius animal non est, viuit tamen in naturali, & viuentia producit ex præleminata materia, quæ participium est primalitatum. Vnde vngues, & pili vegetante vi, crescunt in mortuis: & caliditas excreta ingeneratifpiritumitretitum, qui organizat corpus, vt fatetur Arist. Auer.

Alber. Thom. & alij:caliditas autem animaltica est, vt sepè probatum est. Prætereà manifestè chorda, & pellis ouina, exhostet lupinam post mortem; & occisus coluber fraxini ab vmbra recedit, & cadauer occisi feruet, & icit sanguinem ad occisoris præsentiam; & excoriantem eremit, & alia multa diximus in lib. de Sensu Rerum pro cadauerum naturali sensu, consensuque.

Ad 9. Hieronymus negat, creaturas esse animatas Dei substantia, contra', Manichæes; non autem simpliciter, vt probauimus in 3. Phalang.arg.10.dub.2. & quemodo vocat elementa animalia; & quel modo sensitiua sunt Deo: & quomodo inter se: scribendo in Ezech.

Ad to. Responsumest in q. Phys. & in lib.de Sensu Rerum. Nune autem dicimus, quod omnes corporis partes proprium habent temperamentum, propriumque modum sentiendi; aliz acutius, vt caro, corium nergus; aliz obtufius, vt os, pilus, vngues: quorum lenfus, & spiritus implantatus naturalisque dicitur, aliquando communicans fuam sensationem spiritui libero, qui in capite habitat, pérque neruos discurrit ad sensum, motumque partibus communicandum animalem: aliquando verò non. Multisque experimentis horum sensum oftendimus, cum quia viuunt, nutriuntur, attrahunt alimentum, bonum, excrementa excernunt atum quia dentes manifelte fentiunt calorem, frigusque, & acidis oblupescunt. Lapides etiam vegetant, nu. triuntur, mouentur ad cognatum, & à contrario : vt dictum est in libro de Sensu Rerum, & in prima Phalange : hoe argumento Galenus neruorum, & dentium lenium acceptat, non aurem aliorum, quorum eadem ratio, co deceptus, quod refecti non dolent. At quidem dolent exiliter : verum illorum pattio, lenfulque naturalis non communicatur spiritui animali non implantato. Manifeste enim Casura veltis, & cutis, & carnis etiam cum alicui negotio vehementer incumbimus, non lentitur, & qui irati præliantur, vulnera non sentiunt. Similiter qui ochtalim patiuntur : cum tamen verum elt, quod caro fentit vulnera proprio lensu; licet spititus communis motabilis vehementiori occupatus affectu, non percipiat. sic in somno puncta acu care sentit, non tamen animal sentit, nifi adeo vehemens sit punctura, vt spiritui ad interiora collecto communicetur. Durities ergo offis, & pili,non transmandat passionem, propterea non imperite Arist. spiritum liberum ingredientem ad interiora in somno, & timore, & egredientem ad exteriora in vigilia, & hilaritate, animal vocanit, fed 27. Probl. 10 quoniam omnis sensatio est naturalis, antequam anima li spiritui communicetur, & tunc dicitur sensatio animalis.

Ad ti. Verè sensus. & Ratio, cunctis in rebus apparent, & insunt homines enim per estimatam sunt rationales; bruta ex participio rationis supra sensum ordinarium habent assimativam, vt D. Thom. Auicen. Themist. & meliores Peripatetici cognoverum. Plantis ver to, & cateris rebus naturalibus, non inest cum sensu ratio elicita, ne

que per essentiam, neque per participationem, sed solum ratio inpresia, sicutin horologiis, que ponderibusita mouentur ve rationen habere videantur: fic res cunctæ per influeus magnos, necessitatem fatum, &harmoniam, ab intelligentia, non errante, ad actiones, &cope rationes ita aguntur, ve rationabiliter operari videantur. Habent ergo senfum impressum, & expressum. Nocioum enim & proficuum fentiunt elicita sensatione naturali: habent & rationem impressam; sed non expressam : neque enim possunt syllogizare, vt homo, nec existimare, vt animal: fed tantum dolore, & voluptate affici , vnde fugiunt, aut fectantur, & ad opus à dirigente virtute intellectuali rationabili ter feruntur: & hocin 3. phalange oftendimus ex D. August Alber. Thoma, & Nysseni doctrina probatissima. Arist. etiam in z. de gen. an.dicit, quod calor calefacit, subtiliat, densat, aliasque passiones in femine facit naturaliter: sed membra & organa corporis facit rationaliter. Quarens, autem unde hac illi ratio, respondet in 2. de Gen. Anim t quod ex motu impresso à generante homine in suo semine fit organizatio rationabiliter, quia homo rationalis est, & in suo instrumento imprimit rationabilem motum, vt scriptor in penna. Deinde non confiles huic motui vationalis genitoris, cum in leminibus plantarum irrationalium & in putrefactis, organizatio fiar etiam artificiosè: Item quoniam motus impressus, absente motore deficit paulatim, & irrationabiliter operatur: in leminibus autem lemper crefcit, & fapientills incessanter operatur, donec formet animal, animamque producat mirificentissimam; nescius, quo volueret caput, eandem in 3. de Gen.an.rr. calori cœlesti hoc munus, moruinon possibile, demans dat ; fimiliter in lib. z. cap. z. vbi calor, alias vifus Atiftoteli Rupidus, ab Aristotele tandem obtinet sensum, vt sit animalticus, veluti Auer. & alij admonent, supra citati: sed artificium rationabile vnde calori-solummodo sentienti, infit, non dixit, nec dicere potuit : quoniam intel ligentiz motrices colorum agunt motu, qui fensum non adducit, non autem calore, in Aristotelismo. Calor enimilli fit ex motu ez li in 22. re, non autem in colo, mili deltrust quicquid docuit in 1.86 2.86 3. 118. de cœlo & mundo, & 1. Meteor, & quamuis nune ex igneo elemento colum conflituat, non affiguat, vade vis artificiofa calori infit, cum nec inferiores res Angeli intelligant in Ariftotelismo : vnde mirum eft, quod quidam vegetab. & fenfuziem animam à calo dari, ve inftrue mentum elt Angelorum, dicant, cum non nifi modificationem motus, & caloris, & lucis faciant motores, at nullum fermon, nifi infit naturalis, modificetur ad animationem; vt diction eff, etiam de mente August. & Thoma, & Patrum Propretea Aulcentrecutrit ad colchodeam, & Alexiad incellectum actiquem, habitantem fphæram inferioris mundi sublunaris. Nos autem neque hoe sufficere putamus, nisi rebus dent fenfum naturalem, with intelligentia agricolando educaut ex elementis animani, quam nee de nihilo, nee de foi fobitantia

dare possunt, vi dictum est. Concedimus ergo rationem rebus impresam, non elicitam; sensum verò impressum elicientémque actum sentiendi: quod suga, essequela, amor, es odium internaturalia ostendunt.

Ad 12. Veique sensus animalis suscipit sine materia; non omnis sed oculus, auris, imaginatrix vis. At gustus, tactus, & olfactus, cum materia suscipium, præsertim gustus; sensus autem naturalis suscipit materialiter; quoniam passionibus agitut præsentaneis conservantis, & destruentis; & sic plantæ, & lapides, & frigus, & calor patiuntur; & licet S. Ashan. dicat, vinum in dolio sentire storentis vineæ odorem; Hoc etiam materialiter sit communicatione aërei vaporis. Duriora ergo minori sensu prædita sunt; & ita oportuit, vt substentatent; veh, nobis, si pili, & ossa, & vngues sentirent, vt caro, & neruus. At deterius veh, si nil sentirent, & de hoc dictum est in 4 phalange argum, 10. & quomodo non solum diriguntur ad sinem, sicut sagitta, & equus ab exteriori agente; sed proprio insuper instinctu, & appetitu: alioquin non sponte naturæ, sed vi, aut supernaturaliter, aut solum instrumentaliter mouerentur, vt dictum est in 4 phalange 9. & 4. in 10.

Ad 13. Resp. quod cum examinaretur dectrina Telesij in s. offic. circa annum 1592. Hac opinio de Sensu Retum non venit in dubium Namtres tantum ipfinslibri tune prohibiti funt, donec expurgentur, vt paret ex 1. indice sub Clem, 8. videlicet, liber de somno, & liber: Quod vniuersum animal, &c & liber de terum natura: & Tiberius Carneleuarius Medicus, & Philosophus conterraneus, accepità S. Officio propositiones corrigendas in Telesio: in quibus hac from extat. Præterea in aliis eius libris, videlicet de Mari, de Iride, de viu Respirat. de his que in acre fiunt, de coloribus; hac opinio habetur; nec vetiti funt. In anno deinde 1 198, examinando Patres quatuor libros nostros de Sensu Rerum manuscriptos, nihil opposuerunt contra sensum rerum naturalem; nec quod posuerim anunem mundiallistentem cum Aug Bah Nysleno, & Ficino, & Platone; led hoc tantum: si anima mundi est: ergo beatificabilis, vel beata est: ergo &: anima brutorum, & partes mundi omnes. Respondi, vt patet in actis anni 1598. (id quod etiam narraui in lib. meo de Sensu Rierum, impressoin an. 1617.) quod si detur anima mundi affistens, & regens intelligentia beata, que potest esse via ex Dominationibus, mon proprecesanima brutorum, & lentientes res naturales, itidem boatificani biles forent, quoniam non funt ex substantia, aut defluxu illius anima, sed ex participio communis sensus naturalis; quemadmodum, nec potentia, necappetitus rerum effent, nili ex participio indito primalitatum. Sicenim & vermes in ventre hominis & pediculi in capite mari non funt ab anima rationali hominis rationales, fed folum fenfuales ex communis sensus participio; nam & ex stercoribus hominis, & cadaueribus consimiliter funt : nec noscunt animam hominis, sicut

nec nos animam mundi per fenfum. fed longos post lyllogismos. Eandem responsionem, dant SS. Gregor. Nyssen. & August. supra citati, qui Rationalem virtutem quasi animam mundo præficiunt : ettamen vnicuique enti propriamamimam dantivel à Deo, ve homini; vel'ab elementis, vt brutis, & plantis, &c. vel à fenfusti loce, cunctis communi: vt dictum est in phalange 3. & 4. & cum na responditiem, to gaui Gubernatores S. Officij, vt me, vel rationibus, vel præcepto vincerent, quominus hanc opinionem tenerem : & noluerunt, led licentiam tenendi permiserunt, & Domini Cardinales Asculanus, Santorius, & Sarnanus doctiffimi Inquilitores diverunt me bene pugnare per hanc opinionem contra Atheos; & pro patribus. Altanno 1627. Célores quidam superlibro altero suscitarunt hoc dubium; & ratiot (c nem nouam adduxerunt, quia D. Hier, qui dicit, Res omnes sentiunt Creatorem; subjungit, non errore hæreticorum, qui dicuntomnia animantia, &c. & dicebant errore Philosophico. Proptereaque versa- ce tisfacerem Zelo facri Cenforis; qui meam rectamintentionem meritus antequam hoc opusculum ederem concellit mili y & li pomsenfum, tamen profensum rerum quoniam sapientia Dei effusa super omnia opera eius, vt dicitur Eccl. mon æque in rebus naturalibus, atque in animalibus inest, donec negotium exactius discutiatur ac ventiletur apud doctiffimos. Propretea ego oftendi hoc in opulculo ex August, & Basil, & aliss quod Hier affirmat sensum recum; nam & res omnes sentire Creatorem dicit, & quatuor elementa, quatuot animalia, & si improprie ex impositione recta vocabulorum, ramen quia sentiunt, concedit, aliquando ita vocari : negat tamen dici cuncta animantia iuxta sententiam Manichzorum, qui on nia de substantia Dei irretita in conflictu cum malo Deo animant entia et faris inperque in præfatis phalangibus patuir, præfertim in 3. phalange 10. ad 2. dubium, & in 4. vbi citatur Hier. & in 1. Epissime. igo 110 11 1100 120

Quocirca cum ex iam dictis, iam compertissimum sir, quod Hier. & Thomas, dicunt resonnes sentire, & amare Deum plusquam se ipsas; & hoc millies repetunt iidem, alisque Patres, ex quibus probatum est primalitatum participium in cunctis rebus; qui igitur subene me dicere non sentire, sed pro sentire, cogunt simul dicere pro amare, & pro posse. Ostendi enim ex Patrum decretis, entibus in cunctis inesse potentiam, & amorem essandi, & conservandi se. Patres quidem nemo ritè reprehendat: nec ergo me, ipsorum elocutionem imitantem eo in sensu, quo & ipsi loquuntur. Profecto Ly sensus commune, vocabulum est ad naturalem, ad animalem, & rationalem, sicut & amor datur secundum D. Thomam, & naturalis, & animalis, & rationalis: similiter, & potentia naturalis, & sensualis, & rationalis. Quapropter ingeniosissimos Censoros rogo, misi, & Patribus annuant huius vocabuli vsum: quoniam nulla ex hoc sequitur in conuenientia, aut error: sed omnia conuenium S. S. Scripturis, & Patribus, & Phi-

DEPEN ILIBIDE SEN RER.

losophiz, ve pater ex supra iactis probationibus, & fundamentis S. Augustini, & S. Thomz, & philosophorum. Que enacuet, si potis est, qui adhuc repugnabit, est opus: interim inhereamus testimoniis nature, & Scripture, & Philosophorum, & Theologorum, veriusque Codicis Interpretum. Nec si quis bono Zelo ductus aliter sapiar, sundamenta Patrum vacillent, donce meliora sapianus.

nes de Conclusio Postrema Viniuersalis una de la conse per la conse per la conse per la conse per la conse de la consena del la consena de la

T Gitur mundum Dei statuam viuam esse, non mortuam, & intelligentiarum administratione sub vna prima, que est sub Deo, gubernari; & veluti animari. R elque omnes proprio apperitu, propria potentia, proprioque fenfu, vel rationali, vel animali, vel naturali, ex participio primalitatum praditaseffe : Quicunque affirmat, dummodò non expresse, vel ex necosfaria consequentia repugnet factis literis, non est reprobandus, juxta fundamenta Augustini à principio posita. sique id probat veris rationibus; hanc item in facris literis lententiam contineri putandum. Verum enim vero non contradicit. Qued fi ctiam Philosophi contestantur; majori certitudine, magisque ampledendus : fi verò de facta Scriptura; pro errante j qui contradicit, habendus: fi tandem autoritas Patrum, Scriptutarum, Interpretum, consonat, hæreticus est, vel materialiter, qui contradixerit. Nos autem id adfequuti fumus; ve probatemus, hanc de Sensu Rerum opinionem, non modo nil repugnare S Literis, sed rationibus evidentibus comprobari, & omnium philosophorum, exceptis Atheis, Teft. Item scripturarum sanctarum sensibus, ita conuenire, ve non poffine reclè exponi, seclusa opinione hae. Imò expresse in sacris liceris ipsam contineri: & tandem ab omnibus ferè Patribus Gracis, & Latinis, vel expresse vel necessaria ex consequentia, confirmati : ergo, &c. 1101 1 20 islas; & hoc milles repetuncilorin, alique P. ees, exambis proba-

me dicere hon-feirite led profe vire cepunt kond direce pro am de, & pro polle. Offendi enim . 2 1 N I Terir e nebi en euneus in-

tum sit primantatum participium in cumsus recous; qui ignus subene

est joicent a met en en en en en joicent a si electron as de la premiera processa de la premiera processa de la premiera electron de la contracta de la contra

milier ippplice; en O en med Skielenke, de nie der See Tellen Produce inder samme Combrete roger innal, de Dagning miliere Princewood y de veinne de ropisch mulle en loog le gement de se merster.

the last creating the process connections 5. Serioung & P. Junas & Phi-

THOME CAMPANELLE DE SENSV RERVM; LATING BERIPRIMYS

CAPVT I.

primare proportionem militare,

VICQVID EST IN EFFECTIBUS esse co in causis : ideoque Elementa ac mundam fentire! aing and

on reb zum V impuis dat ho Ns nullum aliis dare poste, quod ipsum in se non habet, alibi à nobis demonstratum est, ac sapiences fere omnes fatentur : experientia quoque nos docet satis. Nunquam enim lucem vidimus gignere tenebras, nec calorem frigus, nec fpinam lenire, nec graue leuare. Nec colligunt de tribulis ficus, air Messias. Idemque in omnibus paret. Po-

telt quidem moles, que calida elt, fieri frigi- Almon so quite da, sed non frigus à calore produci, nec calor in frigus converti. Ca- anime lie no que lor quoque frigida inter entia obsessus roboratur & crescit : ar non gunt sont sont frigus quidem ei caliditatem addit, sed ipse per se augetur, cum natu- ne olomonho ? ra sui diffusious ac multiplications sit; quod rebus non contingit ste - Alei quia nie Da rilibus per le meréque passiuiso es a totalin xo totalisme de

Cum vero animalia (ex omnium Testimenio) sensum habeant; paset ses tolis se sensus autem ex nihilo non oriatur : necessario adfirmandum est, Elementa, ipsorum Causas, sentire, & quidem omnia. Nam quod vni ex Elementis inelt, convenire omnibus, demonstrabinus. A quibus.n. habent calorem, frigus, humo rem, ficcitatem, motum & quietem,

नेका भारतिकारण विक

robint some ilas

DE SENSV RERVM

no galor consub sitsai

aliafque conditiones pob his ctiam fenfinm habeant oportet. Propte. rea Deus jubet, Producat Terra animam viuentem, & producant aqua reptilia & volatilia, &c. quonia non materialiter modd, led etia actine erat vis animastica in elemétis, vt Patres cuncti & scholastici in huius libri Defensione citati docuerunt? Non.n. ex nihilo, nec de substantia Dei, aut Angeloru funt fenties & vegetans vires, fed rebus infunt:ve probatum est. Sentit ergo cœlum & terra & mundus, animaliaque inter ipsum manent, sicuti vermes intra ventrem corporis humani. qui hominis intellectum & voluntatem & sensum non percipiunt, quoniam iplorum fensui non proportionantur.

CABVT ARGUMENTA NULLA CONTRA primam propositionem militare.

Tinquiunt: Sol non est animal, neque planta: generat tamen animalia, plantasque. Item tenuis est, mobilis, & candidus, nihilominus indurat, & densat lutum, & nigros reddic Achiopes sub Tropicis, vbi immoratur dintius, Ignis quoque torrer : frigida & nix calefacit manum & pinguefacit solum : calidum nitrum refrigerat potiones; timor non frigidus frigefacit hominem: Viuus dat mortem atteri viuo. Multaque similia dissimiles producunt effectus. Omnisque res fit ex so quod ipla non elt. Ergo ex non sentientibus rebus, res senfitiue oriri 8 possunt. Quidam scioli nunc dicunt : non ex elementis, sed ex causis præfertim formaliest fensus brutorum.

Respondeo: Quacunque funt intra Colum & Terram, quicquid habent, accipere his à duobus Elementis. Itaque animal non est sol, led terræ portio, in quam agendo fol spicitum produxicinera crassitiem cum liquore, lentore & viscositate: ex qua exhalare non valens spiritus, molem organizauit, ac communi aptam vitæ effinxit, vt inferius dicemus. Igitur planta & animal habent spiritum, calorem, motum, & tenuitatem à sole; & materiam à terra, arte solaris sensus concinnatam: Attamen nihil habent quod non sit in causis, licet non eodem modo, quo in caufis est. Hic autem modus varius, est formano, ac forma nascitut ex mistura ac castigatione contratiorum actio. nes adversas edentibus, quibus Dens Benedictus donanit agentes causas veinsteumenta ellent ad imprimendum in materia varios ldet prima modos: quo in cunetis rebus eius Bonitas elucelcati Quod forte fol non intelligit, neque tellus. Sed ille folem ignemque facere cupit : bec vero terram. Itaque debilitantut, ac res producunt proin;

A

n

ræ

qu

ret

ga

mosnit will wad alleglir spiritant. Di govmanim attraction solil

de mistas, formatas prima Idea figuris, cuius organa sunt primaque sigilla. At sensus non videtur esse forma modusque quidam Existentia, veluti sunt alia figura, sed res essentialis, visque actiua superans vulgares qualitates elementoru vt mox palam siet. Ideireo solem sentire necesse est & terram. Similiter sol non indurat lutum producendo duritiem ac siccitatem, sed detegendo duritiem terrenam, qua immista sub aqua mollitie latebat. Ex terra enim dura, ao molli ex aqua, componitur lutum. Iguis vero agens prius convertit in sumu, ac celum aquam sibi similiorem, minusque sua actioni resistentem. Tellus autem remanet cum sua palam sacta siccitate: quam tamen vehemens ignis liques acere potest, & in sumum vertere, vt in sornacib. comperimus & in salis & metallorum sodinis.

Solem calidum effe, alibi contra Anitt. oftendimus: ideo que producere ignem conformem, & (vt aiunt) vniuocum igni communici Nec enim potest habere virtutem calefaciendi, nisi sit calidus. Cum virtus non possit separariab eo cuius est virtus. V bi autem minus vigens est, languide tantum calefacere. Eadem ratione dum partem tenuem mobilem ad le tollie, remanet pars altera immobilis, quanilius motum participabat. Ita & nigrefacit non producendo nigredinem, fed manifestando nigredinem materialem, que sub candore tenuium calidarum patrium latebat. Si hanc chartam albam comburas, cernes flam- --mam albam exhalare, que tenuior est charte pars : materiam vero --crassam nigram remanere. At siin ipsam magis agat ignis, efficit vitrum, fique amplius, aerem tenuem jalbumque stameth materiam omnem inertem effe, ideoque nigram in Physicis oftenderimus, nigredine quidem inerti & non actiua, qualis tribuenda videtur frigori. At ... ex his argumentis innotescit, neque in luto neque in carbone esse aliquid, quod non fit aut in sole, aut in terra aut in materia. Praterea inspicienda est solis actio iam facta, que semper est tenuitas, & candor, quando tamen perfecta est : multæ enim nubes adhuc nigrent; non autem facienda, que remanet privata, re facta. At in rebus fimilaribus licet pauciffime reperiantur huiuscemodi; einsactio est perpetuo tenuitas, motus & candor! Nix autem non calefacit manum, Ad sed ipse calor nations hominis, sentiens ab inimico frigore sum de- 3. ftrui hospitium, colligitur, crescit, accurritque in manumad expulsionemillius. Pinguefacit pix, quia calorem habet natiuum, blandum, tali aptum effectui : Frigus vero illius est extraneum, non essentiale. Nunquam enim tantum frigus, quod ingrediatur & constituat naturæ opera, videri potest, cum sol longe terram viribus exuperer. Nitru Ad vero refrigerat, quod vinifrigus extrinsecum, aduerso illius moto, at- 4. que inimico odoreturbatum, concentratur, & crescit. At si diu agitasetur, vt folet, frigus destrueretur, & vinum calefaceret. Timor elt fu- Ad gaipla spiritus vitalis calidiad partes interiores, ne abinimica rele-

DE SENSV RERVM

datur : Ideoque partes exteriores remanent minus calida, dequas

frigidz, pralertimatre frigido, vel minus calido subeunte: actremunt, quia non tantum habent spiritum, qui possit earum sultinere Ad pondus. Est quidemaccidentalis, non essentialis actio, qua viuus occidendo dat mortem. In arte vero non requiritur similitudo naturalis inter effectum causamque sicut hæc scriptura fit à me, qui sum ho. mo, & non scriptura : attamen habeo in mente scripturæ fimilitudi. nem, ideoque huic chartæ ipsam do. Nec instrumento sed agenti principali similis est effectus. Itaque hac doctrina mea menti similiselt, characterum vero lineamenta calamo & atramento in colore. gracilitate, & obtusicate: Horim enim instrumenta sont principaliores causa quam ego: non autem configurationis. Igitur cum quis occidit alterum, mors est similis mentali cogitatui occidoris, & non eius nature : vulnus autem latum est oblongumque simile gladio. Quando autem casu occidit, similis est cogitatui primi motoris, cui nihil est à case; vt patet ex Metaph. Cæterum cum calor ocsidit frigus expellendo à ligno vel penitus interimendo, quod euenit, fi quis iaciat minis globulum intra magna fornacem accensam, affirmare oporter, mortem non à calore oriri, sed à non elle frigoris. Calor enim vt frigus occidat, aliud nihil facit, nih calefacere. Ergo per fe dat ligno calorem, id videlicet quod est iple & haber. At per accidens fie, vt pereat frigus, quod cum calore simul viuere non potest. Poste autem perire, quod potius impotentia elt, ve in Metaph. dixi, aduenit frigori, quoniam iple non est calor, ideoque lecum manere nequite Ergo hoc pendet ab aliqua non entitate, & ergo a communi ni hilo; vnde res originem ducunt virtute primi entis. Hic autem argu-Ad tias has persequi non est locus, alibi discussas valde: Sed hoc modo in-7. ferre; Ens nullum dare, quod non haber. Causa finalis & idealis non dant, sed illa determinat, ista regular Agentem: formalis est datu quid abagente in materia sic concinnata, & formata, ve respondeat idez. ergo non dat fensum: sed est effectus non causa generationis. dicitur tamé causa geniri quatenus est determinatio materi; in esse datq.item torma agens elt à causa actius sai diffusius elementari : passius verò elt concinnatio materia & qualitatum activaru ab Ideatore sic cocinnante per Farum, Necessit. & Harm. & fit non facit. Sensus ergo non elta caula formali, nifi fit à materiali & actiua elementationis, & à caula rationali, seu intelligentia. Que operatur agricolando & medicando: non autem per le mutando, aut quippiam sui effluendo, vi calor actions, vide Defensi supra positam, & c. seq. Solus ergo Deus potelt dare quod non habet formaliter & materialiter; sed eminenter. Omnis autem creatura est finitænaturæ, nec potest facere quod mon est. Et ideo nec colum, nec Angelus potest calefacere nili siccilidam, aut aliunde adducat calorem. Potest autom Deus , quoniam

elas natura est omnis natura, ergo & caloris. Angelus autem est quædam natura & hæc, & non aliæ. ideò licet nobilior sit quam calor, non tamen calesaciet sormaliter, aut virtualiter: virtus enim rei est essentia & in essentia rei: virtus ergo caloris est calor, & in calore, nec separari potest.

CAPVT III.

Perperam à Lucretio sensum rebus auferri; peius à Galeno:
er quid hac de re sapientiores senserint.

Ontendit Lucretius Epicureus cum suo Democrito, ex rebus non sentientibus sensum oriri. Nam ex non ridentibus (inquit) elementis, neque plangentibus nascuntur homines ridentes, ac plangentes, & ex non figuratis, figurata: multáque adducit exempla consimilia contra Anaxag.

Ego autem in eisdem persisto responsionibus, videlicet risum ac planctum præesse in Elementis, & figuras, sed non eo modo, quo in homine. Rifus enim dilatatio est spirituum exultantium; dilatatio autem in rebus raris. Ignis nactus occasionem se magis conservandi, dilatatur & lætatur modo suo, contrahitur autem & tristatur ab inimico potentiori. Ploratus autem est spirituum in cellas collectio ex apprehenso malo: qui proinde membranam premit cerebti, cogitque aquam inter illam ac caluariam in oculos efferri: ficuti cum tellus vda premitur, humorémque emittit. Figuræ quoque termini sunt quantitatis; Elementa autem terminata & quanta sunt, at non codem modo, vt pateat omnia reperiri in causis, sed modo vario. Hic animaduertere licet quod Lucretius cum Epicuro & Democrito non modo sensus principiis negant, sed omnia fieri ex concursu atomorum, quos in solis luce contuemur, & iuxta configurationes varias in situ & ordine, quos sortiuntur casu, dum in vacuo agitantur & copulantur, varias oftentare formas, apparentiálque : Itaque huius modi corpuscula rerum semina, neque calida esse, neque frigida, neque alba, neque nigra, neque sentientia : sed eiusmodi concursu oriri calorem , hoc est, ex acutioribus, frigus ex obtusioribus; ex rotundis animam, ex illis vero ac vacuo multo intercepto aërem; ex multa iplarum condenfatione cum modico vacuo aquam : ex plutima vero terram. Hanc opinionem à nobis in Phyl. & Metaph. reprobatam, hic non est examinandi locus. Hoc tantum affero, homines vigere ratione & confilio; in arboribus quoque sapientiz vi folia, flores & spinas fieri, compertum

effe, & sapientiz actus in apibus, formicis, aliisque brutis apparere. Ergo necelfario reperiri Primam Sapientiam, quam ilta entia participarunt, vt & mundi & iftorum fabrica docet : licut pizelt calor, vnde calida omnia participant. Calum vero non poste, quamuis infinitis vicious literas huius libri faceres (vt in Lucretij exemplo perfiltum) ita eas copulare, vi hunc lib. componant. Ars vero semelipsum co. ponit. Ita non elle tribuendam mundi fabricam ordinatiffimam, nifi Arti prima, qua Deus eft. Stultum eft autem putare gladium & librum ab arte propter finem fieri; mundum vero & oculum, & cor,& plantam sapientius constructas, à casu. Vnde enim nos sapientiam habemus? non à nihilo. Ergo præest vniuersicati retum. Inde assumo; calorem & frigus cum fint actiuz res, ex palliuis atomis ablque agente vi non nasci. Infinitosque aculeos, ac spinas nihil calefacere vnqua; nec obrusas farinas frigefacere. Nec tantam lucem subito volatilem corpulcula effe posse, quibus peruium sit crystallum bene crassum, non autem gracilis charta. Item quomodo non destruitur sol, fi substantia corporis eius ita spargitur', & non est vis actiua sui multiplicatiuz, non imminuibilis, incorporea? Ac concedit Lucretius solem mane nasci, & casu circumferri, & in occidente extingui: ac quotidie nouum folem generari ex atomis. At inquam, cur velperi tota die imminutus, non minor adparet quam mane? Et vnde tanta temporum diftinctio, & ordo annuus, & mentruus, & diurnus, & repetitio eoru mirihce ordinata? Experientia quoque nautarum circumdantium terræ orbem post nauigationem Columbi iam detegit hanc stultissimam impietatem. Dehinc inculare licet Galenum, aliosque Peripateticos, qui concedentes qualitates activas Elementis contra Demoeritum, negant tamen lenfum. Aiunt que effe temperamentum iplaru qualitatum. Profecto Temperamentum est quædam relatio rerum temperatarum, que effe non potest virtus vitalis ac fensitiua, nifi fentiant res iple in tali temperamento voite: Er quamuis cythare fides materia aridæ temperatæ muficam faciant : non tamen ipla mufica res vua est, sed variæ acris percussiones, à variis acta fidibus. Actamdiu existit perseuerat que, quamdiu pulsantur ab habente artem, vel potentiam; ergo qualitates vnitæ nunquam sentient, nisi virtus sentiens inficillis, quæ viuificet, moueatque: & quoniam à se moueri concedunt iplas prædicti Philosophi, à serpsis sentire affirment etia oportet. Non quidem cum Anaxiasseram omnia in omnibus actu este, licet cibus distribuatur in carnem, os, neruum, pilum, similibus partiunculis similes petentibus, quodindicare videturidem in mundo fieri, quoniam ex quolibet per successionem sic quodlibet; sed affirmem, ita euenire ex varijs dispositionibus eiusde materiæ: quibus alia pars apta fit converti in carnem, alia in os, alia in aquam, alia in fumum. Hæ autem dispositiones variate sunt semper à mudi exordie ob varias actio-

nes & vices virtutu agentium. Vnde opinatur Anax. omnia in Chaos verfari, & ex homiomeria nasci, & in homiomeriam reuerti. Verus est fermo eius in hoc quod cum res non fiant ex eo quod non est, fiant ex eo quod est : at nequaquam afferendum erat, eodem præesse modo quo fit omne, atque latere, & deinde patefieri. Sed emm fit ignis ex ligno, qui non est ignis, sed aliud, magis autem ex ligno quam ex lapide, quoniam illud dispositum est magis à calore. Disponi enim est partem habere rei faciendz; vt in Metaph. declaratum eft. At confricatus lapis, sicut & lignum emittit ignem, magis autem silex, quoniam plus ignis absconditi habet : quod odor sulfureus & cinis scintillarum ostendit. Fallitur Arist, quod motus generet calorem: nam plures & strenuiores plaga minus ignis educunt ex aliis lapidibus ergo praest, & non fit à motu, sed materia in qua sopitus, adstrictusquest ignus, percusta relaxatur, calorq; vim se manifestandi & effundedi cum particulis accendibilibus nancifeitur. Motum autem non posse generare calorem, sed inuare latentem, probatum est in Phys. & sagittas & pilas sclopetoru à motu non accendi, sed potius frigescere, ibidem ostendimus. Nullum ergo ens dat, quod non habet : Et quidem creatio ellet non generatio, si ex non ente sui quid fieret, vt anima humana quamuis intra corpus & in materia. Formæ ergo actiue ab actiuis funt caufis sele multiplicantibus, vt ars & natura docet. Quamuis S. August allerat omnium reru semina occulta extare ab initio: Vnde videtur Anax. fauere: nihilominus de antiquissimis dispositionibus interpretandus est. Stultitiam illorum qui ex non corpore faciunt corpus, alibi reprobaumus. Ergo sensitinæ res continuo facta, sensitiua elementa esse declarant, omniaq; ex eis producta. Quod & optimus Telesius docet: & Thales Milesius exemplo magnetis probauit, & Hippocr. in Periarchum calori sensum omnémq; cognitiuam largiturvim. Et S. Clemens Rom. introducit Simonem Petrum loquentem ad Simonem Magum, quod vbi est ordo, & ratio, ibi est sensus; & quia omnis planta, animal, lapis & alia, ordine acratione constituuntur, sensum habeant. Omnes item creatura creatorem laudant, eiq; obediunt, telte Sap. & Eccl. Dauid autem omnes inuitat ad laudem eius & Daniel: quoniam lenfu naturali illum agnoscunt, cum intimus fit iptis: du elle gaudent, & non effe oderunt; & vita lætantur; lætitia autem eft lætilimi Dei, testante Apostolo. Ex S. scriptura, & S. Patrum dogmatis senfum inesse rebus cunctis, in Defens. huius libri, vide. Ar quo videamus, num res à causa externa ad proprias operationes impellantur, vt forte Anax. putat à mente, & Auice. à Colcodea, & Alex. ab intellectu agéte: Oportet declarare quid sensus sit, & quomodo omnis forma sense tiua fit.

diministration and the state of the state of

N-ij

CAPVT IV.

Sensum esse perceptionem passionis cum discursu rei existentis actu; en non potentia pura informationem; eiusque differentia.

Idetur sensus passio esse. Cum enim calorem aut frigus sentio, calidus, frigidusve fio. Non autem sentiuntur, nisi potentes sint ad mouendu, agendumque. Febricitans quidem medici manus calorem non sentit, vt ego, quonia non patitur ma'or calor à minori : & qui æque calidum tangit, non sentit calorem; ergo sentimus, quando patimur'& punctionem dum pungimur, & dulcedinem, dum dulcescimus, & odorem dum afficit nates; & colorem dum disgregat aut congregat visum: Sensus ergo passio, alteratioque est. Sed bifariam : Nam sensibile aut delectat, aut displicet, aut non ita validam infert passionem, que dolorifica, aut voluptuosa sit, sed consuetam. Illæ nos delectant res, quæ Symmetriam nostri sensus in talibus organis taliter concinnatam conservant, Ideirco blandus calor nostro similis delectat; displicent autem quæ destruut, vt ferrum ignitum. Ita & omnia obiecta etiam fensuum interiorum, si vtilia sunt conservationi, placent, si noxia displicent. Sensus ergo non est sola passio perfectiua, vt Aristot. putat : sed etiam corruptiua. Porto cum quid sentimus, non totam illius vim & formam suscipimus; patet cum la pidem videmus. Ipfe enim non potest se propria spoliare forma, nec qui spoliet, extat : sed lux resiliens eius tincta facie intrat in oculum, tangit spiritum, afficit que facie lapidis, qua & ipsa lux est affe-Ca: Sicque spiritus sentit non quidem lapidis informatus forma, nam lapis fieret. Sensus itaque non fit per informationem, sicut Aristoteli videtur, sed per immutationem. Per informationem enim fieret totalis destructio forma pracedentis, & introductio alterius. Tunc ergo igne & solem cognosco, quando ab illis immutor, sed non omnino: nam fierem ignis: sed parum: & ex illa parua paucaque immutatione virtus sentiens mensurat reliquum potentiæ ignis, & ex aliis experimentis in aliis rebus combustis validissima simul esse argumentatur. Senfus igitur non solum passio est, led ex illata passione inferentis obiecti perceptio notionalis: & fit fimul cum discursu tam celeri, quod no percipitur. Totum. n. igné ex parte caloris, vel lucis percipere syllogismus est. Porro cu videmus, que alias vidimus, vel quid persimile, subito idé patimur. Sicut cu festu celebrari intuemur, alterius festi reminiscimur,

VAL LIBER L

& pariter lætamur; & nauem videntes nauleæ, qua nauigando palli fumus, & vomitus reminiscimur, hoc est, resentimus: itaque similiter vomemus: Et concubitum bestiarum inspicientes, sape concubitus cum muliere sua quis reminiscitur, & semen iaculatur sponte. Sensus ergo est passio. Memoria vero est sensus anticipatus; reminifcentia autem renouatus in simili. Discursus vero est sensus similis in fimili, & ideo quot genera similitudinum funt in mundo, aut effentiz, aut qualitatis, aut quantitatis, aut actionis, aut passionis, aut operationis, aut loci, aut temporis, aut fitus, aut caufæ, aut figuræ, aut coloris: tot sunt etiam discursus & syllogismi: Omniaque animalia habentia spiritum liberum intra cellas proprias, habent & memoriam, & difcurlum. Non autem plantæ, quia ligatum in angusta crassitie obtufumque fortitæ funt spiritum. Et quidem animam esse calidum spiritum corporeum, tenuem, mobilem, aptum pati, ac lentire subito, sieut aër, in 2. lib. declarabimus, &in defens. oftenditur. Ergo non est pura potentia, vt materia, sicut Arist. videtur, sed res tenuis, patibilique ab omni re sibi diffimili, non' autem à prorsus simili. Vnde spiritus spiritum, & acrem minus sentit, non ergo est pura potentia omnia persipiens. At mens, quam Deus hominibus immittit, non modo hoc fenfa, & memoria, & discursu sensitivo animali donata est, sed divinio ri, altiorique, vr palam fiet. Igitur fi fensus est passio, ompiaque elementa, ac elementata patiuntur; omnia ergo sentiunt. At sæpe patie eur homo, que non sentit, ve dormiendo morsus pulicum; & in ita multæ paruæ larent paffiones, & in prelio vulnera: Ergo fenfus non passio sola est sed perceptio passionis, & judicium de objecto passionem inferente. Que si conservativa est, incundaque, amplectitur, cupiturque; si dolorifica, destructiuaque, tespuitur, abilciturque. naturan totam, quam partem cerat, ox

Ci A P V Tran Very novel a sup ocean

Ex actionibus, passionibus que entium, omnia semire ostenditur, ac sine sensu mundum esse chaos: nec generationem nec corruptionem sieri.

TA inimicus est calor frigori, quod alter alterum ad necem insectatur: qui autem minus resistere potest, fugit; qui autem ab inimico circumdatum se noscit, concentratur, crescit, viresque adsumit, vt calor sub terta in hyeme, & in nubibus inclusus: & frigus grandinum & sub cane, manifestant; omnes illas edunt actiones quas animalia: Ignis quoque & tellus perpetuis odiis se mutuo interimunt. Ergo fateri necesse est, alterum alterum

N ij

noffe effe fibi contrarjum accillus necem parare, ve iplum feruetur Virde suboritur mutua ipforum debilitatio & generatio mistorum,& corroptio corum qua tali in pugna transmutantur. Non esset ergo in mando generatio & corruptio, mis estet contratietas, sicut omnes Physiologi adfirmant. At si alterum contrarium non sentiret alterum abi effe contrarium, contra iplum non pugnaret. Sentiunt ergo fin. gula. Præterea ignis aliquam terræ portionem superans, attenuat & tucfum ad fuum confimile colum igneum vadit : Telluris vero gleba in sublimi pofita deorsum impetu fertur: & veluti feræ fugiunt contrarias. & fimiles petunt, propriasque casas, & homines cum hominibus viunt, lapi cum lapis, pisces cum piscibus, idem experimur in corporibus magnis. Omnia ergo sentiunt : alias mundus effet chaos. Ignis enim non furfum tenderet, necaque in mare; nec lapides deorfum : fed res omnis voi primo reperiretur, permaneret cum non fentiret sui destructionem inter contraria: nec sui conservationem inter fimilia. Ergo efficax argumentum fenfus corum dat mundi ordo, rerum productio, & controuerfia ac pugna fimillima pugna animalium fentientium Omnino allerendum videtur, animalia à corporibus primis habere hanc fentiedi vim, arque ita operandi: Et stulte Auert. vocitare elementa corpora imperfecta. Has vero milturas iplorum debilitatorum & semiconsumptorum, perfecta. Imperfecta enim funt cum vires languidas habeant, & non summas, quales insunt elementis. Magis autem si milta sunt ex contrariis rebus, mutuoque se oppugnantibus, ve patet : vnde internam quoque infelicitatem fultinent, quam Elementa sustinent tantummedo externam.

Perfectio auté secundoru entium super eleméta, non reperitur vlla elementaris, sed à Ratione Mundum gubernante, quæ magis rerum naturam totam, quam partem curat, & non prout natura particularis cupit, res disponit: sed prout Ratio, & Finis. Caput enim grauits digito, positum est in altiori loco, quoniam ita sert Ratio gubernatio.

sichle ties corymprionem from

vis, non quia fic vult graunatis ratio, vide Met.

all majores a lein before com in somming entre afternamental and the

Les Translation of extraport of a sleep of our managers.

transmission and the first on at many of the first of the

langua paratamané é espain Lancabana en la sacedadan indidentifica en la sacedadan indidentificación de la sacedada de la companyon de la comp

odieste mocco in ecintare, Ergo in al neceste est cher la elicita

minario, emais tutcim anter obtat es cognicioneren estate. Ergo

Per ar comi concedent ig ter a dest ere forman concedent oportetif-

R erum operationes, in quibus ipsarum manifestatur sensus, non à Deo, nec ab Angelis, nec ab Anima mundi,
nec ab intellectu agente, ve aliq opinantur, sed ab
ipsis formis naturalibus at : non
sine Deo sieri.

T plurimi Deo tribuunt huiusmodi actus, qui intrinfece in rebus operatur, & Anax. videtut opinionis
author; dum chaos à mente separata distingui statuit. Ideirco ab eadem forte diceret mente ignem
sursum ferri, resque alias deorsum : quoniam iplaidistinguit ordinatque: ltaque readem ment prima see-

pulando, & separando generaciones & cor imperiones operecura quod Stoicorum spiritm adsoubit Alex. Arabes Theologi, & Calumus ex parte idem opinantur, dum aiunt; non lucere solem, sed Deum in sole: Nec loqui hominem, fed Deum in homine: nec moneri ignem, sed Deum in igne Alij vero has operationes Angelis cribnunt, & Dibus Augustin in hb.de cognit veiz vite, videtur idem fentire, dem procellas, ventofque non à fe, fed ab Angelis, ac demonibus moneti docer : & in g. de Trimit. Themistius cum Peripatericis quibusdam ad intelligentiam non erraptem configiunt. Alex: & Ancen. ad intellectum & cholcodeam non longe ab Anax. At Galenuslibr de formatione fœtus, hanc mentem admiratur, eique animalium formationem committit, licuti Platomici Anima mundi, & S. Bablins & S. August.confonant : multi eriam Theologi Prima fempen speranti Sapientiz. Ego vero respondeo, prædictas opiniones omnes aut negperam declarari, aut errorem contineres Si enimponios opera Dei perfecta funt (ve Moy les & natura testantur) fateti opomet, cas rebus vires ab eo largitas effe, quæ ipfarum conferuacioni fufficiant. Quaniam vero nulla facultas tam necessaria estintanta betum vanietate, quam cognoscendi similia, quibus seruamur, & com raria, quibus deftruimor : ne celle est hanc tentiendi vim impatim effe rebus cundis. Experimur in nobis fugam mali, & fequelam boni ab illorum perceptione, notitiaque suboriri. Non enim malum ignotum fugimus; nec rete non visum animalia vitant; nec pecudes lupum, aut iacu um non perceptum: Ita & tellus & ignis nisi sentirent, non fugerent, nec fe-Carentur. Præterez omnibus inest rebus adpetitus, amor, odium, abog

minatio; omnis autem amor oritur ex cognitione rei amatæ. Ergo amor naturalis à cognitione naturali. Ignoti nulla cupido, ait Poeta. Igitur cum concedant ignem adpetere sursum, concedant oportetillum nosse,ibi esse suum conservatium; in terra vero destructiuum, Ergoest negare igni propriam naturam atque formam, cum afferunt Deum ire furlum cum igne & lucere in fole; & quidem patentiffi. mus error est, quoniam formæ naturales, sæpe errant, tribuere Deo ipsarum errores. Sequitur etiam non sentire nec intelligere animam humanam, sed Deum in illa; ipsumque adpetere & operari nostras operationes & adpetitiones, tam malas quam bonas. Hoc autem transcendit Caluini impietatem, qui tantummodo afferit Deum impellere animam ad malum, non autem solum in ea agere malum : & hæc opinio ab Alcorano Mahometi orta est, à nobis autem in Metaph, reprobata. Paret quidem quoniam si simile per formam est amilismile: per formam quoque sentiat suum simile, adpetatque. Quorum autem adpetere est, est & nosse: neque enim alia res cognoscit obiectum, alia vero apperit, sed eadem. Profecto Anax. separatæ menti tribuens opera Naturæ omnia, necesse habet, aut violenter ad fuum quemque ordinem restrahere, & naturam tollere: aut affirmare, quod iplæ sponte imperium mentis sequantur. Ergo sensum que obediant, habent. Hoc enim obedire, est opera ri secundum naturam, quam Deus Enti ita operanti dedit: Aut fateri oportet, Deum heri formam rerum cum iple formarum loco operetur. Hoc autem peruerfus est error, & Anax. pernouit : idcirco mentem ponit abltractam. Deus quidem omnibus in rebus operatire, lieut caula prima, dans elle & virtutem ellendi, & operandi, & cooperandi actibus illatum, quatenus ad Entitatem vadunt, non quatenus ad non este: quod rebus naturalibus est deficere, nobis vero peccate: sicuti in Metaph. ostendi, peccatum non habere causam efficientem, sed deficientem: Attamen cum isto verum elt formas iplas operari & ignem calefacere & terram frigefacere, ac granare, & mutuo se elementa oppugnare : & non Deumin igne oppugnare Deum in terra: Hæaliæque alibi positæ rationes oftendunt, res à se agete. Animam vero mundi, aut naturam communem rebus consulere, discendo à Deo: sed ad particulares actus particulares causas agentes requiri; ve calor vere calefaciat, & non Deus in illo, sed cum illo. Ad quid enim calorem deditigni Deus? froltrane? Sienimiple calefacit in igne, calor vanus est? & calefaelet etiam in terra & frigore, quoniam non minus hoc quamilla leruie Deo. Construxit sane Deus orbem, & creauit res, viresque le conferuandi, ac mutandi se mutuo per tempora dedit: illæ autem vires perseuerant tanquam Natura, donec tota rerum machina ad luum magnum mutetur finem. Natura autem participatio eftle-

gis zternz, sicut lux in aula participatio est solaris lucis, teste D. Au-

guit.

guft. effque simul potestas, & sapientia & amor rebus inditus natura ipla. Absque enim potentia aut sapientia aut amore, est, viuitque nihil, nihilque operatur. Quapropter adscribere Angelis operationes rerum naturales errore non vacat. ideoque credo S. August. operationes tantum supernaturales & extraordinarias intelligere. Nam alibi Angelos non operari operationes naturarum, sed moueread operas & ad formas, agricolarum & medicorum ritu, qui naturas applicant: natura. a. per se operantur. Palam enim ritu ordinatio Mare à Sole & Luna intumescit, agitaturque, ventique mouentur, vt locum spatiosum suæ vitæ aptum nanciscantur, quibus angustia mors est. Aquas non absque sensu fieri libri sequentes indicabunt. Animalia veroà natura formari necesse est, remque omnem à sua forma actiua, iuxa præceptum Dei. Igitur dicere lapides deorsum ferri ab Angelo, & non a seipsis, ignemque fugere terram inimicam, quoniam ab Angelo trahitur ad fugam, fictitia assertio est, indignaque D E o, tanquam non largitus fuerir omnem necessarium vigorem actibus cunctis. Est quoque Angelos vilifacere, dum deputantur ad faciendos naturales actus omnium rerum vilissimarum, quibus loco formæ deserviunt. Homines quoque abiicere, & animalia, quibus formæ viliores adessent, quam luto, & palez, quibus forma est Angelus. Item Angelus non est sicut Deus rebus intrinsecus, qui absque violentia omnem mouet naturam, cum ab eo, in eo, & per eum fint; fed extrinfecus est; ergo sensus omnis esset violentus. At si respondeas, ignem & tellurem obedire Angelis, opus est quoque asseras, quod corum præceptum sentiant, cum non trahant Angeli manibus, & instrumentis corporeis, nec res virtutem obedientialem habeant, nisi ad Deum. qui etiam solus miracula in eis facit, quoniam solus ipsas creauit: Si autem sentiunt, ergo non indigent Angelis vt moueantur ad operationes naturales. At modo Angeli erunt custodes singularum specierum, & nostrorum individuorum, sicut Diuus Hieronymus docet, ac ego expertus sum, quod nunquam intellexeram. Concludamus ergo cuilibet inesse rei tantum sensum, quantus singularum conservationi est opus: Itaque aliis plus, aliis minus, nisi posteriores opinantes nos superent.

doubling of the following for the leaters was original and the following the following partition of th

non-neural Leman, con la participa de la company de la com

是一种自己的一种,但是一种自己的一种,但是一种的一种,但是

war in the country of the state of the state

CAPVT VII.

Instinctum esse impulsum sentientis natura, & qui instin-Etu res agi ponunt; sensu ponant oportere.

Octiores alij introspicientes huius modi absurditates dixerunt, ad suas operationes res naturales agi instinctu quodam secreto Dei, suis indito formis, & veluti nos calcaribus & sreno agitamus quossibet equos: Homines vero pra-

bus & freno agitamus quoslibet equos: Homines vero praceptis, verbisque: Ita Deum res onines regere impulsibus natura. libus, inditisque propensionibus, homines vero libertate intellectui indita. D. Thom. dicunt ita sentire. Et absque sensu res ad suos conducunt fines. At hi in difficultates confimiles offendunt. Omnis enim instinctus est instigantis ad finem cognolcentisque impulsus. Alius enim est supranaturalis, quo instigatur prædestinatus à Deo alius violentus, quo sagitta à sagittario. Alius regitiuus quo iudex à Rege : alius naturalis quo sua sponte res ferutur, vt à principio intrinseco. Instinctus enim naturalis est impulsus natura. At iuxta dogmata eorum natura nihil est , nisi forma , aut materia : & quia formis adscribunt operationes declinando aliorum errorem, necesse habent adfirmare formas omnes sentientes esle. Nam concedunt cum Aristot. naturalia omnia agere propter finem, & contra Empedoclem oftendunt plantas fructus ferre, vt æternentur, spinas vt defendantur, folia vt tegantur, multaque docte affirmant hac in re: Ergo natura cognouit finem: non enim ageret propter illum, nec ad illum opera sua dirigeret, nisi illum cognosceret : Ergo instinctus est impulsus cognoscentis natura; & cum opera Dei perfecta sint omnia; omnisque natura, ve perfecte operetur, indigeat finis cognitione, omnem naturam lentite affirmandum est : ac ignem fursum tendere, à propria impulsum forma sentiente, bonum suum esse in peripheria, malumque in imo. Itaque calor & frigus omnisque res sensu operabitur. Quia Aristot. ipsorum præceptor in 2. Physic. docet plantas; omneque Ens propter finem operari, nec indigere discorsu nouo ad eius notitiam; Sed veluti petitus Cytharadus absque consilio quandocunque opus est harmonia, scit statim, nil cogitando, chordam pulsare, ita rem naturalem omnem proprios perite edere actus; quoniam vt & S. Thom. addit , natura est ars intrinseca rebus, ars vero natura est extrinseca; Et in libro de insomn. dixit Aristotel. Deum non immittere somnia, sed naturam, quoniam dæmonia est, hoc est, sapiens, multa in somnis nos docere. Et in libro 3. de gen. Anim. 11. dat calori sensum, vt quodammodo omnia anima sint piena. Quare ob-Aupelco quomodo in libro de An. postmodum plantis negat sensum,

non modo elementis, ve magno contradicendi Pythagora pruritu gestiens. Si vero præfatæ Auctores sententiæ velint huiusmodi indinctum à Deo oriri immediate, ac minime in forma naturali esse impressum,omnia argumenta nostra & Diuus Thom. contra Arabes, & Anax. funt contra cos. si autem in forma impressum elle dicant, cum D. Thom.cum hæc impressio sit facultas operandi innata & non violenta vel illata opus est adfirmare, ipsam elle sensum ac cognitionem. Sed respondent sagittam à sagittario directam ad scopum rei, nil ipsum intelligendo. Ego vero inquam eos, hoc exemplo valde decipi : positum est enim à D. Thoma aliquando, vt sciamus res dirigi ab intelligentia non errante, non autem vt violenter moueantur : vnde corrigit hoc exemplum de sagitta, Ver.q.22. art. 1. docens conuenire violenter non naturaliter motis, veluti ex defenf. patuit. Deus enim est intrinsecus rebus multo magis, quam propriz ipsarum formæ (ait S. Augustinus) nec ducit ad finem nisi per ipsarummet naturas, imprimendo vim, intrinsecam naturalem non modo tendendi ad finem, led & sciendi tendere in finem, sicuti ars in Cytharado est pulsandi, & in planta florendi, & fructificandi, vt iple Aristoteles monet, & D. Thomas : alioquin Deus æqualis effet nobis, qui non potentes dare virtutem sagitta, damus violentiam, qua parum perseuerat, ipsamque sagittain destruit : vnde impedita non amplius ad scopum tendit: Natura vero semper contendit ad cundem finem, nisi penitus destruatur. At quoniam, teste Salomone, sapientia Dei attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, putandum est, omnes illi naturas obedire eundo ad suos fines, ea actas virtute, quam ad obediendum habent. Quapropter veluti absurdum' est afferere, quod ignis calor non calefaciat, nec terra proprio frigefaciat frigore, sed alieno ignoto impulsu; ita absurdum est adserere, quod natura sentiat finem, & operetur gratia illius absque sensu, quem ipsa habet, aut quod non habeat; & vere sensus omnis est participatio primæ sapientiæ, vt Salomon testatur; ac Diuus Thom.omnem formam participationem divinam esse docet, & quoniam Deus potens est, & sapiens, & amans optimus, ego ostendi in Metaph.omnia Entia, Potentia, Sapientia & Amore constitui, & vnumquodque elle, quoniam potelt effe, scit esfe, & amat esfe. Itaque præliatur contra non esse: & quando illi defecerit posse, aut scire, aut velle esse; perire, aut transmutari in Ens plus illarum habens. concedunt quidem hi Philosophi omnibus inesse rebus pocentiam appetitumque vitæ & esle, at negant aliqui sensum longe magis concedendum. Non enim potest esse id, quod ignorat res sibi vtiles & noxias, nec quod sibi vtile est amare potest, nisi sciat illud vtile este sibi, nec odiffe quod nocet, nec fugere, nisi se ab eo destrui sentiat : quod cum omnes res faciant, non modo quando se destrui sentiunt, sed etiam

cum ad destructionem se disponi prasentiscunt,omnes ergo sentiant. propterea D. Thom. ver. q. 12. ex Dionys, probat quod omnes res tendunt in finem, & delectantut in eo, non Metaphorice (ait) fed Phyfice. ergo fensum dele tationis habent verum: & iterum non mouentur grania & levia & alix res naturales, vt fagitta impulsu alieno, sed appetitu proprio, ergo & proprio sensu. Non enim alius cognoscit & alius appetit idem : sed qui appetit cognoscit appetitam rem : alias effent sicut ego & tu, quod est impossib. & quidem licet à Deo instigentur ad finem naturalia: stimulos tamen doloris & voluptatis quibus instigantur, sentiunt, alioquin nunquam obedirent sponte, sed violentia, vt in defens. probatum est. Hic cogimur creatorem suspisere, ac celebrare qui suam imaginem aut vestigium cunctis impressit rebus, nec facultatem necessariam aut vtilem prætermilit, quam non largiretureis. Vnde clamat in Prophetis: Quid vltra debui facere & non feci ? Seipsum laudat quidam (Sotus in pr. de lustit. & Iur.) ex hac schola, quod iple hoc arcanum intellexerit, nullum scilicet animal à proprio fine aberrare, nullumque aliud Ens, nisi hominem; quoniam compolitus est ex sensu & ratione secum mutuo pugnantibus, politulque est in sua libertate. Catera vero à Deo regi, ideoque non errare. Grandem profecto stultitiam: cum sapissime errare videantur, & quidem ipfe vidi afinum, alium afinum subagitantem contra naturam in alino, & felem proprios comedere natos; & ceruum subagitare præpostera Venere asellum. Omitto quod plantæ suis frustrantur Horibus, aliolque actus mille contra naturam reperi in brutis; licet illis culpa nulla sit, sed pæna tantum semen perdendi: homini autem ad culpam imputatur grauem coram Deo, qui docuit illum super iumenta terræ, vt ait lob. Ergo non est asserendum bestias divino tantum instinctu duci, sed proprio sensu. At eò peruenerunt præfati lapientes, quod videntur tollere sensum non modo rebus cunctis, sed & iplis bestiis. Quoniam timent, ne si concedant illis sensitiuum discursum, mentem quoque arbitrio liberam tribuant, qualis est humana: Nec vident, quanta differentia est inter humanam mentem, & hunc sensum communem. De quibus in Metaph. & in sequent. libra Arist. quoque prudentiam dat habentibus memoriam, & D. Thom. participium Rationis: quam vocat æstimatiuam. Hæcautem inest vt ex præteritis syllogizent futura. S. Isiodorus has cunctas cognitiones largitur bestiis, & discursum, & voluntatem, nedum appetitum: nec tamen errat, quoniam animali modo & non humano intendit, & fapientiam vnam esse diuinam: De qua omnia Entia participant, ideoque similes habent actus: vnde S. Thom, ex Dionys. vim naturalem facit participio lensitiuam:vim sensitiuam participio rationalem: vim rationalem participio Angelicam seu intellectualem. Intellectualem participio diuinam: vt in Defens.

or sometime and every first

CAPVT VIII.

Quacunque accidentia ab instinctu siunt, effectus esse sensus partium, totius que mundi.

Onantur alij ostendere instinctum extare in natura absq; ratione & fensu. Nammagnes trahit stupidum, insensatumque ferrum, & iple ad polum mirabili instinctu perpetuo dirigitur: Et mustela instinctu impulsa nolens ori bufonis illabitur, deuoraturque; & taurus fugax, si ficulneam inuenerit, sub ea instinctunatura quiescit, depositaira: Delphini amant pueros; Animalia multa pluuias, ventosque prædicunt, nectamen sunt prophetæ. Et Gallus gallinaceus, paruum animal, Leonem ferocissimum terret, aliaque huiusmodi addunt exempla. Quibus respondeo: Hze exempla declarare omnia sensum & consensum omnium naturarum, ipfumque instinctum effe fentientis natura impulfum: Non quidem Ad magnes polum prorfus respectat, sed aliquibus à polo gradibus declinat versus insulam quandam in Septentrione, ex magnetibus totam constitutam. Idcirco talis est magnetis sensus, quod semper suam voluitur ad vninerfitatem, & veluti ignis in cœlum adspirat, & lapis in terram, & aque in Mare ! Ita magnes eo spectat, vbi estipsius ponio maxima vel vniuerfitas, & propter confensum, quem illa habet infula cum stellis polaribus, quibus subiacet ac fouetur, omnis magnes cas ad stellas spectare videtur. Itaque si aliorsum magnetem vertas,ipse ex templo suam'ad posituram renertitur: Sicuti homo decidens vultu in terram, subito erigitur ad cœlum, iuxta sui posituram, & rami are borum flexi ad proprium fitum reuertuntur. Non noui, quoniam non licet misero nauigantes interrogare, num & ad polum spectet Antar-Cicum, sed bene credo, vitra zquatorem adductum, ad alterum respicere polum, lub eoque alias magnetis fodinas effe. Quoniam confimiles sunt res fere omnes, oppositis sub parallelis aquidistations verinque ab æquatore. At in Austro sol descendendo magis, & in Borea ascendendo, & immorando magis, multam adducit varietatem hemilphæriorum, quam & stellarum diner firas in multitudine & robore auget. Nascitur magnes intra marmor & ferrum, qui tamen viuidior est; idcirco ferrum non ad ferrum tendit, consimilis perfectio-

nis, à quo plus virtutis & virium accipere nequit, sed ad magnetem, taquam ad simile perfectius que simul: Et sicuti animal in altum attolli

nequit:at si cibus est ab alto pendens, colligit vires elevaturq; ita fer-

rum colligit vires & spirita corpulentiam vincit vt superpositum ad magnetem eleuetur; vbi paret sensus illius. Magnes, vt aiunt, allioil. litus non trahit ferrum, quoniam ipsius odor ferro suauis, ab allij odo. re victus non potest ferro communicari. Sed hoc falsum esse expe. rientia admonet. At fi igni apponas magnetem, viridis flammula edu. citut, ipléque amplius ferrum non trahit, quoniam spiritu viuido ab igne privatus est, at si magnetis liquor eidem super iniiciatur, regteditur intro, & deinde trahit magnes, quoniam craffities humoris occludit poros, per quos tenuitas attractiva regressa est intro. Ego quoque experimento didici, magnetem manducare ac ferri limatura nutriri. tanquam ex suo simili minus perfecto, ita ve homo animalibus vesa. tur. Porto si altera ex parte ferrum attrahit, ex altera expellit, vt aiunt: non tamen fic est, sed ferrum magnete perfricatum altera ex parte,il. lius partis symbolum imbibit, itaque delatum in alteram partem regreditur ad priorem, qua prius affectum erat, ficut nos ad tactum partis, quo plus delectati, aut praventi delectatione sumus. Potest & polos habere & polituram mundialem, quoniam à Deo, vt mirabiles divirias suas declararet, ita factus est. Remoram aiunt tenere nauim, nec potest alia de caula fieri, quam stupore sensus toti communicato machina, apra ab illa, per omnes pati poros, afficique. Ita & torpedo piscatoris manum stupefacit, graui vapore, manus spiritus per funem delato aggrauante. Sicut dicemus de animalibus tractantes. Mustela calida est, & viuax, & odor exhalans ex bufonis ore frigidiusculus 2 - est, crassius culusque aprus nutriendo eius percalido spiritui, eidémque proportionatus: Itaque cernens bufonem timet à principio ei coniungi, & circumcurlitat timendo amando: Donec buto prædæ cupidus os aperit, ipsaque finit se voluptate sensus vinci; non tamen certa mori: sicuti nec papilio lucis amore. Ita crocodilus Ibici os aperit, que cupida vermes deuorare gingiais illius adhærentes, libenter accedit, Ad beneficium; comune fit. Acquiescit sub ficu thaurus, quoniam odor illius ita mulcet illum, ficut nos rofarum; & veluti per acomatum apothecas transeuntes, sistimus gradum ad odorem; ita bos ad siculneam, Ad qua & libentissime vescitur. Quid mirum si leo timet Gallum, cum nostimeamus aspidem & araneam, bestiolas nobis magnitudine & viribus longe inferiores? Spiritus multi crassique leoni insunt, à cibis crudis crassisque, & calore, quo abundat, multo; Gallo vero tenues acutique, itaq; spiritus huius tenues in aërem sparsi, leonis penetrant ipiritus, reddunt que reuerentes. Idem inter duos homines euenit vt alter in alterius aspectu concidat animo: Nam lumen ex alterius oculis reflexum affectumque viuiditate viuacioris in oculos minus vivacis ingrediens lædit occulto modo, reuerentémque hunc reddit. & magis ad passionem dispositis vt amantibus vel formidolosis, id contingit magis, ficut qui nauseam est passus, conspiciens mare vomits exanti-

cipato sensu. Vox etiam pusili animalis terret, sicut nos suberis stridor quando inciditur, quoniam acute aërem mouet, qui spiritum nostrum penetrat, pungitque & secat, sicuti punctus iple sectusque est. Et Costa noster à stridula canum & puerorum voce terrefit, magis autem suspiriis. Quin & canem observaui ad sonitum campana ita affectum viulare consueuisse. Animalia patiuntur frigus ac calorem Ad ab acre, quoniam ventri dedita funt, & aliud non cogitant, ficut ho- : 4. mo', ideo ex aëris affectibus tempestatem præsentiunt, studentq; con- iter. fulere tunc ventri, & vociferantur, declarant que nobis, sicuti nos expectantes bellum, aliudve noui. Aër enim per poros & respirationem communicat cum spiritu nostro in capite, ipsumque humectat, aut attenuat, aut calefacit, aut refrigerat, aut aggravat. & qui attendunt, persentiunt temporum ex aere mutationem. Nam hernia aliove morbo affecti, bene austrum norunt, quo tumescunt, frigusque quo plage veteres constupescunt. Ita luna tumefacit maria, variasque mutationes, variatis splendoribus adducit, & res humidiores eiusmodi affectu patiuntur magis quam sicciores. Sol mutationes magnas, grandes, & confueras inducit, luna vero paruas eiusmodi calore blando tumefaciens, & minus attenuans. Adde & fiderum congressus, varietatis caufas. Ex eiusmodi sympathia & antipathia in mundo sensum, consensumque esse declaratur. Ideirco res marinæ terrestribus sunt similes, ita vt piscis Episcopus, & catena, & lorica, & verpa reperiatur. Ha autem res persimiles sunt caloribus ab astris demissis, & hoc pacto res conformantibus, non ad quantum ipix habent, nam is ignis magnus est; fed ad quod imminutum in terram perfertur; stella autem in Deo, omniaque Entia ideas habent. Appendix.

Postquam librum hunc conscripteram annis multis, peruenit ad me per manus Tob. Ad. nostræ Philosophiæ Summistæ, libellus G. Gilberti de Magnetica Philosophia. Vbi vir mirificus in experientia multiplici occupatus, contra priscos de magnete scriptores optime. disputat; suastamen theses ad Copernici doctrinam aptat, à Timao & Philolao nostratibus manantem. Nolui opiniones meas mutare; neque textum reficere, ne alienos labores præripere tanquam meos videar. Gaudeo sane quod & ipse non ad quascunque fictiones magnetis motum refert, sed causas inuestigat experiendo, & motum eius ad terram perpetuo observat, & ex necessitate positionis naturalis hen statuit, quod & nos scripseramus; Attamen ad polos celi & ad magneticam Infulam nos fenfum magnetis referebamus, iple vero ad polos terra: & perplacet experientia, quod magnes in medio terra, vel mari vindique à terra distans recta ad polos respicit : voi vero terra

propinquat, vt in littore Brafiliensi & Ghinez ad terram declinat. ve manifestum sit eins symparhiam cum tellure non cum colo cele. brari: neque perpetuo aliquantis gradibus à polo recedere, vt alijte. Stabantur. In pluribus autem mihi vir sagax non satisfacit: Primo quia fenfum & fympathiam (quæ non fenfus eft, fed affectio ex fenfu prodiens: Omnis enim appetitus proles est sensus boni, vt odium senfosmali, hoc est, rei destruentis) quasi spernit. Attamen cum Thalete animatum magnetem concedit, & plus extra foum corpus extendi, quam nostram animam docet. Hoc autem falsum est. Quoniam Iphæra activitatis animæ nostræ vique ad cælum, vbi sidera perueltigat, extenditur, & in terram viquequo vox & impulsus humanus & visio & auditio protenditur. Mirum, quomodo magnetis anima videtur Gilberto liberior quam humana: que etfi non trahit ferrum odo. re, trahit homines & ceruos sono, & fascino afficit à longe, & voce etiam Diabolos & Angelos ad le vocar; ad pauca respexit in hoc. Prz. terea cum duas terræ dat virtutes in alia corpora operativas, alteram Electricam, qua per vapores, quasi manus, deorsum omnia corpora trahit ad le, sicuti electrum paleas per vapores tenuiores aëre: alte ram vero magneticam, quia ficut magnes ferrum ad sui positionem adaptar, ita tellus magnetem & ferrum: Non enim per vapores fittalis actio, sed per figurationis conformationem. Videtur mihi vir doctus ex parte erraresprimo quoniam Electrum per vapores non attrahit: Siquidem vapor egressus, ad corpus vnde emanat, non reuertitur, fed statim sursum attollitur vi caloris vti nos dicimus, velà groffioribus corporibus quibus cedit, extrusus, vt docent Epicurei, & cum eis Copernicai. De quibus in Metaph. Nifi iste homo putet lucemab electro, vti a sole effusam, ad electrum trahere, vti radius solis ad sole. Sed hæcattractio in obscuris zdibus non fieret, neque in nocte, vbi electrum lucernæ non exponitur; fiquidem lux eius de se, nisi à sole adiuta, non tantum potest. Præterez magnes ipse trahit electrice etia Gilberto ferrum interpolita tabula etiam lapidea. Vapor autem sic penetrare tantam crassitiem & subito nequit. Quapropter alia causa ele-Ericæ attractionis inuenienda erat: & quam à Lucretio ex parte accepit, reiicienda. Tellus quoque non trahit ad le nili similia corpora. At videmus deorsum ad terram ex aëre ferri non modo terrena, led etiam carbones ignitos & vinum, & piper & omnia calidissima, quibus qua tulavis infit crassities, vt morus ipse porius delapsus sit, vti in 2. libr.dicemus, vel regressus ad naturam in vere terreis, non autem per vapores attractio. Que autem dicit de positura magnetica mirabilia sunt: fique experientiaipsum non fefellit; (Nam dicunt nantæ in tropicis lineis magnetem mutare vires & inclinationes) viique fatendum elt, ta magnetemad terram converti, vti heliotropium ad folem, & lunaciz ad lunam. De quibus in 3. lib. At non recte vit lagax videtur mibi tellurem

tellurem propterea magneticam facere, quia magnetem sic ad sui positionem inuitat; sic enim oporteret solem & lunam herbaceas facere, quoniam herbas ad sui motum convertent. Neque propteres quod non alia metalla & corpora tellus ad se inuitat, solummodo maguetica sit tellus. Nam etiam Sol omnes producit herbas, non tamen ad se rapit; sed quasdam : nec propterea de natura illarum, quas rapit, ipse erit, cum etiam aliæ calidiores sint, soli similiores; sicuti neque lux de natura papilionis; sed oportet aliquid esse in heliotropio, quo ad folem propendet & voluptatem in papilione à luce excitari, & in magnete à tellure. Præterea cum in nostra Philosophia statuerimus terram este natura frigidam, obscuram & immobilem in lua puritate; que autem partes eius in metalla & plantas & lapides, & in rubras & albas, aliifque coloribus affectas terrellas converla lune, terram non esse vere, sed Entia secunda : nequaqua affirmare positimus terram elle magneticam. Magnes enim ex fluoribus ht, à lole ingenerato liquefacientéque, in terra visceribus factis, sicuti & catera metalla. Impossibile est autem effectum solis esseid, quod maximeterra est. Neque enim contrarium à contrario fit. Si autem terra sit in centro calida, vt Pythagorici putant, & quali animal vatiis conttans partibus, nec propterea magnetica erit. Non enim homo offeus est, quia os in compositione eius quoque reperitur. Præterea lapides, ex quibus montes maximi constituuntur, vt Alpes, Apennini, Taurus, Libanus, Caucasus & alij totam terram cingentes & incrustantes & vique ad ima viscera intrantes, longe plures & grandiores telluris portiones funt, quam magnes, vt potius lapidea, quam magnetica videri debeat, ficuti homo potius carneus quam à renibus reneus dici debet. Motus ergo magnetis ad telluris politionem, qualis heliotropij & lupini ad folem existimandus est, & ex sympathia non solum similitudinis natura: sic enim à terra electrice traheretur; sed positionis naturalis oriri apparet. Neque negandum est ad partes polares cœli polos terrz per politionis lympathiam referri: quoniam talem ex origine posituram accepit. Quod autem ex origine habemus, naturalem elt, vt in Epilogismo, & in Metaph. documus. Hoc autem pulchro experimento ipse Gilbertus confirmat, dum ferreos clauos cam posituram in aqua super subere servare docet, quam sortiti sunt in officina terraria, dum à fabro lic politi cuderentur. Mira res, veritatisque plena; vnde mundi confensum in suis partibus intelligas. Quod etia cadauer humanum probat, dum aquis natans perpetuo in colum faciem spectantem tenet, & à tali positione deturbatum, ad eande mox redit, vt pluries expertus fum, vt in 4.lib. dicemus, occulto regi fenlu, quibus manifestus deesse videtur. Narrat etiam de ferro posito in templo Mantuz conuerso post tempora in magnetem, & servante polituram quam diu tenuerat in templo, vt scias magnetem non elle

terram, puram, vei neque ferrum, sed à calore Ens constitutum & politionis vim magnam. Neque Ptolemzum spernas, voi Ecclipfin in Orientali angulo super iuuenes & res nouas; in medio cœli super Reges & res validas, & altas & viriles : In Occidente super senes & res vetustas, indicationem habere; quod ex symbolo positionis veritatem habet. Sic D. Thom. in opuse. de Fato (fi eius elt) gemellos ex diuerfo fitu cordis in ventre varias sortiri conditiones Philosophatur, & colum rebus naturalibus & artificiatis dare ordinem admonet. Ex his quacunque ratione fiant etiam Gilbertica, sequitur, sensum cunctis inesse rebus: quod in nostro præsenti opere solum contendimus. Quæ alij scriptores de magnete tradunt, negligenda funt, præter illud quod aiunt magnetem suis suspensum polis 24. horarum motum circularem edere. Quod Gilbertus sagax explorator negat. At si fieret, non propterez tellus circulo feratur, cum magnes terreus non sit: Sed de his in Metaphys.

CAPVT IX.

rea charactica true Down chiar hoches Cuncta Entia abhorrere vacuum: ergo sentire, mutuoque gaudere contactu, mundumque animal esse.

Emini non persuasum esse debet naturas omnes particulares ac communem, sensu donatas esse, si animaduertat fingulas omnésque simulita vacuum inter ipsas exhorre-I cere, quod & contra impetum naturalem partialem ad replendum accurrant, quo ipfarum communitas & relp.

integra seruetur: Quoniam in totalitate ipsarum seruantur, & gaudent mutuo contactu ex vita communi. Quaptopter conspicitur aer in profundum aperti maris & in terræ cavernas impetuose insilire, & contra naturam descendere ad prohibendum inane; quasi deponens odium particulare, quod erga aquam & terram habet, vt communi succurrat vtilitati; aqua vero per canales ex quibus exuctus fit aer superne, sursum eleuari; sæpeque sustinere se in sublimi, vt in clepsydra, vale multa inferne habente foramina, fuperne vero modo vnum, quo obturato, ne aër ingrediatur, aqua per inferiora foramina nil descendit; innumerabiles sunt de hac re experientiz, ex quibus ortaest ars de spiritalibus. Igitur adfirmate licet, mundum esse animal, totum lentiens; omnésque portiones eius communi gaudere vita. & ficut in nobis brachium non vultab humero dividi, nec humerus à scapulis, nec caput à collo, nee crura à coxendicibus; sed omnes inuicem ad se mutuo colliguntur, divisionemque virant; ita totum mundum horrere divisionem, que aduenit illi, cum inter corpora partialia mane intercidit, & quidem nisi timore aut dolore quopiami aer afficeretur, cum desicit sibi alterius corporis contactus à vacuo, non tam celer succurreret toti, aliorumque corporum expeteret contactum. Animal mundus videtur Eusebio, & Greg. Nysseno, & aliis patribus & Platonicis Philosophis, sed vniuersale particulatium domicilium, vi corpus nostrum vermium & pediculorum. Non indiget pedibus quoniam super alio no incedit, sed in se rotatur, vi Echinus Marinus. Ned oculis & autibus, quoniam extra se non habet que videat, andiacque. Nisi sint alia systemata extrinsecus. At intra se omniscium soarum partium est. Memento etiam quod non omnia animalia habent organa omnia, nec eadem. Inspice vsum, & erudieris supra vulgus.

CAPVT X.velup morability

Dari vacuum violenter, non naturaliter, o sensum rerum comprobari contra Arist. vtrinque.

Pinantur Peripatetici nec naturaliter nec violenter posse inane repefiri, quoniam adducta exempla docent, Entia omne malum sustinere magis quam inane : Attamen nolunt sensum consensumque rebus tribuere. Irridentque Platonem aliofque mundum animal appellantes. Reddentes autem rationem, quare non datur inane, dicunt, quod si daretur, grauis absurditas eueniret, videlicet quod fieret motus in instanti absque tempore, quoniam simul lapis cadens de tecto in pauimentum domus reperiretur in suo fine. Id declarant, quoniam mobile tardius mouetur intra corpus crassum, quam intra tenue : velocius enim fertur intra aquam, quam intra mel, & velocius intra aerem, quam intra aquam; ergo si vacuum esset, nullo resistente corpore medio, ac largiente tempus motui, moueretur subito, quod est contra definitione motus. Sed hæc ratio non est Philosopho digna, cum quia non respondet ad odiu vacui, & amorem pleni, que requirere sensum apparent; Tum quia ratio à quæstione distat valde, veluti si quis interrogatus, quare manducat, responderet, quia nisi manducaret, perderentur dapes: tum quia fallacissima est, vt ostendit Auenpaces & D. Thom. Non modo enim dar motui tempus resistentia medij, sed & finitudo mobilis, quod finiti cum fit vigoris in tempore proprium edit actum. Similiter &

terminorum incompossibilitas: Non enim simul in tecto & pauimen. to distantibus, potest idem corpus reperiri : & adde naturam spatij. longi, lati, profundique, à cuits extremo ad extremum transcunti opus est per medium transire, & per medij medium, ergo non subito: sed velocior esset motus. At qua absurditas est, si quis motus, non autem totius natura in instanti fiat ? Ipsi hoc concedunt illuminationi, sed de hoc in Metaph. Reliquum est ergo, vt sensus communis prohibeat vacuum. Quapropter posse violenter dari assero: Nam ex eadem Clepsydra mel cadit deorsum occluso superiori foramine, ex qua non cadit aqua, quoniam illud grauius est, nec potest à natura sustineri, ad aliud malum minus vitandum; & in syringa obturato extremo foramine si stylum attraxeris non venit, ne intercipiatur inane: at vi attractus venit, & postea sibi celictus, impetuose regreditur, ergo inane interfuit, quoniam ita regreditur: folles quoque vndique constipati obturatique pice, nequeunt eleuari, nisi magna vi. At relicti impetuole contrahuntur odio intercepti vacui. Cucurbitula quoque attrahit carnem, quia vacua est aëris, ignisque extinctus amissa raritate, ipsam replere nequit. Aliaque exempla docent res pati vacuum, sicut sciffure aëris à pilis Bombardorum & lapidum iactu, quos infectatur se conjungendo, & subita lignorum scissio: Quoniam veluti corpus nostrum naturaliter divisionem abhorret, at violenter ipsam patitur; ita mundano accidit corpori.

CAPVT XI.

Omnem naturam sentire, si vacuum prohibet contra Peripateticos.

Lij Peripatetici frigidam Arist. rationem cernentes, addunt non dari vacuum, quoniam à natura prohibetur: nec dicunt à qua natura: sed quidam dicunt à natura vniuer sali. Sed hoc est petitio principij. Idem enim aut intendut

de Des prohiberi aut ab Angelis, aut ab anima mundi. nos vero iam demonstrauimus hosce actus pendere à formis rerum particularibus, atq; ad naturales actus formas sufficientes habere vires, Deumque in eis operari non absq; ipsarum formis. Quapropter existimandum est, omnem formam sentire sibi noxiam esse divisionem à toto suo, omnesque conatus adhibere, vi concorporetur. si autem natura particularis vacuum abominatur, qualibet natura sensitum habeat oportet, quo patiendo inane sentiat, cum tam celeres

funt ad succurrendum. At magnus lapis non succurrit vacuo, ob nimiam corpulentiam, succurrunt autem parui. Quoniam clauis vacua exucto aëre, labro affigitur, trahit & pendet. Itaque res tenues, quæ plus molestiam sentiunt, & celeriores sunt, succurrunt illi magis.

CAPVT XII.

Spatio sensum attractiuum inesse, ac potius à rebus amari quam odio haberi.

Issicile quidem perceptu est, num ipsum naturale spatium horrescat vacuum sieri, cum creatum
sit ad sustinenda corpora; itaque quando inane
est, illa attrahat sibi: Nam & in materia sensum
appetitumque reperiemus. Ego quidem sentio
spatium natum ad locandum, trahere ad se corpora, non quidem instrumentis, sed appetitiuo
sensu. Nam & illi inest potentia, sensus & amor,

essendi tale, quale à Deo creatum est. Ex quo Arabes quidam putarunt spatium esse Deum ipsum, quia omnes sustinet res, nullis contrariatur,omnesque recipit benigne, nec vnquam moriuntur illi, & per illud, sed hoc corpus modo respectu illius corporis mortuumest. Maximum est non quantitate corpulenta sed incorporea, & infinitum extra mundum omne existimatur : Amans, beneficumque rerum omnium. Equidem ipsius admiror excellentiam, at Deum esse ipsum minime credo. Et in Metaph. hanc reprobaui opinionem. At agnosco ipsum este basim omnis este creati, corporei omniaq; præcedere salte origine & natura. Nam si creatus est mundus, oportet (ait Auerr.) afserere; quod præfuerit inane, quoniam non intelligit Auerr. vbi Deus esse potuisset, nec spatium immateriale ab eo potuisse creari. Qui autem mundo creationem tribuunt, ficut ego existimo ac credo, paruipendunt istiusmodi coniecturas. Deus enim infinitusest, & non die menhonibus præditum incorporeis receptaculum passiuum appropriatum rebus materialibus sicuri spatium: At longe præstantiorem magnitudinem Deus habet, actiuissimam præcedentem has omnes. Ab eoque datum est vacuo spatio posse locare corpora & attrabero, & esse basim vniuersalis Entitatis. Deus non est in loco, sed locus in. ipfo, & non ficut locatus in loco, sed ficut in suo principio largiente elle,& conservationem illius,omniumque Entium. Necipatium, cum indigeat repletione, Deus existimari potest, qui nullius indigens est:

nec repugnat spatium simul cum corporibus creatum este: nifi apud cos qui de Deo humiliter sentiunt, quoniam abiecti sunt animo, parnique. Igitur si spatium tam diuina creatura est, coniicere licet, res cum voluptate ad ipsum trahi, vtque occupent spatium, quod basis entitatis est, res accurrere ad implendum, quasi acquirentes libenter nouum regnum existentiamque: & non modo sensu mutui contactus vniri mundum, sed & gaudio ex repletione vacui: nec res accurrere ad prohibendum vacuum, sed ad dilatandum se in ampliori regno in iplo, cum amorem sele amplificandi & multiplicandi & plures viuendi vitas in spatiosa existentia experimur cunctis inesse rebus: qua sese multiplicant, generant, effundunt que in locum inimici, omne aliud expellendo, seque solas esse appetendo, ob securitatem se conservandi, aternandi, & Deificandi, si possent: Omnes enim imitantur Deum æternum, infinitumque, & illi tanquam caulæ propris persimiles heri percupilcunt. Itaque cum voluptate spatium res attrahere, poslumus alta cogitatione sentire, vt in Metaphys. probatum est. In prima huius libri compositione latina, quam Bononiæ subripuerunt, ac simul libros alios falsi frattes, eosque reficere nunc cogor, quoniam recuperare viquam nequiuimus, dubitaui, qua ratione res potius ad contrariarum rerum, à quibus destruuntur, contactum accurrent, quam vacuum permittant, & tunc dixi magis contrariari inane corporibus quam contraria corpora. Ignis enim cum terra conuenit in eo quod vterque est corporeus, & formis donatus activis, vacuum autem neque corpus est neque forma. Quapropter intra se vacuum sentientes dolent, quali timentes annihilari, quoniam vacuum quali nihilum est ad corpora & hanc rationem assignaui, qua cœlum, licet extra ipsum foret spatium non expanditur in eo: Gaudet enim contactu mutuo partium propriarum, timetque nullitatem, fi foras expandatur. Et Democritum irrifi, qui pelle ne euentet, cicumdat cœlum: nunc autem illam sententiam possibilem este arbitror: attamen perplacet magis afferere, quod mutui contactus delectatio inter corpora infit, & cum spatio simul, nec non & timor amplioris existentia. Ac video non corpora prabere mundo vnitatem, cum ipse contrariis sit compactus, sed magis spatium ipsum, quod & inter corpora etiam separata interponitur,& colligat mundum vnica coexistentia basilari. At recta existimatio fuit partes mundi contineri consimilitudine, sicut aqua gutta super herbam : cui Salomon comparat mundum coram Deo, cademque ratione collecta est stella omnis.

ip 3,20 no. Con to effect in Loco 201 (car in 146 people) by the first of the conference of the confer

CAPVT XIII.

Mundum esse animal mortale, & quid extra ipsum esse queat.

Vlt Aristoteles extra mundum non reperiri plenum locum nec vacuum, nectempus, nec motum, fed nihil: Imo Alexander pluresque illius asseclæ contendunt, non posse Deum extra mundum quippiam producere; primamque sphæram non esse in loco, quoniam non habet quo ambiatur, at semper in se circumuolui, & communis videtur esse fententia, mundum non moueri motu recto: Quamuis Democritus & Epic. infinitos mundos extra nostrum systema extare doceant. Nos autem minime credimus Dei potentiam hoc in paruo globo exhaustam esse, terminatamve, licet Copernico longe majoris quantitatis, quam cateris appareat : Sed foris alia Entia posse existere, Deumque posse infinitos, multiformesque creare mundos. At hum fint, quis sciat, nisi reuelet, Deus? Qui intus & foris esse creditur, non sicut in loco sed sicut infinitum Ens, principiumque, cui omne innititur Ens. Corpus tamen IE S.V fatemur esse super omnes colos, vbi Legislatores ponunt felicitatem, & Pythagoras Entia diuina. Argumentum Stoicorum, quod si quis ab extrema sphæra iacularetur lanceam foras, conuincit aliquidibi esse & non nihil. Si enim abiret lancea, spatium ibi est: sin minus, a renitente corpore impediatur, oportet. Nihilum autemnon est ibi, vt aiunt. Tunc enim Sphæra nihili effet infinita, & nihilum erit circulate, sicut Sphæra cui adiacet, Ergo ens est. Nec cogitatione allequi possumus esse nihil neque in mente, neque extra mentem, neque in Deo, neque extra Deum. Ens enim finitum effet, & Deus finitus, cui adest non ens. Profecto si ignis vsquequaque infinitus estet, non extaret Tellus eius contraria nec res alia fibi diffimilis : Ergo fi Deus infinitum Ens est, non ens non est, neque fuit vnquam. Sed Deus ex nihilo dicitur fecisse mundum, quoniam ex nulla materia præexistente, nullaque ex forma creauit eum, sed ex suresse fœcunditate per simplicem emanationem ad hoc effe illum tulit. Qua de re fatis, cum in Metaph.luculenter hane docttinam tractauimus. Dicam tamen impossibile scitu esse; num recto moucatur motu mundus. Nam qui intra navem firb tecto fertur, non percipit motum eius, & in I V. libris, quos de re Astronomica scripsi contra Aristor. & Telesium & Prolemæum & Copernicum, diligenter hoc Cortesio discipulo indicaui,

simulque oftendi,nec posse ex visu sciri, num stellata sphæra in gyrum feratur, an tellus: eadem enim apparentia fit moto visu, ac visibili; attamen ex qualitatibus motum cœlo affirmaui, negaui vero violen. tum motum & diuisionem sphærarum, oftendendo vnam modo esse; stellasque sponte moueri sua, sicut pisces in mari. Abstuli concentricos, excentricos & epicyclos. Physicas de Phanomenis reddidi causas; ostendique perpetuo solem descendere deorsum magis, ad cremandam tellurem, ideoque non semper ab aquatore ad Tropicos exeurrere, grad. 23. & m. 28. semperque obliquitarem defecturam, quoniam prope terram arcus est angustior, nec reuersurum surlum aliquando, vt Copernicus sentit : Nunquam enim observatum est ipsum ascendere, sed descensum modo tardare, & à Ptolemzo ad nos. descendisse 31. parte ac dimidia fere, quarum vna est pars terræ semidiameter; easdemque ob res anticipari solstitia, & aquinoctia, qua in antecedentia feruntur, sed irregulariter in 6565. annis grad. 77. fere; omnesque in anteriora ferri stellas, alias velocius alias pigrius, qua de re videntur hæ relinqui, ac ab occasu in ortum ferri, qui motus eft subdeficientiz non autem existentiz, & prædixi mundi mortem per ignem, ficut Heraclitus sensit, & S. Petrus prophetauit. Ergo hoc animal magnum deficiet amisso altero contrariorum componentium vt in aliam præstantiorem à Deo perducatur formam, teste Dauid. Czterum totius cœli mutatio & anomalia Aristoteli ignota, idcircoque ipsum æternantis, clare indicant mundi interitum. Quod autem Telesius dixit maris ope colligatum permanere cœlum cum terra, quoniam instaurat telluri per vias spongiosas, quod à sole aufertur, ac deinde mare idem recipit à pluuiis & fluuiis restitutum, pulchra est sententia etiam D. Basilij. Quod autem Telesius addit, quod cœlum, non existente hoc in medio coli terraque corpore humido, recederetà terra, vacuumque inter eos remaneret, non mihi probatur. Conetarietas enim non disfoluit mundum, imo ad vnionem incitat; & partes ad pugnandum alteram contra alteram, & ad fuccurrendum inani, certando præ altera, alteram occupare illud, & se amplificare, generate, & effundere ab inimica timentem, ac spontanea ira congredi conspiciuntur. Hoc ergo animal ita seipsum perimet sicut febris, qua feruor spirituum est armatorum ad bellum contra inimicum humorem, dum in perniciem inimici pugnat, totum dissoluit compositum. Hocarcanum de febre latet medicos, putantes rem esse perniciosam, quam ego iudico vtilem : nisi enim accenderetur spiritus contra morbum, & motus pulsusque non velociores solito, vehementiores, & crebriores ederet, & calorem non augeret contra inimicum humorem: remaneret iple victus, subitoque mortuus. Quod repentinis accidit in mortibus quando non datur tempus spiritui armandi se, ac feruendi: itidem quando in ipfo feruore vincitur, nec fit diminutio febris

febris ordinate. Indiciumcopiæ malignorum humorum vincentium extinguentiumque subito spiritum in angustis vasibus, aut in congressu aperto copia prauorum humorum obnubilantium. At in mundo oppositum continget aliquo pacto. Nam cœli candidi formósique feruor exsuperabit terram atram turpemque & præsens interibit constructio fabrica, totumque erit coeleste ac nonum, vt fanum sub alia specie. Stultum est afferere mundum sensus expertem este, quoniam caret oculis, auribus, pedibus & manibus. Hæc enim instrumenta conueniunt spiritui animali; materia crassa, circumsepto; ideoque indigenti foraminibus, quæ sensoria sunt ad sentiendum exteriora: ac instrumentisad motum & sustentationem crassa molis quam vectat. At mundo ad motum sufficit rotunda figura, manus eius radis funt & virtus diffusiua, ad operandum se extendens, non quidem inclusa ponderofis brachiis, impedientibus robur eius, oculi sunt stellæ ac luminaria, quæ vident & videre etiam dant nobis, qui crassa interclusi mole per fenestras sensoriorum aspicimus ægre, tunicis carceris nostri impedientibus ea, que in toto aere ac colo patent, absque fenestris & specillis videre : siquidem & visus tactus est, perceptioque, vt in seq. patebit libro. Tam stultum est lensum rebus negare propterea quod carent oculis, auribus, & ore, quam stultum est negare motum vento, propterea quod caret cruribus, pedibufque, & igni manducationem, propterea quod caret dentibus, & vifum manenti in platea, propterea quod fenestris caret, per quas prospiciat, aquilæ, eo quod specillis caret. Idem furor alios impulit ad creden dum, Deum habere corpus, oculos, manus, &c. Drum obfetto vi uum, verumque, vt deelaret qualiter non modo rebus omnibus larg tus est potentiam & amorem essendi, quales ab eo factæ funt, sed & fensum bene essendi, vt seruentur in gloriam ipsius. Hoc autem nune examinandum est in cunctis denique rebus.

Finis Libri primi.

T.V.TAQ

Accessor religion, of recommendation for the comment of the commentation of the commen

per clus extra prentem genues pulso pocesi puedos. Procus tancio

their ordinate. I adoption op a pullignorum immovem vincenna in

V RERVM

LIBER SECVNDVS.

Que es quomodo dicenda remanent.

nacioni ve are proprieta en esta en en esta en acida V M declaratum fit generatim rebus ineffe fenlum, nunc dicendum videtur speciatim de cuiuscunque rei sensu, & quid & quomodo fentiat; quidditates rerum & operationes & actiones filebo, pisi quatenus sensum declarant. Nam in Physicis & Metaph. hæc omniz docuimus; que in hoc libro presuppofita effe volumus.

De Sensu materiei.

Ateriam vniuerfalem, locum omnium formarum, ficuti spatium est locus omnium materiarum, molem esse corpoream intelligimus. Eam enim Peripateticam materiam que non est quid, nec quanta, nec qualis, in mente tantum reperiti, primus dicit Auerr. & alij. Si autem in mente eft, subpei rebus extra mentem genitis nullo potest modo. Procul dubie

corpus substantiale nunc calefic, nunc fingeseit, nunc aqua fit, nunc tellus,nunc ignis, & planta, & animal, &c. aptumeft erge in omnem mutari formam, nihil ipfius percunte. Ergo huius creatum finis gratia, non patitur vim in formarum susceptione, sed gaudet. Ens enim omne libéter operatur, afficiturque, ad id qued sibi naturale est. Hins orta est sententia Platonis & Aristot, materiam apperere formas ficut fæmina masculum: quoniam illius est perfectio his ornari: que participationes sunt diuin z pulchritudinis. Ergo ipla sentit, cum appetat. Omnis enim appetitus à cognitione suboritur. Irridet hanc opinionem Auicenna dicens, ipsam carere appetitu, quoniam caret sensu, nec appetere formam quam habet : lam enim possidet : nec quam non habet, quoniam ipsam non sentit. Quin Telesius recte docet, quod fi calor bene possidet aliquam materiam, fic vnum cum illa: totamque vsquequaque penetrat, extinguit que appetitum frigoris; & hac sententia vera est. Probauimus & in Phy. quod omnis corporea moles quatenus corpus est tendit ad sui systematis medium, quoniam ad fui conservationem: ergo ad vnionem: ergo ad concentrationem: sed quatenus formatum est, tendit ad fitum suz formz convenientem.propterea materia.i. corporea moles nostri systematis cum non est bene deuicta ac possessab vlla formarum, appetere inuenitur quod sibi conuenit, ac sentire. Res deorsum cadentes id declarant, que sape calide sunt, ve carbo accensus, & vinum ac similia: quia quo magis terra propinquant, eo magis concitant motum: Hoc à similitudine formali, quam cum terra habent, enenice non potest: cum tellus sic frigida, siccaque; tes vero cadentes interdum calida humideque: Necà calore, qui potius sursum ire cupit; orgo materia tribuendum est: Que, quando non est deuicta à calore, quantus possit iplam fustinere in fublimi, aut mouere; neca frigore'à quo possit immobilitari; ipla fibi relicta nonpotelt le penfilem luftinere, quontam hocesset agere: ipsa autem ad patiendum non ad agendum nata est, & illo, non hoc gaudet: ergo cadat in terram commune fulcimentum necesse habet. Et quo propinquat eidem , eo concitat motum quem odit; instar animalis finem fuge concitantis, vel quia propinquioris concentrationis gaudio roboratur; Ergo falfa est Peripateticorum opinio quorundam, res graves motum accelerate, cum à vicina terra confinili confortentur; ita enim glebis concitatio, partibusque modo terrestrib.conueniret; at in omni cernitur corpulentia etiam inimica retræ & aquæ, licet ad extinctionem properet sui; Erge materiz està sensu. Tribuere enim id copie aëris semper magis accumulate super cadente re vt aiunt, negat tatio opposita : nam è contra plus aëris addensatur sub re cadente, aptiusque tardare impetum. Profecto hicappetitus, vt Auicennæ respondennus, nascitur à sensu non animali sed naturali. At cum omnes sensationes à prima sapien-

21 tis emanent, similes sunt ad inuicem, ita& appetitiones. Et materiam dicimus non appetere formam quam habet: sed frui illa, & ex eis fieri compositum & consensum, quo idem sapiunt, idemque volunt; appecere vero alias formas, quando disposita est ad illas, non autem peni. tus informata:vt tepefacta plus caloris appetit, quoniam & ipfaepiditas augeri cupit. Item existimandum est, eus appetitum fensumque conformari ad fenfum omnis formæ, ac ipsam non pati dolorem nec voluptatem per se dum transformatur, sed ex accidenti, ve experimur in carne nostra incisa aut contusa, non modo temperiem informantem dolere, sed & calorem, & corpoream molem ex quibus ipsa confat temperies. Communi ratione idem suadetur, nam cum habeat ipla potentiam & apperitum Essendi, ad finem, cuius gratia creata est à Deo; sensum quoque habeat estendi materiam, & non nisi materiam elle cupiat, ficut & omnia entia fentiunt Effe, amantque effe, & abominantur non este. Præterea quoniam iners est, informisque apta ad omne attificium formamque recipiendum; est ergo invisibilis, quoniam in visum non potest agere passiva res, ergo nigra, tenebricolaque: Tenebræ enimita apertis, sicut clausis spectantur oculis: nec tenebra est activa qualitas, ted passiva, materia conveniens. & calote lucido prinatus carbo oftentar materialem nigredinem qua luci mista rubescebat. Ergo putandum est ipsam appetere colorem, variifque otnatiformis. Item cum passio sit sensus, ipsaque ad patiendum aptissima sit, ad sentiendum quoque idonea est, immo & ad intelligendum (ait David de Dinando) vnde putauit Materiam esse Deum: licet cuditer:intelligere enim in nobis est actus non passio licet succedat passioni, in Deo autem est actus sine vlla passione. Dicunt alij natam este materiam ad recipiendas formas : ideoque appetere non appetitu, led instinctu, sicuti sagitta à sagittario impulsa. Hoc reprobatut eildem rationibus, quibus in pracedenti lib. often fum eft, instinctum elle sentientis natura impulsum. Atque si hoc illi naturale est, necesfario sentire: Opinionem Lucretij, quod omnia corpora deorsum appetant sed tenuiora à granioribus sursum extrudi , alibi reprobavimus, ipieque reprobat ignis, nullis machinis compressionibulque deorlum premi patiens, volensque, sed civitates & montes elevans, vt surlum petat, dum non exeruditur sed intruditur à gravioribus. Reprobauimus etiam quodallerunt, omnia materialia corrumpi, quouiam materia aliam appetit formant. Sed diximus illas modo corrumpi res jugua contrarium habent prapotentius. Ideoque viscera serra non corrumpi, quod à contrario distent valde: Solemque perpetuo viuere, queniam tellus eins inimica eas non habet vires summas, quibus ipsum transmutare interimereque possit. Formas non educi de finu materiz, fed ab agentibus ingeri causis, alibi scripsi, & sequens docebit fermo, nel sent o muzil

CAPVT III.

Neque animam, neque sensum, neque formam vllam de materiæ sinu educi, sed ab agentibus effundi causis.

Vrpiter sibi contradicentes qui materiam prope nihil ponunt, nec quid, nec quale, nec quantum, omnique priuant sensu, dicunt è contra, formas essentiales accidentalésque de materiæ gremio educi, animamque sensúmque ex ea oriri, & non à causis agentibus. Nath dum elementa privant sensu, ac fimul ex eis animalia sentientia constitui cernunt, coguntur ex materiæ sinu virtute agentis animam producere. Hanc opinionem alibià nobis reprobatam, ve totum declaremus fensum, hic examinare oportet. Palam est quidem materiam convertiin formam non posse, naturam passiuam in achiuam: nec formam perpetuo in materia manere, nam perpetuo informata esfet, & non pura potentia, vt volunt: & cum à frigore informatur, impossibile est intus continere caloris formam. Nam regnans in ipla contrarium omnes illius penetrat latebras, suoque conformat effe : Ergo nullatenus successura forma in materia præest; sed è contra videmus, omne simile suum producere simile, & cum ignis generat ignem, non educere de ligno ignem, sed ipsummet præbere ligno ignem, seipsum multiplicando & effundendo. Nec quidem extenebricosa mole lux educi queat ita; nec frigus no educere de nostra manu frigus, sed seipsum ingerere, & effundere in manum experimur. Nam & quomodo ex re calida educat frigus & non potius det? Ergo sensus & anima non latet in materia sinu, sed producitur à generante causa sui ipsius diffusiua; Alioquin esset créatio ex nihilo, aut manifestatio formarum infinitarum, & similium & contrariarum fimul abditarum in quanis materia parte. nec infinitis formari potest, vt aiunt. Dicunt materiam elle in potentia ad formas non autem actu. At (inquam) hæc ipsius potentia passiua est, & receptiva formarum, si quis det, non autem activa & formalis & dativa. Igitur dicere quod ipla est in potentia forma omnes, est dicere, quod ipla potest recipere formas omnes, non autem dare; & hocassimo. Nisi repleamus materiam seminariis virtutibus, quæ in Deo sunt ideales, in elementis causales, vt putat Aug. & Alb. At seminaria virtus est sensus naturalis, vt in Deffens, probatum est. nunc autem loquor cum Peripat. qui eas negant. Propterea alij inepte adducunt seminum exem-

plum, vt frumenti, in cuius grano est frumenti forma quam edit actu cum terræ seminatur. Stultafallacia : Semina enim non funt pura materia, sed decisio omninm causarum: ergo habent ideam generantis ac virtutem actu licet ligatam in materiz denficate: Que excita à terræ calore & mollificata eius densitate, ipsa virtus vigorem sumit ope. randi, & quod in generante faciebat, faciendi, ideoque molemad fui principi, similicadinem effingendi. At in offe, in lapide, in pluma non fic forma frumenti, quoniam non habent intus virtutem frumentariam. Et quidem ex quolibet quodlibet oriretur, fi à materiz poten. tia & non agentis emitteretur forma. Et fabulosa est stultitia, quod de materia incorporea, ve ipli dicunt, educatur magna mundi corporeitas, de insensata sensus, & anima, & de non calida color, non autem de calido agente; & quoniam agens tunc perfecte producit, cum bene materiam disposuerit, affirmandum est, ab eo formam introduci, propriam effundente similitudinem. At quoniam corporeitas materialitas eft, vt in Metaph. probauimus, eamque vident triangulum fieri, & quadratam & circularem, cogitant formas quoque activas elle materia filias. Nec intelligunt materiam elle corpus lubitantiale per Ellentiam, aptum ad recipiendos innumeros terminos quantitatiuos figuralque. Item nec intelligunt, quod ponentes ipli formam æque ac materiam principium rerum, dum de materiæ linu iplam educunt, non principium ponunt, sed finem & effectum, & non causam primam. De quibus affirmant quod ex alterutris non fiant. Quapropter antequam vicerius progrediar, de anima & animatis dicere necellarium arbitror.

CAPVT IV.

The constitution of the co

Ex fabrica & origine animalis, animam esse spiritum tenuem, calidum, mobilem, aprum pati, proptereáque sentire.

Iquido constat lucem calorémque solis non in aere gigni, nec in terra educi de materiali gremio, sed ab ipso effundi sole. Præsertim intra frigidam glaciem ex cuius latebris oriri, niss stupidissima affirmaret bestia. Hic calor sub terram penetrat, & abscedente sole remanet, dis.

ponitque ipsam in varias formas, vbi liquidam reddit, producit aquas, oleum, gumm: vbi indurat, sapides, metalla, &c. vbi attenuat, summi, vaporémque & ventum quorsumlibet mobilem: vbi autem

ingenerat spiritum intra lentam, viscosam & fluidam molem, qui exhalare nequeat, vel difrumpit vel intus remanet: Ergo quando producit animalia, spiritum intra corpulentiam generat : animal enim mouetur sicut spiritus, & quiescit sicut corpulentia; Continétque intra fe liquores, ficut aquam & oleum. Componitur ergo ex valis folidis continentibus, & ex contentis liquoribus, & ex spiritibus impetum facientibus, vt bene loquitur Hippocrates. Et hunc spiritum viz, & motabilem à Mose dictum, August. Alber. G. Nysf. Athan. Amb. La-Ctan Chryfost. & alij in Defens, citati, dixerunt effe Animas brutoru. Anima ergo est ipse ipiritus tenuis & calidus ingeneratus in humore intra crassam molem, unde egredi prohibitus ipsam effingit, formatque ad vius permanentiæ vitæque communis: & quoniamiple suo calore attenuans exhalat & humores consumit, & corpus exficcat, efformauit vala, quibus possit alias res sibi consimiles convertere in Substantiam corporis, & humoris & sui : Eigo ædificauit os , quo deglutiret, dentes vt conterat, reddatque aptas transire eas in partes, in quibus fit imminutio; ventrem vt coquat, venas vt transferant, iecur vt absoluat, perficiat, distribuatque: arterias vt viuificent, cor ve in spiritum attenuet, pulmonem, vt ventilet, purget, retineatque; caput, in quo habitet iple princeps, offa ad fustinendam machinam; futuras ad flectendum & rigendum, neruos, in quos excurrat, trahatque, quo opus est quali funibus: pedes quibus se ad cibum & ad amica Entia conferat; & ab inimicis fugiat: carnes ad custodiendam machina, ne lædatur ab æstu & gelu, & obniantium contusionibus; vngues pro armis: pilos pro leui tegmine, vel plumas ex excrementis, vel squammas facit; aliaque organa ad alios vius expellendi excrementa, & admittendi res vtiles; sensoria autem quibus agnoscat, que profint queque obsint. Itaque non est putandum sensum esse, habere oculos, aures, nasum, linguam, cum & in mortuo animali, neque oculus videat, neque auris audiat, nec nasus olfaciat: Sed sensum esse perceptionem passionis, in ipso tamen spiritu viuidiorem. Qui aures efformauit, & in eis tympanum, in quo motus sentiat, & per motus mobilia absque læsione; & speculum oculorum ad excipiendum lucem affectam illuminatis rebus, quas ita simul videat non læsus: Nasum veroquiadmittat vaporem exhalantem omnibus ex rebus, vnde ipse mdicet, num possint suæ instaurationi vtiles este, aut noxiz; dum ab eis aut viuificatur, aut infestatur: sic & linguam spongiolam ad imbibendum contritum cibum, ipléque ex lapore (qui calor esca natiuus est incorporatus) pernoscat, vtilisne sit cum sua substantia nutriendo ipfi iuxque domui viux, que corpus generatim appellatur, nec ne. Quos ergo vulgus appellat sensus, sunt partes corporis graciliores, ac perforatæ per quas ingredi queant res sensibiles, cum parua læsione ad lentientem judicantémque animam : Non autem sensus : Verom Promous.

DE SENSV RERVM;

omnem sensum passionem esse & sieri tangendo tot modis, quot tangi potest spiritus, alibi demonstranimus, nec non & hic demonstrabimus, &c.

CAPVT V.

Spontaneas generationes, earûmque euentus idem ostendere.

Atiuitas, mors, passiones, operationes que animalis omnes declarant, animam esse calidum, tenuem spiritum, aptum quauis passione affici, & sentire, & corporis molé vectare: Proptereaque dicitur anima, quod animet agitétque impetu, quorsum accurrit collectus. Ideoque alia Entia licet sentiant, animalia non vocantur. Semen hominis aliorumque anima. lium frigefactum, non est prolificum; nec calefactum nimis: quoniam aut extinguitur, aut exhalat spiritus innatus : sed blando fotum calore formatut in animal; idcirco in vtero, in seminibus, & ouis humi cale. factis fir generatio. Qua namque gallinarum sub calido fi no, aut sub calido sabulo, sicut in Ægypto consueuit, non secus viuificantur, qui ab incubante gallina. Oua sericorum in calabria prope ignem excitantut ad formationem. Ipfa ergo anima calidus spiritus videri debet. Caro putrescens, in loco præsertim calido, vermes producit, & vrinz ealor in puluere pulices, & vn tuosus sudor humanus pediculos. Quos ego vnus non produco, ac mihi appositi aut fugiunt, aut cito percunt meus enim calor illis non conuenit; cum sim ego corpore absolutus exficcatulque; & spiritibus abundans viuidis, excrementaque tenuia resoluta, non apta ad producendam corticem constipandamque vlla vnctuositate includendo spiritui. Arist.autem (de gen.anim.) id confitetur, In putrefactis (inquies) facillime ingenerantur animalia, quia ef interrahumor, in humore spiritus, in spiritu calor, vt quo damo do omnia anima sint plena, &c. Videmus sane intra caseum &ligna, &carnes putrescentes, calorem agitari (Nam cum sit natura actiuus, agit semper nunquam suz natiuz activitatis oblitus) itaque tenuem produce re spiritum : qui exhalare non valens, dum molem suam agitat, seque; Arat tantum à communi reliquo corpore : ac proinde organa format, quibus in ea viuere possit. Hoc autem facit calor à seipsoranquam princeps causa, non ab alia Physica principaliori impulsus, modificatulque: At veluti in nubibus & in fæno compretto ignem generat, nulla ipsum regente aut moderante ignis forma : Ita in putrefa-Aionibus.

Aonibus animalia generat, non ab alia instructus anima. Ergo non est organum, vt alij putant, nisi solius Dei, sicut & omnes forma. Item in 4. Meteor. ait, excreta caliditas in putrefactione componit & architectatur corpora animata. Componere autem corpus, liquido constat esse animæ opus inhabitaturæ, & alibi(de partib.animal ait:) In omnium semine esse calorem facundum, proportione respondentem elemento stellarum. Idem dixit Alb. calor non est anima, sed aliquid anima, & ideo animat. Patet ergo calorem producere animalia, & non ex materiæ gremio, sed ex materia attenuata & calore constitui animam. Cernimus quoque ranas ex aqua crassa, viscosa in calidum puluerem astate cadente, facta cortice ac spiritali tenuitate intraipsum produci. Sæpe quoque vidi crines equinos in aqua plunialitepida animari fierique anguiculos. Nam dum mollificantur ab humore & calore imbibito, cum sint perforati, humor intus attenuatur spiritusque fit. Quin & fila & funiculos lineos intra tepentes aquas in insecta animalia transire vidimus non semel. Vere ergo omnia animæ sunt plena; quoniam emnibus inest cater. Quod autem mirabilius est, non mode ex blando calore, sed etiam robustissimo viuificari pyraustas in fornacibus cypriis Plinius observauit; qui quidem solide cortice gracilique ambiuntur fuso ex liquore induratoque extracti. Vbi etiam patet eundem calorem solis & ignis: vt alibi ostendimus omnem ignem à sole deriuari, contra Peripateticos. Vitam esse natiui caloris (ergo animæ) permanentiam, dixit Aristotel. Et à calore de mortua animalia reuiuiscere palam est. Igitur quoniam ex nihilo non fit anima, nec ex anima mundi, aut ex Colcodea, yt in Metaphys. docuimus; semper autem à calore generari videtur, vt August. Ambr. & alij contestantur : In glacie enim & niue animalia non oriuntur, necessario affirmandum videtur, calorem eius causam agentem este, ipsamque flatum. estimated by the state of particles and rough committee where

the present of the content of the co

CAPVT VI.

Stulte Aristotelem generantis motioni, anima productionem & corporis fabricam committere.

Ristoteles autem hanc ab eo assertam doctrinam oblitus, dum de animalium, deque hominis generatione loquitur, negat in semine esse animam, quæ ipsum in tam pulchram esformat statuam: sed neque in primo, neque in secundo actu animatum esse vult, hoc est neque vitam,

neque vitales operationes habere, sicuti qui nec artem cytharizandi haber, nec cytharizat: Coactus autem declarare quomodo semen in inime animam deinde producat, ac admirabile corporis opificum formet, Respondet hoc semen facere posse in virtute generantis, qui emittit semen ; Et quærenti, quomodo generans absens aut mortuus post coitum, potest semini dare virtutem animandi & architectandi, dum animam cum semine non iaculatur; respondet, sufficere motum, quem impressit in coitu; qui remanet in semine, sicuti in virga mota agitataque, que aliquantum postea, nullo tangente, mouetur. O stultitiam incredibilem! Quo pacto enim motus, qui quasi nihil est, potest animam, nobilissimum Ens, producere & corpus fabrefacere, distinguendo, copulando, & affabre elaborando tot offa, neruos, venas, arterias, viscera, tam mirifica, industria & potestate tanta, quod Philosophi meliotes Deo potius committendum este putant tantum opus, quam calori aut anima? Eoque minus Aristoteli id afferendum erat, quo in putridis generationibus spiritum agnoscit. Hic autem docet ex menstruo sanguine, quem anima mulieris emittit tanquam vitiolum, nec ab animæ viribus conuertibile in nutrimentum eius, posse motionem, que nihil est, opisicium tam mirificum efformare. Præterea vt ab eius exemplo non recedamus, motio virge absente motore continuo paulatimque decrescit deficitque & perit. Sed in vtero, cui nullam vim actiuam iple tribnit, & in ouis semper huiusmodi motus perseuerat, crescit & perficit, absoluitque opificium. Non ergo motio est, sed res bene potens, beneque sapiens. Attimet Aristot. ne eadem res sit agens patiénsque ; ideirco semen non essemateriam fœtus, nec animatum putat. Verumtamen in plantarum seminibus videmus germina oriri, spiritu eius excitata, adformandam ex ipso plantam, & agit calor, materiaque patitur. Nec dedecet naturalem motum ab interna fieri forma, cum natura intrinsecum sit illi principium motus : male arguit ergo ex eo, quod ædificator est aliudab ædificio & Doctor à discipulo, non posse internum calorem fabrefacere corpus. Exempla eius funt ab arte petita & à violentia, causis actiuis extrinsecis, non autem à natura arte intrinseca: Sed alibi hanc opinionem reprobauimus. Hic autem concludere liceat, animam ex infecto menstruo qui abortus & sterilitatem fæminis affert, & canibus rabiem, & germinibus tabem, non polfe oriri, nec corpus formari, præsertim ope motionis, quæ actus est languidus deficiénsque, Nihilo proximus; calorem vero causam esse principem, non organum, qui semen conuertit in partes corporis animatas exanguéfque; ac deinde sanguinem purum non menstruu, in rubras sanguineasque, vt in Physico epilogismo declarauimus, & with the face, must introduced by what consults in disputationibus.

CAPVT VII.

The first transfer and the first account in the cold of the supplemental of

Mortem, aliásque passiones animalis idem declarare.

Ta frigus causam esse mortis animalis compertum est, vi vitæ calor. Omnes enim morientes friges cunt abscedente anima. Non tamen propterea frigus carere sensu, sed animam calore constitui, admonemur; & Arist. in libr. de luuentut. vitam esse natiui caloris permanentiam, mortem vero desicientiam, scripsit. Et quoniam à frigore animal infestatur, sensum amittit, obstupes citque, & sæpe cales actum reuiuis cit, hoc experimur in apibus muscisque aqua necatis, quæ ad solem positæ, aut in tepente cinere attenuato spiritu, qui aqueus factus erat, & mouentur & volitant. Quod grandioribus non accidit, eo quod plura magnaque habeant organa, quæ ab aqua replentur, & deprauantur: Non ita illoru angusta organa, quæ ab aqua replentur.

Præterea in Islandia, aliisque Angliz Insulis multa animalia hyeme gelantur, demortuaque videntur, nil mouentur, nec manducant: Vere autem reuiusscunt ad functiones consuetas. Frigus enim non depratuat organa, nec frangit, sed gelat humores, spiritus vero non resoluit, sicut ignis, sed inter humores cohibet. Ita vinum gelatum iis in regionibus dum frangitur, reperitur in centro suo liquidam sui ternuiorem portionem calidiorémque habere; quam aquam vita appuis de la propositionem portionem calidiorémque habere; quam aquam vita appuis de la propositionem portionem calidiorém que habere; quam aquam vita appuis de la propositionem portionem calidiorém que habere; quam aquam vita appuis de la propositionem portionem calidiorém que habere; quam aquam vita appuis de la propositionem que la propositionem

Rij

40 pellant, & apud eos ita fit, sicut à nobis in destillatoris. Nihilemi nus & calor multus occidit animal, foras educendo spiritus & vasa frangendo dissoluendo que, per accidens perimendo, non per se. Nam eductus spiritus in aërem, vitam viuit aëream, obliuisciturque hanc, quaminclusus vixit. Galenus quoque declarat esse calorem natiuum; nam frigidam deuorans cicutam, motitur homo. Ego autemnil cre. do cicutæ frigus occidere; cum niuis frigus copiofius, robustiusque non occidat, si deglutiatur. At omnia venena necant, aut quia corrodunt viscera, & spiritum robore vincunt, inficiunt que; sicut calx, mercurius, &c. aut quia copiam viscosorum vaporum in cerebrum mitment, aliaque in vasa, in quibus habitat spiritus, intercluduntque obstruunt que ita, vt spiritus intermanere aut perambulare ne. queat : sed ab ipfis suffocatur priusquam eos possit dissoluere, vincere & in spiritum convertere. Hinc patet contra Aristotelem animam sensitiuam non esse incorpoream, impassibilémque, sed tenuissimum, volatile corpus. Non enim res corporea incorporeæ obstruat viam, aut mortemafferat.

Cum homo laborauerit, languescit, quoniam paucos habet spiritus, eo quod à labore attenuati exhalarint multi in aerem : Ideoque manducando aut odorando quippiam statim viuificatur. Ergo anima spiritus est; que vapore nutritur, reficiturque & augetur. Bibens homo generolum vinum, inebriatur & dormit, vinum autem hoc vi frigoris non facit, cum calidrus hoc magis efficiat, led quia copiam vaporum in cerebrum emittit, ad quos attenuandos, vincendolque spiritus accurrit: itaque remanent membra absque sensu & motu, quos à spiritu habebant, & hoc est somnus. Ergo anima res mobilis est, que nervos intercurrit, & fensum motumque statue communicat: Innecessitate autem retrahitur ad refectionem: Proptereaque vapores somnum afferunt, quod ipse ad illos vincendos colligitur; Labor vero quoniam ipsum imminuit, resoluitque; ipse vero deponit onus corporis, & ingreditur reficiendi se gratia ex sanguine, quem attenuat. Idcirco debilis est pulsus in principio somni, paruus in medio, quoniam in penetralibus totus fere operatur, magnus in ane, quoniam foras iam egreditur refectus auctusque ex vapo-Libus.

Porro sicuti vini vapores pauci vtilésque inebriant, impediuntque consuetos motus; ita vapores ex fungis infectis & napello consimilibusque succis prauis, prorsus spiritum exuperant, extinguuntque. In Epilepha & Apoplexia id pater, vbi humores multi replent cerebrum, spinamque & neruos, auferunt que motum & sensum. Ad Agnanz lacum est antrum vbi ingressum animal quali moritur: ad aquam vero delatum reuiviscit; Locum iple confideraui, & vidi terram nigram in co, veteri igne combustamenunc

41

autem madefit sugendo lacum propinquum. Quapropter exhalat inde vapor crassus, ater, fætidus, qui subit per narices in cor & in cerebri cellas, spiritusque torus contra ipsum colligitur, corpusque motu sensuque, destituit : Sique plusculum immoretur, penitus moritur suffocatus copia infesti succedentisque vaporis. At parum immoratus, non penitus moritur, sed sensum motumque amittit ; sicut & qui venæ sectione deliquium patitur, vbi spiritus timens ad interiora fugit, exterioraque hominis pauidi demortua femanent : at ab aqua viuificantur, quoniam spiritus inimicum frigus sentiens, subito regreditur foras, ad auxilium membris ferendum in terrore insueto, reuinificatque: Pari modo fæmina vreri strangulationem patiens, vaporibus noxiis suscitatur à torpore; quia spiritus qui ad vteri subsidium confluxerat, reuertitur ad subsidium capitis, sedis principalioris. Carbones quoque occluso cubiculo vapores emittunt feculentos, qui sua craffitie aggrauant spiritus tenuitatem, caliditate vero vincuat vires spiritus, & nigredine fædant lucem spiritus; ideoque occidunt. Eademque ratione pestis ab infecto hauritur aëre. Vnde palam fit corporeum este spiritum, tenuem, lucidum, calidumque, cuiusmedi nos documus. Eundemque oftendit animam effe, mors ex ingenti, tepentina latitia contingens. Nam dum totus confluit in oculos &ad exteriora, ve fruatur bona vel re, vel nuncio insperatis, quibus quasi beati fe putat, suffocatur seipso in angustia vasorum, & sti ingitur in liquorem, aut collecto ardore soluitur in tenuitatem, aut à concitatis simul humoribus compressus, mortem patitur. Non sic facile interficit moror; ipte enim spiritus ad interiora passim colligitur miserum se arbitrans ac propriam abdens miseriam, vel fugiens. Ideoque oculi exigui vmbrofique apparent, iplo privati lucido, amploque: At in risu & lætitia lucidi, grandes, pleni spiritu, qui ad fruitionem rei lætæ effunditur, vi que oftentet le beatum, amplificet que ; vt vel hinc pateat corporeum, tenuem, lucidumque elle spiritum. Quod & ira oftendit, que est accenho spirituum ad vindictam: Ideoque vultus subescit, turbaturque accursu eius; nerui ac musculi tenduntur & non dilatantur, vt in rifu. In timore autem molleleunt, deciduntque, quoniam fugiente spiritu semiuacui relinquuntur. Somnum non esse cordis stuporem frigefacti à vaporibus de cerebro gelatis cadentibus, vt Arist. opinatur, in Physic declaraui, & ieiunio affecti homines, qui absque vaporibus dormitant, idem demonstrant, & cor in somno semper commotum non secus acin vigilia, & magis. Nec este cerebri refrigerationem, vt Galeno placet; ibidem diximus. Nam & vinum calidum potentia & actu, & Austri somnum afferunt: Boreas vero frigidus vigiliam & afflicticalore dormiunt: & musica nil refrigerando affert somnum. Ergo est somnus ve diximus, collectio spirituum ad interiora, quiescendi gratia à labore, aut fruendi sono vel refectione; aut succurrendi cerebro occupato vaporibus, cosque vincendi, aut expellendi; aut vescendi: sepe & morbo alicubi succurrendo sit passio persimilis somno. Sed de his alibi. Omnis ergo passio, animam spiritum esse corporeum declarat.

chigod croises a horses of the P viral of the V LII. mich margarens as subthering and a sequence of the contract of the contra

Entia omnia ab igne motum habere, animamque motiuam esse spiritum calidum.

Ntibus cunctis ignem dare, vt moueantur, compertum habemus. Res enim crassæ frigidæque, vt lapides, conglatiaræ aquæ & plantæ, & tellus motu carent: At ab igne in fumum vaporesque tenues resoluuntur, motum-que assumunt, & motum communicant rebus, quibus in

tercluduntur, aut impediuntur. Sie ventus impellit ad motum naues, & ignis pilas bombardarum, quin montes & ædificia prosternit:vapor inclusus tremefacit agitat que terram. Igitur & animalis motus à spiritu calido tentique qualis ventus, edi necesse est. Nam & bene frigefactum nil moueri potelt, & abscedente toto vel parte spiritus, et toto etiam vel parte amittit motum. Videmus etiam pulsus ac thoracem moueri semper; reliquum vero corporis tunc modo, cum animali placet. Oportet ergo afferere ipsum compositum esse ex re, qua semper mouetur, & ex re immobili : quæ tamen mouetur à re mobili, cum illi placet. Illa ergo vult, ergo illa lentit, ergo illa est anima; ergo anima est spiritus mobilis, tenuis, calidus. Item enim cœlum femper mouetur & ignis, qui etiam motu priuatus extinguitur; tellus autem lemper quielcit. Ergo ex cœlesti portione tenui, calida mobilique, & ex terrestri corpulenta torpidaque constat animal. Sanguis autem est in eo, sicut mare in mundo, animali magno, vt copulet vniatque verumque nutriendo spiritum sua exhalatione, & corpus sua crafficie. Præterea patet quando neruus repletur fluore, ita vt nequeat perillum spiritus interlabi, membrum illud amittere motum, afficique paralysi, aut spalmo; ex virtute autem immobili prodire motum impossibile est. Aristot.tamen omnem animam incorpoream faciens, coactus est dicere ipsam immobilem : Volensque docere, quo pacto animali præbeat motum ipfa immota, respondet ipsam imaginatione producere calorem & frigus: quorum altero dilatat, altero vero contrahit, partes animalis: Omnis autem motus ad constrictionem & dis

latationem reducitur. At nunqua docere potuit, nec potest doceri aut seedi, qua ratione incorporea anima, nullis dotata qualitatibus, possit sola cogitatione calorem, frigusque producere: solus Deus id mentali nutu facere potest: & quia dum quis cogitat, incalescit, & dum timet frigescit, opinandumerat corporeum esse calidumque spiritum, qui motu cogitationis incalescat, & fuga absentiaque eius corpus frigescat, vt declarauimus. Nec potest anima, quando quis in chorea saltitat, tot simul caliditates & frigiditates producere, quot sunt flexiones, dilatationes & conuclutiones in chorea, & fimul: cum præsertim nec cogitando peritus faltandi hos edat motus. Hoc quoque nobis notum fieret. At bene cernimus, neruos musculosque intendi, tumescere & detumescere, nunc spiritu impellente introrsum, nunc extrorsum, nunc torquendo neruosos funes, producendoque motus. Nunquam Aristot. in natura ostender hos actus ab imaginatione fieri. Ego nunc moueo calamum cogitando doctrinam, quam doceo, & non motus varios, quos scribendo promo. Sed Arist.illi inhærens stultitiæ, quod nequeat eadem res esse mouens motaque, aufert animæ motum: qui & vento & aeri conuenire visitur. Iple tamen vult ventum ab aere moueri, tantumque impetum quo prosternuntur quercus, & turres, ab infensibili languidoque aeris motu deriuat. Aerem vero moueriab igne, ignem à cœlo rapi ad motum; cœlum ab Angelis immobilibus; omnem ergo motum violentum ponit. Motum vero ignis sursum à generante igne, & non à proprio calore effici : illum vero ab alio generante; sic & grauia omnia & leuia, donec eo deuenit, ve spoliet res cunctas proprietatibus fuis, donet que violentia.

Quibus de rebus in Physicis luculenter disputatimus, ostendimusque, operationes, quas immanentes actiones vocant, non requirere agens & patiens disiuncta, quoniam passiones saltem in voce sunt, & non violentæ, & ab arte. Ideoque eadem definitione cum vedura & adificatione non contineri. Sed neque calor, quamuis ab imaginatione productus, moueat corpus, nist quia mobilis ipse est. A re vero immora motum non fie i, alibi oftendimus Nec in animali hoc inquirendum, quod ex immota & mobili re compositum, indiget externo immoto fulcimento, vt & nauta ad fustinendum pondus, sed in ventis & igne id considerandum erat ex toto mobilibus. Nec montibus inhærere ventos, vt poffint moueri, stolide cogitasset, si rei mobilis im+ motæque naturas inquisiuillet in illiss. Nec quia à se mouetur, à se discedat anima, vt cum co i.de An. Aphrod. putat. Non enim à se tanquam à loci termino mouetur; sed tanquam ab agente actui sem-

ergo voicaelt, olaque endemqueanima, que este prentetur ad vitatrue partern; & dicit bons eft venus, led cum voluptate fua fecum affert

CAPVT IX.

Eundem spiritum esse animam cognoscentem irascibilem, & concupiscibilem, & motricem, contra minolong and formit Galenum.

Aleno (De placit. Hippocr. & Plat.) quosuis spiritus mobiles afferenti, non videntur nerui ab illis intercur. rentibusmoueri, fed ab incorporea facultate, è cerebii temperie manante; & pulsus à facultate emissa à cordistemperie; ergo & motiones nutritionis & veneneris, facultati temperamenti iecoris tribuendi videri

debent. Iple enim has tres temperies, tres esfe animas, hocest, rationalem, irascibilem, & concupiscibilem: & rationali duntaxat tribuit fensum, diseursum, memoriam & imaginationem; cæteras vero etiam sensu privat. Nihilominus vult has obedire & repugnare rationali, prout libet : Cuius tamen præcepta nec sentiunt Galeno. At Plato huius sententiæ post Pythagoram & Hippocr. Author, sensum tribuit irascibili, & concupiscibili vt ita agant. Veruntamen difficile ell ab iplo fumere, corporez ne fint an intercorporez : tameth omnem animam, per se mobilem este ponat. In Apologia contra medicum Veronensem pro Telesio has examinaui opiniones: Hic id modo referam, quod confert ad probandum fenfum omnis anima, ac motum in calore confiftere.

Quando irascibilis vult parare vindictam, aut concupiscibilis bibereaquam noxiam febricitanti; aut prohibitam adire venerem, controuersiam in nobis & pugnam sentimus à rationali docente has res noxias fagiendas effe: ac lape iuxta eius confilium fieri, vel contra superatam cedere ir aut cupidini : In omnibus hisce actibus necesse est tribuere sensum irascibili & concupiscibili. Non enim rationalis frenarentur argumentis, nifi illa perciperent, auscultarent que: Stupido enim lapidique quid persuadeas ? nec ratio illis cederet, nisi doceretur aliquid boni esse in te vindicabili aut fruibili. Si ergo irascibilis & concupifcibilis id persuadent rationali: Ergo & ipia sentiunt cognoscunt que valde, cum & rationalem conuincere queant. Si autem ratio ipsa sibi persuadeat sequendum esse obiectum iræ & cupidiratis, ergo vnica est, solaque eademque anima, que argumentatur ad viraque partem; & dicit bona est venus, sed cum voluptate sua secum affert

45

affert deinde damnum ; itaque perpendit examinatque damnum &c veile, & mox fectaturid, in quo plus boni inuenio, in illo tunc. Nam focueum malum tanquam lemicercum negligit faper Hoc autem pa ter in difforcationibus Phylosophicis vibronau Rationalis librando ar gumenta contraria, nune huie, nune illi fentenpia adharet, dum veritas dubia est. Postremo tamen veriorem sectatur : vel quam vtilitas aut voluptas veriotem facit videri. Ergo vnica est anima; vnus sellicet spiritus in toto corpore, in variis valibus, habitans & operans. Sed diverfitas & incertitudo obiectorum, miftorum ex bono & malo, varizque actiones efficient videri animas multas ; effentialterque diuersas esse in brutis. Namicanis veller prensare carnen, & timet heri baculum fimul videturque dispurate quid magis agendum. At in homine reperiti rationem, fed altioris ordinis repugnantem tationi & prudentia fenfus carnalis, vi Apoltolus docet, polterius demontrabimus. Porro temperiem cerebriyoon elle animam fed formam ferie minis & cubiculianime, alibioftenfamel Nam & animal nut cerebri temperie mutata sobiraneam opperit mortem in magna latitial Item à vapore fœtido si spiritus afficitur subito, vacillat & intermoritur: & spiritibus in pariente vtero occupatis, lenfus in capite non eft, vbi sensitinam & rationalom Galitempeniem locat: Sed vel fetoribus vel oddribusiple Gal. in caput renocar spiritum & lensum & moeum. Neque enimà fœsore temperies leulum recuperat. Quin de iple cum Aristor, cerebrum nil sentire alias fatetur. Innenis Smytnenis, cmi apertum fuiffe cerebrum refert Galen. & mortuum non fuiffe, oftendit cerebittemperiem non effe apimam, fed ipfor fpiritum qui fe abdiderat in cerebello & fpina. Non anteni exhalaterat (ve Galen, put tat) posteaque reuersus ett in domuin à medico reconcionatam Quod non perpendit Galens ideoque dixit spiritum non elle animam, led temperiem fractam & reconfolidatam. Præterea timer confiftens in apprehensione mali, a sola rationali tam cito apprehensi cellure fimul facit iram, & animolitatem & concupilcentiam veneram repend Scupida autemiralcibilis & concupilcibilis non apprehendences ; a ita conciderent, faltem fubito. Omnes et go foiritas ndem vaa fem res. Praterennec irafcimir advindictam home verberaunt patre, aut præceptore, nec contra alios vicifcitur cafu ladentes aut infania, fed cum modo per contemprum tangitur, aut conspuitur, aut maleilieitur. Cognoscere autem præsertim subite contempum, qui quasi mbil cft, et parum mouet lenkum, les difeurlu nofeitur mon elt actus infen-fatz temperiei ; fed bene cognofeentis virentis. Prateira committere Imperia, dominatus & arme infentate trafcibili, ve Galenus facit, insensati Philosophi est: Summa enimarte & ratione illa tractantur. Im perare enim homo cupit se vincere ve contra hoffes pranaleat, al min demig , commontated contract & dimale affects iccore

DE SENSWERERVM,

illis se tueatur veque eternetur & Deificetur. Ressoume fapientie tribuenda. Pari modo appetitoria cibi copiam multo coquit calore pauces vero pance, quali peritus coques præparat; diftribuit corpori fingulispartibus congruentem adducendo, & deperditum inflauran do Quod quidem absque sensuac ratione non fit. Appetit coitum ve eternetur, & formohores amat, vbi femen melius viuificatur & producit: & invenculas, nou anus, in quibus tabelcir & extinguitur. Hic autem lummarationis acus funt. Et licet non fiant confilio nouo, indicant perfectam scientiam agentis. Non enim peritus Cytharift consuler, quam pulset chordam, sed tyro. Quoniam vero nocept, fi actus præter tempus & locum & rem dubitat lecum interdum fpisi.

tus, disputatque, vnde de vno fit quali, videturque, duo

Præteres liquet spiritu tumescere pudenda, & musculos & neruos quos abincorporea facultate tumescere nullo pacto afferenduminis deser. Ergo falle illi adferibuntur huiufmodi actus. 118 quidem Gal fatetur netuos opticos & spinalem medullam perforatos elle, viingerentrens distribuatur spiritus: Postea tamen comminiscitur facultatem. Velalius autem illo deterior, quoniam poros non videt , negat, Profede ex multis coustare filis neruos palamest, quos si elixaueris, comperies in filis foraminum figna : fed ita exiguorum quod fuffi ciune come que tenuissimo spiritui: & quamuis laterent vilum oportet ramen illa fateri. At Gal.air, quod veluti lux incorporea à los le defluens, si quid opponas, non penetrat ità facultas incorpores perneruns humore plenos non penerrat in spalme. All hoc ipliaffirmate non liger ; ponenti, caloremiqueque natiuum corporeumelle imo compositum exquatuor qualitatibus omniaque ex quatuor con semperatis elementis componentia Quaptopter bancingorpoream facultatem ex corpores cerebritemperie derivate non potest. Nobis autem congruenter patet temperies cerebri & cordis, & iecoris elle meteriales & corpulantes me virtutem be bare diffusivama ficur foli st possit incorpoream victurem sam procul mittore ad exteriora de linbito mesque revocarent contingitan merianibus animalis. & qui dam opaciores & dentiones luss nato quan humor sergo bie qui perviusest magis non impedit facultarente En quid diccioin spalmo figeo? Nicitur nihilogrinus oftendere Galan victurem pullacrisem Sappetitoriam carere lenfun Es quod nos cupientes ipfes ab operipus fine reposare, nequimus no Nemolenio imperare poteli pullindo cordine fic moueanturiantà mous ve coffanta Necicepti, ne coquata nce transmitter languinem; aus ne sibos noxios retineant visceral Potest autem sponte crura & manys mouete & sistere ve luber. Ergo alix (inquit) sunt actiones voluntariz census rationes facta; aliz fum demisti, & animontatem concidere : & male affecto iecore

47

non nutritue animal, & appetitum amitgit : affecto autem capice des prauatur memoria, discursus & sensus. & ex corde nascuntur arteriæ, vbi etiam funt latiores, & corpulentiores, habentque stipitem, cui aliz sunt quasi ramis Ex iecore venz jorbi etiam latiores funr : ex cerebro autem nerui, finstrumenta norum artitrariob rum. Aft hoc neque ab ipfo Galeno affirman poteft lo quippe qui in libro de femine demonstrat contra Aristotelem ; ex rubro sanguineoque menstruo non posse formari costa percuos, venas arteriasque & cartilagines, albas, exanguesque, sed ex semine illis persimili : Sie inquam ego, non posse decluari ex corde & iecore sanguineis rubrisque venas & arterias , sed comes orui ex cerebro albo, exanguique quales sunt ipla. Hippocrates quiden (in lib. de fœtu) demonstrauit primo hæc vasa & canales ex se mine fieri, ac deinde fugete fanguinem ; ex que primo formatuo iecut & mox caro, eo refudante a Quad luculenter in Apologi &; disputationibus ipse ostendi : Stipitesque arteriarum venatumque dilatari in prædictis visceribus, non quià ab cis manant , sed quia ab eis bibunt sanguinem largiter, quem in cerebrum deserant, origies nem iplarum, & per corpus vainerlum : ita riculi in fonte parcio funt, & procedentes dilatantur, & ingurgitantur. At vocalis arcstia latior eft in cerebro, & inde, deorfum labens camificatur inputmone; & minoratur, quoniam ab ore flatum haurit deorhimque infunditi Omnes quoque membrana ac nerui ex cerebro per anatomiam comperimus, ossaque ab caluaria, Propterea autem (vr respondeamus: Gale.) intercepta filo arteria non pulfat cerebeum verfus o vti cor versus a quoniam fanguis ex corde inciplatio influens aggranat spin ritum : qui vt amoliatur onus dilatat ftringitque acceriain ripe fumque ita attenuat in spiritum : expellitque peri fibras ad mutrimentum carnis: ex cerebro autem non influie fanguis quoniam in: iplo est regia aula, & non culina. Perditur appetitus non modo affecto iecore ; fed etiampulmone & ventriculo: Nectamen prois pterea ventriculus quartam habet animam elle detiam penditues animoficas quocunque ab vicere & dolorg cuinfque partis pacetamen sunt partes partibus anime. At quidem appetitus orinis, & ira & amon & fagacitas & vis fubico perditur:, vhi animales spiritus praue afficiuntur eveluti cum nuncium pellimum affertur, aut vapor quispiam infectus subit capue, sicut ad antrum Agnanz evenire diximus; ve pateat iplum vinum elle totam animam. Nec quidem repentina corruetet morte nil læsis visceribus de corpore animal vilum, si ipsorum anima esset immortalis incorporeaque. At quo-niam spiritus est lucidus, mobilisque, potest subito apprimi humoribus, vaporibulve infeltis eius vala occupantibus; val iplo le effundente, plus quam proprie contenit Symmetries Inbere nonpoted

animal arterie & cordi ne agitentur, nec aliis visceribus, vit functio nes intermittant, non quia in eis spiritus alterius substantiz infint; sed quia requissemma spiritus tam mobilis, motu privatus extinguitur. Id. circo non potest sibimet mortem imperare: bene autem potest vasa disrumpere & abire. Nec sibi potest anima rationalis imbere ne velit, neve intelligat; non tamen ob id duplex est, aliave à seipsa.

Præterez pullus instaurat spiritus continuo exhalantes, ideirco nunquam ceffat, nisi in apoplexia, quando spiritus suppetias it cerebro arterizque remanent exiguo cum spiritu crassoque; non ade huc bene perfecto; Ex quo patet pullum ex capite oriti quando. quidem in hac &in cateris ipfus paffionibus perditur, aut imminuitur, & falo morore sut latitia aut cogitatione intenta variatur, Nec quidemita enemiret ex confensu cordis, vt dicunt medici, nisi & cor infum fentiret cum eis: Hoc enim est consentire. Ned affignari poller, quid faciat animalleffe enum, nifi vnitas ineffet spiritus. Hac eniprivifcera separata esfent veluti civitates tres (ne discedamusab exemplis ipforum) quarum, fi mutuo se non sentiunt, non est mutuum auxilium. At quidem pater in artente Philosophantibus ægre cibum concequi, & zgre arcerias pulsare; iidem ergo spiritus speculationi operam dant ; proprerea que hos actus deferunt ; aut panci remandread hos vius, non adduc absoluti, ficut senes confilio interfunt inneres ludo matigolithan mutait store thermoup antinou in a

dgitur fi tam necessarius est pulsus, ad reficiendum spiritum contimo exhalantem, vt flamma candela, intermitti non potelt, fed nec mutritie omnino rRespiratio vero aliquantulum. Ipsa enim infundit venture gordistiche folles, ad exeitandum viuiticandumque natitum caloremet condertendum languinem in spiritum interarterias, ipfodimbl vento in spiritum transeunte. Hic autem ergo fi cellet natious calor spiritulque foras egrederetur, dum à vento non retruditur intro ficut à follibus intrudieur lignis calor, qui accendat magie, leque au goat, violificerque de firbitantia digni : Hac ratione moritur quis non respirans, qua ignis mon insufflacus. Hic caue Aristotierrorem &c ex parce Galen qui respirationem fieri purant refrigerandi gratia estuoli cordis. Neque enim in frigidis morbis & temporibus heret, vel minus fieret: oum tamenila hyeme fit major. Itemintra ftufas vbi calidus eftaër, nulla fieter respiratio, ne valori calorem addati Ergo alium sit obeviumi Neque praterea Deus tantum ignis cotdi dediffet, qui continuo frigore indigeat ab aere; Et Atiftotel. plus erratiqui de cerebrum frigidum, ve cor refrigeret factum effe stulte afferie, dualque illi infrigidationes necellarias ponit. Sed quidem padinoque animato datum elle. De alexan & spiritum viuo igni molen-

Doapropter liquet motus netelfacios magis', intermitti polle

minus: indicium quod calor omnia operetur, qui sibi ne queat imperare contra le, quodque princeps sit, & non organum. At quidem bene intermittere, & retinere motum brachiorum & pedum posse quando libet : propterea quod huiusmodi motus non fit ad ipsius instaurationem immediate, sed sectandi gratia commoda, fugiendique incommoda, & quod statuam animatam quiescere oporteat, ne disfoluatur. Itaque providit spiritus fibi ; vt semper moueatur, & corporine moueatur, nisi quatenus sibi opus est; non magis. Hincinculandus videtur Gal. valde, quod cerebro per fe immobili tribuat vim motricem, non autem mobiliffimo spiritui. At dicat queso Galleur natura cerebrum finxit molle, duafque in occipite exillo aulas ædificanit spatiosas, vnam vero in posteriori syncipite; & vnam in medio paulo inferiorem, vbitot complexa arteria formant quali rete; quod agitatum emittit spiritus multos reficientes vniversiearem : estque sicut menfa capitis, in cenacule inferiori, veluti anteriores funt aule regiz, in quibus spatiatur : Posterior vero est facellum & Rudiolum. vbi confilio & consemplationi se abdit; & ne sit ab osse illi molestia, parietes, sic molles fabricauit ? Aliud respondere non potest, nisi quod nos, & fateri, cerebrum esse domicilium anima, & non animam animatorum. un many , wadbe multiar, ore forme ge agriculet desque machian desigt crescere. See cum maxime anchos lucrit de

sale dorper in director magis, her promiers afficing faces flattices servicion configuration C. AqPaV Total Xa au Smiral to of the land

cotonibine in dere, difference, di sutrice. Leante comuniur c

Ex concoctione, nutritione, augmento & decremento, spiritum esse animam : operarique vt principale agens, nec posse ab anima regi, nisi ipse senficiente olco, quo natriebenut praceptum dente cui ceura

tos exilis exiguilique exhibit, & secum mens à D e o nobis nanta- & Vlli dubium concoctionem in ventriculo fieri, deinde in iecore perfici; & per venas distribui, & in parciculisad quas fertur absolui & coalescere: succiq; partem in corde flatu spiritari. & delatum arteriis corpus vimificare, & in crebro vniuerlitatem reficere. Cum aurem hos omnes

actus operetur calor; quis neget illum animam effe : Imo Deus confirmat (Genes. 9.c.) dicens ad Noe, ne vescatur sanguine animalium, Quoniam Sanguis (inquit) illorum pro anima est; quasi aperte dicens, spiritus vitæ leu morabilis, ve alibi dicit; qui in sanguine & de sanguine fiunt, effe brutorum animam. Et inter Entia cuncta comperimus ignem fere vnum denorare, nutriri, de augeri. Concoctix ergo

vis ac nutrix ab eo est. At Aristot. (2. de anima. & 1.) è contra ait igné denorare absque modo; & quot apposueris ligna comburere in infinitum, animal vero cum modo certo coquere & ad certam determinatámque quantitatem crescere. Ergo calor est anima instrumentum, ait, ab ipsa modificatum. Cui respondeo non posse docere, quo modo insensatus calor ab anima regitur. Item ignem robustum robuste deuorare, ignem vero animalis imminutum blandúmque esse, & calefacere quidem semper & coquere sicut ignis, sed iuxta proportionem. Nec posse amplius augeri animal, quoniam auctus calor eius partes plures tandem exhalare facit de substantia corporis, quam in ipsam de cibo conuertit, & tunc sieri decrementum, sicuti in pueritia sit augmentum, quoniam tunc blandus est calor, & æque sundit ac belle cibum insuetum, & non adeo calefacit corpus, quod multum

exhalet, fed plus illiaggenerat quam tollit. har amirid jurime mu

Postmodum in inuentute crescente calore; corpus aliquanto magis calescit & exficcatur, & color non est ve prius, albus, nec caro tam mollis; abscedente tenuitate, que sui mistione mollitiem & canderem faciebat. Veruntamen crescit semper, dum calor plus addere po. telt, quam resoluere, & in roboris perueniens statum, qui hominich se solet in 25. anno fere, tantum educit, quantum inducie substantia; ideoque machina cessat crescere. Sed cum maxime auctus fuerit deinde calor, plus exhalare de corpore facit, quam eidem ingeri. Itemque corpus induratur magis, nec proinde transitum succis nutrientibus dat, & calor auctus resoluit spiritus plures; remanentes verò ne queunt bene fundere, distribuere, & nutrire. It aque curuatur corpus, crisparirque deficiente succo, & calor propria actione imminutus re manerin excrementis, & suo albore albefacit pilos, qui prius à multo calore adurebantur & nigrefcebant, ipfo cum alba renuitate exhalante, & faciem materiæ atram manifestante : Tandem paulatim nutritio perditur, & spiritus exhalat deficit que, sicut lucernæ flamma deficiente oleo, quo nutriebatur; & randem totus, qui remaner spiritus exilis exiguulque exhalat, & lecum mens à D E o nobis indita, & remanet corpus carbo extinctus aut lychnus concrematus. Hac autern mors animalis absque dolore fit, cui similis est per Phry sin; cz. terz vero cum dolore. Nam aut inflammatio destruit organa, aut cruditas implet vasa, aut distillatio suffocat; spiritusque qui in qua liber fibra carnis, & sanguinis & neruolitatis viuit, violenter eradicatur de sue habitaculo, quia multus est, multoque humore irretitus, paltulque. Quare videat Aristotel, quod sicut incendium ligni & lucernæ deficit seipso, ita animalis vita : Et sicut ille vrit calor, ita & iste pro rara : & ficur ille vento vel humore nimio perimitur, autfracto guine finnt, elle brutorum grimam. Et inter Entis cuaffi Mati alav Quod aurom dicunt quidam Medici, quod calor natique non viit

statuam : tamen innato semper ad cognata calestia corpora exhalat. Asso Charles agree quadam, higherenished friction, the

interior of the contract of A R V The XI.

no re congressibilità medio chimate, mediocres funt incet wraffauecite Dinersos modos sentiendi significandique, ostendere vnicum sensum in omni re.

to the de Paulian, fingu Stone oriens alicit homeinens of cania

ES, quæ non tangit nec mouet nos, nil sentitur. Quæ procul sunt à nobis valde, nec vnquam appropinquarunt; & que corporeo tactu communi nobiscum carent, dicuntur ignote prorsus. At si quo pacto similes sunt rebus, que nos tetigerunt, per similitudinem à nobis agnoscuntur. Hoc nos vocamus fentire in fimili: alij autem vocant discursum; quoniam à simili ad simile aliud spiritus mouetur cognoscendo: Quando vero notæ fuerunt atque perdita notitia instauratur videndo quid fimile excitans notitiam lopitam, hoc vocamus refentire; alij reminiscentiams At cum rem nunquam in rerum natura visam sentimus veluei montem aureum, aut centimanum aut Acephalum: Hic nobis vocatur sensus complicatus aut disunctus. Aliis vero imaginatio. Potest quidem fic fentire spiritus, quia natura passibilis est mobilisque sicut aer, ita quod remanet in ca affectus mouentium objectorum Sicuri in aere & in arqua cernimus. Ipleque poltes capulans diversorum obiectoru motiones dinerlas, dinerla componit sensibilia simul; aut dividendo eundem motum, facit imaginem truncam & compositam ve liber, & diversis ex-causis in somno fignt magis prater voluntatem alignde excitatis motibus sopitis diversorum? Hic deceptio fit : 6 enim eredit fpiritus hasimagines veras elle , utin formo tallus elt sant fi ven tum repræfentere putat i vran vigilia is mendax eft. Veritas enim all ipsa rei Entitas. At tunc cognitor verus est, cum eas cognoscie ficue funt, falfus autemiquando ficuri, non funt, Set in mundo pon el falfitas & mendacium quoniam res est omnis ; ficut est sibi non autem nobis, Quando multa fimilia fentis spiritus, quoniam ab illis confimiligimmutatur modo vnoque apprehendit en multa quafi vnum 1267 nomen vnum imponit commune illis omnibus. Dum enim vultaliis tem fignificare quam fentit, coachus est fingere in aere respirato fimilitudinem illius rei motibus in aëre sonantibus, quas reflectit in vetias in figuras, prout vario modo afficitur à rebus quas fentit, itaq primi lo-o curores expaccepta passione formerunt nomina & Gracus dixites deb

nos Batto & Botta, ab ictu boante; At quoniam variæ Mationes vario afficiuntur modo, & varium modum exprimendi aëris habent; Nam Germani impetu quodam, frigore retrudente spiritum, eloquintur; ideireo multas consonantes pronuntiant literas; Venetiliquidas vocalésque multas, quia solum liquidum incolunt: Hispani prolixas voces vocalibus & sibilantibus spiritibus ex calore & acumine regionis: Itali in medio climate mediocres sunt inter vtrasque: At antequam Sol ita telluri propinquus sieret, multis consonantibus latif ne enunciabant.

Quapropter (vt dicebam) fimilia multa vno exprimit nomine, vt Petrum & Paulum, fingulosque cæteros, dicit hominem : Omnie corpora dura frangibilia, lapidem; flexibilia metallum. Itaqueno. mina inuenit omnibus communissima, ac minus communia multis; & particularia fingulis : quoniam enim res funt omnes, dixit, Ens ; indem quoniam exdem res, que simili modo ipsum mouent, etiam diffimili fimul mouent : notauit quoque diffimilitudinem illam nominibus diffimilibus & differentialibus, & dixit Ens corporeum & incorporeum, & viuentia & non viuentia; fensitiuu & vegetans, rationale, irrationale, Individuis vero vitimas differentias appoinit, Petrum & Paulum &c. Porro huiufmodi cogitationes omnes, in reru naturiseffe opertet. Calor enim non hoc vnum modo frigus cognoscit, seder hoe vno omnia alia frigora fimilia: Hoc aurem est discursus. Eques quoque non hoc vnum hordeum nouit, aut vnum modo equum: fed omnes similes notis visique, equos esse dicit : sed eriam inter Entit ficultudines norunt & differentias; illaque Entia fapientiora funt, que mellus distinguere ac componere norunt ab sque errore : Hotelt non copulando res dinifas; ficut qui diceret, afinus est homo, aut mos est aureus : nec dividendo vnitas, vt dicens, lux non est candida, fel non est calidus; ignis non sentit. Inter res, communis mutuaque is guificatio reperitur, que tactu fit: Sie cangens aeralium aerem illius affectum fentit, quoniam mouetur ab illo moto, ant frigefeit abil le frigefacto, aut calefen : Er ftelle, altera alteri tadios mittens, com Tares Envises. Account cognition selle collection and in Envision Account

Nos autem crassa mole & carcere clauso corporis, necesse habemus acrem verberate, qui animales conceptioness deferat, & conuentionem habere cum aliis, qui nos audiunt, quod quando verbereacrem talitet, rem talem dicere volo, quando aliter, aliam. Idcitto qui regionis linguam ignorat, que etiam continuo variatur
variatione solis, descendentis continuo, & nationum commissione, sicur vestitus variatur, & ricus, nequit intelligere, nist voces
omnibus naturales, societe risum, planctum, dolorem consimiliter, de manifestationem demum rei communis cancies, quas ob res

debilis

MYA LIBERUIL 3 debilis est animi & parum syllogizantis, putare res sese mutuo non sentire, propterea quod non loquuntur : cum loquela sit significationis modus impeditus, tardusque longe magis, quam significatio rerum expeditarum à crassitie corpulenta. Sicuti Angeli & Damones, qui subito mutuos percipiunt conceptus, & dum nos voce figuramus vnum, ipfi figuant mille, & quo velocior est scriptura, quam sculptura; & verbum quam scriptura, & cognitio quam verbum, co velocior & longe magis est ipsorum significatio; Igitur quoniam Entia omnia & mutuo tanguntur, & non tacke res similes funt tactis, omnes sentiuntur mutuo vel præsentia vel similitudine : & persimile sentire discursus est: sensus anticipatus est memoria. resentire vero reminiscentia; sentire similia multa, ve vnum, intelligentia. Sed hoc nomenappropriatum deinde fuit humana menti, ficut & discursus, qui & ratio; & nomen spiritus, qui ventorum est, DEO, Angelisque tributum elt, quoniam ab his similibus saltem in co, quod non visuntur, illos intelligimus quoquo modo : Verum abstinendum est à dicendo, quod res discursu & intellectu polleant, yt homo, cui proprie insunt vel appropriate. Rebus cæteris vmbratiliter & passibiliter pro modulo suo. At venti nomen spiritus adhuc non amiserunt : licet animabus appropriatum. Suo ergo modulo dicemus res sentire, resentire, existimare, & transcurrere & perspicere & sapere analogice. Imaginatio enim est copulatio vel disiunctio motuum omnibus conueniens; aut discursus in rem incorpoream per simulachrum corporeum, quod est sentire in simili : Hinc elucescie genera esse communitates aliarum communitatum; species verò, communitates individuorum, individua verò, que dividi nequeunt neque multiplicari in plura, led mouent modo vno proprio soloque, quoniam & diuisa sunt ab riperis Berit I by hurs to Mison vendo lustic econobile to aliis.

Schwena pieris calorers perference : ac quia decipitar spirus se nato librem vella parando exodore: lingua mos per fagorem caminando incenit elle noviume Jacerdom impose con displicent cernes prant consuctes refoult ; patences competence leaguetails leafe the one Linter a Venetra & Asmis : Seal Indiction in his mode videter relidere, quemino è entre num con minere, niu los momes, vaper

elle flancia & actio ex culture indicampa, in the same facility Pachl Loio guitas, tactus elt inthinfecus ingacierque nau de satigencoffs Intragra apparent portinolei admertentes ad fenties tour photom cibithichance and them to the affect of property to 6100

House the four is the continuous and the continuous for the property of and a distance of the streams of fairties ingual some fed en and as the remitenment mixtant, emique natinam calorem, undefeit aprillation

tionis modes junctions, tardu que longe magis, quain fis TA DUNG SECOND CAPVT MX 11.00

Omnes sensus esse tactus: at sensoria & sentiendi The single sound is no modes differre.

mentioned goester office and the

Nimalis machina vninerfa sensu tactus donata est; Res enim omnes in mundo tangendo fentiunt. Fit enim per actionem obiecti sensibilisin virtutem sensitiuam. Actio autem & paffionon fit, nisi tangendo, vt etiam Arift. & philosophi omnes fatentur. At alus in partibus alios sentiendi modos oblinet; qui tamen omnes tactiones funt; quotque modis à rebustangi mouerique potest, tot sentiendi organa insunt Ouoniam non omnium rerum præsertim languidarum tangentium carnem & corium, vires intrinfecas percipit animal; nec prodestilli omnes tangere penitus : multæ enim pungunt, franguntque machinam, vt fpinæ & lapides , aut diffoluunt, deltruuntque, vt ignis : ldcirco instrumenta data sunt illi, & sentiendi res languidas, qua communitadu non percipiuntur, sed interius admilla sentiri poffunt; & instrumenta quoque sentiendi procul res, nocere potentes, si cominus moueant. Priorum gratia sunt nares & lingua. Posteriofum oculi & aures. totque organa funt, quot res modique communicanda. Nam aut à rebus in animal motus manat, quo afficient acrem, & huius percipiendi gratia funt aures; aut lux qua illustrata funt, & quam afficiunt, & huius gratia funt oculi; Catera res vini applicanda, ignotum est, num proficiant animali eastangenti: Nam piper tactu est frigidum, & lilium oculo suaue ac nobile : sed nasus & lingua piperis calorem persentiunt : at quia decipitur spiritus in naso, lilium veile putando ex odore: lingua mox per saporem examinando inuenit esse noxium. Interdum linguæ non displicent carnes prauæ, quas nasus respuit, putentes comperiens. Itaque talia sensoria non sunt, nisi V eneris & famis : Sed judicium in his modo videtur residere, quoniam à rebus aliud non manat, nisi lux motus, vapos, substantia, & actio, ex quibus iudicamus.

Procul dubio gustus, tactus est intrinsecus sagaciorque, nam & tangendo fit. In lingua apparent pori multi admittentes ad sentientem spiritum cibi substantiam: que si bene afficit, proficua toti corpori æltimatur : non enim tenuiorem portionem, que sæpissime vtilis sucundaque est, sicuti nasus, spiritus linguæ sentit, sed etiam crassiorem tenuiori mixtam, eiulque narluum calorem, vnde scit aptane lit,

non folum nutiendo fpiritui , vetenuis , fed etiam fanguini & carni & valibus; fentit etlam linguanaturam rei extrinfecam; Nami& calorem ferculi extrinsecum fentit, nedum intrinsecum, qui est fapor, & vini frigus extraneum, & natioum calorem. At com extraneum fris gus calorve robultus est, ficut in glaciato vino, & feruenti ferculo, non potelt saporem obtectum sentire spritus praventus robore fris goris vinum extrin lecus occupantis: ficut nec vilus stellas; præoccupatus à solis luce robustiori. Ex quo patet etiam perimmutationem fieri sensum, & non per informationem, cum nulla forma sit sapor, nisi calor in mole communicatus. Etiam tangendo odoratus fentit. Iple enim odor tenuis substantia est omnibus exhalans ex rebus; quo niam omnes calida funt , porifique sparia à calore actis in celum exhalante : ideireo nafus deorfum spectat, & intraipsum spongia extat offea, quo spiritus ex cerebro per neruicalos duos descendit val porémque tangit; Sique ab hoc fentit fe grauari & robore vinei ; iudicat fæidum, inimicumque: fi vero reborari augerique, queniam tenuis est blandusque, aprus verti in ipsum, iudicat odorem effe bonum, coque reficitar. arqui odore nutriri spiritus , notum est. Nam lassa labore & iciunio homo, odore subico restpiscit, viuificaturque, & quasi instauratur. Et Democritus tres ex odore panis calidi super vixit dies. Odor vini & carnis affatz, famelicum recreat: & Hippoer. ijs viiturin syncope affectis. Coqui autem & Aromatarij, odore rerum quas tractant quali semper faturi, eas in cibum minus cupiunt. Non tamen inquam odore nutriri carnem & languisem fed fpiritus tantum, liquores aurem & foliditates illis contienire. Vapores autem aqua & rerum languidarum, quia prope nihil afficiunt spiricum in obtuso naso, non videntur elle odores, ve sunt canibus acutis, sieut nec motus aëris videtur elle motus, quoniam nobis non lentitut obtusioribus aut calidioribus & mobilioribus: Similiter & auditus tactuseft, in centro autem auris tympanu aere plenum termmat nernum; cui de foris malleolus superastat, extrorsum vero porrigitur membrana & cartilago caua, colligens motiones actis, qui percutit malleum, & per ipfum tympanum, & per hoc spiritum interclusum, carationene exhalet, nec facile afficiatur ab intrantibus rebus: ipfeque spiritus commotus cognoscit ex vsu corpus mobile, que ipse mouetur & vocatur & mulcetur & exasperature

Tactus ergo est auditus, & non per simulachem informans, sed afficiente & mouente objecto: ideirco motus graues corpulentarum rerum, actemmultum mouentium & autem quali late, displicent, quoniam ipsum concutiunt ad capitis concauum. At acuti gracilium rerum stridentium, verberantium actem quali punctim, modica materia instexa, resexaque pungune spiritum, dividunt, lace tantque, ideòque displicent estatum composite granibus acutantque, ideòque displicent estatum composite granibus acutantque, ideòque displicent estatum composite granibus acutantque, ideòque displicente estatum composite granibus acutantque, ideòque displicente estatum composite granibus acutantque, ideòque displicente estatum composite granibus acutantque punctum estatum estatum composite granibus acutantque punctum estatum estat

Tij

cisque veluti ex sidibus crassis, subtilibusque in cychara, mouent alij multum, alij parum aëris; se temperantur se Musicam esticiunt spiritui amicam. Ipse enim natura mobilis gaudet invitari ad motum, propriam operationem, qua ventilatur, purgatur, augetur, que, se dilatatur in sua symmetria. Vbi autem soni sunt acuti alij, alij vero graues, ad eius conditionem temperantur, ideo que mensura shumana musica ex Pulsus humani mensura adsumpta est: At existimandum omnes voces mundanas simul melodiam esse mundo toti; itaque maxime motus cœli; cum omnis sonus sit motus vt perceptus: sed aliis generibus rerum alia harmonia contus vt perceptus: sed aliis generibus rerum alia harmonia contus vt perceptus: sed aliis generibus rerum alia harmonia contus vt perceptus: sed aliis generibus rerum alia harmonia contus vt perceptus: sed aliis generibus rerum alia harmonia contus vt

nime adortee use to be a passe of a animh is expeliente as as Sieut & in genere hominum crassiores spiritu appetunt carnes pingues, linguam crastam ipforum dilacantes ad metrum ipforum : Acutiores macram ; mediocres ex his compositam. Ste acetum cum oleo harmoniam affert gustui, sicut graues acutique soni auditui: quoniam vero eadem res aliis animalibus dulcis eft; aliis amara; nam & ingenere hominum pueri dulciora cupiunt, blando spiritu praditi: Senes subamarescentia, quoniam temperies & calor similis inest illis. Capris genista dulcis est, nobis amara ridem de vocibus existimandum elt. Afinus enim afini voce iucundatur, homo hominis, &c. Fætet nobis ftercus nostrum, quia à spiritu nostro reijeitur, & tamen olet canibus & porcis, ficue nobis excrementa quarundam feruscularum funt muscus & Zebettum. At in mundo non est odor, neque færor, nec dulcedo, nec amanitudo, nec lymphonia, nec cacophonia, nifi partiquiarium respectu rerum, qua aliis servantur, aliis destrum tur, toti autem mundo eui res iomnes funt partes, comnes funt han monia, odor, dulcedo. Vtque melius intelligas spiritum mobilim contactum audire, nec remincorpoream, ve Arift. opinatur, Pythagoras Mulica furiolos fananito Damon ebrios, Timotheus, quemcunque voluisset affectum, inducebat. Orpheus contemplationem, Tespander suchis reparauit auditum Musica lydia effeminabatho mines; Liacedemonica malculescebat; alij castitatem conciliabant Hæc autem propterea fiunt, quod spiritus ita operatur, sicut mouetur ficiturq. No enim saltitamus in chorea gagliarda alio sonate spagnoettam: sicut enim spiritus mouetur ita mouet cospus, ve calefacta calefaciut, & frigida frigefaciunt Liego furiolum, cuimetiones funt pete turbaca ingeneraris foliginibus, aut mimio altis autimaginatioa fernonte aliunde, prudens artifex sonn mulcet spoliatque aliis furentibus motibus, que cogitatus sunt, cogit que frui musico sono. Ideoque sepe melodia somnum inducit, quoniam totus spicitus in caput colligitur, ad fruendum blando sono; caterumque corpus motu sensoque ita vacuatur- sie etiam spicitus vapore vinjoppressi ventiantur or alieuiantur. Et lonialperi movent ad itam ideuco in ballo

eis veimur; suaues verò mulcent ad contemplationem, ideo in templo habent vsum: titillantes autem ad luxuriam & mollitiem; quibus veuntur amantes. Ideirco Respub.; omnis cantus curam habet.
Cantu honoratur Deus eleuando spiritum, animamque illi inditam,
ad contemplandum. Et mutato cantu mores & resp. mutatur; Vnde
Legislatores & quicunque sectas introducunt etiam falsas, cantum
mutant, ve mores suis assuefaciant spræceptis, & ab antiquis abstrahant. Sed & divinus David Saulem cantando placabat & sono. Et Elisæus prophetare dum minus potest, cytharam sibi pulsari secit, qua
attenuauit spiritus, & a turbationibus præsentibus alienavit, coegitque ministrare menti in ipsis residenti, ve ad contemplationem elevetur, recipiat que notiones à prima sapientia Des, à qua omnis sa-

pientia deriuatur; sicut lux à sole.

Tandem & visionem elle tactum inde patet, quod eas modo res illustratas videmus, quæ recta ad nos lucem reflectunt. At fi ipfæ manent in tenebris, nos vero in luce, nil videmus: quoniam abipas in oculum nostrum non resilit lux: Ergo lux à rebus tincta venit, & tranfit per corneam transpicuam, & per aqueum humorem & tangit spiritum lucidum qui est in cristallino, itaque ipse tinctus ca discernit visibile obiectu quo ea tingebatur. Lucem simplicissima omnibus affici reb. & colorari & reflecti & multiplicari, notu est cunctis. Visto ergo tact eft lucis tinca à rebus illustratis. Hinc existimare licet, luce, qua viuus apparensque est calor, omnia probe sentire, quoniam omnibus afficitur : itaque alios afficit & sentire proinde facit. Sol quoque & stellæ sensitivissimæ iudicari debent. Cum ergo visum sit, sensationem omnem contactu fieri; diuersitatem autem tangendi suboriri ex crassitie & gracilitate organorum ob id formatorum, de Sensu Rerum omnium iudicare consequenter posiumus : Resque durissimas ficut lapides modicum lentire, quoniam pati modice funt apta; habereque sensum similem offibus animalium. Plantas vero præstantiori vigere sensu simili sensui carnis; Liquores autem adhuc majo. ri, similique sanguineo. Ventum autem & aerem facilime sentire, sicuti spiritus animalis. Nec modo tangendo cominus grandi percussione, sed eminus & leui sentire ob passibilitatem, que ipsis motis communicatur, & ob lucis affectiones; in eis inspersa actinca figutis coloribulque cunctis; Lucem vero caloremque maxime fenficiua entium omnium, que in mundo funt, prz omnibus existimare convenit. Mundum quoque sentire totum, alibi magis, alibi minus, ficuti animal in variis partibus vario sentire modo declaratum est. Quoniam enim tactus non lentit nativum piperis calorem, vt nafus; nec nafus amaram lilij lubitantiam vt lingua; nec lingua fonum aeris vt auris; necauris lucem vt oculus, quoniam spiritus sub corticibus transpicuis officitur magis, quam fub opacis, & fub gracilibus magis, quam

fub obtusis, magisque in magis persoratis, quam in occlusis; illa enim admittunt magis res sensibiles quam iltæ: sequitur idem esse de mundi partibus serendum iudicium, proportionaliter.

CAPVT XIII.

Ossa, pilos, necuos, sanguinem & spiritum, omnes sentire contra Aristotelem.

Ed quæcunque præcedentibus duobus capitulis declarauimus, nunc cum schola Peripatetica, quæ hodierno tempore regnat, disputanda sunt: incipiamque ab vitimis.

Ossa sensus expertia prossus esse contendunt omnes: Nam quando perforatur caluaria à medico, quid morbi intra curaturo, non dolet æger: nec in cæterorum ossum fracturis, nisi ob carnem

adnatam, que dolet. Pari modo dum vngues & capilles resecamus, nil dolemus: Et si quis tangat sanguinem exsisientem de vena, quin & spiritum, non videtur sentire. Nec cerebrum serro tactum sentit. Ergo falsum est omnes partes animalis sentire; ita etiam partes mundistem si aër & ignis sentirent essent animalia: quod nemo sanus audet dicere stem que non habent organa sensoria nequaquam sentire dicipossum, nec animalia esse.

Respondeo obiter nunc quod inserius examinandum erit, has omnes res sentire. Ad animam autem (qui est spiritus liber habitans in crassa mole discurrens intro forasque ad communis vitæ vsum organizata) non omnes passiones omnium partium peruenire, vel non ita valenter: niss eas quæ per medium communicatiuum attingunt. Hoc autem non comperiri in partibus nimis liquidis nimisque tenuibus; nec in duris nimis, sed in mollibus palam sieri: Nam cum tangitur caro, plena calore ac spiritu irretito, patitur, & per corium & neruos & sibras communicatur sensus vsque ad vniuersitatem spirituum libertorum in capite habitantem: Arque ita spiritus iudicat declinandum aut sectandum, quod tangit.

Proprereaque quando quis dormit, aut attente quid contemplatur, non modo non sentir in capillis, & vestibus casis, sed nec in carne punctus saltem leuiter: non quia caro non sentir, enm & prafati Phillosophi non negent, sed bene quidem sentir; sed quia sua passio, tune

non communicatur spiritui principali in penetralibus collecto ad cotemplandum, aut pugnandum contra vapores cibi aut contra morbum, aut ad nutritionis opera. Imò etiam in certamine vulnerati non
sentiunt vulnera; imò nec pugionem relictum in vulnere animaduertunt, nisi post pugnam, cum spiritus iratus in hostem, ad sui curam
reuertitur. Hinc elucescir spiritum animalem intermanere in corpore, sicut nauta in naui, aut Dominus in suo palatio, & populus in ciuitate; non autem sicut forma informans a qualiter totum compositum ve placet Aristot. Si enimita esse aque sentiret in omni parte
nec seiungi posset à partibus exterioribus, & interiora ingredi, &
non sentire in singulis particulis à se informatis. Sicut calor ignis forma, non potest ab igne discedere, nec ab aliqua eius parte, quin totus, vel illa pars extincta mortuaque remaneat. Sed de hoc inferius.

Ita igitur quando spiritus ex halat, aut sanguis effluit, si tangantur, non communicant illam tactionem spiritui & sanguini intus remanentibus: motus enim deficit priusquam ad illos regrediatur, ob difgregabilitatem & disiunctionem, quam facile patiuntur liquor & spiritus: Sicut dum tangitur aqua, per canalem de fonte effluens, non reuertitur eiusmodi motio impressa intra fontem. At bene quando aquaintra concham continetur fi tangas portionem vnam, omnes coagitantur manifestis circulationibus. Itaque quando inter venas malignus humor oritur, sanguis & spiritus accenduntur, ad eius expulsionem; & adeo agitantur, quod ille humor vel vapor calescit, attenuatur, & extra venas propellitur; per rimulas interhbrales. Et hac pugna est febris; qua tantopere prodest, victoriosis remanentibus languine & spiritu: nocet autem li vincantur: non quia ipla accensio nocet, qua febris appellatur, sed quia superare morbum non potuit. Fieri etiam potest, quod in magno vulnere attactus sanguis sentiat parum, quoniam spiritus iam ad interiora fugit : Et hunc exiguum sensum sanguinis dolor plagæ superet, tegatque; sicut ealor ferculi saporem occultat. Pater tamen in membrorum passionibus subito languinem & spiritum accurrere in auxilium: & in timoribus interiora petere in falutem. Et humores invicem pugnare notum eft Medicis. Idem dicimus de sputo, alisque humoribus, quorum passio ad principem non pertingit spiritum. Sed conspiciuntur in terram is chi allumere figuram sphæricam, qua sese tuentur ab aëre, aliisque ab adyerfis Entibus, & extendi vt comungantur, & fimul feruentur, vt mox docebimus. Ratione opposita os non videtur sentire; nam cum durum fit, tenuitatis spiritalis expers, sensum exiguum habet: & cum trangitur motus & passio non perambulat, nec communicatur per dumem vique ad principem spiritum. Ita quando lignum ingens secaturducumque , qui eius extremam partem manu tangit , non fentit

eiusmodi motum. At tangendo flexibilem virgam, statim motus eius ad extremitatem fertur. Quapropter patitur os fractum afflictionem, magis autem caro cui plus spiritus & tenuitatis inest. Sensus autem in passibilitate consistit, que est socia tenuitatis. Itaque illa parua ossis afflictio, in suo principio est & non excurrit. Quod autem sentiat os. patet ex nutritione & augmento illius. Non enim nutritur quippiam, nisi ad se simile nutrimentum trahendo: Sentit ergo simile; quoniam ipfum noscit & trahit. Dentes autem manifeste sentiunt & trahunt calorem & frigus & saporem, nil gingiuas tangendo, sed solum extremitatem dentis, ne dicas carnis adnatæ esse sensum. Item rebus acidis obstupescunt dentes & non gingiuæ, & manifesto sensu tunc pariuntur. Et Galenus sensum dentium fatetur, ac cæterorum ollium tantillum. Quibus Hippocrates inimicum effe frigus dixit, ficut & neruis & medullæ: nulla autem inimicitia fine sensu læsionis fit. Falsum est quoque cerebrum expers esse sensus; Nam Galenus illud rationale, nedum sensitiuum facit: led eius mollities pallioni cedit, ideoque videtur minus sentire, & cum sit anachinterium spiritus, conueniebat ei huiusmodi sensus obtusus, ne perpetuo ipsum affligeret. Neruos sentire nemo negat pretet Aristotel. eo quod terrestres valde sint; Ergo ex hoc concedit sensum rebus aereis, igneisque velit, nolit. Ac quidem solidi valde facti funt nerui vt tenuissimum spiritum, ne exhalet, retineant, paruoque sensu in substantia pollent, sed omnis sensus grandis ipsorum est ab inhabitante spiritu : quod & Medici farentur omnes.

Tandem sentire pilos, nemo dubitet, cum nutriantur, & crescantate trahendo fimile; fimiliter & viigues; fed ipforum passio non percutrit vique ad spiritum. In loco enim vbi secantur duri sunt, sensumque obtulum habent, qui proximis iplorummet portionibus nec diffunditur, quamuis in loco incisionis exiguum quendam doloris sensum habeant : qui nobis communicatur non ve dolor, led sicus sensatio ordinaria præter dolorem. Voluptas enim & dolor sensationes sunt plus. quam ordinariæ. Acigni appoliti pili & vogues diffugiunt, conuoluuntur & curuantur & resiliunt, patiendo valde. Et ex capillis vermes heri vidimus, ve paulo ante narrauimus. Opificis fummi hic prouidentiam collaudare conuenit, qui portionibus, vbi viuidus lenlus nocebat, parum largitus elt: Sicuti ollibus, quæ totam machinam fustinent; & pilis, vnguibus, & carnibus, quæ ipsam defendunt, & cuticulæ extremæ. Totum autem corium & neruos sensu miro donauit, celerique, ob necellitatem lentiendi bona & mala; & exquisitillimum lentum tandem redegit qualdam in partes organicas, vbi modo opus erat. Aerem & ventum passibiles sentientesque valde fugacitate & mobilitate donauit, vt offensiones vitarent; lapides vero duritie,& plantas cortice, prout vsui proprio cuinsque ad mundum congcuum erat. Cætera inspicite & admiramini ô mortales! Ad vitimum iam responsum erat hic, & in desens, quod non omne sentiens debet dici-Animal, nist organis animasticis sir decoratum, & spiritu regente inhabitetur. Nec sensum esse organorum, cum hæc sint viæ obiectorum ad sentientem animam: sed perceptionem sensibilis ex illata passione, quam omne patiens percipit vt quod inuat, & quod nocet sentiendo, conservari queat.

Non her Infario. A IX in Line C. Y. D. Letting takening

Positio Aristotelicorum de sensu, sensoriis & sensatione.

Olunt Peripatetici omnem sensum esse tactum, sed gustum duntarat consitentur: ponunt que sensus exteriores quinque, & animali tantum conuenire; Ostendunt que ex obiectis diuersis. Nam oculus colores tantum percipit; Auris sonos: nasus odores: gustus sapores; Tactus qualitates tangibiles: Nec

potest alterius alter sentire obiectum : Sunt ergo diuerlæ res. Quod etiam inde patet, quoniam diverlis funt affixi partibus organicis. Et quilibet sensus proprium informat sensorium, sicut anima corpus totum; itaque plures formas partiales ponunt. Præterea ait Aristoteles, quod cum oculus omnes sit percepturus colores, oportet illum nullis esse coloratum, alioquin eos percipere non posset; intus enim existens prohibet extraneum. Sunt ergo ficut cera omnino informis, vt possit formas recipere. Hinc adfirmat sensum nullum Ens actu effe, sed puram potentiam passiuam, nullo modo actum. Ergo vt materia, quæ ideo est informis, vt omnes recipiat formas, estque pura potentia apta informati lubitantia, qualitate, quantitate, quia ipla non est quid, nec quale, nec quantum. Ex quo postea deducit omnem vim sensitiuam este incorpoream, quoniam corpora sentit: Est que forma corporis, non corpus, alias effet informatum. Item fieri vuk sensum per informationem, ita quod species formæque obiectorum deferuntur ad iplas substantias lensitiuas, casque informant: & sic sentiri. Nulla enim res fentiri potelt, nili illi fiat fimilis fentiens vis : non potelt autem heri fimilis, nifr illius informetur forma: tactus enim ve calorem sentiat, calefit, calorisque suscipit formam: Oculus vero formam visibilis. Et quoniam hoc impossibile videtur, addit, formas este incorporeas, & immaterialiter recipi in potentia sentiente, ideoque sensum fieri cum voluptate , quoniam potentia recipit actum sui perfectiuumitaque perficitur. Ex quo fentire passionem esse perfectiuam dou

cet, non autem corruptiuam. Sicut generatio & alteratio aliarum rerum. Ex hoc sequitur, aut res nullas sentire, quoniam sunt resactu, & non potentia, vt sentiens vis; & patiuntur corruptiua passione sua formæ: Aut aliquem modum tactus rebus inesse, quoniam non sunt puræ potentiæ, nec organa habent eius modi potentiis informata.

CAPVT XV.

Non sieri sensationem informatione nec perfectiva tantum passione, nec extare sensum agentem, nec sensum esse puram potentiam incorpoream, sed Ens passibile eorum qua non est, er sentiri mutatione modica er argumento.

OT assertionum vna modò vera est: Non fieri sensationem nisi sentiens vis similitudine sensibilis afficiatur. Hanc autem actionem obiecti esse liquet ; quandoquidem actio So est propriæsimilitudinis effusio ab agente in patiens. Atillius informari forma, vt sentire queat, stultum est dictu. Oporteret enim objecti formam leparariab eo, & ferriad potentiam lentientem, eique imprimi : Ex quo sequitur, quod obiectum remanerer absque propria forma; ficut materia nuda : aut corrumperetur penitus. Et quod potentia sentiens, cum primo informatur aliqua specie, non posset aliud quippiam sentire; vel si reciperet aliam formam sensibilem, corrumperetur sentiens vis, quoniam eius forma, qua cumht vnum magis, quam ex materia & forma, Peripateticorum omnium tellimonio, corrumpitur accedente noua forma. Omne autem Ens tormam perdens, perditur. At respondent Peripatetici quidam venue ab obiecto fimilitudinem forma, non iplam formam. Verum Arilto. teles palam docet ita, dum per informationem facit sensationem, houti fit compositum ex materia & forma, secundum quam postea agit; Et sieut lignum informatur forma ignis, & postea ignit : ita potentia forma obiecti, vt postea per illam sentiat obiectum. Item declatan dum est illis, quis producit similitudines has? quomodo lapis suamir militudinem exuit, & tamen remanet lapis? Et quis eam de lapide extrahit? & quis defert ad sentientem potentiame quis copulat? & vn2 suscepta similitudine quomodo potest aliorum sensibilium suscipete? Præterea infinitæ virtutis effet lapis, qui incessanter infinita sui simu. lacra ad infinitos oculos incessanter producit? Et si est information; militudinum, quomodo fimul pluribus formis albi & nigri oculus vel

61

potentia oculi indivisibilis informatur? Experientia quoque illis repugnat. Vt enim ignem sentiamus non oportet totam formam ignis lufcipere: sed sufficit parum calefieri. Sensus ergo non fit informatione, sed immutatione. Item cum pura passinaque potentia sit; non aget: quomodo ergo spoliat obiectum sua forma aut similitudine, seque vestit illa? Hinc altercantur Peripatetici dicentes alij, sensum agentem reperiri (nesciunt autem intus-ne vel extra) qui formas à subiectis extrahit, & immateriales facit, & potentia copulat. Alij vero dicunt obiecti actum sufficere ad mouendam potentiam. Illi quidem aperte mentiuntur. Nam in tactu palam ipfummet obiectum feipfum tactui imprimit, ficut hac penna scribit, & spina pungit, & calor calefacit, in tactum se intrudendo. Gustabile quoque ipsum penetrat linguam:nec est qui illud sua forma spoliet, sed ipsummet cum tota sua mole ingeritur lingua & sentitur. In odoratu quoque vapor ipse penetrat, & per se exhalat ab obiecto calor cum tenui fumositate, moueturque vique ad narices, nullo agente fenfu: nisi quis dicat ignem agentis sensus opera fumum facere. Ficta ergo res elt lenlus agens, & vilui tantum, audituique posset, cum mille tamen absurditatibus, coaptari ea tantum ratione, quod procul sentiri colores & soni videntur & non cominus, quod suasit Aristoteli sensibile positum supra sensum non sentiri : sed ad sensationem requiri obiectum, potentiam, & debitam distantiam. Sed hoc mendacium est in omni sensu, quamuis in his duobus quid apparentiæ parum peritis habeat. Attamen sonus super aure sentitur, & magis intus, vt pulex ibi agitatus. Digitus autem oculo superpositus non videtur, quoniam non est obiectum, sed lux tincta iplo; quæ à digito opaco sic apposito tune nulla resilire potest. Sed si digitus lux esfer, & oculos non destruens, superposita bene videretur: vt crystallus & aqua natantium oculis videntur, quoniam lux in eis recipitur. Leabhan anion opis yansans Al mar is is taranan sometis a

Quare tantum abest, vt sensibile non sentiatur positum supra sensum, quòd totum oppositum est modo perpetuo verum. Caterna ne horum sensuum objecta la derent, quando prapotentia sunt; se vta longe percipiantur, vt mala bonaque pracaneantur se pracaptentur, consultum est, vt à longe spiritus in his sensotiis prasentiret; sed non absque tactu reali: quem in auribus consitetur Aristoteles, reali sono percussis: sed negat in visu. Sed illuminatus (inquit) aer actuatur, vt possit suscipere speciem visibilem, qua fertur ad aculum potentiaque visua copulatur, vt eius forma: vbi nullo pacto sensum agentem ponit; sed opinioni secunda fauet. At ita iners est ipse se sequaces, vt nunquam inuenire potuerint; que sit causa deserens speciem visibilem. Non enim illis sux est; cui nimitum hoc munus tantum mandant videlicet actuandi diaphanum aerem: Nec aer illis desert, cum non sit actuaus exposiationis obiecti se vestitionis potentia. Atqui si aer ad

oculum vique deferat fimulacrum, cum visio fiat illis intromittendo. non dicunt, nec dicere valent, que fit causa introducens illud intra tor oculi tunicas & humores; nec in quo humorevifiua potentia infit, docent. Nec forma visibilis actu id poffit, vt Aphrod. putat. Quomodo enim lapidis forma stupida passiuaque potius quam actiua seipsam aut fuum simulacrum emittat vsque ad oculum, introducatque : vbi sane alteratio multiplex & lapidis & aëris & oculi, multa ab activitatere. quiritur. Minus inepte Plato & Galenus & Democritus: primus lucem fecundus spiritum ex oculo emittunt ad perspiciendum visibile obiectum. Tertius vero simulacra & spolia ex atomis componit, egredientia ex lapide & omni ex re vique ad oculos penetrantia. Sed iste confutatur, quoniam res dum videtur, spolia corporea emittens minueretur; irem non recta modo sed obliqua & quacunque fieret visio via: Item ventis inflantibus asportari fimulacia corporea oporteret & nil videremus. Plato vero licet minus ignorantet loquatur, tamen non declarabit vnquam, quo pacto parua lux spiritus oculum habitantis, víque ad sidera, dum ea cernimus, porrigi queat : cum multæ luces ingentes à longe nimis venientes insensibiles fiant imminutione. Sed iple symbolum nostræ lucis cum externa conflat, vt fiat visio, nec tam procul feratur. Et fic Aristotelis ratio contra eum inanis est, multoque minus alia, quod in oculo non fit lux, quia cum aqua non est ignis. Spiritus enim lucidus eft, & lux in aqua augetur, ve patet. Sed specilla confutant Platonem. Nam appolita oculis indicant lucem exteriorem intromitti, & in specillis, aut augeri, aut oculo proportionari. Præterea neque recta tantum luce heret visio, sed vindique: cum symbolum fiat in medio distancia. Galen. vero reprobatureo, quod spiritus egressus er oculo, non reuertique, cum volatilis furfum femper fit, ficut omnis tenuitas. Præterea à ventis altorfum pelleretur, vt non videat, nec regrediatur nuncius rei vila. Remanet ergo nostra duntavat sententia; lucem obiectistinctam ab eis refilire, rectaque in oculos intrare, per transparentes membranas, & humores: Et spiritum lucidum mouere afficereque: Qui lic fentiens, fibi tamen videtur foris rem videre, quot niam non nisi recta videri potest res, ex qua lux reflectitur, & perdistantiamin aere aut aqua intermedia multiplicatur: taque mensuratur distantia ex confuetudine lucibus in aeris atomis multiplicatis impyramides multas: Et rem vbi est, foris intueri se putat, quoniam & lux widet, & communicant affectum ipla & spiritus : fieut aer fonumileo? tit & fpiritui communicat illum & distantiamentalibi dicebamus Mes lociffime circumpoluitur oculi globusita, vt nobis videamur videre montem magnum totum fimul: qui tamen non videturnifi oculum ad omnes eius partes velociter voluendo. Eadem velocitas in visibili accenso ftylo facit apparere ignis circulum perfectum simul; cum tamen ignis non nifi in yno iplius circuli puncto littlempers En

dem apparentia fit moto vifu acivifibili. Sententia igitur nostra fatisfacit omnibus argumentis, vt in Philosophia probatum est. Aristorelica autem omnium est insipientissima, nesciens, quod obiectis spolia extrahat innumerabilia & incessanter : & potentiam vestiat, & quomodo potentiam inertem informet, aut quid iplam extra organum educat, ad suscipiendum obie cum simulachrum; aut quo introducatur. Non minus fallo opinatur fenfum elle formam organi, quem tamen facit puram potentiam passiyam. Si autem per se est forma, fed sensibilium gratia potentia; Ergo nil repugnat esse ipsum ens actu & actum : nec ipium actum elle palliunm allorum actuum. Sic & nos dicimus, omnem vim sentientem, sentire in quantum patitur : in quantum vero patitur non esse rem illam, quam patitur fentitque, sed aliam; quam aliam, hoc est, seinsamipsa non sentit deforis ita per accidens, sed per ellentiam. Omnis enim res cognoscit seipsam este, & pugnat contra non este, & amat le este. Ergo seipsam per leiplam cognolcie, abdita notitia, vt in 2. par. Metaph.lib.i.oftendi. Et D. Aug. & Henr. contestantur. Alias veto res non per se ipsas, sed quaterus ipsa res sentiens fit similis illis rebus sensibilibus. Ergo sentit illas quatenus sentit seipsam immutatam factamque illis similem rebus, que non est. Hinc elucet arcanum ignotum Philosophis, maxime vero Aristoteli. Quod Deus cum omnia sie per elsentiam eminenter, non recipit scientiam rerum à rebus, sed per suam essentiam illas scit : proprereaque non vilescit res morrales sciendo, intelligendoque, vriple putat, non enim illas intuetur, nisi intuendo le caulam, in qua relucent illæ & inde pendent : quoniam inuentor non discit à re inuenta : Sed imitatores discunt ex ea. Seipsum nouit spiritus absque passione naturaliter : iple enim à le pati non potest, cum fibi simillimus sit idemque : sed illatæ passiones continuæ in causa sunt, vt ipseà sealienetur, vt proinde seignorare videatur : Sed ex propriis operationibus & aligrum spirituum se recognoscat, reflectendo in seipsum cognitionem passivam extrinsecam quodam argumento. Ad rem redeuntes dicimus Aristoteli inspiciendam fuisse lucem, quæres acht existens est, nec tamen non tingitur coloribus figue risque rerum : Et aër, qui ens est tenue calidumque & mobile ; At omnem motionem tecipit, vt calotem & frigus. Non ergo repugnat sentienti virtuti elle rem actu; Et eas res recipere, que non existit: minime autem similes. Neque enim agrem spiritus sibi similem sentit, absque argumento dum mouetur aqualiter ac ipse : nec videe, dum non crassior fit ipso. Sed decipitur Aristoteles propterea quod putauit sensationem informatione fieri : quapropter si formam haberet res sentiens non posset aliam formam absque destructione recipere: Sicutterra non recipit formam ignis, nisi deservatur esse terra. Hoc quidem verum est, quando sieret per informationem totalem

ipla fenfatio : fed fit per immutationem modicam , que non remoues vim sentientem ab eius forma prorsus; quia non totaliter immutat. sed reconcinnat illi formam sicut blandus calor morusque spiritum perficient similitudine : aut deturbat aliquantulum, sicut febris. punctio, & frigus mediocre in ipsum agendo; Ex quo discit talia vita. re obiecta. At quando penitus immutatur, primam amittit formam & illam obliuiscitur & dediscit, quoniam ab altera penitus est posses. fus. Ita lignum fentit exiguum ignem, & robustum, sed hunc doloro. fa potius sensatione : tandem mutatatur in ipsum, nec amplius dolet, nec meminit le fuisse lignum. Sufficit ergo modica immutatio ad sensationem faciendam : ex illa enim tota virtus reliqua obiecti illius consimilitudine cognoscitur, non autem penitus; quoniam esset fieri illud. Quapropter videtur solus color superficialis, & per illum cor. pus integrum difcursu noscimus. Et solus sonus percutientis, & ignis calor folus, & omnis rei quidem extrinsecum sentimus, & intrinseca argumentamur præterquam in gustu: Omnis autem scientia confishi in discursu ad reliquum obiecti, sensui absconditum. Ar angelo pene tranti non celatur. Nam internum & externum rei patet illi. Decipitur etiam Aristoteles putans sensum passionem solummodo perfe ctiuam este: Nam voluptuosa & dolorifica fit, prout obiecta conferuant destruunt que. Nec per accidens dolor fit, quatenus organumi vehementi sensibili destruitur. Nam & id dici posser de voluptate, quod scilicet fiat, quia perficitur organum : Sed quidem videtur doloris capax anima sentiens, tunc etiam quando obiectum non mount organum, sed cogitando duntaxar, aut reminiscendo animal irascitur, dolet & lætatur. Et in nobis hoc patet & in jumento, cum amis serit pullum. Praterea fiunt contraria eirea idem subiectum. Ergo dolor in sentiente virtute sicut voluptas sit. Nec docere nos potuit, curiucundum fit sensisse res : Sed tantum dicit , quoniam actuatus potentia. Et hoc falsum est: quoniam actuari dolorifica specie non estiucundum. Item transactis doloribus gaudet quoque spiritus. Ergo incunditas eo fit, quod scientia conseruatrix est rerum omnium Spiritus autem expertus bona ae mala, discit quid sectandum, quidque declinandum est illi. Quapropter & odiosarum rerum scientia bona est: Nosse febres, venena, bellum, suaue est animo, quoniamita peritus fit. Quamuis simul renuat, cupiarque eas sentire interdum. Er quo Galenus putat effe duas animas. Sed ita non est; sed in obiechis salus & damnum mistim reperiuntur. Et illius copulam cupit, istim recufat fimul, vt dictum eft. Madifferight one in the man in the

force feneration policistian forces spices, deligibles recipele Sicurcerra non-vec est comain a dia , i di delle sani elle season Hocquidem verbin elle quando fierer per informacionem coralem Ve iij it

tr

ID

CAPVT XVI.

Si sensus esset potentia passina incorporea indinisibilis, non posset nisi semel sentire, nec multa, nec contraria simul, nec simulachra eorum, sed corpori tenui mobilique hac omnia conuenire.

On modo Aristoteles ratione sua positionis reddere nequit, quo scilicet pacto potentia, vbi informata est aliqua forma sensibili, possit aliam recipere; cum qua intus est prohibeat; vel vbi reponat, quam habebat, dum no-uam accipit: Et quo pacto, cum sit passina, possit propriu

deponere actum, ac spoliari suo perfectiuo, quo cum est magis vnum, quam compositum ex materia & forma: Cum materia nulla possit propriam formam depellere, nisi ab externa agente causa sibi auseratur: Nec enim ignis calorem, nec frigus terra deponunt, nisi à contrario priuentur: nec quomodo illam oblinioni dat & postea meminit.

Sed & hoc deterius declarat, quomodo possit eodem tempore contraria sentire, calorem & stigus, albedinem & nigredinem, contraria sentire, calorem & stigus, albedinem & nigredinem, contraria sentire informati; cum sit incorporea, indivisibilisque potentia: species autem multa divisibilisque. Aiunt, non esse contraria hac in cognoscente virtute, sed in rebus ad invicem. Potentia autem contraria ipsa iudicat, non sit. Sed hoc absurdum est. Sic enim neque potentia ipsa contraria esse iudicaret; ipsa enim res iudicat, prout afficitur, ab eis. Si à contrariis contrario modo afficitur, contraria iudicat: si simili, similia.

Quapropter nunquam indicabit contraria, à quibus non patitur contratia. Pati autem est informari apud Aristotetem. Ergo simul duobus contrariis informetur, est opus. Patet quidem in tactu aliter nos assici à frigote & aliter à calore; ideò que dicimus illud frigus, huc calorem. Si autem ita non pateretur, sed sicut qui specillis viitur rubris, omnia rubra videt, & non suis colorata coloribus differentibus, ita potentia nisi contrario modo afficiatur, eadem reputabit esse contraria.

Præterez quomodo potest res multas simul sentire, nil dicunt, hac ratione. Alij dicunt esse in sensu contraria, sicut dulcedo & albedo in pomo codem subiecto res dinersæ: Sed si ita est, Ergo potentia

non iudicabit contraria esse contraria, sed diuersa: prout enim in ea recipiuntur, ita iudicantur. Alexand: vero hæc disquirens tandem ait, potentiam esse incorpoream, sed tamen formam organi corporei, in cuius partibus diuersis contraria recipiuntur, & a potentia simul iudicantur. Sed nil soluit; Eodem enim tempore eadem indiuisibilis potentia sentir placa & contraria: sentire autem non potest niss informetutislis. Ita enim sit sentire Aristoteli. Ergo non sufficit organum

informari, alioquin nunquam fentirentur.

Ipla autemindiaila eff, & non ficut corpus partitur, quod in variis partibus, variis tangitur rebus. Quapropter Aphrod. sentientem ani. mam facit tandem corpoream, licet non dicat esse spiritum, sed vel formam spiritus vel corporis, hoc est temperiem vel ex temperieresultantem spiritum. Sed hanc speciem vocat indivisibilem per le, licut calor & albedo : diuisibilem vero per subjectum cui inhæret : Sicut albedo partitur ad partitionem albi. Hoc autem & nos afferimus: sed tempetiem & spiritum sentire dicimus, quatenus res temperatz sentiunt: non enim dant quod non habent. Vnde Aphrodisiensis nis atrox positionis defensor sit, cogitur elementis sensum dare, aliquin milto illam non darent, cum & fensus passibilitas sit illis conveniens, & non relatio miltura, vr in alio libro scripsi. Nec iudicium pallionis aliunde veniet milto, nisi ex miscibilibus, vel ex nihilo, vel à Deo, vel ab anima mundi, que non placent illi. At quidem nobis facile est, his respondere difficultatibus: Nam cum corporeus sit spiritus mutabilique in diversis sui partibus, potest simul mutari diversis obiectis, omnesque simul sentite. Si autem informaretur, vnica tantum informaretur forma, nec nisi vuum fentiret. Eosdem porro motus in eo sopitos, aliis aduenientibus posse remanere, facile in aqua & inacre patet : Posteaque à consimilibus excitari & sieri reminiscentiam, memoriam, & discursus: qui enim passus est, aptior est pati: Profecto omnem fensationem immutationem elle, tactus docet, qui calefit, fiigelcit, pungitur, lenitur, aggrauatur, patiendo non formam, fed mutationem. Gustus quoque & olfactus nullas formas, fimulachraque admittunt, sed sapores & odores, qui sunt actiones caloris in crassitie vel in tenuitate ingelti. Sonum autem elle aëris motum, & non speciem nec formam, Aristoteles fatetur, & realiter recipi. V bi licet valde inculare affectas ponentes fimulachra intentionalia, immaterialiter & intentionaliter recipi in potentia immateriali : Cum hæc intentio non sit, quia nos ita intelligimus, sed quia est in natura. In natura autem reales sunt res, que mouent realiter sensum; quem alteratione fieri testatur Aristoteles, & sensatio omnis tactus, auditus, olfactus, & gultus. Sed visio decepit cos, quomam in pupilla visibilis objecti imaginem conspicimus, quod vilronem intromittendo fieri contra Platonem cos docuit, & per informationem intentionalem. Sed Plato per

motum

69

motum & alterationem sensit docte. At nihil inde concludunt. Nam sunt in oculo tunicæ transparentes, & aqueus & crystallinus humor ad excipendam lucem, specie tinctam. Sed hæc species mon informat sentientem spiritum prorsus, sed mouet modò ad iudicandum eius objectum, unde reflectitur. Nec remanent imagines in spiritu, licet ipse, quia subtilis est, lucidusque, possit cas recipere, sed motus tantum; qui, quoniam cum imaginibus subierunt, efficient imaginari, ac somniare. Sed ex calore, & frigore, ex sono, & saporibus, & odoribus, nulla profecto imago in fensu recipitur. Imago autem in visu per accidens sentitur, lux vero per se, que mouet vt est affecta. Necincorporea sit potentia, vt corpora recipiat, cum aër & speculum corpora fint , eaque recipiant palam. Quomodo autem incoporeum recipiat corpus inexcognabile est : nec quia recipit immaterialiter corpora, fit immaterialis: nam & speculum & aër immaterialiter recipiunt imagines materialium. Tandem patet error offerentium simulachra sensui, nil docentium quis ea producit, quomodo veniant & quis inserat potentia: neque enim lapis mittens le sua forma spoliat aut imagine, nec superficiali simulachto, vt stulte Lucretius opinatur. Nec multiplicatina vis in lapide est, vt in igne. Oportet igitur ad lucem tinctam recurrere coloribus : Et per coloratam lucem nosse quantitatem subiectam colori, & figuram & motum quanti, dum in aliis semper sitibus vatio modo ipsam repræsentat : quietam vero, vbi similiter. Sed de his alibi.

CAPVT XVII.

In diversis sensoriis, non potentias diversas informatrices, sed vnum eundem spiritum corporeum sentire & conferre obiecta, quia idem obambulat omnia organa:

or non dari sensum communem, vt

Aristoteles scribit.

Edeuntes autem ad Aristotelem, dicimus, diversitatem obiectorum non comprobare diversos sensus & sentientes
formas: Namque album nigrum que opponuntur magis,
quam dulce & album: Hac enim simul manere possunt,
non autem illa: Nihilominus sunt obiectum eius dem visus. Indicant
quidem varias sentiendi vias modosque: Quod enim per crassam cos-

poris partem non admittitur ad sentientem animam, admittitur per graciliorem; & per transpicuam, quod non per opacam :idemque pomum in obtufo tactu frigiditatem imprimit quam extraneam habet. in lingua dulcedinem, innatum communicando calorem; in naso odorem, educendo tenuitatem fuam calidiulculam: In oculo a bedinem, quæ eius estapparentia caloris. Quapropter idem calor, in tactu vocatur calor, in gustu sapor, in olfactu odor, in oculo candor & lux. Ipfa enim lux est viuus candor, & calor apparens, hoc est, visus, hoc est, atractus à longe per transparentiam. Atque eundem spiritum hac obiecta omnia sentire, sed diuersis organis, sicut idem homo scribir penna, secat gladio, & fodit ligone, palam est. Quando enim attente quippiam audit homo, non videt prætereuntes coram eo, & cumattentius inspicit, non audit vocantem. Et per Astrolabium inspiciens alterum claudit oculum, vt totus spiritus collectus in altero melius inspecter: Idem ergo spiritus audit, videt, gustat, quandoquidemex organisin organaita accurrit. Ergo non est forma organo affixa:tunc enim ab eo discedere non posser. Et quando homo dormit oculi apertis, videret, audiret, tangeret, cum omnes formæ lentientes luis in organis remaneant : sed in omnibus passionibus lætitiæ, iræ, risus, plactus, spei, mælticiz, conspicitur spiritus, nunc confluens in oculos eosque lucidos reddens, nuncin ore dilatari; nunc redire intus & minui, & turbari extrema, & frigescere. Corporeum ergo est, mobile, & passibile, principium lentiens. Est vous continuatione in cuncis sensoriis, sicut aër in canalibus sonantibus. At Veneris actus, qui sen. sus omnes languere facit, bene probat, sentientem spiritum elle vincum, qui confluit ad fruendum voluptate, & tumefacit mentulam, & mox detumefacit. Et quidem li fentus multiplicandi funt, miror, cut Aristoteles proprium sensum Veneris non fecerit : cum à se non audiens rationem, mentula erigatur, & ipla vna apta est sentire voluptatem eiusmodi, ob fua carnis spongiositatem; sicut lingua saporem,& ob mordacitatem caloris per ipsam transeuntis. Tribuendus ventriculo erat & sensus famis & sitis, quippe cum in ipso tantum fiant, non autem in oculis, & aliis organis.

Præterea videns homo pomum, scit saporem illi inesse & odorem. Ergo ille spiritus, qui videt, odorat, tangit & gustat. Alioquin conferre simul obiecta eiusdem subiecti non possent: sed essent sicut ego & tu. Aristoteles hoc perpendens, sufficere ait quinque sensus sed necesse est addete sensum communem: quem in anteriori capitis cella quidam sui reponunt, alis in corde. Et in sensu communi dicit omnes sensus convenire, & ipsum esse sicut centrumsensus cateros sicut lineas ab eo ad Peripheria extensas. Pulchra coparatio è Plat. Thætised dictis contraria suis. Si enim sensus formæ sunt otganis affixæ, núquam docebit quomodo introcutrant ad sensum communem, conquam docebit quomodo introcutrant ad sensum communem, conquam docebit quomodo introcutrant ad sensum communem, con

ferantque computata obiecta, quando simul videmus, audimus, gustamus & odoramus. Et quomodo discedere possint forma & redire dicet nunquam. Siquidem in corpore non sunt huiusmodi via & linea; neque in potentiis, quoniam sunt assix externis organis, à quibus non recedunt. Nec quomodo centrum simul plura noscat, si vnu est indivisibiléque : minus autem simul. Neque enim linea plures ipsum plurissicant; ipse enim iudicat omnia obiecta. Ergo illis informetur oportet simul, cum iudicat simul. Et cum indivisibile sit, quomodo potest? Nec Aphrod. hac anxie disquirens, satisfacit. Nobis autem facile est ponentibus spiritum vnum corporeum tot rebus simul in diversis partibus sui immutari, continuatis per totum corpus: qui quando totus vel maiot pars in aliquo colligitur sensorio, minor est in aliis, & agre sentit, aut agrè sunctiones cateras edit.

CAPVT XVIII.

Animam non esse corporis formam, sed Dominam & accolam substantialiter vnitam: excepta mente humana.

Ræcedentes sermones bene quoque declarat animam sentientem non esse actum seu formam corporis organici potentis opera vitalia edere, veluti definit Aristoteles. Comprobatum est enim ipsam de sensorio in sensorium moueri & de exterioribus ad exteriores partes: Esseque corpoream, mobilem. tenuem, non affixam organo, sed intermanentem, sicut multi in naue milites, & gentes in domo, & homines in ciuitate: qui diue dis in officinis, plateis, adibus & viis diuersas obeunt functiones. Et qui afferunt elle actum organici corporis, fatentur corpus elle illius organum, sicuri nos. Nullum autem agens principiom informat proprium instrumentum, sed mouet regitque. Ergo non est forma. Et Aristoteles hoc fateri cogitur, dum actiuam virtutem dicit in passiuam causam prodire tanquam in aliud ab alio, in 9. Metaphy f. & alibi non effe ide agens patiénsque sæpe clamat. Forma autem vnum fit cum materia, Ergo vnum agens patiensque: quod absurdum illiest, non autem nobis. Præterea corpus distinctum est in offa, neruos, carnes & vilcera, totque in membra differentia colore, dispositione, actione, temperamento, & difformitate, ita vt nullo pacto vniforme sit, & vnica forma constare possir. Aqua quidem vniformis est & ignis, & res similares,

& hæ vnica informantur forma : at animal tanta ornatur difformital te, vt stultum sic, ab vna forma posse ipsum informari, purare. Forma eft vis activa in igne, vt calor, fed alij dicunt igneitas & aqueitas, quo. niam putant aliam esfe formam totius, cum Auic. Compositis autem rebustemperamentum est forma, sicut Galenus intelligit, ipsique Peripatetici componentes omnia ex quatuor elementis, licet nos vno tentum constare declarauerimus. At Alexander qui non tempera. mentum sed speciem resultantem ex temperamento formam dicit, uil noui affert : Nam postremus habitus misturæ erit, aut generationis mistivel simplicis. Sicut quando aqua fit aer, passim attenuatur & calefit, donec ad motum agitur. Vbi vltima tenuitas, & caliditas, qua iplam in aëris estentia reponit, constituit que dicitur forma aëris. Sic in misto. Neque enim additur nisi modus gradusque talis tantus; In Metaph, autem hunc gradum differentialem ex esse, & non esse exponimus : quo enim est aer, non ignis, nec lapis, nec terra. Porto animal diuersas habet partes, tenues, liquidas crassas, molles, duras, albas, rubras, omnes quidem proprio habitu ac temperie donatas. Igi. tur Aristoteli impossibile est vnica informare forma. Nec intelle-Ctus, nec ratio, nec sensus forma ipsius funt, vt putat Aristoteles. Sed ait, anima non est materia, neque compositum; Ergo est forma. Nos autem respondemus este agentem causam interclusam & intra operantem in corpore. Et quidem spiritum dicimus compositum ex calore & materia tenuilsima. Patet autem diuili serpentis duas fieri partes, quarum quælibet mouetur adhuc portione suæ animæ. Divifibilis ergo est materialisque, habitatque in neruis: Et quia suntangusti valde in vermibus, diu exire laborat. At ipsi aiunt, crat vnain actu & multæ in potentia; idcirco partitur. Sed ineptissime garrium. Non enim quippiam vnum elle multa in potentia potelt, nili fit etiam partibilis in illa multa: Dum non diffunditur sieut lux, sed partitur sicut chorda corporalis. Multa insuper dicta sunt superius, de corporeitate ipsius. Ergo solum animal vnum est compositione, quoniam vnum habet spiritum, multasque partes compositas in vnum consenfum, ordinem, & formam totalem, integratam ex multis partialibus, fieut domus & nauis. Et sic melius sentit Auic. quam Auerroes, vtin Metaph.docuimus.

Hoc nomen forma figura primo impositum est; deinde ad ideam agentis translatumest, & ad ipsam agentem virtutem. Hic autem sumitur pro habitu postremo rei genita, qua multiplex est; sed respondet ad certum modum idea in divina mente, ex qua animal habet vnitatem, & non ex hac Aristotelica forma. Scotus autem non inepte sufficere docet vnitatem compositionis. Non negem tamen mentem à Deo insusam posse formam esse animalis humani, quin asseram cum Clementina ita decernente. Sed decretum suit (de

Sum Trin & fid. Cathol.) contra Auetroemi, ponentem vnicum modeintellectum in omnibus hominibus, non informantem, fed folum affiltentem & co modo, quo S. Augustin in CHR15 To ponit Deitatem. Vt autem errorem Auerr. enerteret, dixit Papa, cuilibet homini inesse animam propriam informantem. Quod Platonizantes Theologi glossant Nosautem credimus, vt Papa dicit. Anima enim quæ à DE o immittitur, non ex materiali pendet temperamento, sed à DEO, ficut lux 2 Sole, ita quod potelt diversa temperamenta colligaca informare, ficut lumen fimul informat speculum , meten, mubem, actuatque. Sed res ex materia emergens , nullo pacto poteft forma esse temperamentorum diversorum. Talis autem est Anima, quam Aristoteles cognouit. A Deo enim ipse nihil producit, nisi motum primæ sphæræ, quemalij motores imitantur. We Alexander oftendit Peripateticotum princeps, in libro de Anim. Ad doctrina huius complementum examinanda videntur alia sentiendi genera sque Aristo. telem faciunt inuentorem animarum aliarum ignotarum don aus Acutocolici. Nam ani colm Alexandro alferant intellichung achianne

peramenti habuum. Vuumque elle intelledema agentem m quitolis haminibus, nor jutem Mum. Tuve G.A.D. que ablit ahit & estenat, elleque ynum in omnibus, & differte ab muicem, qua aller

Peripateticos ex vna anima indivisibili plures partes efficere,
aut animas, aut facultates, differentes.

Eripatetici vnym facere animal conati , tollentes trinitateriorem Nonienim tres mode sed multas animas, aut partes ponunt in animalie insuper & quinque sensus, quinque informatos formis, & Superaddunt fentum communem ; qui conferat obiecta particularium. Ac memoratinam facinat rem aliam, que piam recinet species, sensus aurein recipit. Item diuisim inventument Musca enim sensu pollent & memoria carent : Nam expulse rel deunt subito ad mordendum, vnde malum imminet earum. Arist.quidem ex Theæteto Platonis hæc suis propinat. Qui post hunc dicunt extare imaginatiuum differentem à memoria: Nam multi bene sentiunt & memorant, at praue imaginantur. Item fensus & intellectus non decipiuntur vt imaginatio. Item in dormientibus non est sensus sed est imaginatio. Et in nobis est imaginatio, non in ostreis & vermibus: fit enim sensus non volentibus nobis & illis, sed imaginatio etiam nolentibus & in somno. Et sensus est obiecti præsentis, imaginatio absentis. Addust aliam esse rationalem, quæ discurrit à notis ad ignota, quod sensus & memoria non faciunt. Huic candem alij faDE SENSV RERVM

ciunt intellectiuam, alij separant : huiusque munus adlignant nosse res in vniuerfali, ve genera & species: Et in hoc consistere sapientiam & principiotum notitiam : scientiam vero este discursum ab his. At sensum nosse particularia, quorum non est scientia, cum fint infinita & varia: Scimus enim hominem fed non hune & illum. Iterum Aristoteles ostendit sensum esse aliud ab intellectu, quoniam ille vehementi fenfibili corrumpitur, vt ab igne & tonitruo. Intellectus vero à vehomenti intelligibili perficitur roboraturque. Quo enim vniuerla. liora & abstractiora nouit, perficitur magisad intelligendum: Et quo. niam intelligit resabique materia, vulc ipfum elle feparatum immate rialemque. Et hic alij interpretantur separatum ab obiectis, alij à corpore, vt non fit actus corporis, ideoque separabilem esse & immortalem. Sed cum intelligere sit passio, Aristoteles adinuenit alterum in. rellectum agentem, qui reddit immateriales res materiales, prabetque defecatas formas intellectui cognoscendas passiuo. At ipse actiuus non intelligit, quoniam intellectus est passio. Hinc altercantur Aristotelici. Nam alij cum Alexandro asserunt intellectum actiuum esse immistum, immortalem, immaterialem; passiuum vero esse temperamenti habitum. Vnumque esse intellectum agentem in cunciis hominibus, non autem passiuum. Auerroes verum que abstrahit & z. ternat, esfeque vnum in omnibus, & differre ab inuicem, quia alter patitur, alter agit : non autem este in bestiis : Beatitudinemque humanam paucissimis conuenire, qui intellectui copulantur abstracto per scientias rerum omnium, quas in cogitativa, quadam noua potentia, Auerr. apponit. Latini cuilibet homini dant propriamanimam fecundum Aristotelem : & intellectum agentem & passiuum elle duas facultates eiusdem anima tationalis: & non organicas. Cateris dant cellas in capite cum Arabibus, & lædi alteram fine altera putant. Alij in corde eas locant. Verum superaddit Aristoteles animam motiuam, quoniam eius munus est opus, non scientia. Et alij vegetatiuam & nutritiuam, cuius est alere corpus. Nam hæc in plantis est absque sensu, & in brutis sensus absque intellectu, sed motiva sine fenlu: of the most of the care of the sellon of the mine of

They, flock edition of the military shows a second state of the second second state of the second state of the second state of the second state of the second seco

nonder the none of the contraction of the second or the second of the se

we the second configuration is claimed in the configuration of the second configuratio

Her discussion decreased in the contraction of the

Explored the sangers complete and good, and or

CAPVT XX.

printing gratic rest in the later of the constitute

Memoriam in sentiente spiritu reponen lam, eundemque sentire & recordari.

A S opiniones in suo loco reprobauimus: hic non repoinesse rebus, & has anima partes ver diuersos operandi & cognoscendi modos ciusdem virtuinesse rebus, & has anima partes vel animas, non esse misi tis, non autem animas dinerfas. Memoriam esse sensum anticipatum iam diximus: Eas enim modo res recordamur, quas sensimus. Eademergo virtus sentit species seruarque : Attamen & demonstrauimus sensum immuratione fieri & non informatione. Ergo species non seruantur sed motiones. Patet autem quoniam cum recordamur rei dolorifica aut lata aut stomachola, renouatur in nobis dolor & latitia. aut naulea, led non ita fortiter, quoniam obiectum non prælens mouet, sed sicut cicatria quasi remansit, idcirco nunquam recordatur alicuius rei animal, nisi cum sentit rem similem illi, quoniam iterum patitur consimiliter. Quot autem sunt similitudines, tot sunt reminiscentiæ : hocest, similieudo substantiæ, temporis, loci, actionis, passionis, operationis, figuræ, temperiei, accidentis; & similitudo differentiarum, & similitudo adhuc similitudinum inuenitur. Sensus ergo recipit pallionem, & in fenfu excitatur & renonatur, id est, in spiritu fentiente. Et hæc renouatio est reminiscentia: retentio verò memoria. Nec propter hoc fit aliud à sensu, quoniam in senso non remanet passio absente obiecto, ve in memoria. Nam manifeste remanet, & licet color in oculo non fit, eft tamen einsaffectio in spilitu , qui eft in oculo, & in cerebro. Nequeenim oculus eft fensus, led spiritus. Vere etiam animalia multa plus sentiunt, quam recordantur, & hoc in genere hominum quoque inuenitur, vt non putemus aliorum effe generum sentire & memorare. Qui enim spiritu valde tenui calidoque: funt, sentiune percipiuneque subito omnia; quoniam tenuitas facile patitur. Sed non remanet motio; cum quià à succedentibus motionibus facile deletur; tum quia continuo spiritus foras exhalat, sicut; flamma de candela, & que intelligit sensitque, communicare succedenti spiritui, qui etiam ex sanguine vaporeque continuo at, non vacat : Ita quod proprij motus cum eo euanescunt. Hoc autem pater in phreneticis à calefacto cerebro perdentibus memoriam; plerique etiam in graui ægritudine totam amittunt scientiam; Vehemens enim

pallio morbi delet, regitque passiones exiguas : Ita quod exhalans spiritus non communicat genito nisi passionem maiorem : Itaque temporis diuturnitate omnia obliuiscitur. Senes quoque facile obliuiscuntur, quia nimis attenuatus spiritus facile exhalans, inest illis. Et huiusmodi tenuitate prediti, præsentiunt aeris passiones, in quo res fine, predicuntque, ac deinde non meminerunt que prædixerant. Quare Galenus de morbo non vulg. inquit : Quibus multus inest calor, corum spiritus adeo exacuitur vt spatio temporis breuissimo, omnia lustret & omnia cognoscat. Idem fere Aristoteles de Sybillis & Bacchis. Quapropter nil mirum fi muscæ spiritu tenuissimæ, memoria careant : hoc enim non indicat portionem fentientem elle aliama memorante; sed enndem sensum non elle semper vtrique aptum operationi. Neque enim quia non aprus est quilpiam bello, non est homo. Porro cum nos quippiam meministe cupimus, cogitamus locum, tempus & fimilia, quousque recordemur, quando memoria sopita est, non penitus perdita: & simili nouo motu renouamus veterem sopitum motum, qui vel exhalatione, vel aliotum motuum superuentu evanuerat. Petrus nofter N. feruentissimi spiritus lagacif. fimi est quoque sensus, vt in exiguo multa pernoscat argumentando:-Sed memoria exilis est valde. Nec crassi spiritus memoria pollent; nam pauci in ipsis motus, nisi vehementes imprimi possunt, sed impressi remanent diutius. Hic irrideas Peripateticos qui ponunt memoriam corporalem contra propria decreta, & cerebro ficcos memoratiuos valde, humidos parum. Imo ficci à nimio calore, vt patuit, parum memorant Humidi multum, sed pauca obiecta : res enim languide actionis non imprimuntur in eis : At temperati facile recipiunt, retinent que, & communicant doctrinam successoribus. Idcirco Pharmacis spiritus temperies immutatur; fitque memoratiuus, vel obliuiosus. Ars quoque memoriæ localis sensui exposita in rebus valde sensibilibus & notis ponens res similitudine cognitas, oftendit memoriam effe fensum debilitatum, qui ita renouatur & roboratut Irem li memoria lequitur temperiem, ergo corporea virtus, paffibilitque memoratius est, non autem incorpores, vt dicebamus. De his autem in 6.lib. Medic.cum Galeno disputauimus, ostendimusque non in cerebri substantia sed in spirity animali fieri sensationes interiores, à mente autem perfici, & vt animastica non frigore, humore, siccitate, caloreque subiecti cerebri, nisi ve disponens, auc commoditatem prze bens aut incommoditatem concurrat. a sup mus ruseleb elizatent

dent formet de tendels & que intelligir fei fiéque, companicare fueçadent formet, qui estam ex forgat, vocaleque cousinuo fitzaca vacata la quod proprintmosus com co cuar estata. Hos autem pater in
trya Disligate calebra perdentiant memoram; pleisque
tilento gradi merundine tocam amittunt frientiam; Vehengens cuim

ented see a eliforned Limit & estigilat magnifer out up aded

work course when the contraction of the contraction

Eandem animam sentientem & memoratiuam esse imaginatiuam, or discursuam.

wind a section save

Maginatiuam vim esse iplammet sensitiuam, & memoratiuam, palam est: qui enim plurimes estiunt memoriaque tou tiunt memoriaque tenent, plurimas quoque imagi-nantur copulando, & diuidendo motiones ipsarum. Nec quispiam ad imaginationem mouetur, nisi per fimilitudinem, aut similitudine, sicut memoratio fit,

folestier diplices fe oftendere Ti-barriede a. ..

& resensatio & sensus. Ideirco in somniis perceptas sensu res imaginamur Rex de regimine; Nauta de nauigatione, Doctor de doctrinis, & quilibet de his, quæ tractat, somniat; magis autem de his quæ amat, aut timet valde. Imaginari autem nil eft nisi aliam sentire tem super ea, que sensimus : Itaque vocetur supersentire. Admiratur Plato quando rem imaginando aliquam plurimæ suppetunt simul aliæ, quæ videntur quasi aues in phantasia volitare. Hoc autem inde fit, quod imaginatio est moueri : Et aliquam recolendo rem in sua motione, quam indidit nobis, omnes illi similes excitantur, quoniam omnes motiones paffione que illi fimiles renouantur in tenuiffimo spiritu: & vapores & affectus à carne & humoribus, & res que cunque apta eft excitare imaginem in nobis, præsertim desiderantibus, aut timentibus, aut odientibus, dispositisque ad illam. Inventionesque omnes in imaginatiua non deprauata locum habent. Ita Bombardas à tonitruo inuenimus, siue Salmonea fuerit primo, siue Germanus. serram ex dentibus vel spina dorsi piscium; Naues ex auibus, &c. Nam ex smilibus in anima motionibus derelictis ad similes iterum mouemur; vt pateat imaginationem esse discursum & sensum & memoriam, hoc est supersentire & sentire & resentire. Interdum amittitur imaginatius remanente sensu & memoria, nec ideo est alia res. Hocautem aduenit à sensatione vehementi affectum permagnum relinquente: qua vas adeo afficitur, agitaturque spiritus, quod aliam quamcunque per illam metitur: Ita fant furiofi ab amore vel dolore; qui semper eadem re dolent, aut lætantur, aut timent: & omnis res alia apparet illamet; ficut enim æger spiritus exilis inspiciens in pariete quamcunque hominis delineationem, videtur fibi videre hominem, aut belluam, magis autem quod amat, aut timet, ita imagine rei captus agitatur. Igitur imaginatio nunquam amittitur, sed deprauatur ex passione vehemen-

ti, sicut & sensus: Nam vident ita affecti, vt Poeta ait; & geminos soles, & duplices se ostendere Thebas; sape & in spiritum cerebro habitantem insurgunt fuligines & fumi, & horribilia videre faciunt, impediunt que iudicium verarum imagiaum, interturbando motiones spiritus certas, ordinatasque ad discursum. Nec quidem Aristoteles debuisset imaginatrici sæpe fallaci committere dormientis curam animalis: led rationali potius, cui inuigilare proprium erat magis; led cum videret hominem decipi in irraginando, quod non est, & in somnis hanc deceptionem esse creberrimam, partem animæ nouam pro tunc comminiscitur. Falso quoque non este sensum rei absentis do. cet : cum illas & videre & tangere vehementer affecti videamur, nec sit alius sensus videns in præsentia, & absentia, licet decipiaturiste, quoniam ratio decipiendi est absentia rei, quam vt præsentem videt; & in sensu remanere imagines palam est intuentibus albissimas res,& audientibus rumores pergrandes, quibus remanet quafr albor in oculo,& tinnitus in aure, quæ sunt organa; multo ergo magis in spiritu. Fallum est quoque ostrea non imaginari; si enim retinent memoria, imaginantur, quoniam est supersentire retentas sensu res, imaginatio. At discursum elle imaginationem liquet magis. Discurrimus enim ab cognitis à sensu ad ignotas res. Hoc idem facit imaginatriz, fingit arcem in aere, hominem tricipitem, quoniam nota est sibiarx,& aer & homo, & caput, ideoque copulat ista simul: & vnam diuidendo notionem, lemihominem imaginatur, & cum altero dimidio semicaprum. Imaginamur regem non visum, videndo quempiam in dignitate magistratum; & quia notionem magnitudinis & paruitatis habemus, copulamus magistratui viso magnitudinem ac dicimus ita est Rex. Quapropter semper à similibus procedimus. Ita in sensu quando video Petrum mihi videor videre Dionysium sibi similem; & sentim' re inalia re prælentialiter in ielu, ita in discursu; ex his quæ praientialiter fensimus aut recordamur, ad quas non sensimus, procedimus. Ex Papa Maieltate Dei maieltatem intuemur, & ex ventorum tenuitate visibili Angelos inuisibiles sentimus, & nominamus interdum; & videntes vnum cœli gradum septuaginta in terra miliaria referre, discurrimus quemlibet gradum alium similem tantundem importare; ita ex 360. gradibus vniuerlam rotunditatem metimur.

Numerus quoque apud homines vsque ad decem porrigitur, quo niam decem habemus digitos; sed quis scit quousque & quomodo inter Angelos recte numeratur? Ex nostro palmo mensuram rerum cognoscimus; ha autem omnes notitia sunt sentientis spiritus; qui a notissimo per sensum ad ignotum procedit. Errores autem pene omnes suboriuntur quoniam nos rem iudicamus sicut nos sumus omulno. Vnde Mahumetani Deum corporeum faciunt & Paradisum carnalem; & Tertullianus eidem quasi humanam dat estigiem;

Angelosque opinamur, quales nos sumus, matricinam with

Præterea ventos mil videre putamus, quoniam oculos non habent, ficut nos. At bene discurrens homo per similitudines omnes ac differentias, inueniet oculos non videre, fed in eis latentem spiritum. Sic Aristoteles opinatur aliam esfe discursiuam à sensu; quoniam oculus nasusque non discurrent, nec considerat qualiter, qui in eis inest, ex extrema petræ effigie scit illam este petram, & ex pauculo odore in tenebris seit hoc esse pomum & illud thus, & subito. Quin asseram nullam fieri sensationem absque discursu. Non enim fenfilis anima informatur fenfibili obiecto, sed ex modica mutatione, totam mensurat statim, licet pluribus sensationibus certior mox fiat, & Aristoteles obiecta per accidens sensilia discursu sentit. Sunt qui amittunt discursum, retento sensu, quia sentiens spiritus quid pa tiens remanet ineptus ad aliquam sui operationem? Non tamen non est idem: Veluti diximus, fuligines intra spiritum volitantes, dum iple recolit mutationes discurrique, interturbant motiones discursusque, nec aliud cogitate, videreque faciunt. Nimius quoque calor subito discurrere ac pravidere in simili multa similia efficit : at motus statim perditur exhalante spiritus parte, & discursus perditur, aut in aliam apparitionem mutatur. Cognoscere & sentire in simile est ipsum discurrere, hoc est per aliud sentire, & in animalibus ac rebus omnibus hunc patiendi sentiendique modum reperiti superius declaratum est; & mox declarabitur sensum quoque se sentire, sicut discorlus, quamuis neget Aristoteles.

CAPVT XXII.

Sensum, intellectumque, Aristoteli notum, esse idem; & vniuersale ab vtrisque & particulare cognosci; nec vlla ratione sua Aristoteli ponendum esse intelleEtum incorporeum separatum & immortalem.

Ntelligere esse spiritus sentientis discursivique, facile nouimus: Res enim vninersalis in mundo non inuenitur, ergo
quando intelligo hominem, & non Petrum & Franciscum,
conting it, quia alias sensi Petrum & Franciscum, aliosque similes
homines, & quoniam ipsorum particularitates in spiritu non remanent, quia parum mouent, & raro, vel semel; similitudo autem in qua

conveniunt particularia, plurimum mouet, quoniam in ompibus mod uentibus est, & prope & procul; idcirco magis retinetur in mente vniuerfale, quod nil est nifi ipla particularia appræhensa vt vnum, in eo qued similia: & quia intellectio non fit præsente obiecto, ficut senfatio, sed absentis rei sensus est, vel distantis, videtur dinersa esse sub-Rantia sentiens ab intelligente. Sed & sensum intelligere palam est: Si enim vniuerfalis cognitio absque particularibus est intellectio, & hæc fenfui convenit, intelligat oportet. Convenire autem liquet, quado quid à longe videmus, vt Petrum. Nam-primo dico; ecce est animal, quia mouetur, vbi vniuerlale sentio, & non particulare; & ipso propinquante dico, est homo, & propinquante magis, dico est monachus, & proximato, dico est frater Petrus. Ergo intelligere est sentire, confuse, & à longe; sentire vero est intelligere prope seu cominus. Pueri quoque distinguere particularitates non adsueti appellant omnem fæminam matrem, & omnem hominem patrem, quoniam vniuerfale est illis notius, quod magis & in pluribus eos mouet. Canis procul hominem videns, latrat contra eum, quoniam cognoscit vt hominem in vniuerfali, appropinquatum vero agnoscit este herum luum, & non amplius latrat, led blanditur cauda; est ergo sensus intellectio. Aristoteles quoque in 2. Poster declarans vnde oriatur scientia vniuerlalis, à sensu oriri determinat, quoniam idem sensus videt hominem, & Petrum hominem. Itaque stultum est opinari scientiam cofistere in cognitione vniuersalium. Quid sciam ego, si nouero Petrum elle hominem, animal rationale, dum eius qualitates & proprietates, actus, virtutes, vitia & temperies ignoro (Verum quidem est, cum impossibile sit omnia individua & conditiones addiscere, oportuisse scietias in vniuerfali & in confuso habere. Sed medicina necessitate victa monet, non sufficere scire, quanam febris sie hæc, sed quando & quomodo inuadit, & infirmi complexionem particularem, & robur & tepus & cœlum, & Pharmaci non in communi, hoc est, Reubarbari, led huins Reubarbari quod nunc propinandum est huic infirmo. Verum enimuero hac ratione modica nimis ellet scientia, ideoque vniuersalia perambulamus, sicut pueri, & à longe aspicientes coactione, non electione. Deus autem ideo sapientissimus est D. Thomæ, quoniam non vniuerlalia, led lingulatitates minutissimas nouit. Inepta igitut comparatio Aristotelica est, inter magnum sensibile magnumque intelligibile. Sed debet heri inter magnum sensibile & parum sensibile. Sélus enim est passio præsentis obiecti, intellectus est passio absentis. Itaque quo magis ablentem percipis, eo magis aptus es ad lentiendum præsens vicinumque: Et qui ex duobus miliaribus cognoscit homine, magis cognoscet ex vno, & qui potest acu videre, magis potest palu. Igitur si paruu minusque sensibile sentitur multo magis magnum. Ita ecotraintellectus debet coparari. Na si intelligit animal vniuer salius,

h

multo magis intelliget hominem minus vniuerfale, magisque sensibile: Sique Angelos remotos à sensu percipit, idcirco intelligibiles magis, intelliget aues magis, qui minus sunt intelligibiles. Idem ergo euenit sensui & intellectui. Idcirco nil mirum, si corrumpitut à vehementi sensibili, non autem ab intelligibili; sicut non est mirum cur ab igne distanti non corrumpitur, & proximo corrumpitur. Nec aliz rationes Aristotelis ostendunt intellectus incorporeitatem, & immortalitatem & abstractionem; Nam' cognoscere vniuersale sine materia, sensus quoque proprium est. Sed sensatio præsens requirit materiam prælentem, anticipata vero distansque & per similitudinem, qualis sunt memoria, intellectus, & ratio, requirunt anticipatam naturam, fimilem, & distantem. Ipseque Aristoreles fatetur, nil esse in intellectu, quin prius fuerit-in sensu. Eædémque res voiuersales & particulares intelliguntur & visunter in præsentia & in absentia. Video per se Petrum, recordor Petrum per similem alium vifum; imaginor ex simili: & intelligo cum simili, & discurro in cum ab alio simili sentiendo semper. Spiritu crassi nimis sunt qui id non animaduertunt. Bruta quoque immaterialiter cognoscunt vniuersale & amicitiam & odium & contemptum : Sedhoc tribuunt aftimatiuz, quam non somniauit Aristoteles, ve mordicus eius ineptias tueantur. Ita possemus mille animas facere ex mille actibus & ex vno in millibus. At extare similitudines abstractas, & ideas ego in Metaph. oltendi contra Aristotelem huius opinionis autorem, ab co nil intellecta & variata, variis ab autoribus decerpta.

Hinc sequitur non esse, ideo ponendum intellectum à materia abstractum, ve vniversalia abstracta intelligat, qua etiam sensus nouit;
multoque minus passiuum; qui sieri omnia sicuti & sensus Aristoteli
videtur: Et sicuti sensus organo est illi alligatus, fateturque intellectum passiuum corruptibilem; quamuis alij interpretentur imaginationem, quam sic victus veritate nominat. Si autem ve siat
omnia, ab organo separatus sie, sensus quoque separandus erat.
Intellectus seu Mens apud patres altiori munere donatur nosciturq;

Sed nec Aristoteles declarat vnquam qua ratione hic intellectus contrariis informetur rebus, cum sit indivisilis, & quomodo rem intelligendo aliquam, informatus ipsa, alias possit suscipere. Et eadem argumenta contra puram potentiam sensus hic militant. Attamen hinc intellectum agentem adducit, qui separet formas ab obiectis; sed quomodo hac non remanent informia, non dixit, nec dicet vnquam; & quomodo intellectus iste possibilis immortalis, impassibilisque, obliviscitur rem, quam semel intellexit.

Item quomodo decipitur? Et cur pueti intellectu actiuo donati adeo potenti, quod obiecta spoliat formisipsorum, non statim intelligüt? & cum intellectus ipse pas

siaus, migis quam materia formaque, quis aufert, & obliuionem adducir? Item fi quilibet homo, animam habet propriam, & immortalem. oportet elle infinitas animas Aristoteli mundum æternanti. At quo vadunt post mortem, cum Aristoreles neget infernum & Paradisum? vel oportet eas de corpore in corpus migrare, quod reprobat Aristoteles contra Pythagoram. At si vinus elt intellectus, sequeretur quod Petro intelligente aliquid, omnes idem intelligeremus. Sed Auerroes respondit, diuersas effe cogitatiuas; (quas Aristoteles nec cogita. uit) sed hinc sequitur, nos cogitatina & non intellectu intelligere. At. qui si ipse intelligit intellectus separatus, non intelligemus nos, sed species à nostro sensu recepte in phantaha illi deserviet ad intellectionem nosque erimus obiectum & non subiectum, aut agens intelle. Aionis, Irem quomodo hæc anima non intrat etiam in bestias, si ma. net in aeris sphæra, quam omnes respirant? Et quomodo de illis nihil dixit loquendo de motoribus abstractis in Metaph. 12. ? Item fi ab. Aractielt, non informat, nec homo erit homo per ipfam, nam à forma Peripaterici dant elle rei. Item cur anima noltra non recordatur aliis le corporibus defun corum adfuille & rexisse, si omnibus vna est ? Si enim obiecta amisit, non poterit amisiste species ab eis susceptas, com magis fiat vnum ex intellectu & intelligibili, qua ex materia & forma, iuxta ipsorum sententiam. At si amiste, ergo passus est corruptionemi Hocenim est formam amittere. Sed impassibilis & immortalis est illis, quomodo potelt amittere & obliuisci? Aut quo fato cogiturintroire in homines, vbi amittat scientiam & obiecta sui perfectiua, quibus gaudet & beatur? Concludamus ergo ex vniuerfalis cognitione non comprobari intellectum leparatum immortalem: Et Aristoteles ac sui animaduertens particularia quoque ab intellectu percipi, quando de particularibus præcipit & consulit; superadduxit tertium genus intellectus, quem vocat practicum & particularium cognitorem per vniuersalia à speculativo præcognita. Sed palam est vniuersale cognosci ex particularium inductione. Eadem autem vis particulares propositiones format, & ex eis vniuersale concludit; ita & in vniuersali particularia postea nouit, & directe & non reflexe, vt aiunt fingentes; Vnde scimus, & illi farentur hos intellectus effe substantiam vnam; quæ à particularibus ad vniuersale & è conuer so discurrit : idémque euenit sensui, etiam bestiæ, qui passus ab vno igne, omnes ignes vitat, & quia vniuerfaliter scit ignem vrere, idem iudicat de omni particulari igne. Facere autem duos intellectus; alterum qui sentiat, in quo res sunt similes, alterum vero in quo sunt differentes, figmentum vanum est. Sensus oua multa videns propter similitudinem apprehendit illa ve vnum, præsertim si non simul, ve loci differentia distinguat. Sed fæmella gallinarum magistra scit cuius galline fit hoc, quia ex vlu distinguere nout, & profecto si particularia co-

la

lu

lo

m

Ca

ue

le.

in

m

ne

85

gnoscere est signum mortalitatis, hic intellectus practicus mortalis erit, qui substantia eadem est cum speculativo, igitur & ille mortalis erit. Et Deus qui omnes singularitates individuorum nouit prorsus, vi docet D. Thomas in p. sent. suspectus erit mortalitatis secundum hac, Aristotelica argumenta; Vnde & putat Deum nostra ignorare, ne vilescat; quo nulta opinio stulta magis magisque impia inuenitur.

CAPVT XXIII.

Esse in brutis sensum, memoriam, disciplinam, discursum & intellectum vniuersalis, sed non divinorum sicut in homine: qui prastat eis etiam in omnibus actibus & quare.

Mnibus animalibus fensum inesse nemo dubitat. Multis memoriam nemo negat. Ipla enim discunt, equi saltationes, simiæ ludos, Apes reuerti domum, &c. Quoniam vero his anima alia non inest, nisi sensitiua, oportet memoriam animæ lentienri tribuere, reminiscentia no minus pollent. Nam cum quid palli tuerint afini, locum illum vitant, & confimiles illis abhorrent : Ergo ex simili simile in eis excitatur; ergo discursu non catent. Idem enim est nosse in anticipato simulachro rei præteritæ præientem, & ex præsenti consimilem. Palam comedens hordeum semel equus ex eo omnia hordea cognoscit: & ex odore canes argumetantur quæ sit res adorifera, & ex motu sylvæ latentem syllogizant beltiam, & læpe arguto lyllogilmo leporeminiectantes, viam prolixiorem declinant, & breuiorem captant, & in transitu expectant. Accipitres idem obsernant. Cancer conchilia venando sape pedibuslæditur, dum conchæillorum clauduntur; quod ne faciant iple calculum iniicit, ac tuto deuorat. Polypus astute lapidibus affigitur sui coloris, vt lapis videatur pisciculis quibus vescitur. Sepia euomit atramentum, quo fibi parat latibulum, quando ab inimico pifce, vel pifcatore inuaditur; & visus est canis ab altero cane impetitus, alios conuenisse canes, & ad locum vbi carnes multas ipse celauerat, conduxisle, & cibo conciliafie, moxque eis tanquam conductis vium militibus, inimicum canem inuafisse, & occidisse. Equus quidam ita venerabatur matrem, teste Aristotele, vt nunquam ipsam subagitare voluerit, donecab Armentario deceptus, qui panno matrem texerat, coiuir tan-

dem; at fallacia detecta, calcibus postea armentarium occidit. Alius vero leipsum. Et Montedorus Marij à Tufo hac venerantia erga matrem perpetuo vius est. Mus quidam fluuium tranans cauda fibi velum facit. Vulpes multæ copulantur muffib. caudifque huius rei gratia. Astutia aranez ad captandas muscas stupenda est, qua ratione fabricatur rete, circumponit fila attractoria, abfconditur in centro abdito, quo fila immerguntur, & musca incidens in rete agitat, & agitatio per filum vique ad araneam fertur, quæ egreditur ad captionem mufcæmultis cum syllogismis. Animalia imbecilla viuunt in Repub. contra ferocia. Habent apes regem, obedientiam, excubias, fabros, servos, magistros operum, sacerdotes, qui sunt fuci, & tanta arte cellas fabricantur, quod nostras superant. Prouidentiam formicarum admiratur Salomon, & ad scholas ipsaru nos mittit. Aringhis Respub. est, Rex coronatus, turmatim ambulant, in medio debiles locant, sedes mutant aftiuas, & hyemales ficut gentes Æthiopes & Arabes & Tartari, & nostri quondam Veientes. Grues ducem habent magistiu militum, ordinem mouendi, excubias, & lapidem manu tenet, ne dormitet & excubitor. Leones parcut subiectis, debellat superbos, recordantur beneficiorum, ita quod leo quidam Roma noluit denorare hominem, qui paucis ante annis in quodam antro fpinam pedi affixam leonis einsde casu extraxerat. Elephanti his pollent magnanimiratibus, insuper & sapientia, arte præliantus, addiscunt linguam, pacifcuntur cum hominibus, culpam norunt, lauantur polt coitum, lunam adorant, sicut Græci antiquieres ob beneficia ab ipla in nocte præstita eis. jaculis inuasi in theatro Pompeiano genu flexi supplicabant pro vita. Transeunte Nilum Antiocho cum exercitu, quoniam dux Elephantorum noluit primus trantire, priuatus est ducatu; qui dedecoris impatiens seipsum occidit. Multa afiimalia honorem ambiunt, contemptum norunt. Quid simiz argumententur palam est. Honor & despicientia sensibus exterioribus non percipiuntur sed intelliguntur. Intelligunt ergo. Et Iobait Deus, Quis dedit Gallo intelligentiam? Et in serpentibus prudentiam Iesus ponit. & omnia animalia disciplinabilia, prudentia donat Aristotel. Dicunt tamen illa discere assuefactione. At nos etiam assuefactione artes discimus: sed quis affuescit nisi præuia ratione polleat, vt possit assuescere? At quo assuefierat leo ille gratus, & formica nata in æstate congregans pro hyeme? quando per aeris immutationem cognolcunt pluuias, & ventos, Nonne lyllogilmo à causis ad esfectus viuntur? Dicuntinstinctu naturali, at instinctus est impulsus prævidentis sapientiæ; ergo quoniam ab aere patiuntur, sentiuntque, sciunt quid faciendum instat in aëte. Formica ab altera discit formica ficut nos, & ita confulunt in futurum : necesse est eas vti voce, & se inuicem iumenta, & aues vocitare. Ergo discursus habent, at nos ipsarum linguam non perch

percipimus, quoniam nec Polonorum, aut Indorum percipimus; omnes enim suo pronunciant quisque modo. Canes tamen nobiseum viuentes & simiæ bene addiscunt linguam nostram; nam in alias delati regiones linguam accolarum no intelligunt. Vidi Neapoli canem Polonum nil percipere linguam Neapolitanam, nisi loquentis Polonice. Verum pronunciare quod volunt, nequeunt, quoniam non hahent organa similia nostris, sicuti nos non postumus vti tuba, vt cythara; nec cornu edere campanæ sonum. Psittaci tamen palatum concauum habentes sicuti homo bene discont verba multa humana. In mari quoque inueniuntur pisces homines prorsus; & in Olanda & Lusitania visi sunt omnes humanas functiones obire; at linguam non discunt vt loquantur; nam extra aquam parum viuere poterant. Sunt Satyri & Syluani homines syluestres, ve testatur Diuus Hieronymus in veritate, & profecto cum Tartaros & Æthiopes consideramus, & loqui audimus ignotos fermones, videntur rudiores nostris equis, differentes moribus, & actibus nostris humanis prorsus. Ita videntur alia nobis animalia absque discursu &iudicio, sed omnia pollent ratione, alia magis, alia minus; ficut inter nos euenit, quod multi homines videntur bestiz. Idcirco Aristoteles dixit non omnibus inesse intellectum. Quapropter videndum est, num homo sit prorsus similis bestiis, & moriatur, & nascatur sicut illa; vel in se habeat dittiniorem animam, & vnde hoc scimus.

Non quidem affero sapientiorem, qui meliora organa lensus habet, multæ autem bestiæ præstantiora habent organa, & multi ignorantes vilum auditumq; meliorem, quam Philosophi habent. At non ita organa interiora neque spiritum sentientem, iudicantem de sensibilibus; cum omnis sensus cognoscat extrinsecum per se, reliquum per discurfum; & quia bruta sentiunt extrinsecum & ad reliquu discurrunt : Sicut ex motu in nocte hominem sentiunt, die vero ex figura, reliquumque iudicant; discursiua dicenda sunt, id est, rationalia. At quia parum discurrent vitra quod vident, & sentiunt præsens, homo vero discurrit ad multa fimilia Entia & actiones, & figuras, & virtutes, & vitia, & negotia, eodem in tempore, icu ob meliora organa interiora, tum ob spiritum puriorem, lucidiorem & nobiliorem, & ob perfectionem, quam spiritus habet à mête immortali ipsi indita, vt nuc docebimus, euenit, vt homo dicatur rationalis, non autem bruta, non quia no ratiocinentur, sed parum; sicuti nec plantæ vocantur animalia, quoniam sentiunt parum; ita & nos loquemur: Sed hominem rationalem mentalem intelligimus,bruta vero ratione sensitiua donamus, quam D. Thom.vocat æstimatiuam: quæ per essentiam est sensus, participatione Ratio.

to unitionals noticed debugging of

escenimis, quoniam necelalamente, sachia

CAPVT XXIV.

De anima humana sententia varia.

Onfiderans Pythagoras omnes operationes hominiconuenientes belluis quoque convenire, sensum, memoriam, discursum & intelligentiam ex præiactis exemplis in eis argumentando, incidit in opinionem, quod humanæ animæ ex corporibus nostris solutæ in brutorum nascentium migrarent corpora, & ex eis in nostra pro meritis vitæ, vt iustitia eum monebat. Nã informatione modo organorum differunt à nobis Bruta, & in his paru. Sicut Anatomiste & Pictores peritiores bene intelligunt. Quonia veroAnimam veluti sepultam in corpore esse vidit, & sicut in careere afflictam, coniecturauit aliquam ob pænam à prima sapientia iustissime omnia gubernante corpori esse alligatam. Plato putat eas in cœlo peccasse in aula Dei: Origenes hanc sectatur opinionem, præsertim quia Salomon confirmare iplam videtur dicendo: Puer eram bonus, & cum essem magis bonus sortitus sum anima bonam, & veni ad corpus in coinquinatum. Virgilius canit à Deo mille post annos in corpora eas prius tamen purgatas alibi, malor umque oblitas, quæ hic passæ sunt, quoda Dei ioco iterum mitti : Plato ludum Deorum hominem este, animaq, immortalemesse, non ob Aristotelis ineptas rationes, sed ob alias doctiores, & assentitur Pythagora & Timao conterraneis nostris, in trafmigratione animatu polt decem mille annos. Eandem opinionem Elseni sectati sunt, & Pharisai multi, proptereaque putarunt lesum elle vel Ioannem, vel Heliam, vel Hieremiam; & hodierno tempore Bracmani pleriq; & Cataini confentiunt transmigrationi. Sed audio plurimos Indos opinari, nos elle similes bestiis, & organis tantu aprioribus ad rectius operandu nos antecellere. Ergo Epicurus regnat, magis autem inter eos, qui ipsum abominari se simulant. Hoc credit Machiavellista & Politiciaquitonares. De antiquioribus inuenio Herodotum admirantem, quod quidam animorum immortalitatem crederent, adeo tunc oppositu verius vulgo habebatur. Eandem sententiam plusimi Peripatetici Aristoteli adscribunt, qui nimirum æternet solum intellectum agentem vnicu in tota specie hominu. Quoru opinio prostrauit fidem, amicitia, & probitate, impiosq; facit homines, seipsos, id est corpus mortale tantu amates: Ac Sadduczos prorsus sictitios. Vtinam apertos. Quonia vero no vtilitas, nec honor generis humani perfuadere nobis nostra debet immortalitatem, vt ipsi dicunt, sed veritas:

Ad examen descendam, quatenus huic libro conuenit. Alibi enim contra sententias Nationum & sectas disserui suculenter.

CAPVT XXV.

De immortalitate ac divinitate hominis, eiusque summo bono.

Ffectum nullum supra propria causam elevari posse, principium sit nobis ad demonstrandam immortalitatem ho-minis, divinam que naturam. Id inductione patet. Genitus namque ignis plus facere non potest, quam calefacere, atrenuare, mouere, albefacere & mollire per se, addensare diffimilaria; & quidem quod eius genitor ignis faciebat, aut poterat facere; Imoque nec vnquam co pertinget, vt fiat qualis, quantufq; fol, vnde derivatur; nec genita aqua operationes edit, aut meliores, quam aqua, nectellus tellurem in agendo, & potendo excedit. Nec filius fuperat patrem, nifi alia virtus illi superaddatur, que in patre non erat, a stellis velà Deo. Particulares enim causa, vniuocaque, potius organa & modificationes primarum causarum sunt, quam causa; quod olfecit S. Thomas. At nos videmus hominem non quiescere lub natura elementorum solis, & terræ, sed longe magis, ampliusque super ipsa intelligere & desiderare & amare; operarique effectus altissimos supra elementa & filios elementorum, ergo ab his originem & dependentiam non habet; sed à causa longe eminentiori, que Deus nuncupatur. Ecce quando homo meditatur, extendit cogitationes suas supra solem, & deinde superius, & deinde extra cœlum vagatur, & tandene infinitos extra mundos intelligit, ficut & Epicuret ipfi intelligunt, ponúnto; in veritate. Ergo infinitæ cuinspiam causæ homo soboles est. non autem solis & terre tantu, quos in infinitu excedir, superegreditur & supereminet. Aristoteles respondet vanam imaginationem essetanta superexcogitare in altum. Ego autem cum Trismegisto inquam bestialitaté este, anima vilificare, & curuare deorsum ad ima & paucaq. Et quide respondeat mihi oportet ille, vnde hæc infinitas, immensitasque? si respondet ex simili mundo, multos consimiles excogitari, sicut ex vno homine infinitos persimiles intuemur discurrendo in infinitu. Ego antem, hunc progression de simili in simile absque fine, esse actu virtutis participantis infinitatem; & quamuis bestie de simili in aliud simile discurrant, hoc euenit quoniam omnes coglitationes modique

cognoscendi ex prima sapientia deriuantur, tam nobis aliis; entibus;

milior. Nec enim quia ens vniuocum est aeri, terræ &c foli, quin etiam Deo, vt docet Scotus Theologus, fol non excedit terra nobilitate fine fine. Nec quia homines sapientes sunt, & Deus sapiens est, non sit Deus absque comparatione & fine sapientior homine. At quomodo potuisset sol largiri infinitum discursum homini supra ipsum solem, si tota humana anima spiritus sit à sole ingeneratus? Animalia tam altissimo non pollere discursu palam est, quoniam ex eiusmodi discursu orta est scientia de Deo infinito, cui & sacrificia & Templa & sacra doctrina dicantur, quæ apud Bruta non etiam extant. Et quamuis alia adorent lunam, alia solem, aliaque alias res; vt Elephanti & Galli admonent, non tamen vique ad Deum infinitum religionem fuamerexerunt, tamet si non inopinabile sit apibus, animalibus que gregalibus inesse cognitionem Divinitatis confulam; Omnia enim Entia amant bonum & confuse omnia primum bonum, summumque persentiunt: Alt hæc scientia de infinito in hominibus tantum ex operationibus manifelta est, & miraculis, vt patebit.

Præterea nullum Ens operatur frustra suas potissimas operationes, sed omnia ad certu nature finem eas dirigunt. At homo habet tanqua nobilissimas potissimalque operationes religionem & scientiam, qua præstarent potius molestiam vitæ corporali, quam vtilitatem, nisi alia illi vita conuemiret, & anima cum Divinitate non communicaret; cuins rei fidem faciunt homines innumerabiles & sapientissimi, & ignorantissimi, omnisque conditionis, qui sparso sanguine, miraculis, prophetia, feruore spiritus, & certitudine assertionis absque hæsitatione, non captantes honore, led spernentes illum, & omnia bona præsentis vitæ, & vitam, notum fecerunt mundo & comprobauerunt, fese colloquio Angeloru & Dei potitos esse, & vidisse oculis & mente, beatitudinem inæstimabile post hanc vita ab eis floccipensam, nos manere.

Profecto cunctis hominibus religio est naturalis, na in aduersitatem aut fortunam felicem incurrentes extemplo in cœlum erigunt vultu aut petendo auxilium; aut gratias agendo, quam ob rem facrificia & oratoria inventa sunt : sed apud alias nationes aliter, prout fert varia commoditas regionis, aut varia opinio de rebus diuinis : sapeque error adestin modo, aut in re, quippe cum omnes putent se Deum colere verum. Hoc autem figuum est hominem cum superis communicare. Si quis autem neget historias sanctoru, ipse negabitur; quoniam & Romam esse quam non vidit, & Cæsarem suisse, & mirabilia, qua in nouo orbealij vident, negabit in proteruia fua.

Præterea nullius Entis natura cogitat , tractatque ea, quæ fibi naturaliter non conueniunt, fed omnes servati student in illa, qua habent vita: at homo non contentatur vita prælenti, sed alia cogitat, summoque studio requirit, omnémq, suffert laborem vt ad ipsam vel cognoscendam perueniat : Longe vanissimam homini curiositatem natura Mercourrer le morgam habbot finalité discourre

dediffet, fi hæc quam tantopere inquirit, vita fibi polt mortem non conveniret. Natura autem in vanum non operatur; nec tam extrema desideria cateris largituranimalibus. Ergo deteriora Entia melioris essent conditionis, quam meliora.

Præterea appetitus hominis infinitus est; non enim sufficit illi prædium vnum, nec ciuitas vna, nec regnum vnum, nec mundus vnus: Cum Alexander Magnus doluerit, quod non posset ex hoc mundo transferri ad subiugandos Democriti mundos. Hæcautem cupiditas nemini non inest. Hac ergo indicat obiectum naturalis appetitus esse ipsum infinitum. Quamuis ignis absque fine comburat, omneque Ensablque fine viuere vellet, vnde viden posset ab igne hæc cupiditas in nobis suboriri: Non tamen hoc nifi infiniti Dei vestigium in illis indicat; in homine vero imaginem & virtutem dininissimam. Non enimhomoillis operam impenderet desideriis, que satiare non posset, cum bruta pasculo vno contententur, iumentoque vno ad generandum : nec plusquam sufficit, requirunt, licet ipsorum calor robustior fit, quam humanus, sicut in leone & struthione : qui diuinitatem & aternitatem majori studio quam homo, si calorignis esfet causa infinitatis, & quælibet entitas, quæritatent, necelle elt.

Porro sapientes plutimi considerantes hominem tota terra & rebus eius satiari non posse, modum inuestigarunt erigendi se ad primam causam per religionem, omniaque mundi bona, tanquam exigua & inania desideriis ipsorum spreuerunt. At quomodo potuisset in mentem hominis cadere quod sit immortalis, nisipse in reabdita cognitione hoc no cognosceret, autà Deono didicisset. Hac quaq; del picientia corporis, & fiducia in natura animi, vitaque melioti idem confirmat, & licet amissus honor, aliaque bona fine quibus viuere non confidunt, impellat animalia, hominesque multos ad necem voluntariam; non propterea ratio nostra fallitur: Si enim diffidentes in nobilife posse vita vivere, vt Cleonimus, vel commoda, vt M, Antonius; vel deliciofa ve Sardanapalus , fibienecem conscinerunt, quaritando tamen aliam vel in fama vitam, vel in ipfo effe, non enim annihilantur, fed mutant effe. At Philosophi, religiosique prastantiores spreuerunt præsentem vitam , & diuitias & commoda & honorem, non proprerea quod ipfisfrui prohiberentur, fed tanquam res viles indignafque iplorum animi fcientia, & defidetio generolo; allecti la

re comuentre docueruntum oupmen illustrator men il indon mas on Praterea homo nafcitur midus, inermis, iners, plorando, nec lastare fciens, ner manducare nec ambulare, nec fe regere aut fibi opem ferre, catera vero animalia veffita fquamis, aut plumis, aut pilis, armata dentibus, cornibus, spinis, vngulis, rostro, subitoque sciunt ambulare, manducare, sibique prodesse. Nihilominus breue post tempus homo

ne pulchtitudine rerum divinarum, quas Philosophia & cenelanoip-

superat animalia, vestitur ipsorum pellibus, carnibus vestitur ipsorumipla do mat & superzquitat, corum armatur armis, & viribus viitur, tanquam propriis, & laboribus in arando & portando, vestitur etiam auro & argento ac ferro. Natat in mari cum piscibus, volat in aëre Dædalus; pedibus terram perambulat suis, & animalium; & mundum peragratinaquis, superbiffimos vincendo fluctus, ferosque ventos, tanquam maris Dominus; metalla omnia ad vium proprium domat extendit, figurat, tractat; nec minus lapides. Arboribus viirur ad ædificium nauium, ledium, arcarum, tectorum, & ad ignem; earum fructibus veleitur, foliis vtitur & floribus in deliciis & medicina. Motes syluasque & lapides commodis suis aptat, animalium greges & plantatum regit fibi. At quælo, quodnam ex animalibus robultioribus sagacibus potest ea facere, que facit homo inermis, nudus, debilis, timidus? aut minimam istorum partem? Sed forte ais, apes Remp. habent vt homines, Elephanti religionem, aranez retia tenuissime elaborata, que non facit homo, alia midos, alia bellum bene tractant; egotamen, inquam, quæcunque alia faciant animalia, fieri ab homine, multoque plura & præstantiora, non præstantia graduali tantum secundum magis & minus eiusdem ordinis cerum, led superioris ordinis. Homofere leges, scribit scientias, instituit Respub. cinitates ædificat, templa, religionemque Deo; medicinam longe dininiorem quam canis, Hipopotamus & Ibis: quodlibet quidem genus brutorum vno tantum in opificio excellit, homo tamen in omnibus superexcellit, retiafabricatur ve aranea ad captandas aues & lepores : cellas ve apes, militiam ve grues & pifces: exque omnibus exemplar fumit & meliorem reddit omnem iplorum industriam & artem. Ecce superat iple flaccus Elephantorum vires ingentes, cogitque superuectare turrim ligneam hominibus plenam, domat iubetque illis, ita & ferociflimo leoni:occidit manducatque immensa cete.

Orid viera dicam? Nullum animal licet manus habeat, & simia, & vessis, seit igne vei nec tractare; nec à sole accipere, ex lapidibus excudere, accendere, & cumipso mitigare metalla, montes demoliri, epullas coquere; sulguta & tonitrua & sulmina, sicut facit DEVS in accepta homo per artilleciam facit; & quod admirabile est valde, facit de nocte diem in candelis & oleis accensionem nutrientibus tam mirabili arte, & quidem veitur igne, tanquam vilissima re sibi comparata. At si homini alia non inesset anima, nisi abigne, possetne sperpere tam nobilissi mam potentissi mamque naturam parentem, quam non audent brura contingere, nec aspicere, multaque adorant nationes. Ars tractandi ignem homini vni, vi propriissima conuent; præterea scriptura sensum & linguam dare, & horologiis temporum doctrinam; & magnetis vius spectantis polum, inventiones sunt divina protifis anima.

91

Præterea Altronomia parefacit magis hominem cœlestem esse: surfum aspicit, stellarum magnitudinem metiturnumerat. motus, & que minime videt fingit, per epicyclos & excentricos , suosque numeros tanta ratione absoluit, non modo sicut cognitor, sed sicut faber coli. & quamuis variæ & plurimæ fint hominum de his nutantesque opiniones, nihilominus ex his oftenditur ipfius dininitas, quæ tot incedit viis ad creatoris sui cognitionem. Irem quod mirificum est, invenit quando fiant luminarium Eccliples, quas prædicit multis ante tempor ribus, & coniunctiones & aspectus stellarum omnium naturas, nomina: Cometas, significationes, influxus, quid portendant in tetra, in aqua, in acre. Tempora nouit solsticiorum, aquinoctiorum, & ipsorum mutationem, licet pigerrimam & insensibilem, vt & apogeorum & excentricitatum, quæ ad amussim quadrante Et quando Deus aliquid in colo variat, homo animaduertit & notat anomalias, & irregularitates earum : semperque nouas condit tabulas & indices rerum distantissimarum. & argumento præsentiscit mortes & vitas non modo hominum & animalium, Rerumpublic. Regnorum, imo & Mundi ipsius perignem perituri. Animalia vna cum homine intra mundiv 6trem manent, sicuti vermes in ventre hominis, qui hominis visami& animam, & naturam ignorant: at homines verò duntaxat foli animade uertunt quid sit hocanimal magnum, id est, mundus einsque princis pia & curfum & vitam & mortem quæritant, noruntque. Ergo folus homo extat inter animalia in ventre mundi, tanquam admirator & vicarius prima causa rerum omnium opificis. Praterea homo communicat cum Angelis & Demonibus & Deo, Hocautem negare inprudentia est, non secus ac si quis negaret Romam este, quia ipse non vidit, aut nunguam fuissein mundo Casarem aut Alexandrum, quia suo tempore non sunt. Jamque tot miraculis & sanguine proprio fidem faciunt omnes gentes, nedum opera mira natura vim excedentia. Argumentum Aristot. (in lib. de mundo) styltum est quait, Deu. per se posse omnia agere, ideoque non indigere ministris Angelis & Damonibus, fient Rex Persarum quando multitudo ministrotum eius imbecillitatem ostendit: ergo Angelos non este: fi chimergumentum valeret, neque sol & stella & mare oportuillet existere, quoniam Deus potest de se illuminare & liquidum esse ipsorum loco. Aduerfatur et a fibi Arift.na Angelos motores spheratum frustra pos nit, si Deus potest omnes muiere spheras. Periculum alij fecerunt; mihi vero no obtigit nisi dæmonu, qui consti sunt peramicum dece ptum ab eis, suadere mihi transmigrationem animarum & in homine liberum arbitrium non inesse, aliaque multa; & pradixerunt euentus plurimorum partim verorum, partim fahorum. Nec eosin corporibus humanis clausos vidit amicus : sed apparitione euidenti, quod nunquamintellexissem, præsertim esse illos ita nequam; & rogani CAPVI XXVI

92 Deum; verniti Angelos quoque oftenderet bonos & adhue non imi petraui : At Diabolus dixit illi, omnes elle bonos, alios magis, alios minus; eiusque dolos percepi & sanctior inde euah. Nec experimen. tum narro imperiti, timidi, vel mendacis hominis. Vtrumque enim vitaut semper sedulo sicut pestem diram, postea multas aliorum experientias habeo: qui increduli pridem ex ipsorum visione & allocu. tione mutati sed in melius. Vnde concludere licet, quod veluti damones cum hominibus conversantur, Angeli quoque conversentur. Hoe autem indicium est magnum, quod de corpore egredientes animæ ad societatem bonorum aut malorum Angelorum assumantur. quibus similiores facti sunt in operibus vite huius: alioquin quid prodesset illis cutam nostri ita gerere, & nobiscum commercia inire? Innumera funt nationes idem teltantes ; tameth negent nonnulla animorum immortalitatem. Præterea argumentum I E s V C H R I-STI contra Sadduccos pro immortalitate animorum nemini non persuadeat. Si enim Deus comparuit hominibus multis, seque Patrem hominum declarauit, sicut Abraham, Isaac, & Iacob, indicium elt sos ad Deum pertinere post mortem. Neque enim nostri tantam gereret curam sempiterna morte destruendorum; Ideo Dauid Pfal. 8. exclamat; Domine quid est homo , quod memor es eim? & alibi: Plal. 143. quidest homo, quia innotuifti ei? Homo vanitati est similis & umbra (ait) juxta præfentem vitam. Nihilominus constituisti eum super omnia opera manuum tuarum, &c. Ita Christus concludit contra Sadduczos. Deus eft Deus viuorum & non mortuorum, ergo (quali dicat) declarando se Mosi, quod sit Deus Abraham, Isaac & Iacob, necesse est Isac, Abraham & Iacob vinere post mortem in Dec. Tanta enim affinitas eius cum hominibus nimia effet. & stulta, si paululum victuri, & perpetuo morituri essent. Qui autem has, aliasque neget visiones & testimonia Sanctorum & sapientissimorum hominum,in ancipiti dolore semper versatur ; ita etiam posset omnes negare historias quas non vidit rerum. Hoc in libro præsuppono Deum effe de intelligentias abstractas, & scientiam extare & sensum, saltem in animalibus; quo possim demonstrare ipsum in cateris Entibus. Num bene noui Scepticos, qui scientiam esse negant, & Epicureos, qui negant Deum elle, parum his rationibus affentiri; fed in Metaphi &in Antimachiauellismo has prasuppositiones demonstraui contra omnes contradictores. Aristotelem autem dicentem Deum non habere cum hominibus amicitiam, quoniam non est proportio finitiad infinitum, maiestatem, non bonitatem Dei considerasse.

platimoture acting vererual correst tal ordin. Il ecreos incorpored bus hamanisc arios vidic an icus: led apparitiona cuident!, quod s nuaquam interlexifiem, per errim elle illos ita naquam; & regain

appropriate and a propriate a final contraction of the first and the fir

in materia; & mutua se pugna persequi veri dominari in ca conne date quoniam vero mortales sunt, ne pentus extinguerentur, dedicibles Deus striutem distustivam, multiplicativam generativam que spesione spesionem. Ita quod minkeikuXaXarer v. q. q. e. amehinemur ca-

forum: Ita quod minatidaturi & quomo on ilie à lose in terram, hog

PRÆPARATIO AD IMMORTA-

Omnia Entia esse operari tanquam instrumenta prima

sapientia, summunque bonura esse in aternitatem

non peruit out este este per son empainment in fundament out of the carrier of th

T autem subrepentes non lateat errores nous sacto principio, inquami, fins quodlibet proprium appetere bonum; magis autem magis bonum; maxime tandem prorsus maximum. Deinde innenio maximum Entium bonum este conservationemin vita & esse si possent, atterpum. Itaque calorem, oppugnare frigus frigusque calorem, & studere omnia suam multiplicare Entitatem, & inimicum extinguere, vi in tuto vitam reponat; ideoque ad locum suum ferri singula, voi tutius meliusque viuant, ignem sursum, & aèrem supersolum, aquas, ad mare, homines in ciquitates: & cibum omnia quaritate; vi enim seruet vitam supus, occidit pecudes, omniaque animalia innocentia. Pecus occidit herbas, & plantas, aliaque animalia; Homo vero omnia iu sui commoditatem. V tque se seruent planta, fronde vestiuntus, filios pariunt, vt

viuant in illis, dum in se moriuntur, ita & seræ armantur cornibus, sicut plantæ spinis. Atque in omnibus sugam odiumque mortis amoremque vitæ comperimus. Conservatio igitur summum bonum ast
rerum omnium; Eius enim gratia operationes, instrumenta, & partes, & actiones, rerum esse probantur, vt in Metaphysic, patesecimus.

Spatium, Entia locans innenio primum immortalo, quia nulli est contrarium; omnia recipit, basisque est omnis corporez Entitatis creatz, que non nissime o subsistere potest, aut vius aut mortua.

Deinceps materiam immortalem innenio, quoniam non habet contrarium, omnes suscipit formas; sique dividitur aut conjungitur, aut sarescit, aut densatur aut calescit, aut frigescit, eadem semper est in substantia, non autem in apparentia. Nam talis est, quales in ipsa formas; attamen dici mortalia potest magis, quant spatium. Postea vero inuenio calorem & frigus, principia activa estrum vivere non poste nis

Aa

in materia; & mutua se pugna persequi, vtri dominari in ea conueniat; quoniam vero mortales sunt, ne penitus extinguerentur, dedit
illis Deus virtutem dissusuam, multiplicatiuam, generatiuam que ipforum. Ita quod miraculum apparett quantopere amplificentur calor & frigus, vbi dominari datur; & quomodo ille à sole in terram, hoc
autemà terra ad cœlum expandantur, & amplificentur; & quidquid
agunt conservandi se cupiditate atque eternandi agunt. Hanc vim
amplificatiuam socus, materiaque non habent, quoniam mortales non

funt, extant que sicut bases rerum.

Innenio deinde lapides, ac metalla ad sua cognata descendere corpora; & vbi nascuntur, amplificari augerique connertendo in se fluorem terrestrem sierique montes alla simps; qui profecto sieri subito non potuissent, sed temporia diuturnitate, sicut ossa cirescendo; hac tamen vi generandi alios lapides, aliaque metalla carent, quoniam dura constant materia diu resistente sugori, calori, & iniuriis, nec ideo indigent amplificatione, & vita in alio simili, nec ingenium ad hoc in eis competitoro. Planta autom qua patibiliores sunt aprioresque ad mottem, propagant se se germinant, prolificant que, ve in similibus viusnes son contrata managam montes sunt aprioresque ad viusnes son contrata autom qua patibiliores sunt apriores que ad viusnes son contrata autom qua patibiliores sunt apriores que ad viusnes son contrata autom qua patibiliores sunt apriores que ad viusnes sunt apriores que a son contrata autom qua patibilitare sunt apriores que a viusnes sunt a su

Dehine eleusitur ab invato calore, & sole adisuance stores salcus que edunt, sensila vita, qui cadentes hum piurescunu, nouasque productint plantas; veque semina seruentur cingunt osse & pulpa; soliis desendunta calore & frigore, & spinis ab animalibus; quantum possilit. Animalia verò, tenuiori ingenerata substantia donata, agitantur, separanturque à corpore, in quo nascuntur; quia non sufficientlis terrestris cibus; vir plantis; aè sese induunt varios corrices, testas, squammus, pelles, aridantur cornibus, vinguibus, dentibus; & quid quid habent & operantur, ad vita conservationem spectare conspicitur. Nec supersum in eis indentur, nec desiciens quidquam; sicuti qui rite inspectant, cum stupore satentur. Mirabiles Elephantorum proboscides Galenum (17. delviu part.) exclamate cogunt in laudem Des quem semper negarat.

Anatomia tellatur non posse desideraris, nec auferriossiculum, aut sibram, quin sabrica non depranetur tota quidem ad consecuationem obdinata. Quoniam vero hace ita se habent subium est miriscum, qui nam sit architectus plorum de v biuam als tanta hospitetur. Sit que ne in homine portional allasso spectans conservationem quam pra sentis vita; prosesso auc suendom est Deum immediate hacomia sabricari, auc numen aliquod nobilissimum si habitareque in ipsis diuinam animam stogereque si neque enim regere quis nouit opin cium quod ignorat.

Quapropter existimat Virgilits mentem entare infusam per attus

Non enim stupide virtutis opera apparent este, neque avima belluinæ, nec humanæ, sed longe sapientioris, intellectuque divino aktisti moque regi apparent.

Admiror equidem hominem tanto praditum ingenio, animamque eius regentem corpus, nec tamen ipfam scire, qua ratione regati Fiunt intra nos cot concochiones, separationes, laggregariones, autorification nes, assimilationes, nec tamen intelligere possumus, quomodo siuso, a quidem nos ipsi, quianima dumus, hos actus operariur; lucctari men nostra opera, necooperationes postras scimus: Nec possumus corpus alind sabrefacere instar nostrio Et quamus anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius: ille sabre o postra en anacomias plurimas conspectemus, minus tanidos scimius ille sabre o postra en anacomia en

Præterez dubicamus quid in anima. Et quidem mos iph dobitantes fumus anima. Corpus enith difeuirere neleiceum fix malford fediten tire tantum prælentes robustofque affectus. Atque fi nos tenoramus nos iplos & corporis fabricam & regimen : meque lenim feitous que ratione mouemus illud, num spiritus nemas intercurrat, aut facultas; unde oriatur motus jaum toe quelliones hande reinter Philosophes controugreanture Bred dicedum villeum alianting le caufami, que nos regit ducitque in fabricando corporer desque boutous sonnas & plantarum ab alia caula infirui regique sommemque saluiam mas nere intra corpus quali cocami, avelin tenebus, iraquid her videt leiplam, ueque opera lua, veluti frego in tepebris scriberem hoc fes lium, & alter in hice manens meam regeret manuffige beung non 141 derem meiplum, neque id quod feriba. Ac prosperfenellians prospicereminterrogando alios viatores, quid sum ego de que modo letiplisita per oculos & aures explorathomorextrorfum quid firanima, & quomodo corpus regat, & quidem iplemet estanima, qui de leiplo quæritat, interrogatque. Profecto tanto corpus artificio mouer anima, quod mille fyllogifinis non intelligiturinec imitari pollumis; ipla vero subito absque negotio & syllogismo has actiones & opera mirifica edit. lamquo in foperioribus fermopibus declaranimus es logori fabricace animal & planeamp fine animamaliami fiego faceri cogimur, naturam omnemente rationalificarinac fapientificam in faciendo ac dirigendo opera propfizad finensa Animarhque humanam, licet fapientiffima brimatorii fit, diferation de plantarum nontumen tanta pollere seientia que ma architectus opiserque parve plabeque si autem calor estippises aquitillaque inostra coalidus esti spiritus cur se quomodo ignarat ipsegue operaturase quomodo in nobie se sa aliis rebus? O Primasapiantia illustramuna mibi mentem, veque intelligam te, ingredere in me caut institut magis e Proculdubio sapiontia prima mens altillima remm omnium chainenter eff intra tes omnes, omnerque resintra iplam nec ipla commilla pretents que est : Sed

DE SENSMIRERVM

ablque motionione sur volocifficad à find p squip ad finem , combinque operate from priporps à gene , operate agentia i phus sunt in the land mentes errores seroinflumentorumine nomillius; Attrobileant in laudem illius. Igieur iple Deus, qui est Prima Potentia, Prima Sastia. Primus Amor, largitus est rebus omnibus potentiam viuen-(Tapientiam & amorem), quantum sufficir conservation ipsaministrate remporenecessaria quantum determinavir erus mensi pos sarum regimine in toto Enge Uned pratetiri poteffa Caloriergo potella senticuamas este; ma & resiomnis soupit que æternati sicut eus de Deores nulla maricuo, sed solummodo mutatur, sed altera alteri videtur mortua; & vert mortua est illi : ficut ignis videtur mas lus frigori, & vere est illi malus, sed Deo omnia bona sunto Ergo quando calot ocche fus intra chafficultines exhalare non poteff, deficiento illi-potentia deficitetiam sapientia: (Nam ha primalitates, pol centia lapientia desimpt mutito de fimul ferconsequentur, ve in Mecaphy declarant. Engocoblinifeiturelle corbini, fique voum com mas teria, illamque organizat vinendi gratia: totque mirifica fabricatur indedinantated visame compositant conferentia, rectus à prima sapientia son dupuitent de ish pot est operant se un potost de quantum pot est sui se l'Ascollate du fait um conferentiam ad opisse un conferent dum; que de fabilité in harmoniam potus. Primaque causa opiser, cuilibét prima de la conference de la confe melhod hilling quapdopter non indiget plante natura, neorei cuin piert mits cooldines fed virgus; quam illa sapientia prima largi. indy fufficie illiadperficiendum iplum, & hiceft infini du dinielle de qualaquati lane, quasip primo hocareprobanimus quinonois egnoranter, flout illipmant, led cum sensu & consensu. Quantan o pitex matura omnis camat elle q ideires Deum amat primum ellaure quo comme pendet effe , & banum videtur opifrei ita operati de conflituere de Denseloprimum bonpm per quod omne alind bonom apparen honom algaque invipir elaborare, co intenebris men de sin regendarie indépiantalistique opificion egipur de potentil, Sapientia, Amoit, Entelenmoniprimon quo om hiaderinantur. Omnique actus renomnis i prima acturouigin elinduoin m Quaproprer fament Divus Hieronkmus (in lipsi) Deput foribit compositionem niene uterojde inulien blaccabera (viddaci) idinit ile nelgire hoininestabricate peu quamo do fichio se une up paracraha, abquendo ed fibios. Nati roudide cambi mortali deprincipali comienti maioni certitudine elfolius que obpaniculare surge quando calor ampli-ficatni, dapie cultur, ar borar natures fluiti actus qui uca tiel andorum Entire tenguine affix auf infidment quinquot ingelt modific estio, se contractio virtueis primarimmenfarac ampliffimas Quando autom errant, pormiffio elliplius caufe prime, non auteun actio

MVALIBERNIE 30

non enim concurrit Deus primum infinitum. Ens ad non effe, in que confistit peccatum & defectus. Ergo quando frigus occiditur à calore. Deus concurrir ad amplificationem caloris, non autem ad destru-&ionem frigoris, nec ad passionem nis per accidens, quatenus amplificat calorem, sed permittit frigus ita pati, non prabendo ei vires pugnandi plures quam calori, propter generationem melioris, vel meliotem corruptione. Sique hoc consideraffet Calvinus non fecisset Deu canfomactinam peccati, quod defectus est actionis perfecta, & non actio ipla. Ad peccatum enim morale non concurrit Deus per fe, nec per accidens, quoniam est deviatio à Deo optimo fine, que non est ordinabilis ad melius. Ad malum vero naturalium per accidens concurric quonism potest ordinariad melius, and quod culpa moralis per se non est ordinabilis ve probat S. Thom & nos in centone. Porrò ad actionem concurrit, quia est diffusio este led non ad defectum este, & ordinis, queniam est tendentia ad non esse, quod repugnat Deo Entis-Gmo. Vninerlitas rerum lenfum ergo habet quali radios folis fapientie prime ; iplaque regit huiusmodi radios sapientissimo quodam. mode in omnire, que stupida videtur; Nam stupidiras rei est, sapient tia vero mentis primari a mata ancil, secus envisantig of malitations bus, volas oum agions de propredient com feils. Mechabec mundus,

Tental pon to ferfici mon

Den alandar figur Angelvin chora, & como a se benedichionibus: Ex imitatione Auctoris natura ; cognoficitur homo quamois hot gradullimum he trimen illi salahoin ignorantiam do

meorista cidane: Ache elas gloriam bene vientes polique vere Denfi

Vne afferoaliam à spitituinesse hominianimam à Deo limmissam prorque operationes excellentismas edere spiritumabea perfectom, aprior émque factum ad influmus divinos. At punquam eo peruenire, ve faciat opera, Jibelius forque formawilis quelibet facira natura inftructa, nifi vbi natura & iple viitur. Hee natura est ars quam Deus rebus indit omnibus vt suos ad fines perducantur : Eftque intrinseca cunctis, & conflat Meraphy ficis primalitatibus potentia sapjentia, amore, es quibus Ens comte constituitor , aliud magis aliud minus. Arque ad exteriores actus deinde hanc innatum artem excendunt, & qui iplant melius imitari potest, dininioris natura ingeniique particeps cognoscitur. Quapropter dininiffima est hominis natura, que imitatur intrinsecam naturam animalium, omniumque rerum in exterioribus artificiis; animalia autem imitati nesciunt quod in ipsismet inest,nec intel-

ligere: Et quamuis homo plene non intelligit hocipfum, intelligit

Aa iii

98

tamentantum , quantum fofficit ad eins divinitatem declarandam. Igitur einitatem ac domunt fabrefacit fimiles corpori: Caput refere arx vel palatium fupetius; aulas fecit ficut ventriculos cerebriantes riores, cubiculum interius, ficut cellam occipitis; conaculum fieur cerebelli zdiculam; Veltes ac muros inftar corij; ftrata viarum & de ambulatoria ficut nervis Aqua ductus fimiles venis, & acteriis: fontes ficutiecur; fornaces & folles ficut cor & pulmo; cloacus & scalphia instar vesica, henis & fellis, & culi procula naso, ac principibus zdibus; Alembiccos intestinis feoir similes : culinas ventri : promptuaria iecori; fenestras oculis & antibus; molendina ori conterenti nutrimentum: ollas ventriculo / Aggeres spinali dorso: sellas natibus, Anaclinteria cerebro puluinaria glandulis e peripetalmata membranis; milites manibus arma vngilibus, comibus & dentibus exertis flories squamis piscium : thoraces conchilis requos afinosque suis cruribus: currus pectori & costis. Naues pectori autum, remos alis, gubernaculum cauda: naualia, excubias, exploratores, auribus, oculique: lucernam foli: Bombardas fulmini & conitruis, horologia sphæris cælestibus. Transplantat, paratque viridaria instat Tyluatum. Generationem animalium & plantarum curat, ficut natura mater: patat cum pileibus, volat cum auibus & progreditur cum feris. Nec habet mundus, quod homo non imitetur neque inera le, neque extra le, insuper adinuenit modum æternandi se per literas, & futuris & absentibus loqui! & mulicam auium, & cœli imitatur, & polum ficut magnes spectar, & Deum laudat, sicut Angeli in choro, & templo ac benedictionibus: Tandem ambiere homines divinitatem & Dij haberi voluerunt, & quamuis hoc gravissimum fit crimen, nihilominus in homine divinitatem elle indicat, & quod tanto abutentes dono in ignorantiam donatoris incidunt: At in eius gloriam bene vtentes possunt vere Deificari, ficut oftenderunt illi, qui mortuos resuscitauerunt: infiemos curarunt, per aerem delati funt, futura prophetauerunt, monffra ferina & humana domuerunt implici verbo, in Deo confidentes: & in ecclum volarunt. Hoc negare non feri & impij modo, fed stulti est animi. At quodnam ex animalibus hæc imitatur, nisi paucula obscure? aut facit tam mirifica? Porro si homo hæc facit, tanquam Dei instrumentums sequitur ipsum brutis nobiliorem longe esse, quippe cum nobilius organum ad nobiliora opera artifex tractet :: Cum ergo ad supernaturalia opera homine veatur Deus palam facit in homine dinimitateminditam esfe: Et quidem superioris alterius ordinis, non superioris modi gradus, atque in brutis, ne leu menon airelinini. I fico qui atimi aul

cost animalia autom faileau no fear product polifici inclinación de la colorida.

LIL GA

tur. Duaproptet diuinissis le komicis nett ac gowinntatului in fiction naturam authoris es con firmate ac con firmate per la confirmate accordent ac confirmate accordent accord

hollige Egin Edwicha Chakarens Colemia Dei diereneren name

behalf all alors CAP VT AXXVIII.

obnatation o engli et dorn raug volleg par bon Olschientiallern Respondetur Pythagoricis, alissque opinantibus sugres a unioques e de Anima humana.

remigrate our o and lockies, replayment problem a quam Euertentes ad opinantes respondemus mentem primam operari omnia, sed in rebus nobilioribus nobiliores essectus, einsque affiftentiam recte nouit Virgilius.

Ponentibus animam mundi, dico, singulas res naturales propriis actionibus sufficere: Cum omnis natura sit ars diuina; & tanquam Dei instrumentum potest omnia opetari præstantishme ablque mundi anima. At num hæc existat anima in mundo, sicut in homine superior Anima quoque inest, in Metaphysic. disputatum est; Deinde ad Pythagoram, inquam, non esse animam hominis existimadam æqualem brutorum animabus, ve paulo anterationes multæ declararunt; & cum deceret hospitium hominis commodius ac excellentius fabricatum effe quam brutorum, ideoque in allo liberius, & commodius animam suam divinitatem oftendere quam in his; quam obrem Vesalius quoque admiratur, quod in Anatomia hominis non reperiatipse membrum, quod non sit & in brutis: & in cerebro cellas easdem, quas in Gallinis inuenit. Vnde idem habitator esse vtriusque videtur. Ego inquam, animam hominis non esse omnibus corporibus. commensurabilem; sieut nec Melodia in ligone sed in cithara fit. Nam pulices, pediculi, echini, oftrea, spongia penitus differunt anobis, nec posset eadem anima nos viuificare & illos: Nec anima Elephanti in pulicis corpore hospitari, quamuis incorporea instrumenta anima humanæ superioris ordinis artificem monstrant, sicuti Astrolabium. supra rastri operatorem, ostendit suum opisicem.nec ex Astrolabio in raftrum migrat Aftronomia. Sique in bestias migrant anima, in plantas quoque migrent est opus, quæ animalia sunt immobilia, sieut demonstrabimus: Et Pythagoras non secus ac nos illis tribuit sensum, quod valde absurdum apparet. Les tos estat A sus il emperatifici of so

Hoc tamé concederet Ouidius qui transformat homines in plantas. & tandem in faxa migratio concedenda foret, quoniam & hac fentiunt; Hancetiam Ouidius concedit, sed in pænam purgatoriam. Diuus Gregorius intra glacies & faxa & balnea eas reperit; & corpus, sed non anima vxoris Loth versum est in sal; sed hæc sunt judicia DEI, nec ab homine percipi potelt, qua ratione hac fiant. Dicta quoque Pythagore religionem continent quandam, sed certitudinem DE SENSV RERVM;

nullam. Et in Ecclesia CHRISTI sapientiz Dei, hæresis reputatur iuxta natura legem hac opinio, nisi Deus per iustitiam hoc efficeret aliquando, sicutise Damonesiu corpora humana & brutorum sape ingrediuntur. Authoritas Salomonis sensus mysticos claudit, sedad literam intelligitur sic: Quod cum esset puer probus bene operando migis, ac magis fortitus est animam bonam, quoniam lemper perficitur & fit melior anima bonis operibus : & venit hæcanima bona, vel porius bonitas, in corpus purum. Num praue compositum corpus vitiosumque temperamento aut scelere, repugnat probitati, quam Deus pararus est elargiri: Caterorum lententias, quod peccauerintin aula Dei, & post mille quoscunq; annos, aut post decem millia trans. migrent, hie disputandas non censeo; Oporteret enim disserere de periodis exorbitantiarum cœlestium, & num mundus restauretur in nouam formam, septem post millibus quibusque annis, aut post 49. millia, aut post 15816. aut post 36000. sicut diversi opinatores scribunt. Hoc autem in libro de Astrorum motibus, & in Metaphysic, disferuimus. Hic vidille latis, quod rebus in omnibus infit sensus, & homini anima belluinis longe divinior. Transmigratio damuatura Theologis, & Origenes, si hanc aftermar. Nec credo posse rationem demonstratiuam afferri, qua Deus animas corporibus immittat, vbi captiuz in carcere, & morte detinentur; vt Apostolus Paulus significat, & Salomon, & Plato ac Trilmegistus, qui & corpus, portante sepulchrum appellat; & nemo lapientum hoc non dicit. At dum confidero spirituma sole ingeneratum corpus formare, & vinere in carcere, & in eo gaudere, lieut plurimos vidi remigantes libenter in triremibus vitam ducere, aliofque in diutino carcere, quoniam pene oblittignorant libertatis bonum, nec confidunt aliam insueram inire vitam quamuis meliorem: Nec Deum tantam Animalibus sapientiam indidiffe, vt mortem cupiant, licut homines, tanquam libertatis initium: Intelligere possum aliud nihil nisi Deum propter gloriam suam, & quafi per ludum immittere animas corporibus, veque fibi ipfis merita comparent, dum quali intra vallum præliantur, & à Deo distantes iplum recognoleunt & reuerentur, & operantur omnia in gloriam tanto dignam patre. Figura quidem hominis cœlum spectans, non curus in terram sicut belluarum, declarat coelestem animam hominis, colo inhiantem : ficut Anatis collum factum est oblongum, vt subaqua vermiculis vescatur, & rostra ciconiarum longa, vt serpentes illæfæ captent, & probolcis Elephanti, vt ficilli manus non potenti flecte. re molem ingentem corporis: & os oblongum canibus ad venacionem porrectum; omnia que animalia disposita sunt in figuraad proprium finem. Vnde Phy honomia humana cum belluina communicat, & ex eis syllogizamus. Igitur homo natus videri debet, ve consideret cœlum & diuina entia; Item Vesalioteste, plus cerebri habet, quam beltia

bestia quacunque ingens, &cellas latas multorum capaces spirituum, anima immortali deservientium, sicut mox declarabo. Comerciumque hominum cum superis (nam bruta duntaxat pluvias præsentiune &ventos, & indicia, quæ corporali vitæ opus sunt, homo vero divinarum notionum & alterius vita) oftendunt, hominem natum ad intelligendum quæ ad aliam pertinent vitam, eamque illi conuenire; ficut ista Brutis. Illa de munda femina annimoldis. lamine elle sa cui aque hominis, lique equas or capis, aliaque planta vero minime

CAPVT XXIX.

olm, bestas genetes in fine feeth, ficut hönilnes tengenann Responsio & Epilogus operationum demonstran-tium hominis immortalitatem, ac most dinimitatem. The knowledge of the second from effer entire there of brants wing achte mung

T vero si operationes animæ humanæ communes sunt brutis, quænam ostendet nobis ipsam separari, sicut immortale à mortali corpore, & non ficut spiritus euanescat in acrem? Et cur moritur homo præ lætitia nimia: & à cicuta? omnésque rationes, quibus spiritum passibilem, corporeunique ostendimus, & mortalem, contra humanam militant

requi Aposculos, auricum camibas venciolum habens cretum

mentem.

Respondeo, quamuis intelligere sieret sine organo corporali, vnde Periparetici immortalitatem putant se probare, & quamuis anima non esset corporis actus, vnde alij idem conantut probare; Et tamennec illi intellectionem fine organo inuenerunt, nec isti sicut nautam in navi animam oftenderunt; nihilominus animæ immortalitatem adhuc dubiam este. Non enim quia nauta habet operationem propriam alia à naui, non corrumpitur fracta naui, vel fi separatur ab ea erit subito immortalis. Arbitror equidem spiritum bestiz cogitantem ez, que à fensu accepit, non vti corpore, sed propriis tantum motionibus, vel, vt dicunt simulachris: Nectamen ideo est immortalis, nec quia residet vt Nauta, & separatur in aerem, est immortalis: Nec quia seipsum mouet, vt Plato argumentatur : Nam licer non destituat seipsum in motu, tamen ab alio potest corrumpi contrario Ente, motuque priuari, vt igni contingit. Quapropter non operatio, sed res operata, & modus, & Deus declarant immortalitatem. Quis enim sciat num feparata viuat longo tempore, & postea moriatur? Sola igitut argumentatio noftra, & ex Christi fententia, & ratione inuica confirmata, eius diuinkatem ostendit. Quapropter quod est in Deo, in cunctis

102

esse rebus, alibi clarius, alibi obscurius; Et licet animalia omnes opel rationes habeant, quas operatur homo, tamen adeo obscuras este humanis comparatas, qued bene certum euiden que fit, quod Deus reuelauit hominibus piis, sapientibusque, hominem esse immortalem. Inest quide lapidibus, plantisque sensus, sed animalibus comparationsensati videntur; & ostrea comparata Elephanto & homini, neutiqua videtur esse animal. Nihilominus animal aptum est esse amicum so. ciumque hominis, sicut equus & canis, aliaque:planta vero minime, nec lapis; qui viibus modo vilibus inseruiunt, ita & homo aptus est amicus sociusque esse Angelorum, & Dei; belluz autem minime. Asserebat Florentinus vir consumptus in Theologicis, quo cum disserui olim, bestias omnes in fine seculi, sicut homines resuscitatum iri ad præmium, vel pænam; Propterea quod Apostolus dicit; omnem creaturam ingemilcere, & parere vique adhuc, expectaréque redemptionem & libertatem à corruptione in gloriam filiorum Dei. Et in Apocalypsi scriptum est; omnes simul decreto communi conventuras, dignum esse agnum aperire librum; cumque illi obiicerem de hominib. loqui Apostolos, qui cum omnibus symbolum habent creaturis, & de renouatione cœli & terræ, quorum corruptela gignitur noltrarum terum varietas; in sua indurescebat credulitate, quæ Indis multis etiam communis est; Cumque replicarem, stultum esse putare muscas, cimices, oftreas, resuscitatum iri, que quasi nihil sapientie habent, qua peccatorum rei & capaces meritorum fint. Insuper nec terram suficere instaurationi tot corporum, quot animalia mortua iam funt, cum quotidie moriantur milliones millionum, & tot generum, ita quod fi tetre rotunditatem & crassitiem metiamur cum Archimede, ac deinde cuilibet hominis corpori passum vnum terræ demus in latitudine, longitudine & profunditate, vel minus, inueniemus vix sufficere reficiendis corporibus humanis tantummodo: Si exquisita id ratione indagamus, mortuos cuiulibet provincia quotannis numerando, & lex fere mille annos, quibus durauit mundus. Nuncenim sufficit, quia alia generantur è terra, alia convertuntur in terram. Tunc Florentinus à sua belluina sententia in fauorem belluarum recedere cœpit, & qui ipsam tenuerunt Antiquiores succeffine & non simul refici, sed alia simul destrui paulo declinantes absurditatem, dixerunt. Sed de hoc in Metaphys. Quapropter nunc repetam, infinitam hominis intelligentiam, infinitumque desiderium & teligionem; & follicitudinem non vanam agnoscendi Deum, aliamque vitam, & mortis prodapientia dispicentiam : & potentiam infinitam ad resistendum sponte tormentis: & victoriam supra passiones animales, certa esse indicia nobis illam convenire, & revelationes sacras evidenter credibiles reddere. lamque vidimus, Ens nullum procurare, nisi præsentem vitam, nec Paturam largiri desiderium quaritandi res non convenientes quarentibus. Nec bestias illam curare, nec plantas nec lapides, patuit; & dominatum hominis super omnia opera Dei inferiora, ab illius modo sapientia dependere, illúmque vnum posse Dei opera in natura cuncta imitari, tanquam Dei discipulus naturalis. Eoque vti sapientiam ad negotia altissima tanquam instrumento viuo, sibi consimilimo, capace divinitatis & immortalitatis: siue enim à Deo siue ab hominibus hac insint nobis, palam est divina natura hominem esse parcicipem nimis.

CAPVT XXX.

Sensum esse cognitionem veram, abditam vel additam, memoriam languidam, discursum extraneum, intelligentiam remotam, omnésque communes esse menti humana ac spiritui, ipsámque huius esse formam
es immortalem; Respondeturque argumentis pracedentibus contra eius immortalitatem.

Vicunque veritatem concupiscitis, audite; Sapientia est cuiuscunque rei cognitio certa, internaque absque dubitatione. Hoc nomen à saporibus, quos sapit gustus, assumptu est. Etenim per alia sensoria nos rerum qualitates extrinse-cas sentimus, vt aquæ frigiditatem tangimus, & piperis nigredinem videmus, quæ facies frigoris est, potest que frigus indicare innatum vt in terra; & in lilio suauitas odoratur. At gustus attrito cibo, admissoque per spongiam, non modo vini frigus, aquæque externum sentit, sed etiam calorem internum, & piperis calorem acrem in adusta nigrefacta facie latentem; & lilij amaritudinem crassæ molis sapit; & non suauitatem modo exhalantis tenuitatis.

Quapropter sapere est certo & interius scire res, prout sunt. Hinc ipse inuenio, sensus in nobis certiores esse, quam quæuis notitia intellectiua, aut discursiua, aut memoratiua, aut imaginatiua. Omnes enim istiusmodi scientiæ a sensu nascuntur, & quando incertæ sunt, ad sensum recurrunt, ve certitudinem hauriant, & ab eo corriguntur, aut consimmantur: Ipsæque sunt ipsemet sensus languens aut absens, aut extraneus. Quæ sensu accepi, remanent in memoria, & cum obliuiscot, aut dubius sum, redeo ad sensum, & sic recordor & certificor. Quæ au-

ВЬ і

tem discurrendo cognosco, nunquam vera esse prorsus affirmem, nisi sensus experientia confirmet vel discursus sensitiuus. S. Augustinus & Lactantius & alij Antipodas non elle scientia discursiua contenderut. Nanc autem sensus Christophori Columbi rationes ipsorum omnes emendauit, vanasque ostendit; & quot dicunt syllogismos Philosophi de rebus, quas non cognouerunt sensu, corrigit idiora quicunque eas videt. Principia quoque scientiarum longa experientia inuenta sunt; & licet sciens reddat causam melius, quam expertus de rebus, hoc tamen facit in virtute principiorum sensibus experientium multorum populorum sibi prænotorum, licet non suis. Expertus autem illas omnes non habet experientias. Ideo male arguit Aristoteles contra expertum hunc. Discursus ergo est procedere ad notitiam rei ignota, per notitiam alterius rei similis illi, quam notitiam oportet à sensu acceptam elle. At læpetallitur, quoniam non omnes limilitudines propinque sunt, Essentialesque, sed remota alia, accidentalesque. Ita ratiocinatur Aristoteles solem ex eo, quod calefacit non esse calidum, cum & lapides non calidi percussi calorem emittant & ignem. Sed deceptus est; quoniam non vidit lapides in sua duritie calorem habere irretitum, quem laxati educut : non autem in aere percusto à sole ita esse: nee num percutiat, inspexit. Dixit aquam esse frigidam, consulendo tactum & non gustum certiorem; nec operationes, candorem, transpicuitatem, & motum, conditiones caloris cius.

Quapropter multæ omnium sensuum sensata experientiæ faciunt icientiam, non autem vnica & vnius, ab illa argumentando, nam & lenfus decipitur & ipsemet se corrigit per alias tensationes. Porto non discurrit, nec argumentatur homo de rebus certis, sed incertis & super certis fundat discursum; eas autem certas putat, quas expertus est sensu. Itaque sensus præcipuum lumen est, per quem vide. mus que latent in tenebris. Vnde syllogismi medium terminum volunt esse certissimum. At quando quid certo nouit homo per senium, non quarit vitra rationes, argumentaque. Nemo nunc argumentis quæritat, sitne nouns orbis, postquam à columbo inventus est. Nemo quærit num fol sie lucidus, & homo moueatur, & ignis sit calidus; Nam sensu patent. Sed quærunt cur calidum est piper & vinu, quoniam tactui id est ignotum. Quapropter decipitur Aristoreles dicens lenlum non reddere causam quæstionum, sicut ratio, vnde iplum hac incertiorem facit, vel infipientiorem. Reddere (inquam enim) causam est declarare ynde lit quod incertum est; sensus autem certus est nec probationem quærit, ipse .n. probatio est. Ratio aute est sæpe incerta notitia, ideoque indiget probatione: & quidem quando pro-Datio adducitur ex causa, ex alia sensatione petitur certa. Itaque discurrendo, cur piper est gustui calidum; Respondeter, quia nascitur

105

in loco calido prope tropicos ex ambusta terra. Hoc autem scitur per aliorum lensus, aut per consimilem probationem aliarum retum in locis nascentium calidis; omniaque scientiarum principia inductione sensuum Aristoteles fundat, licet parum sibi confet, & exciseducuntur syllogismorum conclusiones; quas ob res sapientissimus Deus nihil discurrendo seit; esser enim imperfectio multa; sed per sapientiam, quoniam rebus omnibus internus est, & omnes in eo; Angeli discurrunt, quoniam non omnino seiunt, sed ex notis argumetantur læpe ad ignota. Et D. Augustinus (lib. de diumit. dæm.) Angelis non modo sapientiam & dæmonibus, sed etiam argumentum tribuit, & Scotus. At tam velocissimi sunt in argumenti conclusionem, quod absque tempore fieri videtur. Ita ignis velocissimus & sagax subito est, cun cha penetrans & vrens. Vnde Dauid ad DEVM: Qui (ait) facis Angelostuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem. Idcirco similem fibi sertem habent cœlum. Et homines periti breui discursu pertingut ad id quod quarunt : Imperiti vero multo. Ego immoror in numerando aliquid nimis; mercator autem subito expeditur, quoniam numeris est assuerus. Hinc videre licet Ensomne seipsum nosse, & non per discursum; & opera quæ facir, per se absque discursu facere. Sic anima organizat corpus, mouet regit que: Planta quoque à propria absque discursu formatur anima, sed solo sensu proprifeste, propriique boni: quo sapientia omnia ad suos perducit fines; & mille syllogismi nunc efficere non possunt, quod sensus propriæ conferuationis folus efficere in entibus potuit.

Quod autem me in stupore retinebat, qua ratione anima ignorat seipsam & operasua, nunc iterum ita soluo, quod anima omnis seiplam lapit, quandoquidem tot artes operatur propriz gratia vitz, & amat seipsam. Amor autem ex cognitione nascitur, ipsa autem se non cognoscit diseursu; Nam discursus rei dubiæ est, ipsa autem se natura, & per essentiam nouit; Cateras vero res omnes discursu,in quantum sentit seipsam abillis immutari ; illasque fieri; ergo tot quastiones, quih quæritur, quid sit anima, & quomodo mouet, ipsius exterioris sensus sunt, qui in aliis inspicit & per passiones addiscit; non autem natiui sensus, qui essentialis est & veluti peritus Cytharedus scit pulfare cytharam musico sonitu non cogitando, num tangenda est hec, num illa chorda, & fic vel aliter; sed qui addiscit, ita cogitat confulitque; Sic & anima absque confilio se nouit, suasque edit operationes, propria innata ducente arte, à prima pendente; Cuius tamen videtur oblita, quoniam passionibus exterioribus cogitur res novas discere, & ex se in alteram veluti mutari. Vnde postea indiget per reflexionem redire ad sui notitiam; Sic ego recito Psalmos Davidicos nil cogitando interdum de illis, nec quid dicam : Sed quatuor recito aut quinque absque errore nil percipiens quid recitauerim. Nam inspectio

DE SENSV RERVM,

ant cogitatio aut auditio aliatum rerum alio me rapit. Attamen quando addidici Plalmos, cogitabam in eis. Ita omnis tiatura dum Entibus inditur à Des discit que cunque operatura est, & deinde incidit in sui ignorantiam ob superadditas passiones. Sic calor includitur in terra & obliuiscitur à sole emanalle : Domumque fabricatur ; & inimico persequitur odio calores cateros domum ipsius soluentes. Deus autem vritur huiusmodi ignorantia, & obliuione ad multiplicationem Entium & durationem. Nihilominus perpetuo calor exhalat furfum ad cœlum ductus innata cognitione, non autem addito difcurfu. Ita & anima humana semper ad Deum abdito sensu tendit natiuoque, quamuis sux sit creationis oblita, ob corporales superadditos affe. ctus, sed sieut calor à sole, ita fere & ipsa à Deo deriuatur. Gratias tibi Domine Deus, quoniam ad tui cognitionem me convertis. Porro progrediens dico intellectum vii in peripato declaratur, ipsum quoque este sensun communis, & consimilitudinis rerum, non autem particularitatum; & imperfectissimam cognitionem este, minoremque sensu & ratione, quoniam distans est, intueturque solum quod in omnibus pater, non quod peculiare est & patet; eiusmodi sensus est puerorum & imperitorum, qui hominem & stellam in communi norunt, non autem iplorum particularitates, maximeque proprius est belluis, que omnes homines eosdem putant, quando nesciunt particularitates distinguere, sed tantum communia intuentur, sicut nos putamus omnia oua eiusdem esse gallinæ, & qui aleas deforis aspicit, putat omnes esse zquales; & quando non simul, easdem. Sed qui intro in-Spicit, ait, hac est figura gladiorum, hac paterarum. Qui autem callet arrem ludendi dicet, hæc elt monas gladiorum, hæc mulier paterarum, & tanti valet aut fignat. Et procul videns dico, homo est, cominus est Petrus; Ergo intelligere vniuersalis est sensus languidus, & ablens. Memoria vero elt sensus sopitus anticipatus; Discursus vero est sensus extraneus siue in simili. Sensus autem ipse sapientia est, aut Teinrilla dining sapientiæ. Qua de re S. Petrus dixit ad Simonem Magum (dum ifte arguebat, quod Christus fi sapientia erat Dei, debuisset prius in mundo innotescere, opemque nobis ferre, & non tunc quando incarnatus est,) semper in mundo innotuisse primam sapientiam, omnibusque rebus inesse, & eo argumento id declarauit, quod cum plantz, sapienter ad suos fines producant folia, & spinas & fructus, animaliaque ratione regantur, pluniæque & aftus oportunis fiant tempor bus, aliaque Entia ordine, & ratione construantur, & regantur, sequitur sapientiam elle rebus in omnibus. Vbi enimest ratio, ait, ibi sensus & sapientia, aperte docens sensum magis esse sapientiam, quam rationem : Ergo S. Petrus anteponit sensum cognitionibus cudis & cum Simon Magus oftendere vellet alium effe mundum nostro superiorem mundo, afiumque Deum meliorem, sapientioremque

nostro, quando fic ratio suadet picem videamus tot mala & delicta præter ordinem rectum in nostro mundo & eius regimine; quaproprer afferendum videtur , inueniti mundum alterum meliorem, & Deum alterum meliorem. Respond. S. Petrus credere huiusmodi rationibus absque experientia sensum esse furorem & vanitatem. Et Deum nostri mundi largitum esse nobis quinque sensus, quibus cognolcamus iplum in operibus fuis, hisque lensibus & non difeursibus credendum effe; nam fi alter melior Deus existeret, debuisser nobis sui sensum dare, & experientiam cum fit tam benignus, super nostrum; ergo meliorem esse Deum nostrum, qui nobis sensus dedit, nobisque le manifestauit. Ex hoc virtutem sensus nosse oportet, Theologiamque iplam vniuerlam fuille manifeltatam, ac reuelatam fenfibus hominum. Et lieut dieit S. Petrus in epistola 2. non fabulas & ar gumenta securos esse Apostolos in pradicatione Theologia, sed testes fuille & speculatores per visum præsertim in monte lancto. Et S. Ioan Quod vidimus & audinimus, & manus nostra contrectauerunt de verbo vita (ait) annunciamus vobis; Omnis ergo scientia sensuinniti. tur, non dico oculis & auribus, sed sentienti anima in eise Cum Paulus alienatus, & alij Ecstafin paffi, tam multa divinitatis viderint , ac nesciant vtrum in corpore vel extra corpus; & hæc est scientia intuitiua Scholasticorum, quam dant intellectui à Deo indito nobis, & non inepte, sed scientiam vniuersalis cum Arist indocte magnificant, cum fit bestiarum propria. Sed D. Bernardus & Theologi non Aristotelizantes scientiam divinorum intuitivam, & ex hac discursinam dant intellectui à Deo nobis immisso, & non illam operationem universau le capiendi & abstrahendi, quam Aristoreles comminiscitur in eo, & tamen est in omni sensu languido, & eminus spectante. Legisdoctores' etiam testes requirunt de visu, & non de discursu loquentes. Astronomia ex apparentiis patentibus ad fenfum orta elt, omnisque scientia discursiua ex præcedenti cognitione lensitiua Aristotelistic inomi ilo

Hic diuinam admirari licet benigmatem que cum fit homo intere clusus in paruo cortice, & res sentire non possitionmes cellas in capita te illi spatiosas sormanit, voi spiritus commoditatem sese mouendi habet, & ex dotitia in notitiam discurrere conferendo similia & oppositia, quod plantis facere non datur, quia carent cellis. Bestitis vero in sunt angusta & non ita estormata, ve spiritus in eis valeateta moueri, ve in homine. Ex quo sactum est ve homo aptus sir ad augmoscendas res omnes, quas sentire nequit, por discursum quam sensu, licet maiora & nobiliora discursi & tamacinios simus, quam sensu, licet non ita interne & certes sultata est opinio in mundo, quod discursus sen ratio intellectusque sintoognitimes digniores & veriores; qua quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des care procesa quidem languida suntsensationes stedita durites quod des successiones qui mundo, quod discurso pe hominem vales mana no Nationalis habets, bestitis dato nomine non on un mundo, quod discurso per hominem vales qui de la care procesa quanto des succesas que per la care procesa de la care procesa d

sensitiut, quia non ita celeriter, & ad multa discurrunt, Ecce paruo circulo de quadrante homo cœli motus & ambitus & magnitudines omnium terum & distantias metitur: Quod sagacissima bellua non percipere potest: Ex præsenti enim sensibili ad pauca similia discurrunt; nam licet meliora habeant organa exteriora, non tamen habent meliorem spiritum sentientem, nec organa interiora nostris meliora, nec Mentem persicientem operationes spiritus, qua ratione discurrimus facile, ad obiecta omnia, quoniam similia omnia sunt inuicem: Similia autem sunt, quoniam ab eadem pendent causa potentissima, optimaque: Hinc adora primum numen, quod peioribus conditionibus ad melius veitur.

Fæmina est impersectus homo, eo quod non tanto calore prædita surit, qui soras genitalia propelleret, sicut mas: Nihilominus hoc impersecto vittur Deus ad sormatione hominum. Cholera est sanguinis spuma, melancholia sex, sputum vapor excrementitius, qui in oris cauo concrescit in liquorem: Nihilominus essecit Deus vt cholera spiritum stimularet, in intestinis ad excernenda stercora, & melancholia in ventriculo, vt appetat cibum, quando vacuus est, ne moriaturanimal. Et sputum mollisicaret linguam, ne loquendo exsiccetur, & cibum, vt subiret poros gustus, & transmitti possit in ventrem. Hem! mirabilia sapientiæ primæ.

Ita ratio sensus quidem est imperfectus, extraneus, & non proprius, sed in simili; nihilominus per illam fecit Deus, ve omnia indagare, & scire possimus, licer non perfecte, Ratio tamen Mentalis dignioried

non lemper certior. on malli goal 3, ollimm is dos osa in

Cum fentio ignem paruam illius portionem tango fentioque, & in hoc consistit sapientia; sed ex illa parua portiuncula ratiocinor de natura totius ignis, & hie discuesus certus est de Essentia, non de quantitate:fed cum cogitamus DEVM inuifibilem ex aeris inuifibilitate est incertior discursus quoniam similicudo non est essentialis. Quas ob res qui patibilior est mollior que, aptior est ad sentiendum, & comparandum luculentiorem sapientiam; qui durior est minus patitur, minusque est aprus ad scientiam, & quidem minus indiger. Quare animalia imbecilliora læpe lapientiora lunt, quam robustiora, ve apes & formicz cambus, & bobus; non tamen conchilia Elephantis, quoniam cella; & spiritus horum meliores. Hacigitur passibilitare Deus vitur in melius ipsorum Entium paffibilium: liege di positio sit ad corruptelam Quapropter solus Deus qui extra se non sentie nec à rebus scientiam haurit, est immutabilis, solusque habet immortalitatem, teste Apostolo. Catera autem Entia mortalia suno quoquo pacto. Mors enim est in aliged mutari; omnis autem mutatio aliqualis moss off, ve doctoinquis S. Augustine Comque discere & foise sie mur tarija naturam cognoscibilis rei jadiqua mors on oporter. Ac in Delim mutari duntaxat est vita zterna. Non enim este nostrum in eo non eft;

est; nec perditur nostrum esse in instrito, pelago Entitatum; sed magnificatur. Vera ergo sapientia absque passione sed activa, est sapientia Dei; In rebus vero & in nobis est sensus nostrimet ipsotum abditus, qui estactus & per quem naturaliter absque discursu operamur. Deinceps est sensus superadditus rerum exteriorum, qui est passio, vnde discimus, que nobis bona sunt, cum non habeamus in nobis boni nostri sufficientiam, sicut Deus, sed mendicemus.

Post sensum vero sequitur memoria discursus, & intellectus, qui funt sensus languens, anticipatus, vel renouatus, extraneus & absens. Huiusmodi autem sensus in toto sunt mundo impressi ac pendentes à prima sapientia; cum in toto sitars & ratio, & ordo sicut admonet S. Greg. Nyff. & Orig. & S. Clemens cum principe Apoltolorum. Sed omnis sensus noster est etiam argumentum, quandoquidem non à tota reinformamur, sed partem patimur deforis. Ideo peritissime Apostolus Paulus vocat scientiam nostram ex parte, que in Deo perficietur, vbi tota rei Entitas cognoscetur. Anima igitur quam Deus immittit nobis, mens nuncupatur, quam vero cum bestiis communem habemus, spiritus. V nde Apostolus ait; Sispiritus orat, caro orat, mens autem supernacua eft. Nam spiritus nascitur ex carne & sanguine. Homo autem ex carne, spiritu & mente componitur, vt exponit hoc in loco S. August. & super Gen. ait : Virum este mentem, fæminam spiritum, serpentem carnem; & sic ex serpente in fæminam, & ex fæmina in virum transcurrere peccatum, vt ipse docet, & Origenes, & S. Gregorius: Taceant ergo Theologi vulgares, qui Aristotelismi sectandi cupidi, negligunt, sanctissimam veritatem scripturarum fanctarum propriosque sensus. Fateri tamen liceat aliquando hac nomina confundi & spiritum vocari mentem & Angelum & Deum; & Salomon mentem vocat sensum, & Iob sensum intelligentiam, & quidem Dauid mentem aliquando vocat intellectum, quo catet equus, & mulus; At quoniam Theologi intellectum, mentem nuncupare solent, licet Diuus Thomas ipsam cogitatiuam caducam intellectum appellet, abstinebimus à dicendo quod res omnis habeat intellectum, sed rationem sensitiuam, non autem mentalem tribuere possumus, cum Christus serpenti tribuat prudentiam & S. Petrusrationem agnoscat in omni re. Imo Aristoteles in 8. Physic. Omnis ordo,inquit, ratioest, & vbiordo, ibi ratio. Nec dicemus belluas racionales; cum contrarium receptum fit, sed irrationales, hocest, non mentales incerpretando nac dicemus scientiam discussipamelle ame pliorem, non autem certiorem sensitina. Mentanque la Deninditam posse formam corporis esse, quoniam independens & incorporea est, potest que plura temperamenta actuare, sed principaliter in spiritu habitare, nec operationem habere propriam, verum sentire, discurrere,intelligere vna cum spiritu; Si enim propriam haberet, non esset

forma illius, sed abstracta sicut Angelus; & quamuis sit incorporea, posse tamen à corpore pati, contra Aristotelem assirmo. Nam & calor incorporeus est, nihilominus à corpore patitur. Non tamen mori, quoniam compatitur, non patitur per secipsamque posse spiritum corrigere qui solum corporea conservationi operam impendit. Patet in teligione, cui spiritus repugnat. Eius enim prudentia Deo subiecta non est, neque enim potest, ait Apostolus, quoniam ad ipsum immortalis vita non attinet, nec eam nouit niss per mentem, cui semper sepugnat. Et hac est pugna quam in seipso Apostolus sentiebat carnalis legis contra mentalem, sed cibi substractione & disciplinis debilitatur spiritus, mens autem roboratur, ab eius non perturbata sumis & delectationibus, sicut experientia & somnus docent.

Quapropter eius est frenare perficereque cognitionem, operationemque omnem, quamuis propria careat, excepta, quam à superis immediate accipit, & religionem in spiritu plantare, & hoc est opus eius,

fed non fine spiritus ministerio.

Ergo moritur homo, hausta cicuta, sicut belluæ, & præ lætitia, omnique passione, quæ dissoluit spiritum. Quoniam mens incorporea
est, nec potest corpulentiæ vniri absque medio; qua de re Trismegistus vocauit spiritum mentis vehiculum; Et Sanctus Augustinus idem
docet, & quod absque sanguine neque possit anima in sicco corpore
inhabitare. Sicco enim corpori eius spiritualitas valde dissimilis est,
non autem humido.

Ergo suffocato per risum, aut per venenum vel exhalante spiritu, mens egreditur foras & proficiscitur, quo Mens prima decrenit. Ipla ergo manet in spiritu, sicut sux in aere & in speculo, quæ confracto

speculo disparet.

Er quidem instar lucis visa est à Sanct. Catherina Senensi; & anima Sancti Francisci itidem à fratribus. Cæterum sicut lux incorporea sit in vaporibus atris, crocea, rubra, vitidis, slaua, vt in Iride, & in sumo; Eadem ratione anima afficitur passionibus spiritus; sique vinci obruique se permittit, pænis obnoxia remanet, quoniam frenum eratin manu eius.

Si victrix fuerit, pura remanebit, nec purgatione macularum indigebit, vt docent Theologi, & Plato & Virgilius nouerunt, & iustitia naturalis monet & quidem absque hoc spiritu responderi nequit probantibus anima mortalitatem ex eo, quod caret operatione propria, & omnibus mortiseris afficitur, & ex doctrina Aristotelis nullo pacto eius immortalitas desendi potest, vt visumest; at optime ex scripturis sacris, si rite in eis philosophemur.

no and a notice to be proportionally and the property of the p

the and something in cases acobatamesociety non-citet

CAPVT OXXXI. Owners to Belle Children

duplication of the St. St. of the social state of the social state

De obliuione & deceptione mentis, & vitiis & virtutibus, & Physionomia.

Orro in nostra Philosophia manifestum est, vnde obliuio & deceptio fiat, licet anima incorporea sit, immortalisque quod Aristoteles docere non potest, cum ipsi non sit forma corporis, quandoquidem dicit idcirco posse separari quod nullius corporis est actus: Neque enim si ipsa est forma corporis, eius potentia & operatio, vt Latini dicunt, non erit forma corporis, aut possit absque corpore operari. Auerroes quoque intellectu passiuum & actiuum separat, vt & Auicenna. Nec potest A rstoteles ex infensatis Elementis, animam immortalem facere, cum neget à Deo quidpiam fieri præter motum primum. Nec docere quomodo tot temperamenta & quidem contraria iuxta eius dogmata informet anima eadem. Nobis autem facile est ipsam spiritui involuentibus, & secum agere & secum pati dicentibus. Quapropter exhalante spiritu & non communicante passiones suas spiritui succedenti, memoria perditur. Qua, si essent species in anima immortali impressa, perderetur nunquam. Vode Auicen.negat, species remanere in anima, & reponit in sensu interiori; cum Aristoteles aperte in intellectu passibili tanquam tabula rafa eas depingat. Dicimus quoque animam decipi, cum decipitur spiritus; Sienim hic purus est, discursus ipsius clari funt, perfectique; si fuliginosus, interrupti perplexique, & accipit motum, alterum proaltero, ergo rem pro re, & decipitur. Si calidus est, subitanei funt discursus, fastidiosique ab ira; si crassus pauci, & languidi. Hine apparet omnia argumenta Galeni, quibus astruit animi mores corporis temperaturas fequi; Et Telesij, haturales facultates esfe, nihil ob. esse mentis immortalitati, neque libero arbitrio, ficur quidam Theologi suspicantur, qui sunt in causa ve prohibeantur dibri illustres, sensati, necessatique. Deberent quidem hi sapientes inspicere libidinem feruentis temperature; Castitatem temperata: ignorantiam Phlegmaticorum, argutias melancholicorum, hilaritates fanguineorum & clementiem; deinde vero decernere. Et quidem D. Thom. loquendo de spe, putat iuuenes esse magna spei, & confidentiz, ob caloris viuacita em , spiritusque calidos; Senes autem diffidentes actimidos, ex frigiditate. Nec propterea mens non libera erit, aut vitia naturalia cohibere non possit, & actus virtuosos imperare; cum videamus nos

ob inferni metum, quin & temporalium pænarum & propter amo. rem amicorum, nedum Dei, homines abstinere ab actibus vitiofis, ipsis connaturalibus. At si nequeant habitus virtutum acquirere, nihil obest. Deus enim non largitur promilla præmia habitibus Aristotelicis, sed operibus bonis fidelium; & qui ea facit repugnante natura, plus meretur apud Deum, & homines sapientes recta. obedientie legis omnes quidem natura proni sumus, quoniam natura time. mus pænas & amamus præmia. Cæreris actibus alij bene apti alij ine. pti funt, sed omnes frenari possunt, non quidem semper. Vnde Theologi lagaciores compererunt non posse hominem omnia peccata vitare; sed lingula peccata bene posse, & ad bona opera supra vires naturæ vittutes infusas prærequiri ad merendum secundum Deum; Hæc autem nostræ fauent sententiæ, & Aristotelismus pelagianizati Item Apostolus dicendo prudentiam carnalem non esse subiectam nec posse subticididina legi,nisi per vim, manifestat vitia esse quali maturalia polt naturam in Adamo corruptam, adulteratum que temperamentum. Magis autem virtutes, teste Chrysostomo; & subdit A postolus se facere quod noller, non autem quod vellet; vbi ostendir totam hanc doctrinam in perlona lua poltquam confirmatus fuerat in gratia Spiritus Sancticipoh alira kikul si tennon ma londo na

Physionomia Aristotel.contra ipsum quoque docet, vitia, virtutelque temperamentum sequi. Nobis autem Physionomicus syllogismus lumitur à temperie, & ex formatione cerebri & oculi & motu & locutione. Hi enim patentes loci funt, & actus ipfius spiritus; Acutus Caieta noster laudabat alteram physionomizandi rationem, visi quando video hominem, statim imaginor me habere nasum, vtille habet, & pilum & vulcum & frontem & locutionem & tunc quiaffectus, & cogitationes in hac cogitatione mihi obrepunt, iudico elle proprios illi, quem ita imaginando contucor; & quidem non absque ratione, & experientia; spiritus enim format corpus, & juxta affectus innatos iplum fingit exprimitque, & quod mihi accidentale, alterielt naturalemons unume Jumble of the purific between anima in programment and the programment of the programment

dicirco spiritus caninus contrahensaffectum sui genitoris, quo venationem ore porrecto captat ; efformat oblongum os huius gratia. Lupinus denorationis auidus innata, ventrem latum fingit; Leportmus timori affuetus, aures patulas, & frontem introactam, quali caueret efformatie i Leoninus vnguibus affuetus venari, magnificat iplas in formatione; ou omne animat membra efformat iuxta affectus luos.

les existimare debemus juxta proprios affectus humanum cuiuscunque spiritum corpus effingere, & quidem cum imaginor me habere nasum grandem, subito quadam affectio magnanimitatis suboritur. fi frontem retrusam, timoris & cautelæ; Si porrectam foras, in pericula labilem quali me video de sur and

Ex colore quoque patet. Si enim domum nigris pannis vndique velatam intres, statim timiditas & languor suboritur; si rubris, lætitia & furor; si albis, claritas animi & simplicitas quædam serena fit. Ergo idem de coloribus humanis talia significantibus intelligere licet. Non indigna est igitur isthæc ratio Physionomiæ; sed interrogantes hominem quibus qualitatibus eius viscera prædita fint, & humores, & excrementa, vt de calore, frigiditate, siccitate, humiditate cerebri,iecoris, cordis, ventriculi, renum, inspicientésque simul capitis formationem, possumus non mediocriter divinare. At omnis discursus pene incertus. Experimentum vero repetitum tutius est. Magnus calor in visceribus ex cibis humidis educit spiritus crassos, copiolos ac dissimilares & impuros. Ex cibis vero solidis spiritus crassos tenuesque simul & fuliginosos. Blandus calor ex cibis humidis generat spiritus crassos lucidos purbsque; ex solidis, primo tenues, deinde crassiusculos, fere nihil impuros. Spiritus puti similares lucidique ingenium facile præbent, sensum promptum, discursus certos, tenacésque; & naturam Iusti amantem, clementem, generosam, prudentem, vt Itali; Spiritus tenues, impuriq; sagaces sensu sunt, interrupti discursus, frau. dulenti, timidi, ostentantes audaciam, inuidi, crudeles, tegunt viria; ostentant virtutes, superioritate vtuntur, vt Ægypti & Hispani non omnes, nifi qui de Maurorum languine lunt. Crassi & impuri sunt stulti irrationales, modici discursus; quod primo apprehendunt, credunt semper; arbitratu proprio vtuntur, sunt crudeles, audaces, feri, apti armis palam, fraudibus & simulationibus minime; huiusmodi funt Turca, Mogori & Tactari; crassi & puri pauci discursus, sed clari & securi, apti legibus & mechanicis, Regimini & Iustitia, vt Veneti, Aquitani, &c. Confulenda ergo est regionis conditio, cœlum & insolationes, tellus, & eius dispositio. Naturaliter ergò dispositi sumus ad vitia & virtutes, sed Rationis consensus bonus, vel malus dat illis formam. Charitas diuina meritum supernaturale. humana, politicum & morale.

CAPVT XXXII.

Num Anima mundi existat.

N superioribus sermonibus iam diximus, quidquid intra se homo continet, imitatione ab eo foras exprimi: ac operæ pretium esse philosophari ex actibus exterioribus ad interiores; & quoniam pater, totam domum ac ciuitatem formari instar corporis, nosque desoris edere operationes similes inte-

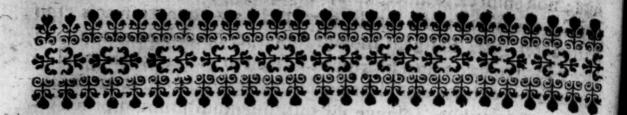
rioribus, videndum est num anima consilium aliunde capiat intusac foris. Nos bella gerimus contra holtes, sicut spiritus intus contra humores infestantes. Deambulamus in aula, sicut ipse in sincipitis aulis. Quando hilares sumus, procedimus in plateam, vt beati oftentemur, sic & spiritus procedit in oculos, vbi conspicitur lucidus, & patens. Quando sumus in luctu, procedimus in penetralia; ita spiritusad interiora fugit, & vultum lumine suo carentem turbatum relinquit. Quando moritur amicus, nigras induimur vestes, nolumus edere, nec opera vitæ exercere necessaria; sic spiritus intus fuligines tetras non expellit, remanet quali obscuratus, atque motus cordis intermittit: ques simul resumere mox cogitur, ac suspirat : Suspirium enim est repetere vno momento motiones intermissas. Deinde infirmatur in expulsione fulignum, & feruet ephemera febri, sicut nos post afflictionem. Nos ludimus, vtiple dilatatur, rider effunditurque. Nos accurrimus vbi malum domui imminet, ipse vero vbi corpus dolet : nos familia victum dispensamus, coquimus, molimus, mundamus, ipse quoque molit, coquit, mundat, distribuit succum & excrementa expellit. Nos vtimur helleboro, Reubarbaro ficut stimulis ad purgandum; ipse vtitur cholerico humore, tanquam stimulo ad cacandum, & melancholico acetolo ad appetitum excitandum, vt nos acetariis. Nos congregamurad confilium, ipse in caput secedit, vbi motiones præteritas recolit, inspiciens quid bene nouit, & quid male, & sciat quid fugiendum sectandumque, sicut nos. Antiquas historias consulimus exemplaque regiminis maiorum. Nos petimus confilium sapientum, spiritus autem aut mens illi indita ad cuius confilium confugit? Hinciple existimo, quod, quando non est in ipso consimilis motio præteritafuturis, nec experimentum agendorum, consulat divinam aliquamintelligentiam. Hæcintelligentia si prima sapientia non est, erit Anima mundi: Præterea si hominis Regimini non sufficit spiritus corporeus, sed insuper mentem immortalem in eo inuenimus; multo conuenientius erit; mundum nobilissimum Entium, prolem summi boni, optimu pulsherrimumque, non modò naturas lentientes partium suarum in le continere, sed & animam excellentissimam quocunque Angelo præstantiorem, quæ totius curam gerat. S. August. in lib. Imperfecto super Gen. & S. Basilius in Hexam. & S. Greg. Nysf. sentiunt, comprobantque hanc mundo inelle mentem.

Itidem Plato & Trismegistus, Auicen. Alexan. ex parte; Stoici, Virgil. Lucanus, ac sapientiores Philosophi: At quidam dicunt sufficere naturam communem, vt Plinius. Ego vero, inqua, hanc animam esse naturam communem, artémque vniuersalem à Deo creatam, totique infusam. Alij Deo tribuunt hos secretos actus. Ego vero inquam, Deum infinitum esse, nullamque creatam naturam præsertim inferiorem posse eius suscipere influxum infinitum, sed cum modificatione significatione significatione

nita; non enim est sustinere apta, vt & Bernardus dicit : Hac de causa prius obumbrationem fecisse in matre I Es v, quanto magis ergo naturaliter gesta indigent modificatione, & obumbratione in tanta luce ? Idcirco hæc anima beatiffima inspicit in prima mente quid agendum est, & iuxta eius ideas operatur in materiabus, ac formationibus particularibus. Ipfaque est instrumentum primum prima fapientiæ Dei , Mundusque habet spiritum , qui est cœlum: Crassum corpus quod est terra, sanguinem qui est mare; mentem isthanc animam. Homo igitur compendium Epilogusque mundi est, sicut & Theologi'quidam ipsum vocant. Græci vero mundum paruum; Atqui si mundus mentem ita diuinam non haberet, inferior esset homine, totum parte. Argumentum quod contra me sacra inquisitio formauit, & poenitus sibi satisfactum à me fuisse fatetur, Hocest: Quod sequeretur, vermes quoque & pulices aliasque feces mundi informari ab hac anima beata, sicut partes totius, ac proinde illius beatitudinem sicut homini conuenire. Ego respondi, sequelam esse nullam; Cum videamus tot pediculos & vermes gigni in capite humano, multosque alios vermes intra ventriculum & viscera eius, nec propterea bestiole ista menterationali hominis informantur, nec eius consilij & beatitatis sunt participes. Sed tantummodo sensum breuem propriumque aliarum bestiarum more habent. Sic intra mundum bestiæ nascuntur illa anima beata non præditæ, sed suo quolibet peculiari sensu. Hane responsionem contrario cerroque exemplo confirmaçam contradictores impugnare non potuerunt. Mille effectus stupendi, ac subitanei huius animæ visuntur. Angelis nota est & amica prorsus. At in Metaph. meliora dixi: & in superiori libro patuit plures mortes, vitasque; quæ transmutationes sunt intra mundum, mundi vitam integrare, sicuti plures mortes vitæque sanguinis & cibi & humorum & spirituum, fiunt, quæ vitam totius hominis complent. Omnibus autem perfectionem largitur eminentissima Mens, quam primam ordinis Dominationum esse suspicamur.

out of the country of the second of the seco

The state of the s

SENSV RERVM

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

Cælum, stellásque, ignis natura constare, ac sentire.

ALOREM sensitiuum esse omnino, animamque brutorum spiritum esse calidum, mobilem, passibilémque, Animaliaque calida magis, sensitiua esse magis,
præcedens demonstrauit Liber. Igitur consequens est
cœlum omni sensu acutissimo præditum esse. In nostra
etenim Philosophia demonstratum est, cœlum esse

prorsus igneum, quandoquidem stella omnis ad nos assiduum estundit calorem, lucémque. Solem autem longe plus, quia ingentior, robustior, propinquiorque, omnémque ignem, quem ex contusts lapidibus, aut confricatis lignis educimus, eo quod à sole genita sunt, inclusoque ac densitate irretito calore, qui nisi percusso laxatóque subiecto, vim sese manifestandi non habet, ab eodem Sole originem trahere declaratum est; & in speculis, vbi lux solis vnitur, multiplicatur & roboratur, sicut & aliorum ignium luces faciunt, sol accendere conspicitur, ignémque gignere vniuocum nostris ignibus. Sub Tropicis quoque aridam & ambustam à nimio calore solis, vbi immoratur diutius, terram esse nemo non assimat. Aliud ergo ponere Elementum ignis, quam Solé, à quo omnis ignis & calor manat, iners est cogitatio. Cum & sublunaris ignis Aristotelicus sacere apud nos ignem visus est nunquam: Nec quidem descendat, (licet à regulato cœlo quasi pilas igneas detrudi deorsum singant) quin extinguatur exigua

exigua eius portioà totalitate Elementorum, ve ponit, contrariorum, aut velocius redeat sursum, quam lapides sursum impulsi, ad solumi nec motum posse ignem generare, sed excitare tantum, oftensum est. Pluribus namque ictibus lapides communes vix seintillam emittunt, filex vero mille vno ichu; vt in hoc latere plus ignis quam in illis intelligamus. Nec aer ictus plagafque excipit, fed fugitat. Nec inflammari aprusest flagellante colo ve fingunt, multoque minus à Sele, quippe qui miliaribus distat innumeris; ita ve ipfum tangere nul lo queat modo. Nec tangens luna ignem producit ytilol; que quidem deberet compensare propinquitate magnitudinem, qua de causa vtérque Diametrum triginta minutorum oftendit, licet sol longe major fit. Hæc ergo excellens lux à fole manat .. nam Luna prout illi opponitur, lumen excipit, non autem à percusso ignito acre, ve fingit Aristoteles. Sie enim semper tota illustracetur expartequa acrem, & nos spectat. Et iam Peripatetici omnes vt testatur Simplicius ina. de Cœlo, & Auerroes de sub. orb. opinionem Aristotelis respuerunt, lucemque soli restituerunt, non autem & calorem; volunt que lucem apud nos reflexione calefacere; & quidem stultius. Cum à sole exoriente nos tanquam iaculis feriri priufquam Peflectatur lux, experiamur. Nec aliud possic reflexio præstare luci nisi vnitionem, ac calorem proinde manifestare, qui dispersus nostro erat impercentibilis sensui: Sicut & lux ignis nostri paru calida à nobis percipitur & eminus nihil. Nos autem demonstrauimus lucem omnem effe calidam quin ipsum calorem apparentem. Et Sanct. Bernardus (in sermon. de assumpt.) in se candidissimum ealidissimumque solem esse affirmat. Similiter & Origenes & Sanct, Basilius in Hexam. contra Aristotelem, in hoc exclamat. Et S. Ambrolius putat hærelim elle, caleten auferre soli, vel lucem, cum Ecclesiasticus de sua loquatur calidicete, & de stellarum limpidis flammis in Sap. Et Iustinus Martyr in libris. quos inscripsit contra Atistotelem bene id demondrat. Et celeta canit; Iam Sol receditigneus. Totumque coelum, authoritate Efaiz. ignis tenuissima, purissimaque constare natura S. Basilius oftendit, & S. Augustin. ex aqua in vaporem conuersa, quod idem est. Imonegat cœlum crystallinum Sanct. Basilius, ex eo quod impossibile sit ipsum cum Empyreo, quod sonat igneum, manere. Nec Deus contra naturam res copulare; sed aquas super firmamentum à Mose pont, co quod in acre generentur, qui pars folidior, firmiorque coli ell'idoire firmamentum vocata, nifi stellæ systemata sint multiformia vt Pythagori. cis visum est nostris. Iob antem quasi ex ære fusum cælum dicit prop quia durum, sed quia perpetuo eandem figuram feruar & ficum, ficur statua ærea. Sol vrit vbi potens est, generatque vbi languidus eius est calor, quo nostra Enria constituunturo Similiter & ignis noster poliquam crematify luas blandefcit & generationing miy maution old an

Apogeo fichi Epicycli i mox folis motu deficiente ab eis, qui cum fint Empyreo propinquiores, funt & celeriores in anteriora, ita perambulant quod fol videtur retto relinqui: At quo magis fol recedit ab eis. co magis ipfæ defcendunt ad terram, ac motus in anteriora concitaturi. Cumque fuerit Saturnus procul à sole 108, fere gradibus, Iupi. ter quali 117. Mars 133. ad ipsum inclinantur & descendunt passim, non eifdem in gradibus, nam qui sublimior est, citius patitur defectum à sole, citiusque descendit, ac in anteriora fertur, velociusque quam fixz stellz circulo angustiori assumpto. Qua de re videntur terrz propinquiores, grandiores, & lucidiores : & quo magis fol ab eis recedit, magis deprimuntur ad terram intermediam, quia inclinantur ad oppolitum solem, ita quod quando sunt in Diametro cius, nobis propinquissimi sunt, qui in medio sumus inter solem, & ipsos quali inclinantes le ad lucis fruitionem solaris. Dicumurque retrogradi ab A. stronomis, quoniam confuetum motum superant adeo quod in anteriora fixas præcedunt. Deinde vero illis appropinquante sole incipiunt sublimari & in eisdem gradibus, quibus descenderunt, ascendunt, & in amphori gyro permeant, dicunturque directi : semperque ad folem propriam referent gletiam. Atqui in mondi fitibus, quibuldam elevantur, & deprimuntur alia inferta ab his ratione, non ipsi modo sed & sol; ex quo intelligimus habere Planetas quendam cum fixis consensum talibus in locis, si A pogaa stabilia sunt, vi putat Ptolomeus, aut cum spatio mundi, vel cum virtute aliqua extra mundum, ad quam elevantur, ficut ferrom ad magneteni flabsides mutantut, ve Copernico rectius force viderur. At has omnes operationes effe virtutis bene cognoscentie inficiari nemo porest Luna quoque Apogaum proprium ac perigaum instabilia haber, prater ordinarium à sole, qui ipsam semper erigit in coniunctionibus & oppositionibus. Quando propterea velocior fit in anteriora à lumine mafore, quod acceipit recta qua spectat ad nos, aut ad cœlum superius. At in quadratis, trigonis, & fextilibus afpectibus variatur, prout foli magis minute oppositur, confungitur que. Non autem descendit in oppositione, seuri ali planete, quomam sub solegraditur citima nobis parumque proprie lucis haber, totum vero à fole mutuatur, & Guando plus Accipit, Blus elevator quocunque in fitu. Confiderare ell proinde solis morum attificiosum, quo in mundi parte omni lucem tenebris aquat , & quibus longa est nox , est & in fitu opposito longa pariter dres', & fub aquatore aquantur omni tempore. Aliis vero variis in temporibus recompendati, & terram per tot vias inuadere; hec tempus illi concedere feschestelendi votam nec ipsum vnqua fiftere iter. Nam licetillo in fitu terram vitione destrueret, frigus tat men'eius & vmbra in oppolito lieu praualeret, & vinceret cœlum & Rellas fugiendo, & roborando feipfam fimul. At attificiole fol progre;

dieur. Primaque ars diuina veitur isthac ipsorum spontanea pugna ad gencrandas in medio corum res formosas continuo ad gloriam creatoris, ve patet. Cuius Idea manisestatur in formis multiplicibus ope instrumentorum suorum proprio gaudio & cura agentium, non autem violentia Angelica impulsorum, ve Aristoteles putat. At anima motum circularem esse satetur Auerr. Quamuis corpus à circulo ipsam impediat, ergo cœlestis est. Quod autem res immobilis vila motum non essiciat; nec cœlum nec spiritum indigere re immota, nisi ad sulcimentum adiunctae corpulentiae, quo non indigent res ab illa seiunctae, alibi contra Aristotelem declatatum est.

CAPVT III.

Cælum propria virtute moueri, stellasque à seipsis intra cælum, ac fortasse Angelicas mentes illis inditas esse, ad actus, esc.

Isus est Aristoteli motus cœli non à propria forma virtu-teque, sed ab Angelis manare, quos posuit & aquales numero sphærarum in 3.de cœl. in 12. Metaphysicantem (5. Omne enim quod mouetur ab alio motore distincto monetur, ficut (inquit) lapis amanu; corpus ab Anima, quæ infidet ficut naui nauta seorsum. Ignis autem sursum, & terra deorsum à generalite qui dedit formam, & consequentia, inter quæ motus est. Hanc ineptam stoliditatem alibi aperui. Que enim violenter mouentur aut ab Arte, à separato motore mouentur; naturaliter autem à propria forma; ita & cœlum Generans quidem mouet motu generationis, non locali; nam perdito generante ipsa forma per se mouet; Quapropter tellus per se mouetur deorsum, & non à generante. Sic & ignis sursum à proprio calore fertur. Corpus autem ab Anima; quæ seipsam per le mouet; & moius corporis ettilius impulius, li intermanet ficut Nauta : velut Aristoteles hie Physic. 8. docet : qui sibi contradicens in 2. de Animateriæ voltam scut formam ponit; reprobatque Platonem volentem, sicut Nautam. Igitur, inquam, cœlum nobilistima victore præditum effe semper mobili, ficut & spiritus noster mouetur semper, essequeignem qui sursum magis non progreditur, quoniam locus deest : nec deorsum quoniam occupaturab inimica terra. Cumque sit natura mobilis, in gyrum agitari necesse habet. Nec putandum est igni alium non conuenire motum nih rectum. Hic enim Dd iij

non est motus sed regressus, & fuga ad locum suum; vbi deinde perperuo mouetar. Sicut nec terræ motus deotsum motus est vere, sed regressad suam vniuersicatem, vbi perpetuo quiescit. At dato altero Elemento immobili, sicut terra, oportet alterum dari mobile, vt ipse ratiocinatur, qui est ignis:ergo non violenter in gyrum fertur ignis à colo raptus, ve putant , sed naturaliter à se , sicut terra quiescit à se. Alexander sphæris Angelos alligandos existimat, vt dent regulamac perpetuitatem motui : Et quidem respondeo, potius tribuendam illis elle naturam talem, quæ semper moueatur, regulamque seruari à carentia interturbationis externæ. Qua de re Planetæ non tantam feruant regulam inimicæ gratia terræ. Id autem perpetuum est, quod internum est, natiuum que, non deforis : Quod recte alij considerantes, Angelos sphærarum animas esse dicunt. Quod nihil naturæ obstat positioni. Nam & homo non modo spiritum igneum à cœlo habet, sed etiam animam à Deo: Quare possibile assero; sed stellas non autem Sphæras animari ab affistetibus Angelis, vt moderatores motuum potius , quam vt motores. Demonstraui enim cœlum esse vnum, veluti D.I. Chrysostomo & Theodoreto videtur, at diversas regiones, calos in sacris eloquiis nominari. Hebraa enim lingua caret huius nominis singulari numero; stellasque à se ipsis moueri, & non à spharis ostendi. Alioquin ipsarum obliquatio ascensus, descensus, tarditas & celeritas, sphæris turbationem afferrent; multo autem maiorem si verum eft quod aiunt, eundem Planetam deferri nunc ab hac, mor ab illa fphæra; ergo & alteram laffari alteramque intelligentiam opem ferre; vel'illam respuere perfectionem propriam quam habet in mouendo, ac deinde resumere. Itidem mouere eas contra Deum ab occasu in ortum, dum à Deo vi rapiuntur ab ortu in occasum; & mouere, vt imitentur Deum; quamuis faciant ac velint contra Deum, mouendo in contrariam partem: Sed plura dicendi hic locus non est. in some reflictive to the builties.

CAPVT IV.

Destellarum sensu, & Accolis earum, & cur celantur nobis.

On inepte existimandum videtur, stellas mutuo significate proprias alteram alteri conceptiones, dum lucem quæque suam in alteram transfundum. Lux enim simplicissima est, omni apta passione affici. Ipsarumque sensum voluptuosum esse, non dolorificum, quod contrarias non habeat qualitates, sed plus

minus ve lucis. I plasque res inferiores innumeras, dum radios quorsum libet estandunt videre, quia radij assiciuntur; audire vero quia
motus mutuo communicant. Iam ostensum est oculum non videre
nec autem audire exemplo dormientium ac desunctorum: sed tenuem spiritum in oculo videre, & in aure audire, ergo tenuissim a stella sunt ex toto visus, auditusque, sensusque omnis exquisitus. Nec
puto ipsis oblivionem & errorem accidere. Nan enim exhalant partes aliis succedentibus, nec perturbantur externis passionibus nisi patiantur ab invicem qua nostra Tellus ab illis. ac solis intelligentiis
detur serena scientia.

Quapropter & mundi originem forte norunt, aut dubitant; nafus enim nescit quod tota anima scit. Cum ergo stellæ fint partes, minime videntur scire quidquid tota mundi anima scit, aut mundus totus: sed quidquid euemit eis, ex quo natæ sunt. Animæque beatæ si habitant sic viuas lucidasq; mansiones, res naturales vident emnes, diuinasq; ideas. Habet quoq; lumen gloriosius iuxta Theol, quo eleuantur ad visionem supernaturalem beatifică. & veluti apud nos luces plurimæ sese mutuo tangunt, intersecant, decussant, sentiunt que, ita in colo luces distinguuntur, vniuntur & sentiunt. Anima ouoque similes illis itidem propriæ lucis ordinatione & directione consentiscunt. At portionibus cœli inferioribus non tantus tamque felix, securusque inest sensus. Nec illi dubium esse debet, quin Deus sui manifestationes gloriolas plutimum faciat in cœlo. At nos videte eas, resque divinas non possemus propterea quod (ve inquit San. Clemens) vapores perpetuo aerem occupantes, perpetuoque vel inuisibiles sursum exhalantes, ac pugna quæ inter cælum terramque fit, impediunt vifum nobis, in medio pugnæ manentibus, vt in fumo Bombardarum. cum purgabiturigne mundus, omnia conspicientur. Præterea corpus nostrum opacum est, solosque oculos transparentes habet, quibus inest cornea tunica dura, & vuea, & aqueus humor, & crystallinus, qui accipiunt lucem crasso modo ac alteratam, ideirco res spirituales videre non datur. Piæteruolant in conspectu nostro venti, & aer, & nihil eos videmus, multo n ínus videmus Angelos, ac Damones, quorum plenus est mundus. At egressa anima ex hoc antro opaco (huius instar Plato nostrum corpus & statum depingit) videbit aërem, ventum, Angelos, omniaque tenuissima Entia, non existentibus panniculis humoribusque oculorum, qui impediant. Plus autem videbit, quæ purior ext terit, fieut Brigidæ & Catharinæ visiones, dum purgantur, & a Deoimpedimenta tolluntur, & roborantur, oftendunt; spiritusque noster aëreus fiet aër, & cœlum. Et cœlum quidem fir, dum exhelat continuo nec ad nos reuertitur amplius, quoniam perplacet libertas magis, fi que vnum cum aëre. At mens immortalis non remanet in aere, sed vsque ad stellas, vel supra transfertur, nisi corporis labe maDE SENSY RERVM,

culata fuerit, ibique Deificatur ac glorificatur, sieut Theologia sancia docet, diutinis comprobationibus, grauissimis argumentis, & cœlestibus reuelationibus confirmata.

CAPVT V.

De sensu lucis & ignis & tenebrarum & frigoris & terra.

Nfelices (heu) mortales, qui sensum alium nullum agnoscimus, nili obtulum animalium, plantarumque, tardum, de. mortuum, aggrauatum, sepultum : Nec quidem intelligere volumus omnem actionem nostram & appetitum & lenfum & motum & vim à cœlo manare. Ecce lux quanto acutissimo expanditur lenlu luper terram, quo multiplicatur, generatur, amplificatur; idque non fine magna efficere voluptate existimanda est. Quandoquidem nos, vt nostrum esse amplificetur, tanta regnorum, possessionum, honorum & generationis cupiditate tenemur; voluptate quidem multa afficiuntur etiam plantæ in germinando, crescendo, florendo, se ornate vestiendo, fructificando, multiplicando, licet à corpulentia imminuatur. Multo autem magif nos in actibus Venereis, quoniam nostram naturam dilacari sentimus. Vinde intelligere licet quanto maiori lux iucunditate in huiusmodi sui amplificationibus perfruatur. Porro videre est, ipsam nigris è rebus reflecti retrorsum, semperque seipsam quantum licet augere, & ex corpore in corpus lese conduplicando. Quare & in antra & cauernas se ingerit, quo recti sol intrare nequit, reflexa aliis ex corporibus & ex atomis aeris ombibus in angulos, pyramidesque infinitas, quæ non visibiles sunt prorsus, nec numerabiles, nisi sapientiæ primæ, teste Ecclesiastico. Atin corporibus transpicuis veluti aqua & crystallo, tanquam cognatis, à vincente calore trafluciditate donatis, ipfa conspicitur secum ioca i & augeri, & penetrare, gaudere, vniri, roborari, & randem vrere, ignireque res non candidas, quiaipsi sunt dissimiles. Candor enimeltipsamet lux retenta, demortuaque, idenco candidam non comburit chartam lux per ampullam transuecta. Vnitur in globum lux intra ampullam, augeturque & in Pyramidem expanditur foras, qualiarmita in acie, factaque lancea ad vincendum & vrendum. Ignis quidem, qui iplamet lux est inimica materia intrusa, irritataque ad pugnam, magna eum iucunditate deuorare conspicitur, crescere, vince-

to

n

cere, & furfum volare, victoriofus in mole denicta, attentataque prada ; quod & nos imitamur, bella vincendo, regnum difarando, & famam, cum non possit anima denso corpore repugnanteque clausa in domitas dilatari regiones. Quando ignis interclulus est in nube, aut in cauernis terra, quonia natura mobilis est, rarusque, & quies ac delitas funt illi exitium, ficut ratitas motusque sunt terræ exitium, ipse impetu facto sese amplificat, disrumpit, conquatit omnia, que sue necis causa esse possunt; prosternit solo adificia ingentissima & montes, nubes quoque frangit, dissipatque impedientes. Id imitatur animal ferox loco interclusum inimico. Nec quisquam putet ipsum propterea carere sensu quod fulgor, seu naturalis, seu artificialis in aquas interdum immergitur, extinguiturque. Hoc enim contingit illi ab impetu facto, vt ex angustiis exiliat, nec seipsum frenare potest ab impetu, & corpulentia, quam secum vectar caler, nec tempus habet consulendi sibi, imperuosa furia delatus. Sic & animal vim effugiendo inimicam, si præcipitium obuiam fiat, in illud incidit cursu effrenato, occiditurque. Reuera miseri nos, qui cum tam languido sensu præditi simus, velocem validamque virtutem insensatam existimamus. Nec animaduertimus omnem sensum necessario derivari ab eodem principio, à quo habemus & motum. Si autem ignis virtute mouemur, coquimus, nutrimur, crescimus, necesse est & eius virtute nos sentire, cum & sentitiua magis sint animalia calida magis, frigidiora vero stupidiora. Itidem si nos videmus, propterea quod lux rebus visibilibus affecta, afficit deinde spiritum nostrum, longe magis ipsa videat, quæ primo afficitur, mutaturque, oportet. Econtra conspicitur tellus sursum tenebras frigusque effundere, quo licet modico valet aërem occupate, vapores, & aquas, gelare, & deorsum trahere, ac densare in crystallum, inquè res terræ similiores. Sæpeque frigus calida inter Entia multiplicari, vniri, roborari, vt calorem oppugnet, sicut Calariani milites in Belgio figuram circularem, vndique hostibus circumsepti, adsumpserunt; & iterum in Africa contra hostes. Sic nix induratur, & grandines, colligente se frigore ab aëre in vaporem crassiorem. Atque suce infiliente in terram ac se duplicante resiliendo frigus metuens redire deorsum in medio aëre colligitur, & roboratur, vbi sane reflexio desinit. Idcirco frigidior est eo in tempore aër superior quam infimus. Pollet frigus vi sua amplificatiua, ergo & sentit inimicum calorem oppugnatque. Absque enim sensu inimicitiam non sentiret, neque dolorem, ac sineret se extingui; quia eadem voluptas in non esse, ac esse foret, vel verique nulla, cum neque esse, neque non esse lentiat, neque vitam neque mortem. Falso existimant Peripatetici tenebras esse prinationem lucis, & non Ens prorsus; prinatio enim nihil est, at nos videmus per lucem oppositam este tenebras; & Deus

in Isais dicit, se creasse lucem & tenebras. At nihilum non creatur, idem enim esset terminus à quo & ad quem. Ergo tenebra est lucis oppositares, faciesque frigoris, sicut lux facies est caloris. Hoc dico de tenebra actiua, non de passiua, que est vultus materiei : qua frigue gaudet magis, quoniam similius illi est, quam calor. Ideoque faciem ei persimilem obtinuit. Sursum attollieur vmbra, ac multiplicatur. vbi lux debilis est, & ei commiscetur, vnde secundi suboriuntur colores. Et quod mirabile est, animaduerti, quod quando nos de luce ad vmbram procedimus, illa vmbra, qua ex nostro defluit corpore, cum propinquissime accedit ad alteram vmbram, sponte portigitur in Pyramidem, ve cito vniatur alteri amica vmbra, ficut deorfum cadentes res in fine motum concitant; aut os, cum est animal prope'es. cam, extendit. Quas ob res & facies frigoris & materiei, omniumque rerum sentientes apparent; Præterea halterum contrariorum sentit, alterum sentiat est opus, quo possit repugnare ac scire, quo subue. niendum eft, fugiendumque. Si ergo cælum fentit, terra quoque fen. tit. Philolaus autem, ac Copernicus, qui ipsam donant motu, magno queque sensu donant. Pythagoras verò animal corrule tum terram esse putat, cuius pili, ac crines sunt plantæ, & arbores:ossa lapides; Animalia in ea sunt, sicut pediculi in capite nostro, & in centro calidam elle vult, sicut cor in nobis, & aquas esse velut lac Terræ, ait Seneca: Basil, vero, sanguine. Quod & Ouidius sentire videtur, sed hoc alibi disputabitur. Nune sufficit vidisse in ea sensum esse. Nec frigus sensu carere putandum est, propterea quod gelata manus, aliaque membra parum vel nihil lentiunt:noster enim sensus à calore natiuo eft, frigus autem calori inimicum est ipsumque opprintt, eiusque operationes tollit, aut ligat, ita vt nos sentire nequeamus sensu frigoris, quoniam extraneus est; nec nostro, quia sopitus est. Non enim homo potest ligatus operari manibus ligantis eum. At quidem bene sentit frigus, cum tantopere cupiat, studeatque inimicum opprimere, & sensus & operationes eius destruere. Sol igitur pater, tellusque mater rerum, sensitiui sunt, atque ab ipsis animalia habent sensim, motum, & omnia. Distincta sunt in fexum maris & sæminæ, vt ille tolem, ista terram repræsentent, ac mundi partes totum referant. Itaque rem omnem cælestem, ac terrestrem sensitiuam este compertum est.

CAPVT VI.

De sensu Aëris, & ventorum, sensui spiritus animalis consimili.

Vbium non extat apud scriptores sacros, quin aër sit pars cœli minus pura, infestata semper vaporibus & frigore, & vinbra terra. Ita videtur D. Basilio, propterea quod Moles & Salomon, aues in colo & in firmamento cœli ponunt, & Scriptores Latini illustriores idem afferunt vt Plinius, Seneca, Virgilius, Lucanus, Varro. Quoniam vero compertus est sensus in colo, aëri negandus pacto est nullo, tametsi perturbatior insit. Spiritus animalium in acrem continuo exhalare palameft, in debilitate relicta ex labore & fame, & in repentina instauratione ex spirituoso vino, & ex odoribus, ostenditur spiritus esse aëreus, aëreque nutriri. Nam & infecto aëre statim aggrauatur spiritus, languescit, & vitæ operationes ægre operari potest. Quapropter nec purgatur sanguis, sed inficitur, vnde febris pestilens subnascitur, quæ totam regionem inficit, quoniam aer omnibus communis, infectus est vaporibus fætidis ex terra exhalantibus post dirum æstum madefacta pluviis;aut ex multitudine cadauerum vel aquarum stagnantium hi vapores sua crassitie aggrauant spiritus leuis tenuitatem, & calore multo vincunt calorem natiuum illius; & fuligine tingunt luciditatem eiusdem, vertunt que eum in vaporem crassum, occidunt que. Propterea in astate quando spiritus mihi exilis est, pertenuisque, displicet thuris odor, quoniam meum exuperat spiritum; in hyeme vero placet, quoniam. robusto spiritui ac multo robur addit. Remedium contra pestem est optimum, & contra grauedinem capitis,aerem calefacere, attenuare, odoriferas res cremare, odoriferis vesci epulis, floribus & odoribus vti, non autem sanguinem mittere, vt Imperitorum medicorum mos est. Spiritus enim indiget nutritione, refectione, & purgatione, non autem sanguis; qui tandem depravatur posteaquam morbus invaluit, cum à spiritu non sit purgatus, absolutusque. Et sagacissimus Hippocrates ait, Constitutiones Austerinas aggravare caput, inducere fomnum, ventrem soluere sua crassitie. Boreales vero serenare caput, pectus stringere, acuere sensus sua tenuitate. Porro si spiritus aëre nutritur adeo quod Varro credit, animam esse aërem inspiratum ore, calefactum in corde, sparsum per viscera; Aristoxenus vero præstare putat vium manus, ad harmoniam corporis pulsandam, que sibi viVenti quoque qui sunt aëris fluctus, vel vapores aëri simillimi, idem ostendunt. Nam cum mors sit rebus tenuibus condensati, ideo rarefactus aër circumfertur, quæritando spatium suæ tenuitati conueniens, nec conari desinit, donec attenuatus sursum elevatur; vapores quoque crassius cult in visceribus terræ geniti exitum quærunt ne moriantur in aquam densati, & conquatiunt, confringunt que & ægrediuntur: Ædiscia demoliuntur & arbores, tanto esseruntur impetu, quod nisi sentirent dolorem compressionis, non sic niterentur; sed similes sunt animalibus vndique angustiatis, quæ nihil non moliuntur, vt libertatem adipiscantur vitalem; ergo aër luce videt, motibus audit, vaporibus odorat, tenuitate gustat, compressione & srigore, caloreque tangit, dolet, gaudet, absque organis totus sentit, consentique, & sensus hi omnes tactus sunt modi varij, vt in secundo libro dictum est.

CAPVT VII.

Aërem esse spiritum communem, & deferre scientiam spirituum animalibus inclusorum ab altero in alterum.

ER præterea defert scientiam ab altero in alterum hominem, quando colloquintur, ergo & ipse quoque eam
sentit, & qui nos ambit scientiam habet vocis. Anima
nostra interclusa nequit significare conceptiones suas alteri interclusæ etiam in corpore, quod facile foret, si li-

beræ essent, mutuo se tangendo. Sieut enim aqua alteram contingendo aquam, illius suscipit motus, & frigus & calorem, scitque proinde ipsa patiendo quid patiatur illa, ita aer ab altero afficitur aere.

Potro spiritus noster, qui aëreus est, nequit tangere alterius spiritum, ideireo coactus est significare quod cupit, per communem spiritum, percutiendo hune organis suis, & ea sigurando ratione, qua sigure illa alterius spiritum assiciendo, essiciunt, yt sciat quid

alterius spiritus patitur, welit aut nolit. Sicut pisces aque, ita animalia aëri alligata sunt, à quo separata, vt si nares & os occludantur, spiritus suffocatur in aquam, aut euanescit in aërem. Ergo immanet aër sicut anima communis, que omnibus presto est, & qua omnes communicant inuicem, vt Plinius animaduertit.

Quapropter multi sagaces spiritus ardentes subito ex aëre persentiscunt, quod cogitat alter homo; Cogitatio enim est motus spiritus; hic autem motus modicum & exiliter communicatur aëri; motus autem modicus exilisque afficit melancholicos exiles. Vnde multa divinant in a pectu, & sermone, & nesciunt qua ratione. Dum quis mollia verba loquitur, leuiter & blande ferit aëre, qui motus blandus comunicatur alteri, ac mitigatio simul. Si loquitur aspere & sortiter, licet iniuriosa non profesat verba, indignatione excitat in alio, quoniam spiritus monetur ab aëre, motibus ipsum concutientibus, & lacerantibus: ergo aër non modo motum recipit sed assectum, alioquiu non communicaret.

Placent asperi soni in bello, & sermones vehementes, quoniam concitant ipsum ad iram contra hostes, roborant que: verba grauia, beneque composita in templo, que ad pietatem excitant. Titillantia & & variis puncturis blandulis pungentia, in re amatoria; queniam ad oblectamentum mouent; & sicuti mouetur aër, spiritus monetur. Porro si voces inter homines ad significandum institute non essent, singuli sentiremus alios iuxta modum assectionis impresse in aere. Sicuti si quis ridet, plorat, canit, quanquam sitalterius idiomatis ignoti,

intelligious affectum cius. In mondicara Line 29

Credo Deiarte esse Apostolos loquitos, ex affectibus naturalibus, & vocibus primis, que omnium auribus perfimiles proprio Idiomati apparebant, quoniam percipiebant affectus verborum illorum spiritu fancto ignitos priusquam figurationes & circulationes aeris distinguerenturin patientis sensu; Eaque ratione omnes audiebant, intelligebantque affectu præueniente sermonem : Prærerea videre liceo quando aer ferenus est, purifque, nos elle naturaliter hilares incundosque; quando turbatur obscuraturque, mæstos ac melancholicos; quando feruet nimis, iracundos & fastidiosos; quando friget collectos, sequestratosque; quando crasseleit, somnolentos, stupidosque: Quando tenue fit, acutos, celeres, subtilésque. Quando ventis agitatur, colligimur, & confilia inimus, ad penetralia; quando quiescit, ad fenestras; & ludos aggredimor. Quapropter palamel simul cum co nos pati affectus omnes: Idcirco Homerus canit, talisest animus hominum, qualem quotidie summus fert Iupiter altus, & Iouem intelligit cœlum: Ita & Virgilius: At pater omnipotens fæeundisimbribus ather. Coningis in gremium late descendit, & omnes Magnue alit magno commistos corpore fatus. Et alibi: Iupiter humidus Austris Densat; Ec in

DE SENSV RERVM. 130

erant que rara modo & que densa relaxat.

Hine patet quod fi mens immortalis humana spiritui aereo indita non effet, obuoluraque, nunquam pareretur simul cumaere: Veruntamen quando passionibus ingentioribus quis agitatur aliis ex causis. parum afficitur ab exteriori aere. Nam qui tripudiis & nuptiis operam dat , quando aer turbidus est, turbationem fere nihil fentit, vel minus percipit le sentire, sed suas consectatur delicias, sed non itave in fereno tempore; Confert enim multum cœlum nostris actionibus conforme reperiries associate salaming Habreshill and the. mane, le nelétro quarrier all out thin out

CAPVT VIII.

De Prophetia animalium, & hominum, & exipfarum differentia hominis divinitatem and among to some the see agnosci. Sherredling - specimen assembly beauty along

Incfacile intelligitur, qua ratione animalia pluuias; præuident, sicut corui, & pecudes: alia pugnas & bella, ve vultures & aquilæ; alia tempestates maris, sicut Al-cyones; alia amænitates regionum & escarum copiam, etiam transmare sentiunt, sicut turtures & hirundines: Alia venationem intra sylvas procul odorant, vt

canes: Equi vero insidias locatas olfaciunt, & bellum: nobis autem occultæ funt ipforum prophetiæ isthæc. Hoc antem non fit eo, quod fint nobis ac fato prudentiora; sed cum sint dedita ventri, aliud enim bonum nihil agnoscunt, perpetuoque actionibus suz conservationis intendunt, ipforum spiritus non agitantur passionibus internis, ingen-

tibulque euris, sieut noster.

Quapropter cum omnes res inferiores in aëre fiant ; fenfus brutorum per respirationie & transpirationis vias communicando cum acre, recipit passiones aeris, ergo & sentit res caldem, cum sentire la pati. Sed vnumquodque genus brutorum illa modo præsentiscit, qua iplorum vitte ac conservationis intersunt; aliud vero fere nihil. Igitur dum preparanturin aere imbres & crassi eleuantur vapores, ficut feror clorcarum, runc przuius insuetus ostendit, & szuire incipiente feigore, quo in aquas stringuntur, autaliter inchoata condensatione fub variis cœli plagis: sentit coraus motiones prævias nobis occultas & condensationes & vapores (quia vapor omnis odor est, non autem nobis stupido offactu præditis, vnde non nisi præpotentes odores sentimus) similiter & pecus, ideircoque student consulere ventri, ne fame simul obruantur, & clamant mutuo sese admonendo, sicut & nos cum quippiam præsenserimus, aut suturi euentus ingentis nuncium acceperimus. Atqui cum ianua aperitur, senestra domus clauditut impellente aere à ianua impulso, & tamen latet nos ista motio, quæ senestram non latet, vt hinc intelligamus, quam multa in aere la-

ARTEN TO STORY

tent nos aliis piæpeditos curis.

Vultures sagaci donatæ sunt odoratu, quoniam cadaueribus vescuntur, idcirco exhalationes ex mille miliaribus olfaciunt, propterea quod aer commotus affectusque fertur ventis aliò, propriave fluctuatione. Notum quidem est in Physicis vniuersum acrem perpetuo motu ab Oriente in Occidentem ferri, ficut & mare; Aliis quoque consimiliter insuetis agitari. Hi autem affectus feris noti sunt & pilcibus, nunciique. Seo cum adhuc pugnatum non est, & præparationes fiunt & consilia, aer patitur voces illas militares & consilia & negotia, quoniamin ipso & ipso fiunt. Itaque vultures sentiunt aëris passiones, similes his, quæ fieri solent, quando alias parantur bella, ergo accurrent vbi occisiones prætractantur, sicut nos cum videmus bouem trahiad macellum. Alcyones, qui in littoribus natura nidificant, paulo ante percipiunt maris turbationes & tranquillitates, quoniam ab aere incipiunt. Calor enim lunæ & stellarum & solis prius afficit aerem, deinde Pelagum. Quapropter affecti quiete vel turbatione aeris, cui spiritus ipsorum colligarus est, præuident euentus maris. Pariterhirundines discedunt semper inde vbi frigus sentiunt, & proficiscuntur cum sole nunc ad austrum, nunc arcticum, insequendo amicum calorem, quo palam trahuntur, ficut & nos. Canes olfaciunt valde, quoniam poros narium prolixos habent, & graciliter adapertos; admittentes ad spiritum sentientem facile, quia renuis valde est, quemcunque vaporem. Omnis enim fera derelinquit vaporem, fumum & motum, quacunque transit; qui communicatur naribus & auribus canum: non autem nostris obtusioribus, ob cerebri copiam & magnitudinem & narium obtusam brevitatem. At quidem plurimos vidi homines, qui aliquam intrantes domum, subito olfactunoscunt, vbi oleum latet, aut vinum, aut caseus; magis autem ignari, qui magis ista attendunt. Equi nati ad bellum spiritu feruido odorantur hominis flatum; & modicum quoque motion audiunt, ficut & lupi-Aeris enim passiones illis innotescunt magis, spiritu duntaxat aereo præditis. Equidem his exemplis hominis excellentiem & divinitatem confirmo. Quippe qui omnibus imperat animalibus, que superant ipfum acumine vifus, lagacitate odoratus, tenuitate auditus, quin & tactu, quod negat Aristoteles, sed vermiculi & aranea res minutas tactu norunt, que nos latent. Item diuinant ea, que pertinent ad corpoream confernationem longe melius vt dictum est. Nihilominus homo divinatione longe eminentiori pollet, co quod præsentiscit &

DE SENSVIRERVM.

offacit Angelos, Deum, aliainque vitam post mortem. Profecto si na. tura dedir animalibus sensum necessarium ipsorum conseruationi, fagaciorem in quibusdam quam in aliis, prout quibusdam sic opus est magis, aliis vero magis alter prodest: Necessario facendum est, saga. citatem studiumque sciendi, que fiunt in colo, atque cognoscendi Angelos, & Deum, & vitam immortalem, non fuiffe frustra & superfluo hominibus datum, sed necessario & finis gratia sibi conuenientis; Veluti necessarius est aquilæ visus acutus, vt ex præaltis locis, vbi nidificat, à longe serpentes & cadauera, aliasque escas conspiciat; Et canibus sagacitas odoratus; Et Alcyonibus prænotio tempestatum ma. rinarum, vt dictum est. Si ergo prophetia tantummodo corporea. rum rerum data est animalibus; Homini vero incorporearum & ater. narum, procul dubio Deus communicat cum hominibus, infundir se in animas corum & facit Prophetas; ficut aer infunditur brutis, aut etiam nobis. Ipsa tamen, res diuinas percipere non valent, quoniam ipforum spiritui non est indita mens divina, sicut nostro. Nec indigent Diunam Entitatem sentire, cum minime conueniat ipsis.

CAPVT IX.

Aerem affici rebus præsentibus suturisque, atque nobis communicare.

an oposonation prolings babett, & graciliterad-

Eruntamen & dormiens homo cognitionem rerum ab ac-re in spiritu captat mirificam, quam vigilando non sentit: quoniam mens spiritusque motionibus validioribus rerum, quas tractant, vident, audiunt que, in cumbunt. At in fomno spiritus totus in capite manet, nec nil le reficere cogitat & quiescere à passionibus, quas vigilando sensit, ideoque imminutus est. Quapropter quicunque effectus in aere fiunt, ei communicantur, qui cum alio non intendat, afficitur facile, sentitque. Hinc est, quod in somnis multas videmus , que nequeunt ab humoribus & vaporibuside affectibus internis in nobis moueri. Etenim vt in opusculo de infomnia declaraumus suboriuntut infomnia aut ab affoctibus causifque intrinsecis; aut ex motionibus vigiliz tempore illatis; relictifq; in spiritu, aut à Deo, aut abincelligentiis, sed & plurima sunt qua aeri tribuenda videntur. Veluti fi hoc vesperi venerit amicusabsens in ciuitatem, de quo nil diu somniaueram, nec cogitaram, somniem de illo, ac cras mane videam illum ante ianuam. Et lie nato instantem mortem per gladium mater fomniat; & cum quid inaspectatum negotium adelt,

adest, somniare contingit de illo: imò vigilans mater sensit sibi in pectore quasi infigi pugionem, & statim dixit:nunc filia mea pugione configitur, &ita fuit.etiam D. Saja dixit; Oh! si quis me nunc sclopeto feriat, & conuersus vidit hominem exonerantem contra se sclopetum. Quapropter dicendum videtur, quod cum res omnes in aëre fiant, ipse afficitur refacionda, sicut nos ex præmissa aut consulta re quid sequi possit, prænouimus; Sicque aër inspiratus nobis manifestat. Præterea comperimus timentes, amantesque amicos, sape vera somniare, & omnes de Arte propria bene somniare: Melancholicos vero plurima sagaci somnio percipere, itidem & valde cogitantes. Na qui timet aut amat, semper timoris amorisque obiectum cogitat. Idcirco quacunque motione excita in ipfius dormientis fpiritu, excitatur etiam quæ interna est secum. Cum enim quid attente ipse cogito, si quispiam dicat; Ecce aliquid noui affero tibi, statim puto de re, quam cogito, nuncium esse. Idcirco amantes & timentes decipiuntur, eo quod aliam pro alia motione accipiunt, & rem pro re; sed cum res est, quam cogitant, verius illi somniant, aut prædicunt de illa, quam alij. Et mistio quidem ita afficit ; nam tetris acribusue vaporibus cerebrum subeuntibus fiunt apparitiones tetræ & minaces, & pugnare videntur contra hostes aut fugere rei amatæ causa: dum spiritus vapores illos fugit, aut oppugnat, & affectio amoris simul instat. Videtur interdum sibi natare aut volare, cum super vapores molles aut tenues, spiritus fertur. At cum passio deforis aduenit, bene percipiunt, quoniam vera est. Scribunt Valerius & Cicero de duobus amicis hospitatis in divertorio, quod cum Caupo alterum occidere parat, alter in somnis vidit illum petentem auxilium. Qui experrectus, somno non credens, obdormiuit. At subito vidit quod caupo amicum occideret. Experrectusque iterum, non credidit, & obdormiuit tertio. Viditque amicum rogantem vt vindicaret mortem suam: oftendit que se sub simo in Carro componi à caupone efferendum mane extra ciuitatem. el se incom en finita neuroro polico fa

Quapropter surgens mane nec inuento amico, comperit carrum simo onustum, adiitque magistratus; qui reperto mortuo punierunt reum. Eiusmodi quidem exempla plurima & ipse vidi. Ergo verisimile est aërem affectum, cum serenus est nullis imbribus ventisque turbatus præsertim noctu, quoniam nec vocibus & opisiciis agitatur, bene communicare motiones, vt & quales ipse recepit. Itaque se insueta video ipse in somnis, que mane verisicantur.

Nam qui ea negotiatur verbis, factisque, communicat sereno acri, & iste nobis, præsertim cum similia cogitamus. Propterea qui tractat negotium, aut artem, facilius accipit passiones acreas, quæ de illo siunt. Itaque Reges præsia & sames prævident; nautæ tempestates; scholares minas præceptoris. Et quidam mei amicus; & vini, ægrota-

bat, & interliminie somni & vigiliz, vidit vinum humi spargifracto dolio in cella vinaria centum passibus à suo cubiculo distante; surrexit & inuenit fracto dolio vinum effuhum circa fextam noctis horam, D. Lælius Vrfinus noster vidit per somnium, quod amatus puer de equo in lapides caderet, & sanguis vultum rigaret & moreretur. Id. circo mane facto dixit puero (quoniam erant in itinere) vt equitaret caute & suauiter, nihilominus cecidit puer, mortuus est & sanguisrigauit faciem eius eisdem omnino lineis, quas in somno viderat herus. & omnia vt vidit, contigerunt. Qua in re non videtur aër præscire po. tuisse, quod à Deo ordinatum fuerat, niss aut Angeli, aut dæmones, quibus malum illud facere permissum erat, significassent in somnis D. Lalio. Sed forte iple hoc potuit aër. Licet enim tractatus non præcesserit inter homines de morte illius modi, aliis tamen vicibus homines alij ea funt interfecti motte, omnesque interuenientes pasfiones remanent in aere sopita, sicut in nobis quando non cogitamus. Sed cogitantibus illæ per aërem communicantur, ac potius in re amata repræsentantur, quam seorsum, ideoque sæpe mendaciter apparent, raro autem verificantur. Aut dicendum res futuras omnes in fuis praeffe caulis, licut mors currentis in præcipitium non vilum, eo in curlu nota est alteri ex turri cursum & præcipitium spectanti. Item stellz, à quibus calores omnes, & motus & passiones apud nos hunt, or dinant quod futurum est, iuxta legem ipsis à Deo inditam. Ipsa igitur calefacientes & mouentes, puerum oblectari equitatione accelerata fecerunt; Equumque fastidire, & delicere in fastidij tempore in co petrarum loco, noto ex mensura itineris, & tanta talisque passionis, que víque ad locum illum, actempus, eum debebat parere effectum. Quoniam vero quæcunque futura sunt, præparata sunt in causisab origine mundi, víque ad hodiernum diem, ac continuo ad illa inceditur: Omnisque res antecedens est causa, aut concausa, aut signum cosequentis rei, atque coëtanez, sicut in Metaphy sostendimus, affirmari posset proximum effectum notum esse in aëre, in que ille calor & Rimulus currendi & indignandi, & cadendi simul sieri debebant. Non modo enim praparationes humana interficientium caularum, fed ettam aliaru causarum in Aëre fiunt, & cognoscutur. sed no certo, cu lint cotingetia: Arist. (lib.de info.) in hoc obstupescens, postquane gaffet Deu immittere somnia, quonia sapientioribus & optimis, non auté idiotis & aniculis immitterentur, afferit hac mirifica immitti à natura, quoma (inquit) natura damonia est, hoc est, sapiens. Igitur aeri concedat sensum oportet, cu alia non intret natura comunicans dormientibus. Quod autem Deus insomnia immittat & Angeli, alibi oftendisargumentuque Ariftotelis natum ex eo est quod Deus sapientiam Aristotelicam, cum sit stultitia ante ipsum, parum curaret. Sed quidem Iosepho, Danieli plurimisque talia immisir somnia, qualia

nec aër, nec alia natura, nec Angelus absque reuelatione potnissent percipere, prædicereque. Quod autem in acre res præsentiantur, mille extant historie, paulo scilicet ante prælia visos esse homines in acre bellantes & armorum auditum esse strepitum, teste Plinio, & in libro Machabzorum 2. & Iosephi, homines armatos & loricatos, & equos & lonceas figuratas in aere, aliaque monstra præuisa esse scribitur multo ante expugnationem Hierosolymorum sub Antiocho & Tito. In Calabria clade nostro tempore consimilia apparuerunt, & Comete & terre motus. Roma autem sepe monstra talia ante clades apparuisse non semel scribit Liuius. Multa quoque accolis America terrifica potenta ante Hispanorum ingressum in aere facta essenatrant historiæ. Quoniam omnis præparatio in communi sensuaëris nota est, ipsaque afficitur simulachris rerum consimilibus; sicuti nos dormientes simulachra armatorum hominu & colubrorum, aliarumque rerum videmus; dum in nobis excitantur'à præsenti passione motiones sopitæ talium rerum. Sic adfirmari posset ipsum aerem somniare & figurare que futura funt ; cum sit ipse communis spiritus. At Angelos demonesque plerumque motiones extra ordinem factas in aëre ostentare, alibi à nobis déclaratum est. Hic autem no est locus.

CAPVT X.

De sagacitate melancholicorum purorum, & impurorum; & de damonoplexia, & consensu aëris nobiscum.

沙鄉

Elancholia, quœ fex est tetra combusti sanguinis, non est sagacitatis causa, & prævidendi, vt multi conantur ostendere & docere, præsertim Ficinus in libro de vita cœlitus comparanda ipsam copulat sanguini, educitque

Spiritus enim sanguinis floridisanique melior est solius, quam associati illo atramento. Itidem sucidior aptiorque ad concipiendas motiones veras, discursus que puros, non perplexos, alteratos que quales sunt in melancholicis suliginosis, ideoque damonoplexia aptis. Propterea assero tetram bilem sanguini mixtam, spiritus emittere horribiles suliginibus inspersos, a mís cum sanguine expurgetur esficere sycanthropiam & timores & cogitationes turpes, ita quod videntur homines, surete & insanire & delectari locis setidis, sordidis, sepulchretis, decadauerib. Nam insectus spiritus appetitues sibi similes, ve

patet in citta laborantibus. Atque hi sæpe dæmone vexantur. Vt enim docte scripsit Origenes, atrabilis sedes est malignorum spirituum, & demoniorum; qui videns spiritum corporeum tetro vapore infectum mentemque horrore stupefactam non posse recte operari in eo, ipse qui impurus est sordidusque oblectatur huiusmodi fuliginibus & ingreditur corpus, vtiturque illis ad inferendum horrorem animæ frenandumque; atque iple interimaliena gaudet fede. Quam ob rem nemo Philosophus miretur, quod medicina purgativa Itenis, que sedes est atræ bilis, & mundificativa sanguinis sanantur interdum affe-&i damone. Vnde impia suborta est opinio damones nullos existere, sed solo humore atrabilioso sieri eiusmodi exorbitantias in infecto spiritu. Namque abscedente humore tetro, qui illo vtebatur, discedit; fic etiam moritur homo abscedente spiritu, ac proinde mens, qua illo viebatur ad regendum corpus immanere amplius non poteit, co quod principale instrumentum ipsius desit. Econtra affirmandum videtur, spiritus lucidos purosque sepe sedem esse Angelorum, qui in animo operantur, & docent & illuminant & perheiunt: Contra ac damones faciunt. Et quidem humanus spiritus lucidus, tenuis, mobilis, mensque in eo, ficut lux in aere residet : idcirco teter humor natiuo lumini inimicus metum incutit, & fuligines interrumpunt motiones spiritus, & discursum interturbant; Confimiliter afficiunt acres humores. Vnde imaginantur sese esse lupos, & vllulant, amittuntque imaginationes veras ordinarias, ac vident motionibus interrupus & miftis,accipiuntque fignum pro figno, & rem pro realtera.

Quando vero melancholici bene sensati sunt, fit, quoniam sanguis bene concoctus est, fuliginel que foras transpirant per rimulas internbrales, atraque bilis copiola in lienem lequestratur ne noceat, iplaque indicium est caloris robusti, quippe qui comburit, nigrefacieque languinem. Ergo producit spiritus tenues ac passibiles valde; Veluti lignum quod comburitur in principio fumum emittit crassum, tetrumque, deinde tumum mediocrem, purioremque, in fine vero lummum, tenuissimum, inuisibilemque ex actione caloris valida: arque remanent carbones atri, sic remanet atra bilis in calidioribus temperatura, ipsaque signum est sagacium spirituum, sed non causa: Caula enim est tenuicas ac passibilitas spirituum. Ideirco melancholici solitudinem appetunt, quoniam quacunque motione offenditur tenuis spiritus. Ideo recedunt à consortio & cogitant multa, quoniam motus multi fiunt & excitantur in tenuitate. Igitur melancholicus præuidet in somnis plusquam cæteri, eo quod aptior est spiritustenuior ad recipiendos exiles insensibiles motiones aeris, quam crasti spiritus, sicuti facilius sulcipit motum aer, quam aqua, & motas laguis diores in tenuioribus imprimutur magis. Sic intuentes hominem intente, eius cogitationem intelligunt diuinantque suscipiendo exi-

guum motum, quem cogitantis spiritus communicat aeri, promptique sunt ad scientiam omnem, nifi fuligo impediat. At quoniam ipsorum tenuis spiritus exhalat facile & repente, memoriam exilem habent, nisi vasa fint grandia, apta multum spiritum continere, fontésque ampli, aprique plurimum reficere : Quapropter si caput habeant grande & cerebrum multum frigidiusculum eos continere aptum, & retiforme sanguineum, fontésque cordis spatiolos, memoria pollent magna, discursu, ac sagacitate. Sed Petrus P. noster parui est capitis & feruentissimi caloris, & sagaciter prævidet omnia, præfertim quibus operam dat; aft minus recordatur, quoniam spiritus exhalat nec communicat przuisiones spiritui succedenti: Fuliginibus abundat eius discursum interrumpencibus, & fastidium in discendo afferentibus : mæltus est valde cum solitarius est. Quod appaset quando est iciunus, quoniam spiritus pugnat contra fulgines ex languine in fine digestionis ambusto exhalantes; Quando vero hilaris est, nimia hilaritate perfunditur, vt in scurrilitatem & facetias transcurrat : quoniam gaudet spiritus à pugna contra fuligines non infestari, aut feriari; & qui tenuis est valde, dilatatur in latitias, diffunditurque adeo vt frenari non possit. Multosque ita attabiliosos vidi deditos scurrilitati parasitica, dum quaritat spiritus requiem & latitiam de foris, vt vacet, & quiescar ab interna pugna. At Petrus eius est sagacitatis, vt extemplo percipiat quicquid alter cogitat, & quando amicis parantur infidiz ab aliis, iple subito molimen percipit, & amicorum mala, ficut venaticus canis odoratur & prauidet. Semel cum simul essemus, iuit ad hauriendam aquam frigidiusculam de fonte procul à nobis 150. passibus pro communi amico. Qui noluit paulum morantem expectare : sed dixit mihi recedens, faluta ce meo nomine Petrum Presteram, nequeo enim expectare. Tunc reuersus Petrus dixit ad me: Recessione? Ego audiui vocem, quando hauriebam de fonte aquam cogitabundus. Dic Petro vale; quoniam ce expectare nequeo. Multaque huiusmodi sagacitatis exempla in co vidi sub aëre tranquillo. Consonat exemplum Saiz, & musieris c.9. narrata.

Quapropter vere extat sensus in aëre, & communicatio comunis. Et quæ historiæ narrant de bello pharsalico percepto apud Abanum à quodam atrabilioso, & voces quas Brutus audiebat, aliaque huius modi non sunt fabulæ. Ast ego cum mali quidpiam mihi imminet, intersomnum & vigiliam audire soleo vocem clare loquentem mihi; Campanella, Campanella; & interdum alia verba addentem, & ego attendo, nec intelligo quis sit. At profecto si Angelus non est, aut dæmon, sicut Socrati assistebat, necesse est aërem sic vociferari turbatum mea passione sutura, aut assectum à præparante mihi malum, aut ex simili similem alreram imaginantem. At quomodo format

F f iij

DE SENSV RERVM,

voces: Agnouit S. Augustinus hunc aëris sensum in libro de dium dæm. vbi inter cæteras rationes assignat ob id dæmones diuinare, quia corpus habent tenue, aëreum, aptum pati facillime, hancque passionem esse sensum, & sagacitatem, atque ex pauca præparatione in causis argumentari essectus, quam celeriter. Multaque ad rem adducit: tametsi ipse credam dæmones natura incorporeos esse. Equidem longa experientia edoctus nunc subito discerno, num som nium sit ab humoribus & suliginibus, aut ab aere, aut ab intelligentiis abstractis bonis vel malis.

CAPVT XI.

Prophetiam naturalem in spiritu, supernaturalem in mente sieri, & perperam ab Aristotele & Galeno confundi; & de Sybillis & Pythonisis.

T prophetia, qua Deus homines donat, non in spiritu corporeo initiatur, sieut in melancholicis & brutis naturales prophetiæ siunt, sed in mente perse primum, ab ipso hominibus immissa, & ea ostentat res altissimas, in eaque residet ipse solus, mouet, docet, in abstractionibus adeo yehementibus, quæ tra-

hunt vnà spiritum corpusque consequenter in cœlum. Vnde visi sunt multi in aerem elevati sepissime. vt S. Catharina & S. Franciscus vsque ad nubes; qui Dei amore feruentes corpulentiam vicerunt, non autem victi sunt. Si magnes attrabit ferrum, sursumque
elevare facit & in sublimi sustineri, stultitia crassa est Aristotelicorum negantium ecstasim divinam. Colligitur spiritus crassi ferri,
propriamq; exuperat corpulentiam ad odorem sui persectivi Entis;
& canis vt carne potiatur eo sursum attollitur, quo per se perueniret
nunquam; & homo nymphæ amore feruens ardua aggredicur, ita vt
exercitum vnus dissipet homo in momento, quanto ergo magis credendum est, mentem attolli, quorsum aspirat, sursum, spiritum que
incalescere, & colligi secum, corpusque simul in altum trahere,
auxiliante divino amore, illi etiam communicato, ac toto simul composito ex mentis vnitione? videmus quidem Ecstaticos non sentire si
pungantur, quoniam totus spiritus sursum elevatur collectus, reli-

quitque exteriores partes rigentes demottuas, ita vt in quibuldam, fitangantur duriter, frangantur vt vitrum. Hoc naturaliter fieri nequit præsettim tanto tempore, quanto hi Deo chari in sublimi sustinentur. Aliorum qui de regnorii mutationibus & distantissimis prophetant rebus, prophetiam esse naturalem tam falso astruunt Peripatetici, quam falso bestias alii putarunt este immortales æque ac homo, propterea quod portant canes, carnem in domum, ficut illos iubemus; & bruta quædam esse Deos, à quibus aliquod beneficium acceperimus. Opertet ergo omnia prorsus metiri, ac deinde decernere. Verum est quidem, Prophetas loqui per signa, & per imagines, ac omnes fere præuidere per imagines opificiorum suorum quoniam prophetia incepit in spiritu imaginante ad mentes teminanda. Nam Amos videt vncinos, vaccas, plaustrum onustum fæno stridens, trullam camentarii, quoniam ipse rusticus erat. Isaias vero templum, ignem, animalia mobilia, fumum gloriz, quoniam nobilis erat genere. Daniel aurem Aulicus Regis, statuam diversorum metallorum, animalia superba, prælia ventorum, &c. & quilibet præuidet siguti ipsi naturale est sentire. Vnus D. Joannes non loquitur de piscatione, sed de equis, angelis canentibus, de phialis plagarum plenis, de meretrice magna, de Agno, de Filio hominis tot fignificatibus vestitum; ex quo colligimus Deum sepe vti motionibus naturalibus in spiritu corporeo impressis, in quo residet mens, eique reuelat res per easdem motiones, à Deo ordinatas also pacto ad significandum, in alia positione & ordine, & modulo. Secundum quod ipla videre solet, & hæc est visio imaginaria de qua loquitur S. Hieronymus & S. Thomas; Ideirco sapienter Temperantiam Doctores requirunt in propheta quamuis Deus fine dispositione aliquando statim prophetias inspirat, nam ficuti affectus eft spiritus, ita eft aptus videre; proptereaque Comedones & ebrit prophetz, non fiunt, quoniam spiritus ipsorum crassus est ex fumis, ineptus ad suscipiendas impressiones superiores, & ad mutationem ordinis propriorum moruum. Sobrii autem ex ieiumo tenuitatem spiritus sibi comparant, vt Helias & Daniel, qui menti superiori subservit commodius, atque fimulachra in iplo figurati vel sopitas motiones suscitanti, ordinantique. Nec homo peruerlus turbatus pationibus prophetiam durinam fulcipere potest, motiones enimiphus ineptæ funt vt componantur, nisi per vim Deus quod non selet, sicuti in Asina Balaam, componat. Sic Elifæus dum spiritus eius turbatus estet incomprusque, influentiam diuinam suscipere non poterat: Ac cythare sono sedauit eum, purgauit fuligines, aliosque vapores, ac probe ventilatum, reddidit obedientem anima ipso involuta: ac Deus in illa fatalem ordinationem significauit. Hie cauere potes ab Aristotele falso dogmate in problem. Sectizo. Quibus multa ineft, & calida atra bilis perciti spiritu sunt ad omné motu prompti, & sic siút Sybilla &

Bacche, que diuino inspiraculo afflari videntur, quod tamen non sie est, sed naturali accidit intemperie. Similia dicit Galen. loquens de morb, non vulg. Sybillæ enim de rebus prophetarunt ad quas non pertingit tenuitas spiritus pacto vllo; præsertim quæ Messiam præ. dixit Dominum orbis, quam Cicero citat, ac falsam esse cupit, ne Res. publ. Romana in illius dominium caderet: nec putat esse veram prophetiam, propterea quod primz fingulorum versuum litera copulatæ nominant quendam Redemptorem per crucem. Hoc autem fibi impossibile videtur, quoniam prophetæ post furorem nesciunt quid dixerint, nec in iplo furore possunt componere versus, tam accurate conditos, sed alicuius industria (air) astute concinnati sunt. Ex quo colligere licet prophetiam melancholicorum & Pythonislarum in furore fieri, ac memoria non retineri, quoniam spiritus incalescens attenuatus exhalat successoribus spiritibus non communicando passiones. At prophetæ diuini bene norunt quidquid prophetarut, quoniam in mente immortali fiunt, non autem spiritu corporeo, ac diuina quadam arte ordinantur & excellentia. Vnde Diabolus in energumenis conatur pangere versus, virtutemque primam emulari, sed fitatibus erroribusq; replet, ficut tot in historiis legimus, & ipsemet expert' sum in quoda à damone ludificato. Que Ptolomeus dicit prophetia ex Ioue, Venere ac Mercurio demonoplexia effecta à luna & Mercurio; afflictis de die à Marte, & de nocte à Saturno; In multis inueni vera elle. Et D. Tho. corestatur 3. cont. Gen. quod Mercurius in domo Saturni bene dispositus dat intelligentia reris medullitus. Non tame credo stellas aliud facere, qua inclinantes dispositiones inducere. Nam Iupiter & Venus benefici, Mercurium spirituum Dominu ob lympathiam bene afficiendo, imprimunt în conceptione spiritus nobiles in nobis lucidos apros ad divinam influentiam, & visiones Angelicas, ve dicebat Origen. Mars vero & Saturnus affligendo Lunam, Mercuriumique sensibus ac discursiuz præsidentibus symbolo, & influentia naturali, vt in Metaph. declaraumus, producunt ipiritus acres, tetros, fuliginolos & prauam temperiem, quapropter plebicula & fæmellæ prauis nutricib. aut ex menstruo sanguine, vel ex retentis excrementis præfercim in vtero peruerfos vapores concipientes, pereubantur, fiunt que apri ad dæmonis illusiones. Remediam dat Hippocrates virginious conjungi viro, ve vterus generatio. nis auidas & prauorum ideo vaporum caufa, exputgetur Senib. verapurgationes prodocare, & pingues brodios exhibere; vnde spiritus lucidos producant, arque vina generola, tubdulcia ac hrma. At ablq; religione non expellitur malum, si damon in dominatu confirmatus fuerit volleque as abellus manifeltabit. Sunt vanten quidam qui palhone tantum naturali afficiuntur em modi manie, licur Socrates, Callimachus, Scotus, Hercules, & Mahomethus; cai tamen damo nem perpetuo altitific ex cius furiofis mendacibus fabulofis, repentinif

tinisque reuelationibus, liquet. Atque hi sape deliquio intermoriuntur ab Epilepsia vapore tetro caput infestante, quamuis acuti & ingeniofi sanitatis tempore sint. Alij vero adhuc sani læduntur, vt aniculas vidi multas, alij simulant. Alija Dæmone vexantur, sicut Pythonissa. Atque hi deceperunt Aristotelem & Galenum & Auicennam aliofque, ve crederent aliam non extare prophetiam nisi naturalem. Sed quidem res in mundo omnes consimiles sunt, & qui bene non distinguit, decipitur sæpe. At Socrates, & Plato Prophetas sanctos à prauis recte distinxerunt : & expectabant Reformatorem aliquem magnum divini cultus, exhibiti impie creaturis & statuis, vt patet apud Platoné in Alcib. & in Dial. de Voto, & de Sanctitate. Præter multas. experientias vidi sororem Emiliam anno suz vita 12. oppressam à dæmone quando sol eius apheta, qui erat in Aquario per directionem ad Saturni diametrum peruenit in Leone, & simul à Marte oblæsus est Mercurius. Post annum conualuit signis mirificissimis oftensis, ac deindenuplit viro probo, & vixit in magna sanctitate vsque ad 35. annum; at anno 35. Sub benignis aspectibus læso Apheta transitu Saturnr intermortua cecidit, & vidit visiones Dei & mirabilia de seculo venturo narrauit, de inferis & cœliculis; & sapientissima euasit in Theologia fine studio. Prædicebat euentus quam plurimos, verosque præmissa oratione ad Deum. Vnde agnoui dispositionem naturalem ? temperie & stellis conferre multum ad superiores visiones: vt & D. Thom.faterur : licet Deus absque his possit simul disponere, & formam, & actum præftare.

CAPV.TILXIII.

Omnes aquas, liquoresque sentire, & de sympathia & gui eneroqui si antipathia ipsorum. Le ce civil imoreur educere vapores, quos camen com meridianus ed, com conte

Quas etiam liquoresque omnes sensitiuos elle necesse est. cum à calore, quem sensitiuum esse demonstraumus, generentur, & informentur. Quod ipforum oftendit constitutio in locis & temporibus calidis ex vapore calido; qui ve fiat'aqua condensationem patitur mode, alsud nihil, vt in

Alembicis & operculis ollarum, & in fornicibus balneorum palam fit; vbi fumi absque frigore sed vltra progredi prohibiti in aquam denfantur; & fapor ipforum aut falfus, aut dulcis, aut infipidus, noîtro videlicet calori fimilis (Nam propueres saporem pon ostendit, quod simile à simili non patieur, vnde & oui albumen crudom insipil

dum apparet) testes sunt natiui ipsorum caloris, quamuis à frigore extraneo perpetuo occupati fint, ita quod nequeant nobis calorem manifestare præsertim calidioribus; nam & oleum & vinum percalida, frigida tamen apparent, ex frigore externo & comparatione nostri. At motus quo gaudent, & quo privati putrescunt, ostendit non modo eos calidos, quippe cum calor motu seruetur, sed simul etiam sentientes. Flumina omnia currunt ad mare tanquam ad simile, principiumque à quo servantur. Ipsumque mare perpetuo gyro ab ortu ad occasum mouetur. (Vnde naves breuieri tempore ab Hispali in Peru, quam à Peru in Hispalim nauigant) ac motu gaudet sua diffue sione sicut aer, sed non tantopere, quoniam non tantundem caloris habet, nec tenuitatem tantam, qua possit ita expandi; Nec ergo sensum tantundem, sed minorem & paulo obtusiorem. Sequitur mare Solis motum ac Lunæ non ea ratione prorfus, qua ferrum magnetem, sed quia tumescit & rarefit ab eis. Tenuitas vero ingenerata compressionis inimica est, idcirco eleuatur, vbi calor adest, & deprimitur vbi abest. At singulis sex horis in totum eleuatur ac deprimitur voique: nam sub quadrante, vbi sol imminet, tumescit, ideoque aqua eleuata currunt in oppositam partem hinc & inde, & in ea eleuantur propter obuiantem concursum, sicut in fervente olla palam fit, vbi parsigni exposita tumescit, ac simul opposita, id est ad ansas olla; sed in lateribus deprimuntur, quia nec ignis, nec concursus ibi eas attollic. Sicin gyrum pergens Sol efficit, sicut flamma ollam successive circumdans, vbi ipse est, & in opposito tumescere, in lateribus vero decrescere, ita vt quatuor vicibus in 24. horis aquæ totius ambitus Oceani terram cingentis crescant ac decrescant, sed telluris situs hos motus variat: Alibi vero Luna, alibi dispositio aquarum. Nam per tenuiores nequeunt in hyeme nauigare, ficut Indum mare: per crassiores nequeunt in aftate, sicut in Persia; nam Sol hybernos vapores generat in tenuibus, nec potest educere, ergo mareinterturbant: astiuus vero in crassis; In aqualibus autem matutinus vespertinusque Sol tumores facit, co quod obliquis est, ideoque impotens ingenitos educere vapores, quos tamen cuin meridianus est, educit, athelialque autas constituit in astate validus, perpendicularisque. Atque pacatum mare videtur eo quod à vaporibus exitum nactis non agitatur ficut mane & velperi; licet in Parthenopzo oppositum verius sit ex maris craffedine pingui. Omnes autem huiusmodi motus finnt ex maiori, minorique sensu tenuitatis maioris, minorisque. At in omnibus maribus & fluuis generantur pisces, vermes & planta, quorum nullum absque sensu & calore animavi posse credibile est; quin mare suscipit figuras coli de terra, sicut acr, quando prædicit enentus, & sic piscibus inell pravisio tempestatum, altus & gelu & belli inter se initem, & muratio regionum & ledium, Scut terrestria animalia con-

143

fueuerunt. Nam hyeme ex subpolari ad nostrum mare accedunt, altate vero recedunt turmatim. Præterea aquæ omnes sursum corpulentiam vincentes attolluntur, ad implendum vacuum, ergo ilam fentiunt imperfectionem vel amant fin diffusionem, sieut in i.lib. dictum est Eriguntur praterea aqua de mati supra montes quali per spongiam, & panis attactus vna ex parte ab aquis torus perfunditur; & colantur per panni frustum liquores omnes vitto ascendentes gutta post guttam similis similem insectantes, & ita lese impellentes, & vitra dilatantes, vt vbi altera erat, altera accedat, vt in spongia palam fit. Hoc autem absque sensu exquisito non facerent. Nam arena non afcendit tangens panni extremum ad illius fummum, ve aqua. Item aqua in patera conglobatur, ne cadat, dinidatur & pereat; & fi quid crassum imponas attollitur super pateram & sese continet, dum nolunt partes à partibus separari : Omnis enim diuisio mors est rebus confimilibus cognatisque. Præterea cadentes aquez guttæ super frondes arborum, affumunt figuram fphæricam, vniunturque ne dividantur & moriantur; & gutta guttæ tactum appetit, & iuxta le inuicem vbi funt, statim vniuntur & incorporantur, mutuo se iuuantes auxilio contra aduersum aërem & contra corpus, in quod inciderunt, ne ab co forbeantur; & fuper tabulam gutta multa cadentes visuntur tumidz in se iplas elata & contente, & agitata tabula moueri nolunt, at si alia aqua eas prope tangat, statim illi admouentur, vniunturque. Præterea saliunt de fonte aque insequentes vaporem crassum, quo cum generantur, non secus ac languis secta frontis vena salit insequendo spiritum; Compresse quoque diffiliunt, tanquam compressionis inimice, instar ventorum, aliarumque sentientium rerum. Cum aerem crassi calidique vapores occupant, pars temnior sulphurea compressa accenditur, forasque erumpir in fulgura & tonitrua. Craffior vero ne dividatur, & veluti tenuem infectando vnitur tanto impetu, quod in grandines induratur, qui propterea locis temporibufque calidis fiunt, frigus autem in aere extraneum colligitur ad conspissatum vaporem, gelarque magis. Nec salmina alia fatione fierent: nisi quia vapores exhorrescentes dinfionem, quam calor exiliens affert, in rem duram conspillantur, quando fecum multas fungines habent, que funt portiones minute ficcitatis exhalantes vna cum tenuious in magno zitu terrz ; ideoque aptz funt compingi in ferrum, lapidem, aliafque huiufmodi confiftencias. Sanguinem fentire priores sermones docuerunt, similiter & sputum, quod coit in vnum, & dum extenditur, à corpulentia non vult leiungi, seiunctumque ad cognatum se contrahit & humi proiectum agglobatur vitro: & super as calidum affumit sphæricam figuram, & resilit fugiens mortem, in igne ftridet, ficut liquores cuncti, nolentes fieri aër, & fumus, nifi violenter. Præterea pugnare humores alterum contra alterum, in feDE SENSVRERVM,

bribus patet. Vbi fanguis fugit & redit ac succurrit, vbi est opus, sique de naribus affluat multus, perfusis aqua pedibus aut testiculis, renocatur adipforum auxilium, & fluere cessat. Sanguis occisi præsentem occisorem indicat. Liquores multos destillatos, & quos vocant aquas fortes, inuicem pugnare notum est Alchimistis. Maxime autem aqua vitæ contra oleum, & res vnctuesas. Ipse quoque vidi aquam in destillatorio extractam ex sale & myrto rebusque siccis, amarisque, fluori confecto ex rosis & saccaro impositam, mirifice altercari, fugere, resilire, irasci, feruere, sicut spiritus animalis diversam ob qualitatem atque sensum. Omnes sane liquores cum à calore liquefaciente generentur, aut ex calido condeníato fumo, calidos esse sentientesque necesse est. Præterea Reubarbarum videmus ex cunctis corporis partibus choleram in ventriculum attrahere; agaricum vero phlegma; senam, bilem atram; aliosque succos herbarum, liquores alios; quibus stimulatus spiritus intestina stringit, expellit que excrementa, purgatque. Hoc autem similitudinis vi fieri comperimus, cum prædictæ medicinæ omnes similes sint colore, odore & sapore humoribus, ques attrahunt. Proptereaque caput aspidis appositum loco in quo momordit hominem, attrahit ad se venenum homini inimicum, aspidi vero amicum. Mus quoque nascens in radicibus napelli deglutitus sanat hominem à veneno napelli, trahendo ipsum totum in ventriculum, vnde simul a spiritu expellitur foras. At fi bibatur alius napelli succus non attrahit primo haustum, sed ipse permeat viscera, cum sit liquidus, ad alium liquorem napelli se conferens similitudine. Mus autem odore trahit, & densitate non it. Sensus quoque attractionis Antimonij, notus est cunctis medicis. Pari modo ad extrahendum oleum ex vestibus eo perfuss, requiritur aliud oleum, quod mollificet illud, sibique incorporet, similitudinis vi: Postea apponitur res arida ambobus contraria, vt bouis fel aut cinis, quo expellitur liquor vnctuosus totus. Hacratione magica saponis compositio inventa est, ex calcis cinerisque lixiuio & olco conglutinatis; Altero attrahendi gratia, altero vero expellendi. Sapon quoque ex vini fecibus itidem confici potest, ad vini maculas abstergendas. Sic & Theriaca ex venenatis viperarum carnibus atque simplicibus rebus multis veneno inimicis componitur, vt aliud amicitia trahat, aliud attractum per inimicitiam expellat ; aliud corroboret & in falurem aliud vertat.

phores fermones occuenting fighther As putum quod dolt in spuns. So dum'extenditur, à corpu entra non voir einner femusitamique ad corpulation to corpulation of hams in olection appication white the figures and corpulation figurations. So tellit figures increased and figures from the corpulation of the latter from the corpulation of the latter from the corpus figures and corpus and

contrast Lancet program has obesidences contrast contrast de se

me holeen State in the state of the long method to the well in the control of the well in the well

milyers non ileman descriptions as formies and miles in the

De sensu lapidum & metallorum, & de amicitia & odio.

dismonthing Bereich and deren maden for isomerismone

Apides quoque ac metalla sensu non carere licet obtusissimo inter omnes, ipsorum constitutio declarat, cum
exterraliquida indurescente fiant: At lapides ex crasso suore non admista viscosstate aut tenuitate, qua de
re frangibiles sunt, non autem slexibiles; sicut metalla,

que viscostratem & quid tenuitatis insuper continent. Propterea liquesacta imminiuntur pondere excepto auro, quod quia similaribus prorsus partibus compositum est, ponderis nihil amitrit; nam simul omnes eius portiones exhalarent, cum sint consimilares, ideo que altera non magis nec prius liquescit aut attenuatur quam altera, nec ergo exhalat. Omnia tamen in se calorem continent: quem contus percussique lapides laxati manisestant: ac confricata similiter metalla; ac odorem sulphureum & quidpiam cineris emittunt, dum percutiuntur, vt intelligas ipsos lapides, & non percussum aërem instammari, & compeditum continere in densitate calorem. Ergo omnia sensum habent, cum sensitiuus sit calor.

Præterea meralla cuncta ac lapides nutriuntur & augentur tranfmutando folum, vbi primo adnascentur ope solis, non secus ac planta, in fluorem, & imbibendo ipsum per venas, attrahendoque; qua de re crystalla crescunt in cubicam figuram, Adamantes in Pyramidem; Et Appenninorum substantia lapidea in montes superbissimos creuit; vbi videre licet passim tanquam ramos athoreos in figuram oblongem quadratam expandi multos. Nec quidem potest fol lubito erexisse substantiam hanc in montes Appeninos, & Alpes & Pyrenæos Hispanicos, & Acroceraunos Dalmatas & Libanum & Antilibanum Philiftaos, & in Caucasum & Gathim, & Riphaos, qui per milliaria plurima extenduntur, & in aere tantopere attolluntur. Plinius testatur marmorum fodinas in Hispania crescere in tantundem marmoris, quantum extrahi consueuit. Ilba Hetturia insula quantu ferri regenerat continuo, notum est; & montes Styli & faline Altimontis in Calabria sal instaurantur vegetatione perenni. At quidem lapides metallaque non crescunt, cum à sua quasi matrice sepatantur, nisiforte per additionem exteriorem non per vegetationem

le bi Bod fimilicadinem, quan en guine haber, eins

Sic & animalium ossa infracta, separataque ab animali non amplius crescunt; & ad certum tempus peruenietia non augentur, sic & cornua & ouorum putamina, & dentes lapidib. simillimi, & maiori augmento ostrea, conchilia, limaces, testudinės lapideam habent veste, quæ in eis nutritur & crescit ad determinatam quantitatem: Participat que sensum cum eis communem, sed obtusum, qualis inost vnguibus nostris. Sed spinæ Echinorum palam slectuntur ad motum in radice membranosa & sentiente.

Quæcunque autem Entia nutriuntur, attrahunt introrsum alimentum, non cuiuscunque substantiæ & qualitatis, sed illius modo. que illis cognata est, fimilisque: Sic etiam renuunt contratium; quare as & ferrum euomunt excrementa passim, ac rubiginem, quod absque sensu magno non fit. Sed magnes que polum spectat, excellentis fensus indicium affert, Sie & ferrum, quod ad ipsum fertur, & adhæret, vt in primo libro fatis dictem eft. De Mercurij fenfu nemini dubium effe deberet, cum spiritalis liquidusque vna conspiciatur perpetuo agitari, & feparatum vniti, vique se defendat, fieri Spharicum, & libenter ad merallum perfectius currere, eique adha. rere: nam intra arcam ex altero in alterom le cofert angulum, vt perueniat ad argentum, magis autem aurom appetit, cui fortiter inharet. & per vim leparatur. Quam ob rem aurifices cupientes auriminutias & limaturam colligere, superinfundunt mercurium, quifrastula omnia complectitur; sibiq; vnit, deinde apponiturigni, & Mercurius statim exhalat, cum sit mollis, renuisque substantia; facile in fumum convertibilis: Aurum vero in vale remanet. Sic circulato res decipere solent un peritos oftentantes le ex mercurio aurum effiegerca meralia concta ac lapides mutrimutar & acgentanod sito

Præterez inflexa vitra ac metalla, revertuntur ad policionem luam rectam, vel fohæricam, magis autem quæ funt frangibiliora, quibus perniciofius est inflecti. Extant lapides Astrohites, & Trochites, vt teltatur Plinius, ac nos vidimus, qui super plana tabula perfusaque aceto aut limonis fucco, a feipfis mouentur, ita & pumex. Sunt enim lapides porole spiritum & remuitatem continentes: que acumine ponerrantis aceri excitantur, & cum tota mole mouentut, ficuti nos intermortui allij odore remuiscimus. Extat fenfus attractionis in eis! nam fuccinum attrahit feftucas; aurum & argentum, palmas olival que, quibus veuntur thefaurorum ablconditorum innestigatores ad lociagnitionem. Coraffium arborem lapideam intra mare elle, ne moignafat; quod zgrotis appolitum colore aminit, vbi febricitant; vbi cellat febris, iterum tubelcit vil caro, eur elt Amilisi & eius affe-Ctiones compatitur. Porta harrauit mihi , argentum intra qualdam ipfius aquas chymicas conuerfumfoille ins arborem paruam frondofam formosatique, ve ex putiefactis planta écanimalia generat Paracelsus. Iaspissos similitudinem, quam cum sanguine habet, eius

effluxum cohibet. Abinzoar contra malignas febres optimum est. Aliaque ad alios vius : qui autem versantur in fodinis lapidum àc metallorum longe plura experimenta habent, quæ consensioni & dillensioni rerum tribuenda sunt. Quouis ex metallo aqua chymicæ vi auri particula extrahitur, at ex auro metallum aliud minime. Ipsum omnia ad se trahit, quia perfectissimum. Nigredine tingit candidam chartam, sed non quantum argentum. Aft heracleum lapidem proprio maculant cuncta colore. Hic Sanct. Augustinus obflupet, qua ratione candidum argentumnigrefaciat, quod posser infringere huius libri fundamentum, hoc est, nullum Ens dare quod non habet. Sed firmum stat, quoniam metallorum materia non est bene deuicta, sicut in vitro; ideoque sua tetra facie tingit albam chartams licet simul tingat argentino candem candore, qui tamen. non apparet, queniam candore chartæ confunditur. At in heracleo apparet candor, non autem nigredo, quoniam niger est, & nigredinem argenti secum occultat. Nec vnquam prorsus devicta potest dici materia metallica nisi siat transpicua frangibilique to quando iam viscosus vultus materialis exuperatus est à caloris vultu. Quapropter vitrum est postremus actus ipsorum, & tenuitas vaporum, & aqua vita liquorum. Aiunt vnicornis ezudare comu ad veneni fibi inimici conspectum, & aquam chullire eius spieitu, si illiamponatur, Aurifices Japides pretiofos scintillatione & vigorealterum alterum vincere notarunt. Muschus amisso natino odoresi suspendatur in cloaca colligitur ab odio fœtoris infesti, & augetur eius odor mirifice, fieut omne contrarium intra contraria confuenit augeri, nifi vbi penitus extinguitur in fine pugna. De magnetica attractione & conformatione dictum est in dibr. primo d & quomodo ferrum posituram etiam ab arte fortiatur & fuo sensu illam seruet, dum in aquam super subere natat. Et D. Thom. hoc etiam notquit. ches, plagues an madeina, a vilcota at helios, acconfecto,

Cancian at flores; i.d. pres cames Confine actuation in the The man manage of Com P VIT to the X. I Vani sound to the

windows? Patent of aperan plainterer at the veneral had enter of the De Plantarum sensu, sympathia & antipathia mutua, & alias ad restoco 20 votros institu

iplation draffigs eft, neg ita facile rates lat per schippes a feeting arms. E sensu plantarum, nemini dubitandum effet, cum vefcantur, nutriantur, crescant, semina & natos producant, non secus ac animalia. Vnde disputat Clem. Alex. num dici debeat animalia à Platone enim animalia inversa, immobiliaque vocantur. Pythagora verò fensu prædita videntur. At

Arist. in 2. de Anim. vegetatiua anima, non autem sensitiua præditæ ad parent, propterea, quod (ait) operationes sensus in eis & organa non reperiuntur, qui nihilominus non modo sensus sed & rationis actus in eis agnouit alias, (2. Phys.) quando oftendit operari pro. pter finem, fructus videlicet vt æternentur; spinas ad defensionem. & folia ad tegendum. At animam dat plantis, sed quomodo animam absque sensus quia carent oculis & auribus? imo ostendimus hæe non elle fenfus, fed vias feneftrafque ad fentientem spiritum, ve S. Chry foll & S. August docuerunt, Echinus enim caret. At vel tactu non debuisset eis auferre, quippe cu radices ori animalis similes, terra immersas ad sugendum nutrimentum in eis agnouerit : Quapropter & gustum eis tribuere debuisset. Palam enim est, non omnem plantam omni in loco nutriri & gigni. Piper enim India producit non autem Italia. Arangia Italia nutrit non Germania. Nutritur ergo planta terrestri ex fluore sibi connaturali ac simili, cumque exugit, itaque in dissimilem transplantata locum non exugit; quia consimilem non inuenit, proptereaque moritur. Nec extoto solo nutritur, at ex liquido. Ideirco circa fodimus, vt penetret sol, & liquefaciat solum termentétque ita, ve possit in alimentum converti. Ideoque hmum calidum pinguemque radicibus apponimus. Planta ergo fecernit vtilem ab inutili succo. Ergo fentit quid seruet, quidve non conseruet. Hocque palam in astate faciunt, quando nimio ab æltu funt fqualidæ & demortuæ, comas demisla, velut afflicta animalia: At superueniente pluuia subito reuirescunt, comas attollunt, viuificantur, formolæque redduntur, ac manifeliz letitiz sensum ostentant & refectionis, sicut post inediam ac laborem homines invenientes cibum: Nec hoc Virgilium latuit.

Præterea quo pacto distribui posset nutrimentum per totum corpus, tanto ordine, transmittendo partes solidiores ad ossa, lentas ad carnes, pingues ad medullam, viseosas ad neruos, & corticem, lubricas ad solia, vnctuosas ad semina, leuem benéque digestam substitutam ad slores; nisi pars omnis sensum attrahendi simile haberet, & spiritus non intermaneret, qui coqueret, & partireturalimentum? Patent insuper in planta nerui & vene adhærentes ossi, & in his animam inhabitare necesse est, nam detecta vndique cortice moriuntur. At si vitta dimidium ossis secentur, dummodo relinquatur cortex ex opposità parte, non moriuntur; quoniam spiritus ipsarum crassus est, nec ita facile exhalat per sectiones alterius partis; Sed trahiradhuc ipse rectis vasibus, quem exsucta terra subministrat

succum, reficient que.

Prætered ergo si plantis insunt ossa, medulla, nerui, vene sibre, corium, os, vestes, arma, & prolificatio, ne moriantur penitus, se tendum est animalia esse, sensuque abundare. Hoc quidem argu-

men-

mentum imperitis & stupidis quoque suadeat, qui sensum non norunt, nisi per organa : Sapientiores enim certius iplum agnoscunt in acre & colo rebusque spiritualibus, organo carentibus. Veluti idiota imaginantur Deum corporeum similem homini, putantque iplum non fentire nee lapere, nec gaudere, mil vultum habeat, corpusque instar hominis. Qua de causa dammanerunt Magnum Origenem in Ægypto Monachi rudes, & Patriarcha Theophilus, quia Deum incorporeum fecerat. At sapientes nouerunt hec organa & corporeitatem effe Deo imperfectionem, non autem excellentiam. Pretereà si hoc non sufficit, inueniemus in plantis sexum masculinum & femininum, ve in animalibus, & feminam non fructificare fine masculi congressu. Hoc paret in siliquis & in palmis, quarum mas fæminaque inclinantur mutuo alter in alterum, & fele ofculantur, & fæmina imprægnatur, nec fructificat abique mare; imo confe picitur dolens, squalida mortuaque; at puluere illius & odore reuiuiscit. Preterea extant plantæ in Scandinauia, quarum fructus ver tuntur in animalia volatilian In omnibus quoque plantis innafcuno tur vermiculi; quorum sensus ex nihilo non oritur. Ergo calor iplarum sensitiuus molem attenuando & liquefaciendo, & deforis indurando, producit vermes in eis, quin & in arefactis tabulis. Præterea estamicitia, inimicitiaque inter Plantas. Brassica enim vitibusinimica, & mutuo destruuntur, fi simulplantentur, & qui incbriari non vult, brafficarum fucco bibito vincit, obtunditque vaporem & vires vini; Lupini sycomoris infesti sunt: Oliuz amicz myrtis, ac yna bene se habent: vt & vites vimis; vbi mirum quanto artificio planta flexibiles manus quasi sibi parant, funiculosve quibus amicæ robustiori colligantur & fulciantur. Sic hedera quasi clauos parat, quibus infigitur corticibus quercuii stabiliumque corporumi

Præterea quidam fungi nascuntur gregatim in Bisiniani territorio, olentes moschum, at liquis cacauerit in loco vbi nascuntur, fugiunt, & paulo distantius nascuntur, viscolo vapore benigno, ex quo nascuntur repente ac fugiente inimicum fætorem. Habent & plantæ Antipathiam & Sympathiam cum merallis, ve dictum elle Porta quoque multiplices adnotauit amicicias inimicitiáfque quas cum partibus animalis habent: et Cucurbità cum capite, lecoraria cum iccore, testicularia cum testiculis, dentaria cum dentibus; exque figuris carum multa indagauit; sed finon in omnibus divinat. Nihilominus res mirificas industria propalauit lacentes. Vidi etiam cucurbitas x bicunque secantur, eo serpere, vbi possint inniti, przsettimin arboribus frigidiuleulis; & cofe dilatare, vbiaquam femilunti Sique supponas vasiaquiz plenum pendenti cucurbita ipla creleit in longum, mirifice víque ad a quam fele effundendo. Si verò elei vas supponas, aliorsum planta ramos expandit, renoluitques! Cucurbita verò contrahitur, minuiturque abominans oleum. Sic & Rofa fugit do. At sensus omnis, tactus est: & Ens hunc habens, dici insensatum non potest. Vinum in doleo floret, quando vites florent vt dixit

Low Magning the Louis corporation timilen hon-lab, ni marks. 2

In lignis aridis sensus quoque reperitur, sed modicus, qui non nissi vermium generatione manifestatut: Dum caloractiuus nunquam agendi oblitus, agitat viuisicat que particulam aliquam dispositam magis. At in Foro Iulii seuo gelu exsiccantur oliuz; ac deinde germinare stipites sicci visi sunt; quod admiratur Virgilius. Verum trabes palmea cui pondus superponitur, quasi dolens etiam sursum arcuatur, contra molestiam ponderis. Præterea omne lignum vi inslexum relictum sibi, redit ad positum suum, ergo sentit contrariam positionem inimicam sicut animal, euitatque. Si enim insensata foret, remaneret sicuti ponitur: Lignum igni appositum stridet, ploratque manifeste, quia destruitur; & quidem modo suo, non nostro has ostentant passiones. Lauri solia essugiunt ignem & resistunt, insectunturque quasi serpentes contra calorem infestum. Cum colo etiam habent consensum planta.

Heliotropia quidem perpetuo solem inspectat, vertitque comas ab Oriente in Occidentem secum, & noctu simul convoluitur, ita quod mane ad Orientem couersa apparet. Heliotropiarum genera sunt multa; aliæ humiles, quæ storem longum habent, granosum-que; aliæ vnicum storem siguram solis referentem; alia in Euphrate nascitur sub aquis, quæ mane oriente sole educit comas super aquas, & elevatur semper magis cum ipso sole vsque ad meridiem, & deinde demittit paulatim sastigium vsque ad vesperam: Et sole sub horizontem meante, sub aquas ipsa immergitur, & ad circulos suos revertitur. Plane hæc indicia mirabilia sunt consensus rerum omnium

cum emnibus. Uni mitepore autopolon ignul mabi p

Tiliz quoque, vlmi, salices, populi, & oliuz, dom sol ab zquatore in Cancru declinat, semper comas ad Boream slectunt; & sole à Cancro recedente vertuntur iterum in austrum latitudinis motum insequentes: vti heliotropia & supini longitudinis. Dicere quis posset, ita euenire, quoniam sol ex ipsamm neruis rectis attrabit continuo vaporem recta extrorsum, propterea ad se herbas istas perpetuo spectare cogit; at absque sensu hoc non sit: nam sænicula euidentibus, rectisque donata neruis sic non vertuntur; & illæ sectantur motum latitudinis, sitz longitudinis, quapropter sensum consensumque inter cælestia-terrestriaque Entia ponere decet; nam non modo Leo & Gallus solaria sunt animalia, sed herbæ ac metalla cum cælo consensum habent, vt magnes comprebat: & lapis pleiadas numero & dispositione in se notatas habens; & alius lunam, alitalias stellas. Et animal in India pennatum reperitur susci coloris, quod tamen cressente Luna augetur colore, ita vt in plenilunio pur pureum sit pror

151

fus. Actune Coloni observant illud, occidunt que vt pennis potiantur ad vsus proprios, que stabilem postea retinent colorem puniceum prorsus. Est etiam herba que in primo die Lune vnum emittit folium in secundo alterum vsque ad 15. que statim incipiente de crescere Luna cadunt, singulis diebus vnum, ordine quo creuerunt & num. Aliaque plura exempla idem docent, ex quibus veritas logia comprobatur, & virtus occulte sapientie, quam veteres Magiam appellarunt.

APPENDIX

De remora detinente nauim.

TIcadnotare libuit non modo res naturales consentire fini, cu-Hius gratia factæ funt, sed étiam artificiales. Eadem enim mundi anima artem naturamque regit; quapropter simillima funt, vt diximus de ferro ab arte posituram ad mundum sortiente : & in mari reperitur piscis catena, Lorica, Episcopus, & alii referentes res arte humana conditas. nedum naturali. Quapropter cum nauis facta fit, vt perambulet mare, consensum habet aliquem ad huiusmodi finem. Videmus enim alteram nauem eiuldem ponderis & forma, ineptiorem & renitentiorem elle nauigationi & cutful, quoniam minus consensionis habet. Hac eadem de re & horologiorum fabri attestantur & ignafi caula conqueruntur, & veluti mox declarabimus, domus & veltes afficiuntur lepra, que in eismultiplicatur non per vaporem, sed per maculas contagiolas ficut in nobis. Nee sufficient odores autignes eas purgare, quin serpantleprose macula licut fipientissimus docet Moyses, & in sequenti libro palam fiet. Sicaffirmandum videtur, & magis ineffe ligno nauigationis sensum, qui à Remora illi aufertur, inducente Aupiditatem, que amplificatur, totamque stupefacit nauim, repugnantemque reddit naturali ipfius motui. Ve alius pilcis pilcatoris manum: Et veluti fenfus tabitil canis multiplicatur in nobis, & readit nos caninos, & Aranca Tarantina temperiem morfu immutat totam ! Sie remora facili in ligno idoneo, proportionatoque iplius paffioni : Sicut leo aptus est pati à Gallo, tympanum pecudis à lupino. Quapropter Moyses quoque prohibet, fieri veltes ex lana & lino; nam vt compertum eft, parum durant, quoniam diffentientes res funt. Vetar quoque dinerfa feminain eaden tera feminati, quoman interuent antipathia, ficut inter vites de braffieas, minimeque coalefeunt, perficiuntulque, & post quam colliguntur, remaner qualitas & odor, qui officit inperuemienti aduerfæ naturæ femini. Senfus enim remanet post multas queque mutationes, vt lequens liber indicabil. Lorg suffre que solo file Hh ij

omesian electricaministis particular es games

SENSVRERVM

LIBER QVARTVS.

Qui est de MAGIA.

person process careens. Larice, honderpus, & shirerinenses ees and had had thank conducts and the set thank of the set thank conducts and the set thank of the

mes de l'erro de de espair de mindame formenta e de mentre ins-

De Magia in communi, einsque divisione.

configurations in the table and a supplied to the supplied of A G I nuncupati sunt antiqui sapientes Orientales præfertim Perfæ ; Qui res latentes Dei inuestigarunt & nature, Illius Artis, ac deinde minifica operabantus vlibus humanis ipsas applicando, teste S. Augustino. Hodierno autem tempore adeo deiectum exolumque hoe nomen est, quod superstitiosis modo demonumque amicistribuitur. Imperiti namque ac sordidi homines tadio inuestigationis rerum affecti, à Demonibus breui negotio petierunt ea, que prestare nequeunt ; sed posse se singunt, Sic Astrologia obtusorum & nebulonum ingenio exposita, atque tractata, in abominationem incidit. Quin & prophetz nunctemporis barbates & stolidi & fæpe impij ab imperito ac praue educato seculo nostro appellatur. Conatus est bis nihilominus studiosissimus Porta hanc scientia reuocare. Sed historice tantum, nullas præclaras primasque reddendo dictorum suorum caulas. Non enim ad sensim rerum ac primalitates ascendit, sed ad qualitates elementares & vulgarem. Astrologiam & sympathias occultas & fignaturas omnia refert. Et Imperati Neapolitani studium seu technotehea basis esse inuentionis einsmodi artis posset. Ex tribus scientifs, teste Plinio, Magia conflabatur, Religione, Medicina, & Astrologia; prima prodest expurgando animo, ve fiat aptus cognitionibus occultis, & primæ causæ amicus, vtque timore magus indat & reuerentiam & siduciam illorum animis, quibus applicatur actio; Secunda ad cognoscendum vires herbatum & lapidum & metallorum & antipathiam & sympathiam inter se & ad nos, & complexionem, & aptitudinem ad patiendum & operandum illius hominis, qui indiget ipsa, requiritur; Tertia verò ad cognoscendum tempus operandi, & symbolum inter res nostras & stellas, errantes & sixas, & luminaria, quæ manifeste sunt causæ mutationum & virium omnium rerim.

Quapropter in Euangelio S. Matthæi, illi collaudantur Magi, qui ex Cometa nativitatem Monarchæ vniuetsalis cognouerunt. Deus enim innestigatoribus & admiratoribus operum suorum ostendit, non modo quod quætuant, sed insuper auxilium præbet perueniendi ad supernaturales res, cum purgati suerint dispositique naturalibus virtutibus & studio. Adeo benignus blandusque est auctor noster, &

Pater. Vt ibi testatur Chrysostomus & Augustin. & Leo.

Hæc igitur sapientia speculativa est, ac simul practica. Applicat enim que pernoscit vsibus generis humani. Arbitratus est Plinius (lib.27.) hanc sapientiam omnibus naturalem esfe, ac facere miracula, eins esse muperis. Ideirco putat Moysen-fuisse magum prestantiffrmum veluti Ægypti) ah, lamines & Mambres, qui cum co pugnarunt corato Phataone Extandem nouissimam esse dicit Magiam Cypriam: Quoniam in Cypro coram proconsule Sergio Apostolus Paulus in virente I E s v, vt Elimas Magus coccaretur, iuffit; quem deinde sanauit. Nec putat extare demones, quoniam Nero inquisiuit diligenter & non innenit, neg fuit qui oftenderet illi damones. Quepropter putat naturam elle Deum omnibus rebus infusum, acin nobis operari prout sapientia nostra eius operibus vii nouit. At Trismegistus arbitracur hominem este miraculum mundi, & Diis nobiliorem vel aqualem : Ideoque tantum valere in sapientia sua, quod possit facere Deos marmoreos & zreos, illisque animas infundere sub quibuldam constellationibus, ab eilque responsa habere. Hoc idem senfit Porphyrius ac Plotinus, addentes reperiri Angelos bonosac prauos, ve quotidiana experientia docet; & ego quoque manifelta experientia cognoui; non quando investigatione avida id tentavi, sed quando aliudintendebam; idcirco nil mirum, fi curiofo Neroni non comparuerunt. Atque Simonis Magi volatum putauit elle ludum naturalem tanquam funambulorum. Quippe cum Suctonius narret, Neronem renouasse I cari calum. Quapropter iple assero, existere primo Magiam divinam, quam homo absque Dei auxilio vix intelligit, & nil operatur. Hanc calluit Moyses, alique Deochari, qui nulla fcientia naturali tot miracula patrarunt, obediente ipfis creatura tanquam Deilegatis; & qui credit Deum existere & curare mortalia, id

quoque credat', oportet. envirue alues aming is sultano sudinche

Datur & Magia naturalis sicut hac ex stellarum & Medicina no titia; addita tamen religione, vt siducia ingeneretur in eo, qui huius scientia fauorem experit. Datur & Magia Diabolica, qua multi damonis arte essiciunt mirabilia apud minus intelligentes, qua etiam absque damone sieri solent à circulatoribus in frequentia plebis imperita. Sed res ad astutiam pertinentes non ad scientiam. Naturalis ergo in medio versatur, ac qui ipsam probe exercet cum pietate ac requerentia erga creatorem, metetur sape ad supranaturalem erigi & cum superis participare. Qui autem abutuntur in malesiciis & venenis propinandis, & rabiem procurando, & ludicra inferendo, merentur à damone ludissicari, & ad perditionem trahi, qui sese ingerit, voi inania & praua captantes reperit. Quod & Sanctus Thomas in libro de soribus ex Augustino deducit rectissime.

unand Cia P. V. Tan I I ha mooning

(hb.27.) hanc fapientians omnibus na

Ad Magiam cœlestem requiri amicitiam Dei & fidem, & quomodo,& qualem,& in quibus, vnde miracula siant supra naturam.

dende favauit. Nec putat extate demones, queniem Nero inquifiuit

Rimi homines Deum manifelte pene agnoscebant; quoniam creationis opus recens erat, & continua beneficia ac apparitiones illius habebant. Quapropter qui Deo familiariffimus erat, sapientissimus omnium erat. Cum sapientia sit ipse cultus dininus, hoc est, religio, teste Tob. Qui ergo purius ac obedientius colebat Deum, illi magis obediebant creatura, operaque miraculosa patrabat. Quoniam vero tenuerunt homines servire fapientissimo cuique, schismata fecerunt. Ne autem religio cogeret eos subdit Socerdor i magno amico Dei iure natura omnium principi, nouos introduxerunt Deos politica ratione prudentia carnis, promulgantes Deum, qui comparebat sub quacunque forma, esse quempiam'ex eis. Appellabant communi nomenclatura Deum, louem, quapropter lingua Hebraica dependens a Chaldaira, que prima fuit; nuncupat adhuc Deum Ichouam. Primus qui nomen Iouis viurpauit, fait Belus, proximus Nembrot, caput Monarchia Assyriorum, & pater Nini. Qua ex ratione annos post quinquaginta segregatus est Abraham & feminauit in orbe cultum lehoux. Ideoque à Deo promilla illi ell heteditas corlus mundi, celte Paulo, eo quod ellet Au-

ctoris mundi cultor & cognitor; & ita in veritate factum et. Nulla enim natio reperitur, que non glorietur le ab Abraham descendere. Mahumetani per Ismael, Hebræi per Isaac, Christiani per Dauid, ex cuius ftirpe est Christus, qui inseruit nos stipiti sancto, sicut oleastros oliuz ; actempus prope eft, vt ex dispositionibus celi & terrz confidero, in quo totus mundus revertetur ad cultum veri Dei, eritque filius Abrahæ non spurius, vt Macon, nec carnalis vt Hebrai, sed spiritualis, quoniam Abrahæ promisic Deus, ve hæres estet mundi, teste S. Paulo. Homo intra pugillum cerebri interclusus videre & cognoscere infinitum Deum non poteft; sed Deus benignus condescendit nobis, notitiam que præbet exterioribus organis scientiæ noftræ. At interior sensus melius intelligit per similitudines ad infinitum sese eleuando, quo circumdamur & fumus. Si piscis vnus totum mare inhabitare simul non potest, nec videre, nec homo totum occupare aerem, ita ac longe minus anima nostra potest extendi ad infiniti comprebensionem. At credere Deum este, ac bonum este, sanctum, instumque, & scireac posse, & velle nobis benefacere longe magis quam pater carnalis, qui ignorat, quomodo nos genuit, sed tantummodo. Veneream voluptatem secutus est stimulo secreto incitatus, quem Deus cunctis suis instrumentis apposuit; necessarium ac rationabile est. Porro hæc fides tantam vim obtinet, quod immutat res creatas in id quod cupimus, non quia fides est, sed fides in Deum causam omtem telleuf petebint, curatifint iede proribs Et virgo miran muin

Quapropter quidunque vult ac potestam præstantissime creatorissernire, quod etiam possit considere de amicitia eius penitus & omnino, & nolit aut velit quidpiam, nisi vt vult & non vult Deus, nec contra Deum operatur vnquam, sed ea modo quæ Deus illi, & communitati hominum præcipit, hic potest in eius amicitia ita considere, quod res creatas, prout opus est immutare queat per miraculum, & veluti homo præcipiens homini super quem habet potestatem & siduciam, ab eo ossicium consequitur, ita aliis præcipiendo rebus mouet ipsarum sopitum sensum; ac sibi obedientem reddit: Vt videmus lictorem imperare strenuissimis & nobilissimis nomine Rogis, & omnes obedire. Ita putandum quod ei qui Dei nomine præcipere potest iuxta Dei voluntatem, obedientia non negetur; Et hic est modus, quo causa ignobilis nobilioribus imperare potest & miracula sa cere, nisi hæsitauerit in side, quam habet in Domino suo. Bene Petrarca cecinit de Iosua loquendo;

O fidanza gentil, chi Dioben cole, Tutto quanto ha creato hauersog-

getto: El sol fermar consemplici parole.

Secundo requiritur fides in co pro quo miraculum fit; cum in eius beneficium, non autem in maleficium fit; tunc enim potius timor necessarius est. Non enim aptus est à Deo beneficia accipere, qui dispo-

quoque credat, oportet. . Dome shue man is sulencon

Datur & Magia naturalis sicut sæc ex stellarum & Medicinæ notitia; addita tamen religione, vt siducia ingeneretur in eo, qui suius scientiæ sauorem experit. Datur & Magia Diabolica, qua multi dæmonis arte essiciunt mirabilia apud minus intelligentes, quæ etiam absque dæmone sieri solent à circulatoribus in frequentia plebis imperitæ. Sed res ad astutiam pertinentes non ad scientiam. Naturalis ergo in medio versatur, ac qui ipsam probe exercet cum pietate ac reuerentia erga creatorem, metetur sæpe ad supranaturalem erigi & cum superis participate. Qui autem abutuntur in malesiciis & venenis propinandis, & rabiem procurando, & sudicra inferendo, merentur à dæmone sudiscari, & ad perdicionem trasi, qui sese ingerit, voi inania & praua captantes reperit. Quod & Sanctus Thomas in libro de soribus ex Augustino deducit rectifime.

sand I determined C. A. P. V. Tat of Illy morning

faprensiam omnibus natu

Ad Magiam cœlestem requiri amicitiam Dei & sidem, & quomodo, & qualem, & in quibus, vnde miracula siant supra naturam.

dende lavavit. Nec potat extate demonés, queniem Nero inquisite

Rimi homines Deum manifelte pent agnoscebant, quo niam creationis opus recens erat, & continua beneficia ac apparitiones illius habebant. Quaproprer qui Deo familiariffimus erat, sapientiffimus omnium erat. Cum sapientia litiple cultus dininus, hoc est, religio, teste Tob. Qui ergo purius ac obedientius colebat Deum, illi magis obediebant creatura, operaque miraculosa patrabat. Quoniam vero tenuerunt homines servire sapientissimo cuique, schismata fecerunt. Ne autem religio cogeret eos subdir Socerdor i magno amico Dei iure natura omnium principi, nouos introduxerunt Deos politica ratione prudentiz carnis, promulgantes Deum, qui comparebat sub quacunque forma, esse quemplam'ex eis. Appellabant communi nomenclatura Deum, louem, quapropter lingua Hebraica dependens à Chaldaica, que prima fuit; nuncupat adhuc Deum Ichouam. Primus qui nomen Iouis viurpauit, fait Belus, proximus Nembrot, caput Monarchia Affyriorum, & pater Nini. Qua ex ratione annos post quinquaginta segregatus est Abraham & seminauit in orbe cultum lehouz. Ideoque à Deo promilla illi ell'heteditas totlus mundi, telle Paulo, eo quot effet Au-

ctoris mundi cultor & cognitor; & ita in veritate factum el Nulla enim natio reperitur, que non glorietur le ab Abraham descendere. Mahumetani per Ismael, Hebræi per Isaac, Christiani per David, ex cuius ftirpe est Christus, qui inseruit nos stipiti sancto, sicut oleastros oliux ; actempus propeeft, vt ex dispositionibus cœli & terrz considero, in quo totus mundus reuertetur ad cultum veri Dei, eritque filius Abrahæ non spurius, ve Macon, nec carnalis ve Hebrai, sed spiritualis, quoniam Abrahæ promisit Deus, ve hæres estet mundi, tefte S. Paulo. Homo intra pugillum cerebri interclusus videre & cognoscere infinitum Deum non poteft; sed Deus benignus condescendit nobis, notitiamque præbet exterioribus organis scientiæ noftræ. At interior sensus melius intelligit per similitudines ad infinitum sele eleuando, quo circumdamur & fumus. Si piscis vnus totum mare inhabitare simul non potest, nec videre, nec homo totam occupare aerem, ita ac longe minus anima nostra potest extendi ad infiniti comprebensionem. At credere Deum este, acbonum este, sanctum, instumque, & scire ac posse, & velle nobis benefacere longe magis quam pater carnalis, qui ignorat, quomodo nos genuit, sed tantummodo. Veneream voluptatem secutus est stimulo secreto incitatus, quem Deus cunctis suis instrumentis apposuit; necessarium ac rationabile est. Porro hæc fides tantam vim obtinet, quod immutat res creatas in id quod cupimus, non quia fides est, sed fides in Deum causam om-Choose pelebam, curaci funtieche prortus dit virgo imurat muin

Quapropter quidunque vult ac potestam præstantissime creatori. fernire, quod etiam possit considere de amicitia eius penitus & omnino, & nolit aut velit quidpiam, nisi vt vult & non vult Deus, nec contra Deum operatur vnquam, sed ea modo quæ Deus illi, & communitati hominum præcipit, hic potest in eius amicitia ita considere. quod res creatas, prout opus est immutare queat per miraculum, & veluti homo præcipiens homini super quem habet potestatem & fiduciam, ab co officium consequitur, ita aliis pracipiendo rebus mouet ipsarum sopitum sensum; ac sibi obedientem reddit: Vt videmus. lictorem imperare strenuissimis & nobilissimis nomine Rogis , & omnes obedire. Ita putandum quod ei qui Dei nomine præcipere potestiuxta Dei voluntatem, obedientia non negetur; Et hic est modus, quo causa ignobilis nobilioribus imperare potest & miracula facere, nisi hæsitauerit in fide, quam habet in Domino suo. Bene Petrarca cecinit de lofua loquendo;

O fidanza gentil, chi Diobentole, Tutto quanto ha creato hauersog-

getto; El sol fermar consemplici parole.

Secundo requiritur fides in eo pro quo miraculum fit; cum in eius beneficium, non autem in maleficium fit; tunc enim potius timor necellarius est. Non enim aprus est à Deo beneficia accipere, qui dispoDE SENSVERERVM;

ALC D litus nou elt; dupoliticaurem abique fide non fic. Quapropter Chris Aus cum curaffer tot gentes wariis ex infirmiratibus, fubdebat omnibus's Fidestmate faluum fecit, & in Patrial eius dicit Marcus Euange. lista mirabatur lesus quod non poffet miracula facere; & subdie, hoc cueniffe ex incredulitate corum; qua reddebantur inhabiles ad diujo nam gratiam, sicut qui soli obicem præponit, videre nequit. Et semel dixit, fat tibi fecundum credulitatem tuam, & ad alios, si potes credere, curabo eam. Omnia enim possibilia sunt credenti. Hoc autemintelligimus iuxta consuetum modum miraculorum. Nam Deus potest per sceleratum hominem alium sceleratum incredulum sanare : vel qui folam historicam habet fidem, potest quoque sanare non creden. tem Deo & Elementa mutare, omniaque facere, que contradictionem non implicant, quando opus est in gloriam suam: & miraculola maleficia exhibet non credentibus, vt Pharaoni. Sepe quoque fides eritin operante tantummodo, sicut Apostoli ad incredulos miracula multa fecerunt. Sape vero in eo, cui fiunt, vt qua fecit Iudas, & increduli Hypocrita ad credentes consueuerunt. Immo narrat C. Tacitus de quibusdam mendicis languentibus, claudis aridis luxatis: quinelcio quo numine moniti conuenerunt Vespasianum venientem de ludza Romam ad imperium occupandum, rogantes, vt sua virtute curaret eos: Cumque Imperator responderet se talem non habere virtutem, tamen cum precibus vrgeretur, imprecatus est illis sanitatem, & sicut petebant, curati sunt recte prorsus. Et virgo vestalis in tutamen & fignum propriz pudicitiz, cuius violatz infimulabatur, portauit aquam in cribro de flumine in Templum : Potest quidemin multis intervenisse damon, potest quoque existimari Deum eiusmodi miracula fecisse, in salurem ipsorum, qui pie credebant in eum, aut in rem, quam simplici animo imaginabantur esse Deum verum. Et fidem respicit Deus, & ignorantia non procurata ignoscit : Qui deceprores non autem deceptos execratur. Hicipse loquor de magia, qua homo acquirere potest; inon de his quæ extra ordinem Deus facere potest. Itaqueassero fidem requiri non hæsitantem, & cordis puritatem, non historicam fidem, sed intrinsecam, qua cum Deo vnanimes nos faciat vnumque spiritum, atque velle & nolle, ad voluntaté eius, & longe magis, quam qua vulgares amatores amatæ rei coformatur, pro quibus nihil non aggrediuntur, Hæc est fides, quæ in Deum hominein transformat, divinumque facit, teste S. Bernardo. & D. Francilcus adeo amauit Dominum luum, quod factus est instar crucifixi; & licet iste actus supernaturalis sit, nihilominus procedit secundum naturam, que amantem in amatum transformat, ve mox declarabimus. Nee multum rerum scientiam bac prima Magia requirito, sed amorem ac fidem que nos prime caule concilier, vnumque faciat: Ipsi enim obediunt creatura omnes, ipsaque scit qua ratione ad noftram

stram eas immutet iussionem. Nec miraculum alia creata causa facere potest, nisi quatenus est amica prima causa, ipsiusque auctoritate & autu interiori. Creare enim atque intrinsecus transmutare absque violentia, munus est proprium duntaxat Primæ Potentiæ, Primæ Sapientiz, Primi Amoris: Quo res cuncta constant & cui intrinsecus obediunt. Hanc autem Magiam non esse naturalem, vt Plinio & Auicen. & Pomponatio videtur, palam est in eo, quod nemo valeat mortuos resuscitare, aridos folidare, maria exsiccare, flumina in sanguinem convertere, virgulta in aurum, colo & ventis imperare, fimplicibus tantum verbis, vt amici Dei fecerunt. Vnde false de Deo queruntur homines quod hanc scientiam inuideat nobis, vt Symonides; vel quod cum sit Pater noster non comparet ad docendum nos ea, quorum auidissimam appetentiam nobis indidit. Non enim defuit nobis vnquam Deus, sed nos nobis. Nam cum sese reuelasset factus homo, ne quereremur quod esfet inaccessibilis, & iuxta desiderium nostrum quæcunque cupiri possunt, docuisset; non tamen credimus, propterez quod non docet nos, vti nos volumus, led vt iple vult; & cum vix discipuli simus, legem præcept ori damus, & ægroti medico consulimus. Porphyrius, vt miracula faceret, scientias nos Deo copulantes inquisiuit, abiecta sapientia Christianismi; nec tamen ipse patrauit vnum ex his miraculis, quæ minimus Christianorum fecit.

Quapropter nec modus nec res desunt ad tantam sapientiam colitus comparandam. Nam Christi mysteria Magiam diuinam continent, vt expertis patet; at qui bonitatem Dei condocentis laudare debemus, frustra & perniciose modum quærimus, quo sit factus homo, vt Deincemur, & quid, & quomodo virtutes in Sacramentis esse possint, & quod cupimus, respuimus. Quod autem Pomponatius Auic. & alij impietate imbuti putant, miracula vera ab hominis fide naturali proficisci, mendacium est. Non enim suscitatur Lazarus, neque in languinem fluuius vertitur, quamuis mille homines ita firmiter credant & precentur inaniter. Quod sæpe vidimus, ve in illis qui falso Moy si nouo credebant Iudzis: qui summa fiducia Creticum mare intrantes, necati sunt. Sic & qui Dulcino tanquam Prophetæ adhæserunt, & Io. Leidensi. Solam animi proprij passionem sides naturalis mutat, sicut amor & cæteri affectus faciunt. Exteriora vero nequaquam nili ad quæ operatio animæ per corpus pertingit, vt qui per vapores ex oculis egressos praue tenellos pueros afficient.

Quapropter imaginatio non tantum valet, quantum Auic. & sequaces credunt. Vide Metaph.nostram. At Pomponatius cum cateris huius farina putant miraculorum patratores temperamenti virtute purissima Elementorum, & calesti influxu praditos miracula esficete: Sicut pes Pyrthi Regis liene laborantes sanabat; & manus Regis

DE SENSV RERVM,

Galli Scrofulas : & Marfi Itali , & Pfylli Africani à serpentibus ladi non poterant. Hinc sequitur Christum & Prophetas temperamenti virtute miracula fecisse,vt & magnes trahit ferrum. Sed impie falluntur. Quz enim naturalem vim sequuntur virtutes ; semper & absque precibus & religione opus suum per se consequentur, vt magnes semper ferrum trahit. Neque virtutem suam absque vi propria communicant, vt magnes ferro vim attrahendi dat, quia affricato proprium odorem & atomos impingit. At fancti & quicunque miracula fecerunt vera, non nisi Dei nomine inuocato, miracula faciunt, etiam incredulis zgris conferendo fanitatem in testimonium Cælestis doctri. ne. Neque semper: Item, nec fi vis illa individualis est, potest aliis communicari. Christus autem virtutem miracula faciendi Apostolis communicauit, & ex illis vique ad nos peruenit: & quocunque temperamento etiam prauo donati, illam exercent. Neque illis aliquid ex individuo communicante adiicitur, vt ex Magnete ferro sed ex virtute Dei cunctis communicabili, sicut palam est volentibus veritatem inuenire, non calumniari. Profecto si vis temperamenti in S. Paulo faciebat miracula, etiam antequam Christianus fieret, fecisset. De Pyrrho puto fabulosum ex parte. Sed neque sympathias & antipathias nego, & si lienem tantum sanabat, ergo modificata erat virtus in individuo, sicut & in temperie Marsorum & Psyllorum. Paulus autem omnes curabat morbos non per pollicem pedis, sed solo verbo Dei. Rex Gallus ex diuina gratia: qui primum regum Christianorum decorare voluit. Nam antequam Rex sit, no sanat. De his in Metaph.

CAPVT III.

Miracula facta absque Deo, non verè esse miracula, sed naturalis magia opera, aut Diaboli, aut astutia, imperitos ludificantis.

Ed contra narrat Plinius, Aselepiadem Medicum Roma mortuum resuscitasse cum deserreturad sepulcrum Item lamnes & Mambre magi Pharaonis virgam in serpentem converterunt, huncque mox in virgam. Et Dadalus de Creta in Asiam volauit, & Romulo storuit hasta, & quot miracula reserunt scriptores de Apollonio Thyanço, & Baccho, & Ioue & Mercurio, & qui excantant segetes, & siccari ac transponi faciunt, vt Lex Romana confirmat in 12. tabulis. Alij vero immutarut animos & visum, faciunt que videre quod non est, & quidem scelesti

multi hac fecerunt, fine fide in creatorem. Hac argumenta cogunt de tertia magia nunc loqui. In multis quidem actionibus eiusmodi interuenit damon, in multis vero naturalis ordo tantum, & vis : at mitaculum verum fine Deo nullu fuit vnquam. Qui efferebatur in sepulturam no vere mortuus erat, sed spiritus abditus erat in cerebri penetralibus & viscerum, occupatus pugna contra morbificos humores: Itaque corpus totu absque sensu & motu remansit sicut in Apoplexia euenit, vbi cessat pulsus & arbitrarij motus; ac respiratio tam langues est, quod non agnoscitur, nisi forte naribus admouendo pilu, vt ex eius exili agitatione innotescat. Hanc ob causam mortuus videbatur, qui Romæ efferebant. Asclepiades autem sagax sistere fecit cos, quo tempore pugna cum morbo cessabat, ac spiritus ad peripheria reuocauit, vt in 2.lib.declarauimus. At Romani Medicorum inimici, quos ab vrbe etiam expulerunt, sicut & Mathematicos, parum id intellexerut; ideoque miraculum arbitrati sunt. Idem narrat Abenragel de quoda, qui ex mortuis resurrexit post aliquas horas, quando Aphetæ directio iam transierat ex maleficæstellæ occursu in beneficam. De Scoto & Mahumeto & Enarco & de Papa Innocentio VIII. & aliis, huiusmodi deliquia & mortes interpolitas legimus in historiis, & quotidie palam funt. At nunquam naturæ industria resurrexit quatriduanus defunctus, vt Lazarus iubente Christo; aut quis vere mortuus, vt ad preces Heliszi & aliorum sanctorum viuentium, & post mortem. Actiones mirabiles Iamnes & Mambre S. Augu. adscribit damoni; qui virtutem creandi aut immutandi res per se non habet, sed sapiens est, diuque peritus, veiturque viribus naturalium rerum nobis ignotis.

Quapropter aliquid virge apposuisse potest quo statim putrescens in serpentem conuersa est. Sicut videmus guttas pluuiæ in æstate cadentes in calidum puluerem, efficere extemplo ranas. Similiter artificiose coquunt in oleo escaram vini tartarum, & claudunt in arcula, que simul atque aperitur, retuditur ab aere calorincocte escara, eamque accendit, ita ve videatur miraculum. Potest dæmon cito virgam subripere & serpentem loco eius ponere, vt fallat visum; sicut fallitur cum circulo actum ignem in toto fimul circulo videt, cum fit in vno puncto. Profecto naturearcana tanta funt, vt quibus ignota funt, miracula appareant, Conspiciuntur super tabula ferri limatura contra arenam currere, & separati, accedere & recedere ad subterpositi magnetis odorem; aliaque tot similiter facta, adeò quod non inepte existimare liceat, doctissimos magos sic ostentare potuisse & Pharaoni mirabilia, magis autem si Dæmonum commercio vtebantur. Ast vbi Moyses alia facit mirabilia plurima absque internallo ad cogitandum & moliendum quæ opus erant, ipsi obstupuerunt dicentes; Digitus Dei est hie; eo quod agnouerunt, quod Moyses non vteretus eorum Magia, quæ & Moyfi notiffima erat, quoniam eruditus fuerat, vt fi160

lius Regius in omni doctrina Ægyptiorum, teste Ecclesiastico & S. Stephano, & Philone & Iosepho; Hac autem potissima extabat apud Ægyptios. Verumtamen pugnauit contra eos in fide & virtute auctoris rerum. Veram esse fatemur excantationem frugum aliarum. que rerum. Et ex parte naturalis est, quando ces apta est patiac sentire que imprecantur mala, vt vidimus fæmellas fic repente affici: Ex para te vero ingeritur Demon, qui res comportat idoneas ad exsiccandum. & venenandum; cum videamus posse menstruum sanguinem plantas exficcare, & tabefacere; quoniam & oculos infectos id posse facere sequentes docebunt sermones. Miracula Bacchi, Apollonii, Mercurij, aliorumque Deorum, partim naturalia fuerunt, at imperito populo miracula videbantur. Sic Americani dicebant Hispanos nouiter comparentes in terra corum, esse Deos, & silios nubium Cali, quoniam archibugiis tonittua imitabantur : & chartam loqui faciebant, per scripturam ipsis ignotam; & campanas horologiorum per se sona. re, & naues de calo descendisse putabant. Et sane omnis natio, qua noua ac portentifica primo vidit, numinibus adscripsit: Et inventores artium Deificarunt. Attamen sapientiores quique contra sentiebant. Nam Socrates Græcorum Deos irridebat, & cum Alcibiades vellet sui Dei statuam coronare, suasit ei Socrates potius esse Deum Philosophum viuum hominem, quam statua illa: & credendum esse quod verus Deus missurus ellet in mundum quam cito virum, qui veri Dei cultum instauraret. Ergo expectabat Christum ex conuenientia, quoniam si Deus est, non despicit opera sua. Hoc Plato scribit in libro de voto. Socrates quoque iurabat per canem & ne à Sacerdotibus vexaretur & inquisitoribus (qui & mortemilli postea intulerunt) eo quod canem magis quam Deos corum in juramento coleret, dicere folebat, se iurare per Canem Deum Ægyptiorum; Et in Epinomide Platodicit Philosophos non credere nisi vnum Deum : Veruntamen si plures adorandi sunt, melius esse adorare stellas, quam statuas & homines mortuos. Trilmegistus vnum verum solumque Deum sacrificiis & laudibus dignum existimauit: Deosque Ægyptios non dignificat. Cate vero admirari se alebat, cur sacerdotes obuiantes alter alteri, non riderent mutuis nutibus & tisu, ex eo quod populis illudunt prædicando Deos & facrificia, vt ipfi fruantur reuerentia & victu per collusionem & iocum. Ac Lucanus introducit eundem Catonem nolentem in Lybia oraculum Dei Ammonis consulere, causando quod non illa statua sit Dei sedes, sed calum, terra, pontus, & aer, & virtus; superos quid querimus vitra! Iupiter est quodeunque vides; quodeunq; mouetur. Diogen. Cynicus hecatobas pediculoru in altari Drane per irrifione faciebat, dices se paupere no posse gradiora animalia sacrificare. Eade opinionem sapientes omnes sectatos legimus apud Poetas & historicos. Quapropter Varro, tefte D. Aug. distinguit inter Deos physicos, Pue-

ticos & ciuiles; illos à sapientibus, hos à vulgo adoratos. Anaxagoras mortui adiudicatus est, quod negaret Solis Deitate. Quapropter hi cognouerunt, non fuisse astutos homines, sicut Macon, Romulus, Pompilius, Pythagoras, Minos, qui per sapientiam Politicam, ve Varro putat, aut etiam per Dæmonis instructionem, populos deceperunt; cuius actus digni non sunt, qui miracula credantur apud sapientes Magiam veram. At & plurimæ adduntur fabulæ, quæ nunquam fuerunt. Cæterum Diabolos interfuisse ex Homero & Ouidio colligimus: qui Iouem introducunt dicentem ad cæteros Deos fe non posse omnia facere, eo quod fato subiectus esset; vtque zqui bo. nique consulant, fi petitionibus ipsorum minime satisfaceret. In quo responso Lucianus irridet omnes Deos, ego autem experimento didici damones fingere solitos, Deum subdifato, vt ipfi interrogationibus ac petitionibus satisfacere cunctis non valentes, causam excusationis inde arripiant. Ego tamen in Metaph. ostendi, quod cum fatum fit concordia ac nexus caufarum omnium agentium, ac patientium simul ordinate, opus sit dare causam primam ordinantem, ve Senec. etiam infert; propriis ordinibus non subditam coaditia vi: sed quia optimi funt à se optima; sicque dictum ab ea, errare non potente, vt ita perpetuò eveniant, succedantque salua libertate humana, sicut ab æterno voluit atque præfixit. Floruisse Romulo hastam: Suborta esse cornua Cippo, Cinghim sicco pede cum exercitu suo. transiisse Caspium mare, sicut Moyses Erythæum, possibile est quidem divina virtute; que voluit eos ita magnificare, vt ad mundi regimen congruebat; ficut innocantibus Damonem, fæpe ab hoc refpondet ipse Deus, teste D. Thoma, vel vt decipiatur teste Ezechiele: potuit quoque fieri diaboli interuentu, qui passiuis actinas resapplicauit; potuit & naturaliter ex parte. Sicut Scipio refluxum in Carthagine nous observauit, & Amilcar apud Tunetum confimilem tranando canalem maris; quod imperitis miraculum apparuit. Sic è contrà transitum Moysis non fuisse mitaculum Iustinus & Tacitus existimant. Veruntamen ex aliis Moysis miraculis & prophetia & doctrina cœlesti, quibus totus mundus fidem hodie prabet, & ex illius maris profunditate, & nullorum fluuiorum aut pluuiarum ingreffu, vt Iustinus comminiscitur, & ex mendaciis istorum contra czteras Moysis historias, convincitur omnino fuisse miraculum verum. Non negem Deum [xpe natura virious à le inditis vti, ficuti Raphaël piscisfelle viitur, ad sanandos Tobia oculos; lecore verò ad expellendum Damonem; Et Elaias ficuum emplastro curati Ezechiam: Helifæus Naaman aqua Iordanis; & Moyles ligno. aquas reddit dulces. Equidem arbittor Deum non vti miraculis. vbi natura sufficit; sed miraculum tunc est, scire, que rescui vsuis

ficidonea, & quaratione applicanda. Et ad ista ex parte Diabolus quaque pertingit, non ve author, sed ve discipulus nature. Sed miracula altissima funt , vbi absque re naturali præstat suis seruis facere, que nulla poster natura. At verò quo nos impelleret atque instrueret vt inuestigaremus effectus suos mirificos, & ad no. stram veilitatem verteremus in gloriam Dei, docuit amicos suos tot naturalia arcana, ipféque addidit nature plus virium, quo ex voto nobis succederent, atque ad Dei cognitionem stimularemur in ope. ribus fuis.

Soli Deotota natura paret ad nutum: facit, creat & mutat propria virtute omnia. Diabolis aut Angelis natura non paret, sed tantum localiter mouere pollunt naturalia. Igitur Cartham istam comburere non possunt, nist adducant ignem, quoniam ipsorum natura particularis elt; modificataque: & ficut calor non potest per se frigefacere, sed solum calefacere: sic res omnes. At Deus cuius natura est omnis natura eminenter potest calefacere fine calore, quoniam idea & viscaloris sunt in eo, & entitates omnes. Proptered folus Deus miracula vera facit secundum substantiam & secundum modum. Diabolus verò applicando tantum per motum localem a-Aiua passiuis: & sient Agricola & Medicus ad frumenti, & sanitatis confectionem. & Metaphylica ratio sic dicere nos cogit.

arabona barastepna pomeración a como sero and activities in CAPAVT of V.

Miracula circulatorum ludos esse astutià confictos, multaque sapientiam continere: & discrimen inter vera apparentiaque miracula.

Irabilia vulgarium non sunt magie Cælestis effectus, neque naturalis, sedastutiz, & Demon fortasse inuentor corum fuit, vt fides divinorum labasceret. Fabricantut annulum inauratum, similem illi, quem in digito gestas : accipiunt tuum & in puteum proiiciunt, at non quidem tuum, sed alterum, quem similem paratum habent, ostentando tuu

se proicere, celeritate manus ostentationisque visim, ne probe percipias, ludificando; posteà verò inueniunt, vbicunque tu vis annulum, quem tu putas esse in puteo, sed ponunt illum dexteritate quadam in loco, in quo scrutantur ve iubes. Consuunt prius intra di-

ploidistui tunicas aleam, cui alteram similem eremant: ac deinde super te esse contendunt, inueniuntque. At quidem paulo ante vel multo has præparant astutias. Procul à te manentes, vel noctu trahunt aleam, cera vel visco alligatam capillo, quem tu non vides eo loci vel temporis, vocantes eam inter multas. Atque tu ipsam sponte moueri putas. Signant aleas inuisibili stigmate, & deinde ex pondere illam nosse se iactant. Ponunt fasciculum alearum sibi à tergo in manibus conversis & dicunt se illas ex tactu nosse sigillatim : at quadocumque ex eis vnam proferunt, quam diuinant, proferunt quoque subilla alteram: ac priorem celeriter proiiciunt dicentes: estne hæc ? dumque tu stupescens aspicis hanc, ipse aliam videt, & reponit ad tergum, & sic omnes sigillatim proiicit & contuetur & divinat Circulator: Idem moliuntur in aperto fasciculo. Aleas quoque ferro illinitas moueri moto magnete facient. Oftendant tibi in speculo imaginem cuiusuis. Ipsi verò in manica ampla, aut à tergo imaginem tenent paratam, & dicunt; inspice recte; dumque tu attente in speculum figis oculos, ipsi præsentant imaginem paulo retrorsum: tuque obstupescis, & ipfi nil reiterant ludum : Et hoe ad lucem candela, vt mehus fallant & in altari, Conficient fibi crus stuppeum, vestiunt que cothurno; ac suum sub fella abscondunt: iubéntque seruum extrahere cothurnum; tunc etus appolitum geniculo, vbi & vesica sanguinis plena suturæ interponitur, separatur à genu, & sanguis funditur. Dumque tu stupes crus verum exerunt. Alligant visco pedes auiculæ in ramo arboris. Cumque cum eis sueris animi gratia in viridario, aiunt; Iubeo aui, ne moueatur ex ramo. Mittuntque discipulum qui capiat eam non tangendo, sed totum ramum auulsum simul; ipsi vero dum tu admiraris liberant auiculam antequam videas astum. Ponunt sibi interinferiorem palpebram & oculum, plumbeum clauum alteri similem, quem ore abscondunts Deinde simulant se illum extrahere ex oculo, Pilulas inter digitos abscondunt, simulantque eas de manu in manum transire. Ligulas graciles sericeas multas inter gingiuas & genas abscondunt finguntque ex naribus illas promere. Transmittunt filum ex naso in os. Hoc verum est, quoniam foramen interiacet. Lignum ingens dentibus inferioribus gestant, quod possibile est; ensemque in pectore super mucronato osse accommodant ita quod fixus interius. Transfigunt brachium gladiolo falso, qui caret media crassitie quantum est brachium, & continetur tantum filo ferreo intrinsecus, voi non vides. Alij saltus mirificos edunt, quoniam à pueritia afluehunt; offa ac neruos bene flexibiles habent, spiritus liberos & carnem modicam. Perambulantes humi super lignum afsuescunt semper paulo eleuationi superferri ligno, quousque super funem facile ambulare discunt: Flectendo semper corpus in alteram.

pattem super illum pedem, qui funi innititur, ne moles corporis decidat in alteram cuius eleuant pedem : veque commodius fulciantur, librant se longa ac gravi hasta, quam oportune vtrinque elevant, deprimuntque vtraque manu; & mirificas oftentationes ita efficiunt. Dædalus autem volauit appositis alis imitantibus auium alas. Ita & quidam Calaber paucis ante annis: Sed dum fistere volatum cupit, crus fibi confregit. Archimedes rapiebat naues de mari ad monia Syraculana vncinis artificiolis. Hæc omnia reducuntur ad artificia sapientia, sut afturia; vulgusque putat este miracula : aut miracula his similia ludis altimat, qui parum supra vulgus sapit. Prætetmitto mille alias factiones inutiles. At si interroges quonam pacto ipse vera à falsis miraculis dignoscam? Respondeo miracula quauis inu. tilia hominibus, falsa esse, sicut que circulatores edunt. Vtilia verò esse naturalia artificia, nota sapientibus. At supernaturalia semper vtilia este, non tamen inimicis Dei, sicut Pharaoni. Hanc regulam D. Petrus profert apud S. Clemen. Idcirco miracula Christi hoc figillum habent, cutare demoniacos, aridos, leprofos, suscitare mortuos, capere pisces & similia. Ficulneam duntaxat exsiccari fecit quod inutile apparet; nihilominus ad lignificandum fuit, quod qui iniplo fructum non faceret dignum Deo, consimiliter arefaciendus fuisset. Aliam differentiam affignat S. Iustinus, quod divina solo verbo exercetur: Naturalis & dæmoniaca preparatur rebus actiuis passiuisque, & temporibus. Sed de his alibi: Namque ad Magiam hinc naturalem properamus:

CAPVT V.

was surdaily, and the broads he moved our extense. Mit-

De Magia Diaboli silendum esse, & amulam esse diuina, & natura viribus occultis inniti.

Agiam Disbolicam non esse docendam sentimus. Est enim palam æmulatrix divinæ & cultum illius imitatur, sed reuera in naturali suas operationes fundant demones. At læpe inbent constellationes observare, & cæremonias quæ ad rem non conferunt, sed vt sibi cultum arrogent; aut quia es tempore nouit rem perfici iunante cœlo, quod iple per le non potest; aut quia divinissimas Dei creaturas operibus

suis sordidis in nostra opinione labefactare studet, & impietatem suggerere passim, & scientiaru abominationem, vt ignorantia crescente sapientiam ab hominibus eradicet, & suas falsitates persuadeat. Miracula, quæ in Brasilia super prunas ambulantes sacerdotes ostendut, vt olim in Soracte latini, & sicut in Africa propè Monopotapam ventos & tempestates & pluuias, & samem proinde atque abundantiam sacere prositentur, Lusitani & Hispani vanitatis & impietatis arguerunt: à quibus Dij non potuere tutari cultores suos, & miraculis nostrorum cesserunt; & de his alibi.

CAPVT VI.

Scientias artésque omnes naturali magia servire, sed quasdam magis.

Vidguid sapientes faciunt imitando naturam autipsam adiuuando per artem non modo plebi ignotam, sed communitati hominum, opus magicum dicimus. Quapropter non modo iam dicta scientia, sed omnes magia prestant vsum. Magicum opus Architz fuit, columbam fabricari, que cum aliis volabat columbis. Et sub Ferdinando Imperatore Austriaco, quidam Germanus (scribunt) Aquilam fabrefecit, & muscam, mirifica arte, que per se volabant; at priusquam ars vulgetur, semper magia dicitur : Cum verò palàm fit scientia vulgaris est. Inuentio pulueris bellici Archibugiorum, Typographia & magnetis vius, res magica fuerunt, vel numine praeunte inuenta: nunc autem artes vulgares sunt, vbi notuere vulgo. Sic & horologiorum, significantium per campanam, sigmentum : & profecto mechanicæ artes facile venerationem amittunt, quoniam in corporibus exercentur vulgo manifestis. Physica autem Astrologicæ & religiosæ, rarissime vulgantur, idcirco veteres ad istas magiam contraxerunt.

CAPVT VII.

De naturalibus affectibus, quos mouet Magus, ve perficiat opus suum.

Piritus animalis quoniam natura mobilis, tenuis, passi. uúsque est, aptus est omnibus ab rebus pati, illisque affici multum, aut purum, modis omnibus. Animaque in eo inuoluta secum afficitur : Principales passiones sunt dolor & voluptas; hi pracipui sensus sunt mali vel boniobiecti, coniuncti præsentésque sentienti anima. Amor & odium tendentia funt ad bonum, aut contra malum; quæ sensui vnita non sunt; vnita enim aut delectant, aut contristant, voluptate, & dolore; spes &timor funt fuga mali aut sequela boni absentium in simili præsenticognitorum. Fiducia est sensus rei, ex qua argumentamur certitudinem alicuius boni; Contrarium est distidentia. Fides est mater fiduciarum, quoniam sensus est illius rei bonz, non dico præsentis sed distantis; & quod ex illa sensatione bona speratur, fiducia est. Imaginatio vera est, quando spiritus afficitur re aliqua, camque existimat sicuti est, non accipiendo alteram loco illius : praua est, quod ita afficitur spiritus re quapiam quod non potest ab alia affici, nisi per illam: & quauis ex motione nona, illa quoque vetus excitatur, alias occultans. Qui ergo hos effectus omnes ingenerare nouit per herbas & actiones & resalias oportunas, non inepte Magus nuncupabitur. Spiritus quidem est renuis, lucidus, mobilis, calidus, sensitiuus; oportet ergo vel tenuitatem vel mobilitatem vel luciditatem vel calorem eius immutare contrariis vel confimilibus vel vehementibus vel blandis rebus agendo in ipsum; aut omnes, aut qualdam qui introspiciet bene operabitur; at sensibilitatem addusendo passiones prædictas immutare oportet : & quia qualitas ex qualitate pendet, ad hanc qualitatem ex aliis procedemus quatuor, & ad illas ab hac.

CAPVT VIII.

Magia naturalis ad prolatandam & breuiandam vitam in vniuersali.

tro sixos fin teo a religio de poste de la companya de la companya

Icut homo homini mortem vitamque afferre potest, multo facilius alias passiones ad has extremas non perue-nientes inducere poterit. Omnibus palam est venena mortem, antidota vitam ingerere. Physicus ergo qui venenosas res, contrariásque intelligit, occidere potest, & sanare. Quidquid occidit, exhibetur, vel in cibo vel in potu, vel in clyftere, vel in filtula vel applicatur deforis per respirationem , vel transpirationem. Certum est continuo spiritum exhalare, indigeréque refectione ; non ipsum modo, sed corpus totum. Cum enim calidum sit totum, attenuatur semper & præcipue minus crassa particula, porosque in cute efficit, exhalatque in aërem. Vt ergo, quod continuo perditur instauretur, continuò opus est cibo, atque poru, non modo vt elixetur & concoquatur cibus, & transmittatur per venas in atomos tritus alteratusque, sed vt humiditas per corpus diffusa, quæ facilius exhalar, instauretur. Omnis enim particula indiget humiditate vtadnatæ melius coniungatur, & facilius attrahat nutrimentum, & ne frangatur, dum motus fit, 8000 spiritus loci peculiaris reficiatur celeriter. Nunc, inquam, qued prout cibi & potus conueniunt, aut repugnant temperiei animalis, producunt aut abbreuiant vitam. Præsentaneum remedium ad viuificandum aut mortificandum est illud quod benè aut male afficit spiritum. Vir lassus debilisque extemplo à vino robut sumit. Strenuus verò ac bene nutritus à fotore vel cicuta subito aggrauatur & cadit & moritur; hocautem à frigore non fieri palain est, cum nix & glacies, res frigidiores, eiulmodi passionem non inducant: Fungi verò & napellus & helleborus aliaque huiusmedi calida maxime inducant. Quapropter existimandum est esse in causa fumum visco. fum fætidumque, qui ex his exhalat rebus & replet vafa, quibus inambulat spiritus, mortemque inducit; suffocando aut condensando. Idem efficit Antrum Agnance, & fossa veteris frumenti plena; & carbo accensus intra cubiculum, vnde exspirare non possit : qui sua crassitie aggrauat spiritus tenuitatem, nigredine foedat spiritus luciditatem, & calore superat spiritus caliditatem. Sie ergo occidit venenum omne. Sed alia funt percalida, acria & corrofiua ficut lithargyrium, Antimonium, Calx, gypsum, & mineralia id genus, quæ corrodunt vleerant que intestina, & in cerebrum emittunt exhalationem acrem, percalidam, amaram; spiritum que mordent, lacerat, vehementia & amaritudine assiciunt, atque à sui remouent symmetria & temperie: ideò que moritur. Vniuersale igitur dogma ponere licet; Res omnes que emittunt exhalationem crassam, tetram, acrem, viscosam, fœtidas esse spiritui humano ac venenosas. Fœtor enim

vapor est crassior, calidiorque spiritunostro.

Physicus autem hac à calore, sapore, odore, consistentia crassa, lentaue cognoscit. Atque vbi concurrere videt totam prauitatem, nil de veneno dubitandum est. Vbi color niger tantum apparet, cz. tera verò non noxia, melancholiam modo generat, vt malum infanum. Vbi color est teter & odor fætidus prauusque yt cadauer, generat pestem, putrefactionem in sanguine, grauedinem in spiritu. Vbi autem cum his sapor quoque prauus linguæ videtur, confistentiaque non lenta est, sed densa, sicut in helleboro & cicuta, magis autem se succo abundat, certum est venenum : Verum si conditiones prauz non concurrent omnes: prauam tamen faciunt nutritionem, ac paulatim disponsit ad mortem, & temperiem spiritumque vitiant. Hinc argumentum elicio; Resomnes putentes, esse noxias. Similiter omnia morticinia & fruges natas in stercore, in fimo, & arte cogente, no autem natura, cum arbores, tum frumentum, oleráque, omniáqueani. malia que vescuntur morticiniis & herbis & fructibus breuis vita, inducere in nobis quoque vitam breuem. Nam etsi alitum convertat in se alimentum, non tamen penitus immutat, quin qualitas aliquaremaneat. Qua de re videmus carnes bouis, qui comedit rapas, redolere rapam, & porcum castaneis nutritum, castaneas; vinique amatores vinum sapere. Igitur paulatim alimentum alterat alitum insensibiliter. Quia ergo ea constitutum erat temperie, qua durare diu apta non erat, nunc alteratum & transmutatum in nos, retinet adhuc atomos & particulas, que eam temperiem ac positum intrinsecus faciebant, & sensu ac qualitate caduca conflabantur; itaque disponit nos ad natiuam sui conditionem. Eadem ratione putrentes vitare oportet aquas, ac vina citò acescentia, magis autem, que in vnctuosum liquorem & graucolentem facile transferuntur. Sapientissimus divina ac naturali magia Moyses, prohibet carnes morticinas omnes, & omnis non ruminantia animalia, quoniam crasso cibo replentur festinanter, nec satis digerunt : idcirco plena sunt vaporibus viscolis, crassis, prauis, ex carne cruda, non bene cocta à natiuo calore. Vetat etiam que vngulas non findunt, ficut afinum, equum, Camelum, ob crassitiem nimiam, breuemque vitam, & mores noxios. Porcinam quoque carné, que in Palestina & Ægypto lepram generat: catnes quoque animalium rapacium, vt Aquilæ,

corui, lupi &c.quoniam prauos succos & mores in nobis nutriunt, ve mox docebimus ; pisces etiam carentes squamis ; quoniam faculenta ex putredine nascuntur, vt anguilla, suntque breuis vita; co quod non tantum caloris habeant, qui foras excrementa educat, induretque in squammas. Porrò carnes arida, sicca que quid corrosui habent, sicuti corui & aquila, & animalium senescentium; ideo in humores salsos funduntur, & exsiccant temperamentum, & ad hecticam disponunt, & senectutem, & omnia senescentia, quoniam motti propinquant, hecticam conciliant, & ad mortem vocant. Que autem diuturnioris adhuc vitæ potitura erant, nobis ipsam communicant, relinquuntque. His in rebus nil, vel modicum, salis ponendum est. Sal enim inventum est, ad attenuandos, incidendosque liquores vnctuosos, & partem putridam, quæ in cibo omni inest, expellere, & salubrem facere; & quia ipsum putet nunquam, omnemque expellit fœtorem, contra putredinem prodest naturalem. Ac in cibis corpulentis convenit salubrius meliusque: in siccis vero gracilibusque oleum & pinguedo : & in me periculum feci, qui cum phlegmate abundo, dies aliquos sale modico vtor, vel nullo; Deinde vero multum salis adsumo, & phlegma inciditur & maceratur, & tunc euacuo superflua plura deorsum, quam si agarico vecrer. Cum vero extenuatus & exficcatus mihi videor, oleis & pinguedine vtor salubriter, fi licet. Ergo omphacium agrestum quoque incidendo purgat, & omne acetosum aut corrosiuum aut abstersiuum pharmacum; & hæc omnia contra pituitam & vilcola venena prolunt.

Per vomitum, aut secessum venena expellenda sunt antequam per venas in corpus expandantur. Oleum supernatat ventriculo, dilatat fibras & spiritus, viamque per Octophagum parat; ideo aprum est vomitum prouocare. Similiter aqua tepens, que addito aceto modico citius operatur. Licet enim stringat acetum, tamen cum modicum elt, excitat spiritum, ab aqua tepenti dilatatum, vigoremque præbet expellendi noxium venenum, vel dilatationi iter parat acumine suo. Animaduertendum est denuo, quod pharmaca que cunque cholera odorem & saporem & colorem habent adeholeram purgandam idonea funt per similitudinis actionem : Sient Reubarbarum & Reupos ticum & helleborum album. At in cibum exhibita praua lunt, quoniam choleram nutriunt. Sic & res, que cito amareleunt, veluti Appiana mala, mel, saccharum, aliaque dulcia, magis autem combusta; inter dulce etenim, amarumque, sapotes non intermediant; ve putat Arift. At mordentia dulcia, quæ ad acrimoniam vergunt, vt vina Fore iuliana quædam, vrilia funt falubriaque. Sed temperies & anni tempus considerare oportet. Dulcia enim pingula siccis hominibus & temporibus, & si cholericis non nocent; & quæ atram bilem generant Sub vere, & sanguineis forte congruent: indigent enim fuligioum tu-

K k iij

DE SENSV RERVM,

more, vt in se colligantur spiritus. Et melancholia contemplationis est stimulus; Cholera vero iræ; ergo in bello conueniunt, quæ iram acuant; phlegma vero pigritiæ causa acribus & abstersiuis est comprimenda, & phlegmaticis ista dabimus. Cholericis vero anxiisque celeritate nimia vtentibus, frigida & humida, phlegmatis nutritiua. Melancholicis autem pinguia alba, calidaque; sed pro tempore & si. ne, quam intendimus. Ergo in cibum contraria dabis quæ vitiosum humorem aut supersiuum minuant: in medicinam vero similia, vtattrahant. Hoc bene consideres, oportet; & omnis humoris similitudo & dissimilitudo cum cibo & potu & pharmaco non te lateant.

Corrofiua venena, quoniam ficca, tenaciaque funt attractione non purgantur, sed vomitu; nisi in clystere propinata sint. Sunt venena quædam extrinsecus lædentia, quæ vnotuositatem quandam habent. ficut aspidis & viperz venenum; quod tanti est vehementisque caloris, ve convertat in le humorem carnis commorla; ideirco attenuat; tumefacitque; & omnia mordentia quæ tenuitatem & ardentem habent humorem sic afficiunt, sicut pediculus, apis, & aranea. Hocautem fit, quia venenum inspargitur in loco sibi inimico: Caro enimno-Ara illi prorfus aduerfatur: idcirco le contrahit venenum, roboratur accenditur, convertit que in se adiacentia, præfertim humores. Itaque tutum certuinque remedium est in morsura loco, apponere caput mordentis bestiola, aut pilum, vel persimiles eidem: Libentius enim regreditur ad simile imbibitum venenu, quam remanet intra carnem fibi diffimilem. Nam veluti serpens est venenosus homini, ita homo ferpenti, quippe quem folo sputo occidit, præsertim iciunus, quando adhuc naturalem retiner conditionem & non alienam à potu & cibo. Rationabile quoque est ligamine præcludere ingressum ad viscera; & cucurbitulis & fectionibus foras extrahere, & minuere; & spiritus odoribus corroborare, & cor aliaque viscera antidotis, vt si progrediatur interius fele dilatando venenum, inueniat robut in spiriti. bus, & visceribus repugnantiam & impedimentum. At theriaca, qua attrahit carne colubri, & expellit admistarum rerum vi, ficut sapo oleo trahit oleumi & calce cinereque educit, laudatur valde. Hine patet res omnes alteratas transmutatasque adhuc sensus qualitatisque innatæ quid retinere : Vt syrupi & pharmaca omnia fidem faciunt. Aduersus venena, que inspirationem ladunt, aut ad cerebrum exhalationem mittunt, aut per poros totius earnis subeunt (& hæc quid vehementia funt) necesse est primo odoribus blandis ac reficientibus spiritum roborare, deinde wentriculum ac viscera corroboratiuis atmare; vt cinnamomo, vino, macis, aliisque aromatis; vt prauus odor repens expugnetur. Extrinsecus vero Cucurbitulas attrahentes applicare, languinem & vaporem educere: & vine firmiffimo confirmare, Sed quidem sudor prodest mitifice. Hac omnia prosunt timentibus a Venerea lue; quæ nimirum sætida gignitur exhalatione insiciente spiritus & sanguinem deinde, ac tandem totum temperamentum. Quapropter labor & sudor prauos attenuat, imminuit, educitque succos; lauacra vero tanquam similia roborant spiritus, qui sunt in cute, & membra ne insiciantur aliaque intrinsecus corroboratiua, partes interiores: ac ita victoria paritur. Eadem remedia conferunt contra pestem, quæ vapor est sætidus: primo spiritum lædens, deinde sanguinem & tandem temperiem; ergo prius est subueniendum spiritui per odores, corpori per sapores, extrinsecus vero cucurbitulis & lauacris; aëritandem ignibus & combustis aromatis, & tumotibus tym-

panorum & Campanarum attenuantibus & ventilantibus.

Hinc planum fit, eas res omnes producere vitam quæ venenis contrariæ sunt, nobis vero similes, præsertim primordiali temperamento seminis & sanguinis puri (non menstrui) ex quibus constituti sumus. Oportet ergo eligere primo aerem tenuem, mobilem, lucidum, apertum leuiter agitatum, vaporibus aggravati non solitum, procul à paludibus & cadaueribus, & herbis belluisque venenofist at mirtis lauris iuniperis thimo &c. id genus confitum. Secundo aquam leuem per tophum aut cryptam dulcem purgatam, tenuem, fapidam, mobilem, agitatam; tertio vinumalbum aut rubicundum, vel aureum, leue, transpicuum, odoriferum, suaue, subdulce, non semper subasperum, sapidum, & quasi stipticitate exsiccans, sicut vinum Amarinum, quod caliditate sua stiptica & sorbinis atomis humores exficcat, humectat partes corporis ficcas, sua penetrante tenui humiditate; Calefacit neruos partesque frigidas; incidit phlegmata, & excreari & excerni efficit. Refrigerat partes aridas hume Catque penetrando duritiem illarum ac spongiofas reddendo nutririque aptas. Quarto cibos facile in substantiam cibati transeuntes; non trassos viscososque, nisi medicinæ gratia; non molles nimis, nec actes; albos potius quam nigros; sapidos, odoriferos ex herbis & arboribus & animalibus vitam longam viuentibus; non natis ex putredine; nec agritudine mortuis; in terra falubri ac robusta nascentibus sponte, non ingenerantibus fuligines nec excrementa multa. Moritur homo quoniam aucto calore. partes corporis indurescunt , nec belle nutriri possunt, spiritusque pauci fiut: quoniam iecur induratur, & languinem generat lemiultum paucorum spirituum, & multarum suliginum materiam. Magnopere igitur curandum est, vt iecur perpetuo molle seruetut, quale inest pueris, caroque humida mediocriter, sanguis floridus & copios spiritus. Ad molliendum iecur lac confert, ac res molles & parum excrementi habentes. At suspendere vas aquæ; ex cuius canali interpolatim guttæ aquæ cadant super lecur, optimum est remedium. Timor enim flammam exhalantis caloris indurantisque lecur abscessu tenuitatis, reprimit retrudit que interius; itaque relaxat, emollit que iecus

& duras partes per admistam tenuitatem disponit ad mollitiem. Sicuti cothurnin ab accipitre interfecta tenera est magis, quam aliæ cothur. nices, quoniam timore collecti spiritus introrsum relaxarunt ac mollierunt carnem: Omnis enim fibra propriam duritiem relaxat. Sanguis quoque destillatus ex vitula, capreolo, pullis gallinaceis, aliisque confert multume nutrimentumque candidum & leue radicali humido conuenit mirifice, vt conditio cibotum ex odoriferis spiritui: & omnia animalia adolescentia, & olera teneriora comprobantur. Sapienter Fl. Iosephus scribit priscos seculi patres per physicam & A. strologiam vitam diuturnam vixisse. Palam quidem est, magum posse vitam artibus præfatis producere. Quibus adde purgationes excre. mentorum necessarias purgativis interdum cibis, & lenibus pharma. cis interius mundantibus spiritum & carnem & sanguinem. Exterius vero per sudores & vnctiones pretiolorum oleorum & vina & blan. da aromata interius exteriusque ita vt tota temperies immutetur iuxta arcanum quod hie scribere non datur, semper habita ratione temperiei: Siccis enim calidique cibus conuenit multus & crassiusculus: Phlegmaticis pinguibus, ficcus, leuis, subacidus:melancholicis albus subdulcis pinguis facilisque vt dictum est. At vero exercitium vitæ omnino maximeque prodekt. Non enim purgantur excrementa, nec roborantut membra, nec ventilantur spiritus absque ipso. Otium producit cruditatem, vnde distillatio & inflatio, ex quibus oritut podagra, chiragra, gonagra, sciatica, somnolentia, spasmus, palliditas, dolores colici, tumores &, sæpe hydropisis: nimius labor inflammationem, ariditatem, dissolutionem membrorum, luxationem, acrimonias, cotroliones; exercitio ergo inter vtrumque vitium medio vtendum. Nec nifico, quo omnia membra simul laborant, & roborantur, ficut ludus pilæ & armorum: nam curlus crura tantum roborat; ferraria ars brachia, & alia aliud. Que autem membra exercitio vacant trahunt ad sealiorum morbos. Sed nunquam corpus sine ingenio exercebis & ne fias præda hærefiarcharum, & Sophistarum & Empiricorum medicorum: nec animam fine corpore, ne sis præda medicorum & athletarum & armatorum. Tandem victoria spiritus super corpus vitam servat diutinam; proptereaque temperati moribus antiqui monachi modico contenti cibo digestioni apto, passionibus vehementibus liberi, vitam vixere diuturnam, Post hunc librum scripsiseptem Medicinales. ibi vide.

- trait itaico de curios. La refrancia de contrata abanda apparenta no 19.

Admin find a security content, so restables & partimented and before the partiment of the following the following

a the art slager Actes, opened in with emices and stances

aut tremimus metu. Af cum corpus distoluitur perims in siblian.

In Cadaueribus sensure periri, or de putredine.

Assim ad manifestationem falsitatis vulgaris argumenti de-uenimus; quo putant nequaquam omnia sentire cum mortus priuata sunt, quandoquidem videmus viui qualitates in mortuo vel exiguas remanere. Quoniam vero id per nosse dogmati nostro toti necessarium est, veniam ad demonstrationes; primo tamen aduertens, mortem animalium solo abfcessu fieri spiritus, qui habitat in capite, intercutrit per neruolum genus, & lenlum motumque exquisitum toti præstat animali, & quamuis non destruatur Corpus, fed integrum remaneat, ve in suffocationibus patuit, nihilominus moritur animal. At mors retum simplicium est mutatio in aliud Ens, sicut spiritus in acrem, aqua in terram, aut ignem, quoniam similaria sunt & vniformia, idcirco sola mutatione forma alienantur à proprio este. Animalia vero multiformia sunt & composita, solaque separatione definunt effe. Igitur spiritus in aere sentit postes fensu quidem aeres, amittit que memoriam corporis in quo fuit interclulus, quoniam maguæ mutationis passio aufert passiones motionesque antecedentes, & ipla est fluuius lethæus. Corpus autem temanet cum sensu proprio obtulo natura iplius conneniente; lique spiritus in neruis relinquitur, fentit adhuc, vt palam fit in caudis anguillarum & lacertorum. Qua ideo postremo moriuntur sicut & cor, quia vasa spiritus angusta funt nec facile permittunt illi exitum; pariter cum lanij decoriant boues, quibuldam in partibus caro tremit & mouetur & contrahitur manifesto sensu. Interfecti quoque homines in cospectu mox interfectoris, sanguinem emittunt & foruent ità, vel timore sentientes peraffectum aeris communem adelle odiolum holtem. Et hocindicio veuntur legisperiti, ad agnoscendum homicidam. Quidam Nucerinus occidit hominem & obtuit humo; politusque est in carcerem aliam ob causam, post 20, dies plunia illunio cadaner detexit, detulitque vique in plateam civitatis, vbi erant carceres. Cumque cadauer inspectaret proximus de fenestra interfector, cepit ebullire cadaver, & languinem mictere ex vulneribus non fine terrore illius confeij sceleris. Quo abeunte ebullitio cessauit, & redeunte redite. Acille hours feorsum confessus est mini hoc post 29. annos. Quapropter remanet affectus non modo in exhalante spiritu, sed etiam in corpulentia, in qua sanguis est, & tenuitas. Sic & nos inimigum obuiam habentes, aut ebullimus elle plenk. LV de Defenf.

174 ira, aut tremimus metu. At cum corpus dissoluitur penitus in substan. tiam alteram, amittit illum sentiendi modum, aliumque fortitur. Pra. terea generantur vermes in cadquere: quorum fenfus ex nihilo mana. re potis non est, nec ex materiæ potentia, vel finu, quæ suscipit dunta. xat & non dat, sicut in 2. lib. oftendimus. Ergo inerat cadaueri fensus. calorque nobis occultus, qui natura actiuus cum fit, nunquam agere cessat, aut obliviscitur, proptereaque creicit & liquefacit, & attenuat molem, & fætere facit : fætor enim eraflus eft , calidufque nimis vapor, qui spiritus nostri tenuitatem grauat, & vites exuperat, alienat que à symmetria sua. Ideirco displicet nobis : non autem brutis illis, quibus spiritus inest calidior, crassiorque. Qua de re, quodalteri est fætor, alteri odor est. Dum ergo agitatur calor & ex portione viscola renuem segregare non valet, ingenerat spiritum, & ht vermis, vel aliud animal, cui magis cognata est temperies illius caloris, & illius fic efficia molis. Praterea in cadaveribus conspiciuntur vngues, & capilli crescere: Humor enim caloris innati reliquiis continuo agétis incalescit, forasque efficit, nutrit que portiones extremas, prafertim ipli excrementitio limiles. At temporis mora exhalat attenuatus, remanerque cadauer siccum, cum solo fensu obtusissimo ossium, donec transmutetur in terram, aliudue in corpus. At nutritionem abs. que lenfu fieri non polle iam dudum oftendimus. Sal quidem à putredine seruat, aliaque aromatica, quoniam exhalare faciunt calorem quam primum: reliquaque moles remanet ficca, duraq; illius abfcefsu intenuitate: ex quo intelligimus calorem debilem plus valere ad putrefaciendum; eo quod nequit exhalare cum attenuata mole, emollitaque, sed ea veitur ad disponendum exteras dutiores, ad relaxatio nemiad emollitionem & ad enaporationem : ita quod vina omnes putrescunt. Non enim aliud putrefactio est, quam relaxatio partium lolidarum & euaporatio mollium, acta fimul à calore blando, qui in eis augetur & exire non potest. Non ergo est amissio caloris nativi, vt Arift. opinatur, sed augmentum. A quo suboritur tandem amissioet vicious nactis ad exhalandum, cum fuerit à le paulatim auctus auta extore externo adjudante. Porrò cum S. Angustide cur. pro mort. affirmat nullum inesse cadaucribus sensum, intelligitur de lensu humano, & viui ipiritus, & anima, quam gentiles etiam ad comedendum in lepultura redite, vel obertare putabant, vinde epulas sepuleretis apponebant: Non autem de sensu obtuso materiali & communi, quam ipse quoque in acce agnouit, ve dictum elle imo in lib.impert. fuper Gen. docet quod in tota materia rerum est lux sensitiva, ex qua fiunt anima brutorum. Et in Gen. s.cap. 8 ponie præseminatam vim in cunctis elementis, unde fiunt anima brutorum. & in cap. 14. lib. 3. ex cadqueribus heri animas vermium, docet, quoniam est visilla animastica, idemque dicit S. Bona. dixiffe Aug. quod Arift. J. quodammodo omnia anima esse plena. Vide Defens.

medical obnering the standers

Prepuncation posterior Pravered ficoncordes Cychards as Ivale is

In rebus diu consumptis remanere sensum antecedentem, & recentem; experimenta mirifica ad magiam.

T quidem non obtusum modo sensum, quem in cadaueribus remanere narrauimus, experimur, sed etiam passiones affectulque proprios & peculiares lentientis natura. Vnde mag a negotiationem nacha est multam. Profecto fe tympanum conficias ex lupina pelle, aliudque tympanum

sica so mon vie curer deinde mouser cale

ex pelle agni vel pecudis, illiusque magis, que à lupo vim aut terrorem pertulit; videbis dum simul pulsaueris tympanum lupinum, frangi ac difrumpi ouinum. Euidens indicium, quod paffio confueta in rebus sopita excitatur, ac renouatur reminiscentia quadam, propeer quodipellis contrahitur, patiturque ficut & nos inimicum obuiam habentes declinamus; fique nomineturis, à quo timemus valde timemus, & comæ eriguntur refugientis spiritus abscessu pelle constipata; & quando damon nominatur timidi quoque præfertim pueri expauescunt & crines stant, quoniam metum apprehendunt illis incuti consuerum. Porrò eadem res alios lætitia afficit, qui ex ea bene sperant, alios vero timore, qui male. Timent Turcæ in triremi à Christianis imperita; at mancipia latantur. Illi enim mortem, hi vero libertatem præsentiscunt. Nec infortunium cuipiam imminet quod no presentiatur in spontanea quadam la ffitudine, aut in diffidentia, aut pauore occulto : aut à vate per veritatem, vel per iocum. Amicus cui per archibugium instabat mors, dixit negotiando in via, animo attactos num quis me nunc impetat archibugio? & dum convertitur retrorsum per ipsum pila ignita transsluit & bombus à latrone: & quidé nemini hac nota no funt. Queniam acris, in quo fit passio instans, adelt sensus nobisque comunicat. Quapropter redeuntes, palam esse dicimus ita remanere affectum in pelle ouis à lupo quid passa, ac deinde tympanizando excitari, sicuti nausea spectanti cibum, qua alias euomuit. Idcirco quidam dux Bohemus moriens præcepit ex propria pelle tympanum fieri, quo terrerentur hoftes affueti ab co timere in bello. Credo etiam tympana lupina equos fugare posse; & ex pelle Draconis Elephantes. Nam a conficias, chordas ex intestinis vulpis pulsando eas in lyra, fugiunt galling : & ex lupinis, fugit ouis; & ex neruis viperæ absterrentur mulieres ab hac bestia pauere solitæ; & contrariorum animalium chordz in duobus inferumentis pullatz ob-

176 strepunt & rumpuntur. Præterea si concordes Cytharas ad sympho. niam quis vhus reddere velit, pulsando chordam, quam dicunt primam in altera cythara, tunc alterius cytharæ prima, fi concordis eft, hoc est eodem prorsus tensa tractaque modo, mouetur sponte nullo tangente; vique id certo agnoscas, superponito illi paleam aut plumamaur charrulam, nam videbis refilire, & excuti paleam, dum pulsas alteram consimilem chordam, & tune sidicen intelligit iam concordes elle ambas, & vnisonas. Nec quidem excutitur ab aëre agitato, qui violenter deinde moueat paleam. Nam si tabulas inter duas cytharas erigas, ne ventulus communicetur idem euenit. Præterea nec vnquam palea mouetur, licet nimis pulses, antequam hæc, quam pullas, omnino reddita est illi, cui palcam superposuisti, vni sona, eodem, tensa modulo. Præterea si hoc motus efficeret absque sensu, omnes aliæ chordæ mouerentur & superpositas excuterent festucas; quod quidem non faciunt; nec si cytharas propinques magis. Mouerentur quoque & magis chorda minus tracte, minusque tenfæ, quæ molliores sunt & flexibiliores. At vero nulla quidem mouetur, nisi qua eiusdem est crassitudinis, & tenfa in cythara z que prorlus, vt fit vnisona. Hoc autem fateri cogit, similem gaudere simili, & sentire & consentire simul per motum, non quidem tan quam violentum, sed tanguam portitorem fensus & affectionis sensatz symbolzque. Porro aiunt colubrum occilum politumque lub vmbra fraxini, libi natura inimici, adeo agitati dopec recedar ab ea. Multaque alia sunt experimenta sensus consensufque in rebus, que nobis sensus expertes videntur. Si patiens lienis tumorem iple vel alius suo nomine ; alterios animalis lienem camino suspendat ad fumum , compertum est, quod dum exsiscatur suspensus lien ; exficcatur & tumor patientis & lien. Hoc diabolus non facit, quoniam intra nostra viscera non operatur, sed paelentis affectio panorem ingenerat in proprio splene, qui contrahitur, letingitur, vomit que humorem compatiendo cum suo simili, & recipiendo per aeris communionenvillius offectum. Aft hoc contingit; hat fide affect is magis, we mox declaration us! Singula membra fensum habent peculiarem, quo communicant in toto: idcirco metus jecori per aquam incussus mollitiemeidem affert. Vidi quoque acuta securi lienem incidi superpossia churta in loco lienis, & percutiendo contra ipfam nihil tæfa charte, neo venere: dien vero contremifcebati diffugiebat, ac per os & perahuan fanguis faculencus arrabiliofus as exibat, Affirmant multi culati vulnera medendoien fem, quo vulneratus est quispiam Hoc non sum expertus i fed heri potest, quod vulnus sentiat affectuaroius, qui nocuit, versum ad auxilium du medicatur, ficque fiduciam arriptat spiritus in eius fibris, & spem auxilif, ant gaudium de vindica, licque curetur, ve multa mox exempla

177

suadebunt. Si sensus magnetis vsque ad polum extenditur, quis dubitet de sensu caterarum retum in aere communicantium. At quoniam superstitiosa plebs, que rerum causas non intelligit, falsa admiscet multa, & damon ad decipiendum ingeritur, perpetuò sacredotes huiusmodi occultas artes persecuti sunt, modicumque scitur. Caterum qui sensum consensumque & dissensum retum norunt, Duce Deo perserutari & inuenire non dissidant.

CAPVT XI.

Non modò remanere sensum absente aut consumpto sentiente, unde deciditur: sed etiam multiplicari en alia in se conuertere: comprobatur in morsu Appula Aranea, en canis rabidi, aperiturque mirabilis quadam latens Magia, nulli hucusque nota.

Sthæc autem omnia veritate comprobantur euidenti in morsibus aranearum Appularum, & rabidorum canum. Nascuntur eiusmodi araneæ (quas
Tarentini, tarantulas vulgo à loco nominant) sub
feruentissimo cœlo æstivo: nucis magnitudinem
adæquant plus minúsve: similes cæteris araneis

pedes habent, manus, figuramque Colore croceo, viridi, rubro, figro, pauonaceo & milto sparsa sunt. Mordent rusticos dum metunt aut triturant. Qui aliquo rempore paruo dolore, sed quodam ardore in cicattice assciuntur. Deinde languent, obstupescunt, & cadunt interdum semianimes, sensu motuque ex parte amisso: Insuper vt surentes in motum aguntur, vbi viderint vestem, aut quippiam eo colore coloratu, quo aranea, qua momordit eos, insequuntur auide hominem, aut bestiam sic coloratam. Sono gaudent, alli sidis, alij cythara, alij Barbiti, alij psasterij: Quisque suo: & sono agitantur, saltant, vt in tripudiis, sed surentius, nulli tamen nocentes. At si cesse sonua cadunt languentes humi & quasi examines, cupiunt que semper saltare ad sonum; adeò que exsudant, quod lassati decidunt, & conuales cunt repetitis sudoribus & laboribus eius modi tripudij: Nihilominus post vbi conualuerint, cum vident alios commorsos saltare ad sonum, ipsi quoque reuertuntur ad eandem asse-

Ctionem, & faltant com eis. Et singulis annis codem in tempore, quo morsi fuerint, redeunt ad eandem passionem & tripudium, fed non perpetuo. At dicunt custici, donec superuixerit Tarantula, punctum ab ea reirerare annuas saltationes. Dicune Philosophi vulgares conterranei, nihil rusticos lædi, sed ex ignauia & dolo sic simulare. Alij dicunt secretam esse vim nulli notam. Equidem haud credam ejulmodi pauperculos cupere pecuniam anno quolibet per limulationem fidicinibus, & cytharadis soluere frustrà. Nec quia ignoratur causa, sensus tot confirmatus seculis abnegandus est. Quapropter inquam eiusmodi Tarantulam peracutissimo calidissimoque veneno donatam elle, ac prauillimæ qualitatis ad nos. Itaque dum mordet, modicus ille vapor & humor ardens, que in plaga relinquit. augmentatur paulatim, quonia eius ardor vehemetior est, qua noster in particulailla plaga; convertitque humorem nostrum in sui conditionem: ac deinde spiritus nostri illa afficiuntur passim, adeò quod omnes fere immutantur in ardorem inimicum; quoniam ex humoribus reficiuntur & nutriuntur; & iuxta humoris conditionem ipsi qualitatem sortiuntur. Quoniam verò multa exhalatio astuosa similis Tarantulæ fit in corpore serpendo passim, spiritus ipsi amittunt ordinarios motus suscipiunt que passionem ilam vehementem, & fiunt similes spiritibus tarantulæ, sicuti paulò ante dicebamus vaporibus tetris infici spiritu, fierique obscurum & sordidum, posteaque cupere sepulchreta, cadauera, & cloacas, quoniam simile ad simile fertur. Itaque amisso proprio esfendi modo, ac in alium verso, quando videt spiritus colorem similem Tarantulæ, vnde ipse habet originemistam, curritad illumtanquam ad similem, si iam penitus aut nimis propria temperies immutata est in Tarantula temperiem: Sin minus, currit ad colorem illius ficut ad rem hostilem, diuinando ex intrinseca passione sua, se passum esse à re, quæ eiusmodi est coloris; neque enim discursu, sed sagacitate & natura hoc fit, vt in 2. li. dictum est. Propterea autem prosternuntur & languent, quoniam calor & prauitas Tarantulæ iam vicit, quapropter ipli victi spiritus nelciunt sicut ante corpus regere, nec possunt; nempe à vehementia alienati in tantam passionem nouam, ita quod obliniscuntur, aut dediscunt quod fuerunt, & quod & quomodo operabantur. At sonum audientes gaudent illo, quoniam res omnis calida mobilis tenuisque inuitatur à motu ad propriam operationem, qua seruatut. Nec omnes eodem oblectantur sono: Quoniam Tarantulæ variæ lunt, variolque induuntaffectus: & temperies hominum variæ varios affectus ab eadem re quoque contrahunt. Delectantur autem, aut quia venenum ipsum est illius soni amicum, cum sit similiter tenue ac mobile; aut quia spiritus natura mobilis appetit sonum, quo ab illa passione infecta in aliam meliorem transfertur, sibique con-

uenientiorem; & quod per se facere non poterat, soni impellentis auxilio remedium captat. Sanescunt verò quoniam spiritus praue affectus exhalat partim, prauusque humor per corpus sparsus, quo vierque mutriebatur similiter praue, attenuatur, egrediturque per transpirationem, aut per sudorem solidum temperamentum munda. tur. Deinde probi exhibiti cibi in nouum meliorem succum funduntur, & non conuertuntur in lui similitudinem à succo priori: hic enim iam debilitatus, eft per sudorem imminutus, ergo & ineptus ad convertendum in le alimentum, cum iam exhalaverit, extudaverit que magna sui pars, & vehementia. Itaque paulatim repetitis sudationibus liberatur morbo, generatque spiritus puriores & blandiores, diræ illius affectionis minus participes. Idem accidit in febribus, que funt feruores spiritus contra prauum humorem intra vasa aggregatum, aut iuxta ipfa, & cum spiritus partem illius humoris expulerit in sudorem & vaporem actam, imminuitur afflictio sequentis paroxismi: aut non mouetur eodem in tempore, sed tardius. Si verò spiritus parum præualuit in primo prælio, humor crescit, spiritumq; ad prælium prouocat pauloante. Sed propinquior comparatio est inter hunc & venereum morbum : qui nimiru totum limiliter Temperamentum immutat. Ideoque sudoribus oportet ipsum expellere & succes probos intus generare & emollire carnem & offa & viscera, ac purgare continuò, donec omnis prauitas exhaler, fuder & excernatur, totaque Temperies innouetur. Postquam videmus hominem complexione mutatum, pinguescere magis, quoniam ad pueritiam corpus redactum est. Hac ratione ars reinuenelcendi inveniri potest. Nam aquilæ & cerui serpentibus venenosis pasti, & ab illis commorsi', post longum cursum sudorémque immerguntur aquis tepentibus, & in aquas exit venenum iam exsudans; ipsorumque carnes molliuntur; & viscera, reddunturque aptiora ad nutrimentum primæ zcatis. Vehementia enim veneni apta est in spongiam omnem duritiem intermutare. Magiaid imitatur in theriaca & purgationibus fecreris, & vnctionibus exterioribus. Ad rem reuerfi, dicimus, quod quando posteà vident quempiam à morsu affectum, expergiscitur in eis eade passio in spiritus sopitis motionibus, redeuntque ad furorem : Sic quando naufeam in mari passi sumus reminiscentes posteà ex visione matis aut navigij, in candem ferimur nauleam. Memoria enim est sopitus quidam motus remanens, quafi vetus cicatrix: spiritusque patitur secundum illum quoties aliunde repræsentatur. Idcirco si ridere alios conspicimus ridemus & ipsi sæpe nescientes propter quid : Si plotare ploramus, & mortem amici statim recordamur alios mori videntes; omnisque passio memoriam reuocat. Tempus quoque arque locus apti sunt memoriam reficere: Idcirco codem in tempore anni patiuntur. Sicuti nobis quocunque

die aut tempore, quid mali ingentis aut lætitiæ accidit, cum reuertit tur, renouat passionem dolorificam aut lætam. Et quidam amicus, assueus per pietatem tergum verberare suniculis, & stimulis serreis in hebdomade sancta, quotannis pruritum ibidem patitur & ampullas, ita, ve si se non verberet, in infirmitatem incurrat. Natura quoque eandem servat memoriam, quoniam eisdem in temporibus quotannis renouat poma, cerasa, vuas, ventos, pluvias: & in Rep. se stiuitates & suneralia repetere natura nos docuit. Et magus si hoc

percipit, seit quando ex voto opificium succeder.

Fieri quoque porest, vt passio reuertatur quamdiu Tarantula vivit, fons caulaque damni. Quoniam viuente caula effectus viuidior est, quauis absens, ex natura, & aeris comunione, & mudi consensu. Eadem enim influentia que opitulatur illisopitulatur & isti, & moriente causa effectus ruit , aut malis premitur magnis. Quoniam influxus inimicus interficiens causam, est quoque effectui contrarius, loquor communi ratione. Noui enim particulari ratione ob cir cunstantias hoc falsum este. Nam mortuo patre, non moritur filius, eo quod robultior est iam patre ex noua in iplo victure aucta perfectus. At ego expertus fum, quotiescunque amicus quidaduersi patitur, amicos confimiliter pati licet absentes : Sic & in bonis communicare vidi: Amicitia enim ex similitudine oritur: & quæ causæ rem quampia servant, servat & illius similes. Hoc autem nemini non persuadeat, vir Neapolitanus, cui amputatus fuerat nasus, emit mancipium promittendo illi libertatem fi fineret nasum refici sibi ex carne brachi illius secundum Magia Calab. Tropientium, que in 40. diebus hoc opus expler. Refectus est nasus, liberatus est seruus, sed post tres annos mortuus est morbo consueto, & simul particula nasi in hero copit languere, & mortua est & computruit eodem tempore & ordine, quo seruus. Quæritad me amicus cuiusnam anima viuebat nasi particula, seruine an Domini? Si Domini, quare mortua est, mortuo feruo? fi lerui quare viuebat ab eo leparatim? cum quæcunque recila membra intereant? Prætered quare lurculus infertus non moritur, mortua arbore unde reciditur, & quare filius non moritur mortuo patre; euiuselt semen? Relpondeo quod secundum animam à Deo immissam viuebat anima heri, quæ est in toto, quod viuisicatur in suo subiecto. Non enim particula nasi erat segregata sicut vermisin ventriculo, sed coalita toti. Sed de hac non est quæstio, quandoquidem idem euenisset inter catera animalia, de altrice & sensitiva elt fecino. Dicimus ergo ad vniuscuiusque rei constitutionem concurrere tocam rerum vniuerlitatem, & harmoniam, omniaque certò ordine curnere, qui præteriri nequaquam potest: & vitas cunctis rebus à Deo staturas omnes, & simul à confensu omnium causarum secundarum, & rerum, que in vicente prime funt & operantur. Quapro-

prer fatendum est vitam illius particulæ dependere à prima constitutione quam habuit in far way were affair sa tota terum voluetsitate. Sed quia à suo toto seiuncta erat, quoad radicalem substantiam pertinuisse ad vitam serui, quoad vero conservationem nutrimentalem ad vitam heri. Sicut funiculus lucerne habet substantiam à goffipio, & nutrimentu ab oleo & viuit vita lucernz & goffipij; Et ramulus insertus de pomo in pyro, viuit vita pomi radicali & pyri nutrimentali. Quapropter si desicit nutrimentum moritur, si substantia nutrita etiam moritur. Cum ergo calum & vniverfitas rerum terminaffent vitam ferui nutu Dei , necesse erat particulam ab eo abstractam simul commori, quoniam causa fauentes & aduersantes communes erant illis. Et quidem mortua est substantia radicalis, ergo frustra accurrit nutrimentum, cui res nutribilis defecerat. At in plantarum insertione non forte similiter euenit, quoniam ramulus decerptus aptus est per se aliquid esse & fieri. Videmus namque plantarum ramos humi plantatos germinare, & fieri nouas arbores. Similiter & semen aptum est fieri animal, & nouo addito nutrimento augeri totum in multas partes, quapropter non seruant radicalem substantiam, sed in rem aliam mutantur & mutant, & augenur; Particula vero nasi non excessit primam quantitatem, nec ex eaaliquid per se fieri natum erat, sed tantum poterat cum alio nutriri ergo perdita substantia prima constitutionis, ipsam perdi oportuit, cum quia aliud facta non erat, vt surculus & lemen, nec nouam virtutem & elle acquisiuit, nec in rem nouam per se existentem transuit; sed alteri adhæsit : tum quia per se aliquid esse & fieri apta non erat, ficut planta & semen, & perut cum suo toto, que elle totum aut fieri apta non fuit. Viuebat autem extra totum, quia contimile nutrimentum nacta erat. Substantia ergo basilaris nunquam prorsus mutatur, & sic venenum viuit viuente Tarantula. Qui autem mordentur, à cane, vel feli rabidis, molestiam vix sentiunt vique ad 40. diem. De hine languent, & latrant vt canes, aut feles; mordent que alios homines, ficuti ipli morfi factunt no In aquam claram introspiscere abominanturus fugiunt standem qualis canes aut feles vociferantur rabidoque forore percunt; & emittunt ex genitalibus semen instar catulorum canis, aut felis; & tandem in canes transformantur, licet non in figura exteriori & milere per reunt latrando, & imaginando se elle canes. Vnde palam at ardentem spiritum humoremque in vulnere à cane decelictum pessim augeri, & temperamentum vincere; licut modicum coagulum lac multum; Inque seiplum connectit, Quaproprer spiritusiadeo afficir tur, quod oblidiscitur este humanus, imaginaturque este caninus. Motiones enim passionesque canina in co pravalent, imaginantemque vim caninam faciunt. Sicut furiolus quidam le elle Papam credebat. Et veluti modicum semen frumenti terram multam mutat in

sumentum; sid caninus ille spiritus modicus operator tehementa sum immutando temperiem rehiumque in se. Itaque patiens etedit se else canem; se iam eanis est intrinsecus non autem in sigura: nam sicuti mutatur in corpore canis cibus & sanguis in spiritum caninum: ita se in corpore nostro, dum caninum semen sic porens est. Mens autem à Deo nobis indita patitur eadem passione & credulitate, quia est inuoluta spiritu patiente, & credente se canem esse.

Quod fi propriam operationem haberet, spiritum corrigeret: vt videas non poste sustineri cius immortalitatem, nisi mortalis spiritus ha palliones agnolcantur. Introspicere aquam reluctantur quoniam vident in aqua propriam figuram humanam & non caninam, quam vellent. Aut forte h prorlus caninus non est factus spiritus, putat se videre in aqua caninam figuram inimicam, caulam fuz pallionis, refugitque. Hoczgnosci posset ex amore vel odio, quo prosequentur canes. Nam transformati amant; affecti verò oderunt. Ex parua delinearione vident praue imaginantes quidquid in animo obuerlatur vt dictum est, in lib. 2. Multi quidem ægritudine dira mutati credunt le esse gallos, aut vrnas: vidi etiam iuuenem, qui cum sams ellet omnino, nihilominus à calore altiuo infeltatus in sudores liquescens cogitatione dixit, ita elle pepones putrescetes; & ita vehementeridimaginatus eft, quod in sequente passione omnino credidit, se effe peponem putridum, & sie affirmabat prorsus. Hoc euenit et magna imbecillitate exilis spiritus: qui ordinariis non potest mouen motious ad luam passionem considerandam, sed passionem propriam penficulando, vt primum in mentem venit quippiam fimile fuz palfient; quoniam allas illam rem nouit, imaginatur fe effe illud. Hoc autem in fomno contingit magis, quando intumescentibus testiculis communicatur motio iplorum vique ad caput. Spiritus autem putat subito extrinsece coitum exerceri quoniam ipse non est in lenfor its oculorum, & aurium ad videndum & cuius imago mulieris pridilm in coexpergifcitur per motioneni illi connenientem aut proedentem cogitationem, illam subagreare fe imaginatury & fape matrem, ac mox ait, peecatum eft hoc, quoniam fimul in eo cogitatio peccati cum matre mouetur. Videturque libi cogi illud committere Icelus, propteres quod calorem genitalis corrigere non valet, quoniam non intelligit, qua ratione vectandem est corpus fugiendumque, cum hoc non nisi in fenforiis facere consueuerit: excitatur quoque in eo similitudines varia, quas ve res fuscipit, ve consueuit. Sic de langueis multa videt vana que vera judicat, quia spirieus exilis non porest discurrere, & inquirere, num vera fint, præsenti passione occupatus & victus ; lis ex delineatione modica le in muro draconem putat videre ob exilitatem; E contra ob robur alij, nec quod vident, credunt, quoniam non potest proprium motum impressione er en framemuterramentam mittet in

523 BA

magita susceptum dimittere, ve moueatur alienis. Potentius enim non admittit debilius, fed è contrà. Et huiusmodi genus hominum non mutat opinionem absque magna euidentia melioris, impressionem faciente multam in sensu. Rabidi autem vehementi motu præoccupati non discurrunt vt dictum eft. Generant quidam catulos, quoniam caninus factus ele spiritus iplotumi ergo ex semine canes format; ficut semen hominis in vtero format hominem, quoniam eius spiritus retinet in le ideam genitotis, & veluti nutriebat & viuificabat & sentiebat & operabatur in genitore, sic agit & operatur in vtero, ergo & similem genitori fabricatur. Sic etiam spiritus caninus operatur quod & sicut in cane operabatur, & nutrit & generat, & latrat, & omnia agit iuxta ideam fuam, Granum frumenti de terra fibi diffimilima frumentum facit; quoniam adepto vigore agit quod & sicut agebat in frumento innata vis illius, & sicut fecerat herbam spicam & grana, ita nunc facit in terra; & quocunque idea transfertur, ibi simile producit, & galling ouum sub fime, & sub columba, facit gallinam, cuius ideam habet, fic spiritus caninus convertit alienum in caninum, & deinde canes generat. prægnans recocti nimio affecta appetitu, tangit libi vultum, nalci turquerecocti similitudo in vulcu fortus; quoniam communis est appetitus verisque; at in carne mulieris duriuscula non exprimitur imago cupitæ rei, sed in tenellulo fætu spiritus appetens affectus eiulmodi imagine, quoniam ficut affectus est ita agit, cam proinde agendo producit. Producere enim & agere est similitudinem fuam effundere. Sape montra & terra mancipia candida formolaque mulieres pepererunt sola imaginatione præeunte vehementi : Tametfi solcat alias ex seminis vitio, aut menstrutinfectione, aut supefluitate, vel defectu materiz, aut vis actiuz, temperari & formari fœtus temperie formaque monstriaut bellia, prafertim cum stella calore consimiliali temperiei fauerint, vt mox dicemus. At canes & feles quando rabie non aguntur, fi momordetint, non inducunt iam dictas paffiones. Quoniam temperies hominis exuperat modicum humorem, quem in vulnere relinquint, cum non fie ita vehe mens, quod nostrum vincere & immutare valcat; fic & femon masculi filios facit similes masculo, quando robustius est semine muliebri; quando autem muliebre potentius eft, mulieribus nati eduncur similes licet masculi. Granumque in terra apta sibi de facile vin cibili facit frunientum : in alia vero lolium , quoniam in huius temperiem iplum mutatur. Vinum vincit noftrum spiritum, incbriat & ealefacit, aqua vero vincitur à nostro spiritu, calefit & immutatur, & in omnibus hac doctrina comprobatur. Credam corium canis rabidi, & Tarantulam mortuam fuper plagis ab cis inflictis apposita posse ad se venenum trahere, ea ratione amicitiz M m ij

DE SENSV RIER VM

ob res qui scirete auto spritalem vehementiam educere, qualis est in cane rabido, & non ordinariam, qualis in sano, posser eius mistone alia metalla in aurum conuertere. Potest habere aurum eiusmodi virtutem sopitam in densitate, (vt patet in magnete, & insilice ignem continente) & per ignem excitari, roborari & vehementia donari sicuti assiui ardor sobis ipsam in cane excitat; & naturaliter dat Tarantula. At nescio num aurum spiritus nobilis expers, sieri tale possit, & non exhalare, & verti aliud in Ens.

determ libi difficial pro Tovi Par Par Par Andicollin idi para elegic vigere

eciscian & lairer, & originagiribriasecom luam, Granumb umen-

In lege lepra Moysem docere sensum affectumque communicari & multiplicari in res disimillimas & distantes, consensumque comprobare.

imago cupita (ci, ital in cenellalo foca fointus appetens a Andem sapientissimus Moyses docet, non modo animal animali proprias communicare prisiones & contagia ; sed rebus quoque , quas insensatissimas vulgus existimat. Ex quo intelliges, quod retulimus de medicamine enfis & lienis non omnino à veritate aberrare. Nam & huius experientiam vidimus. Dicit igitur in Leuitico, lepram ab homine in hominem contagione transire & in animalia. Deinde verò in vestimenta & in parietes domus confimili serpendo modo. Dat legem ort si apparuerit lepræ macula inhomine. separetur leprem dies, & quando macula apparet humilior carne reliqua, & quande serpit post primam probationem iubet dies quadraginta extra castra manere. & curari oportunis remediis: ac deinde sacerdoris iudicio supponi, an recte curatus sit; qui hoc quibusda indiciis in carne & pustulis ex colore & plaga cicatrice agnoscebat. Eadem ratione inbet, fi in veste appartierit plaga lepræ separanda elle, ac deinde pluries lauari; sique macula staret, amputari à reliqua ve-Re, si vero serpat comburi; quoniam volatilis (ait) lepra elt. Idem de arculis & pannis absconditis docet. Tandé ait, si apparuerit plaga lepræ in parietibus domus quæ sit lucens & humilior reliquo pariete, abradendum effe locum plage & lavandum & habitatores discedere it dus apposita posse ad se venender, cahere, ea fatione apposite

à domo donec probetur ad sacerdotis iudicium. At si postea redeuntes viderint maculam serpere sa pius, demoliri iubet domum & comburi, quoniam lepra est volatilis & vaga : & pulueres illius & lapides extra ciuitatem proiici ad sacerdotis Imperium. Ex quo declarat, vestibus inesse sensum passiuum, qualis homini in partibus sui stupidius sentientibus; sicetiam parietibus. Hæc quidem morbi multiplicatio & contagium non fieret consimili modo in illis, vt in nobis, nisi consimiliter paterentur. Nec macula & plaga multiplicabilis, volatilisque in ipsis fieret, sed vapor duntaxat in eis fieret & inhæreret, qui ad ignis conspectum euanesceret, & sanaretur. Nec Moyses hoc ex Dei ore docuisset, nisi euenire isthac contagia ibi consueuissent. Nec mirum si nostris domibus non fiunt, quoniam procul ab æstu solis & abilla sumus vehementi temperie. Nec enim lepra nisi mitis & raro apud nos extat. Sed in Ægypto tunc temporis dira fuit, ficut pestis apud nos, quod & scriptores profani testantur. Hoc autem dixiad minus credentes. Præterea experientia docet, domum, quæ non habitatur ab hominibus, quamuis bene consolidata & ornata sit tota, munitaque, citius senescere & corruere, quam domum male concinnatam, & exiliter munitam, sed habitatam. Homo enimest causa eius efficiens, & idealis & finalis. Effectus autem omnis præsentia suæ caulæ viuificatur & entificatur magis. Ac veluti corpus hominis à spiritu inhabitatum viuit, & spiritu abeunte, remanet cadauer mortuum: Sic domus habitatore viuificatur & sine ipso remanet ipsa cadauer. Præterquam quod nascuntur herbæ, puluere necatur, madefit, vermiculis scatet, impletur muribus, non secus ac cadauer, cui crescunt pili & vngues; puluere obruitur, madefit, vermibus scatet, muribus perforatur. Credo etiam lepram ac rabiem plantis communicari. At parietibus rabiem non intelligo: Carent enim spiritu soluto in quo rabies primo residet, non tantu in soliditate, subiecto nimirum lepræ, quale os & caro : Pestes & contagia communicari aquis & aëri, vestibus, & cunctis vsualibus rebus, palam est. Eademque ratione remora nauim stupefacere potest; vt in 1.3.dictum est.

moded by minimum to be a many in the soul

ordular surpare Lines A jun 12 redit pages rather all the

is no more y trofferio de la como de contra que se como a con el come de la como de la come de la c

The specimens of the second control of the second s

Postulado residido mes con con al Los actuados de estado por o mono por o conse

CAPVT XIII.

Vniuersales Canone: ad inveniendum introductionem & immutationem affectuum.

Ot experimentis, rationibulque compertum est remanere pussionem & sensum propriæ originis non modo in semine, sed etiam in vapore & humore & neruositate, omnique in re coniuncta; & tangentem rem, nist potentior suerit res, quæ tangicur, multiplicari, crescere & in se attactam convertere. Vnde Magus doctrinam elicere queat, inducendi quambibet affectionem, atque sanandi: Sicut humi seminantur & euelluntur semina. Contrarium expellit contrarium, magis autem si applicatum desoris, quam intrinsecus. Simul commixta duplicem pariunt effectum, vel dupliciter aut vtroque modo operari possunt. Qui potest capere capiat.

Quoniam summum bonum est conservatio, summumque malum destructio, illa res plus voluptatis, lætitie, amoris spei, sidei ingenerat, quæ conservat magis aut disponit od conservationem, vel ipsam ostedit. Illa autem plus doloris, odij, mæroris, distidentiæ, incredulitatis, quæ magis destruit, aut conservationem impedit. Nam (vt melius dicam) quæ disponit ad conservationem aut ad destructionem, secundum habet gradum in introductione affectuum prædictorum. Res conservatur aut in se, aut in prole simili sibi, aut in opinione, sama & honore. Maximam ergo potestatem habent exhibatandi hominem & passiones lætas inducendi, cibus, potus, habitatio, aër, libertas, domi-

conferuatur aut in se, aut in prole simili sibi, aut in opinione, fama & honote. Maximam ergo potestatem habent exhilarandi hominem & passiones lætas inducendi, cibus, potus, habitatio, aer, libertas, dominatus, diuitiæ, securitas, que nimirum hominem in seipso conseruant: adde lucem, sonos Musicos, scientiam, robur, & quæcunque spiritus sunt conservativa & similia. Opposita his dolorifica sunt, quoniam destructiva. Secundo loco potentiam hilariter afficiendi habent, formosa mulier, iuuentus, venustas, vigor fæmineus, & denique filij, & omnia Entia generationem concernentia. Et hæc mutant animum in lætitiam, confidentiam, robur, venustatem, facetias, amorem; Contraria vero in odium tantum: Quod si quis impedit equo, aut colubro actum venereum, infiliunt viribus immensis, nunquam in eis visis, ad vindictam. Terrio Respub dignitas, statuz, libri, laudes populares, Historici, Poëtæ, potentissimi sunt ad ingenerandam lætitiam, siduciam, amorem &c. Contraria autem contrarios effectus. Verum enim verò promissio vita aterna in calo post mortem indit probe creden-

tibus quemeunque magnum, nobilem, charitate sapidum affectum, omnisque mah contemptum ; quin & omnis boni, quoniam comparatum illi, nullum est. Magia vulgaris ad seminandum odium, vel amorem inter homines cunctis est nota: ostendendo alteri quod alter impediat directe, vel indirecte per se aut per accidens, disponendo vel efficiendo, rem quampiam, aut modum prædictarum conferuationum & destructionum. Insuper existimat homo servari fe rebus quandoque noxiis, eo quod suo sunt humori & spiritui similes. Sicut placet atrabiliolo obscuritas, affecto Tarantula eius color, febricitanti aqua ; ignoranti ineptiæ ; Libidinoso Venus præpostera. Idcirco his conctis tanquam ægris inducitur passio quam cupit Magus corum plandendo moribus; aut obliuione procurata. Et propinando malum tanquam bonum & bonum tanquam malum. Si aut sanescere illos cupis, oportet temperiem spiritus immutare; hoc est tenuitatem, lucem, mobilitatem, calorem, vt dictum est. Maxime Magus Legislator esse debet, vt iubeat res, que profint placeant que omnibus, & paucis repugnantibus vt solet, persuadeat esse vtiles necessariasque calitus & humanitus: Oratores ac Poetz secunde Magia indigent, qui affectus immutant, fed ad propriam laudem vel vtilitatem torquent non fine impietate. Cum enim fint Legis instrumentum contra legem populos docent. Præstantissimus est, qui vtile & commodum. miscet. Sique addas physicam & Astrologiam, que certis rebus & temporibus mouent & mutant, perfectus es. office sold are rained as a superior from the form of the Table

CAPVIT XIV.

Canones, quibus animalia, planta & mineralia ad magicum vsum applicantur,

Vnc ergo generatim proponere liceat, animalia, plantas ac mineralia propterea quod proprias passiones nebis communicant non vincibiles nisi vi mentis & vsus, ingredi omnia magia vium. Itaque animalia fomnolenta ficut glires & taxi vim habere inducendi somnum, si applicentur, magis autem f comedantur; præsertim cerebram, ac cor ipsorum, quibus immanet vis spiritalis, ed quod spiritus sedes sunt; quapropter eam nobis affectionem conciliant, quam habent, cum iam compertum sit in eis retineri etsi non vehementem, sicut in humore rabidi canis & Tarantulz, saltem taliter, quod continuata manducatione ad sui ingenium.

trahant. Animalia vigilantia, sicut grus, noctua, gallus, camis, vigilantiam indere, si gestentur continuo, vel comedantur viscera, ficut laspis lymbolo sanguinis cohibet fluxum : & inspiratio & transpiratio & auiditas hominis erga affectum quælitum, communicant afficientium rerum vim. Igitur qui carnibus leonum & vrsorum & Lupo. rum, magis autem visceribus vescuntur, fiunt audaces, Arenuique; hincoffiam medulla laudatur. Homerus canit, Achillem ex his nutritum enafisse audacissimum, & robustissimum Gracorum Idem Virgilius de Camilla. E contra animalia timida, ficut lepus, ceruus hominem efficient timidum fugacemque. Altuta vero ve vulpes, coruus, apis, simia, hiena, polypus, astutos; stolida, sicut asinus, phasianus, gallina ignorantes. Que nocu loquuntur, vt luscinia, gallus, bubo, dormientes loqui. Memoriz expertia, vt struthio; musca, Ostrea, obesse memoria; Sic de cateris iudicabis, quod proprias inferunt palliones: & licut calida calefaciunt, frigida frigefaciunt, humida humedant, sicca exsiccant, vel sui mistione, ita passiones alias communicare. Ergo senescentia senescere faciunt, iuuenia iuuenescere, venenosa venenescere, crudelia immitescere, rabida rabire. Præterea arbitror animalium partes humanis confimilibus partibus conuenire, & prodesse vel obesse. Itaque ad roborandos neruos humanos portionem neruosam animalium maceratam contritamque valere: ad offa vero medullas offium: ad carnes, carnes, ad iecur, iecora, ad splenem splenes; sed quia augeri lienem & vasa immunda obest nobis, idcirco ad nocendum lieni, & fouendam atram bilem, lien animalium valet, ad felleam velicam ipforum fel; & quidem ad augendos humores, qui excrementa languinis sunt, conferunt vasa ipsorum & humores consimiles: Sanguis quoque ad sanguinem sed iuuenis & consimilis animalis; alioquin facile transit in spiritus nutrimentum prauum. Potest quoque Magia inter homines producere affectiones odij, amoris, fiduciæ, fastidij, vtendo animalibus inimicis & amicis, & applicando. Quapropter ad lasciuum amorem augendum, aut imprimendum, malculum palumbum mulieri, fæminam palumbam viro exhibere in cibum confert multum. Præsertim si columba vxor suerit columbi: idem de passeribus cæterisque lasciuis animalibus, vt cocilient amorem, sed repetitis vicibus. Ad pium amorem valet Pelicanys, aut ciconia, alteri matrem, alteri filium Ciconiæ præbendo. Ad odiu alterius canis, alteri felis detur in cibum; omniaque mutuo fe le odio pro sequentia. Ad iram excitandam iracunda animalia, ad velo: citatem velocia, ad pigritiam pigra, ad luxuriam luxuriofa. Sed quidem quando præualent passiones iam dicta, exhibenda videntur magis, vt luxuriola in Vere, & quando coeunt; & cum belligerant, subito præbenda videntur corda vtriusque personis duabus, quibus rixam aut odium mutuum procuras. Quando coturnices certant duello, vt Neapoli

Neapoli consueuerunt, sunt ad rem. Similiter herbis & mineralibus vtemur. Namque non modo calefaciunt, lubricant, infrigidant, hume-Cant ; led dum has operantur actiones, inducunt iam dicas affectiones Quapropter vaporola & viscola somnifera sunt, vt oppium, laduca; lentæ, & acuti saporis, & montanæ vigiliam procurant, vt finapes. Aromatica, vires & sollicitudinem. Acres salsaque luxuriam, acetoix vel frigide castitatem. Nigra & feculenta atram bilem & mærorem & lomnia dira. Albæ acutæque lætitiam. Albæ corpulenteque phlegma & pigritiam. Succiplenz, rubræque sanguinem, vt cerasa & vua, ac proinde hilaritatem. Habent quoque symbolum cum partibus corporis humani, quibus etiam profunt. Pulpofæ carnibus vt pyrum, frumentum, popo: Neruole neruis, vt castanee, glandes, cardui; ficcæ offibus vt myrtus. Porta autem ex figura putat argumentandum, vt cucurbita capiti; sed melius, si addas calorem, colorem & confistentiam, vt rubre & succulentæ profint sanguini : albæduræque offibus: crocez choleram augent, non expellunt, ve putant magi Empyrici, nisi per similitudinem attrahentem, vt dictum est. apud Neocastrum. Citria & limones grandes, quorum alia formantur à natura instar manus hominis cum digitis, & brachiali prorsus, & planta; alia ficut cor, alia ficut verettum cum præputio & teltibus : alia ficut cunnus omnino, vt rideas ac mireris fimul. Atque exiltimanda funt prædictis membris per lymbolum prodesse. At in mari Parthenopeo vidimus de genere imperfectorum pilcium, quendam prorfus similem veretro humano. Et alium cunno muliebri, Ipsorum semina humano semini prodesse palam est; precipue alba pinguiaque illi similia, vt nuclei pinearum & pistaciorum & oua. Quoniam vero inter plantas est amiciria, & inimicitia & mas & fæmina, eadem ratione qua de animalibus diximus, applicari ad vium possunt. Existimabimus inluper res omnes attractivas ad amorem valere, ficuti magnes, cornu cerui trahentis colubros nafo, succinum trahens paleam & caratoblepharon, quem gestabant Ægyptiz appetentes maritum. Quidam pilos & lemen conficiunt milturis, vt formina in illis corum passionem hauriat, & sensum, & aviditatem. Et quamuis hæc non attrahant plerumque & per se, applicata tamen affectum attrahendi habenti mixtionem, & vires addunt. Econtra res expulsiuz ac fætidæ conciliant odium, ficut stercus amaliæ, menstruum, sputum, crepitus; & quando res vna non lufficit, multa ac multories sufficiunt. Addit Ouidius remedia contra amorem venationem & bellum & alia exercitia, que passionem validiorem indant, & hoc verum est. lustit Moyles ne coquas hædum in lacte matris suæ. Credo equidem, & vi charitatem etiam erga bestias doceret; quo tenacius erga homines eam coleremus; Et quia remanet sopitus in cadaueribus sensus, & alterius alter & proprio male dolet, malamque coctionem efficiunt. Haud

DE SENSVRERVM,

dubium quin si mortuus aspis ab vmbra fraxini recedit, inter matrem & silium passio ingentior symbolumque remaneat. Possemus quoque operari, vt oculus Aquilæ visum nostrum acuat, aures lupi audtum, canis odoratus nostrum iuuet. Et quidam appetitus modicii, ntestini lupini stustum edens, factus est vorax. & sane qui bene Philosophatur, ex coloribus, saporibus, consistentia, figuris, actionibus, vsibus, & proprietatibus retum, inueniet arcana innumera ad quemcumque cupierit ysum.

CAPVT XV.

Ex oculis manare vim immutatiuam, & per consensum actiuam.

Culus multa ostendit magica. Siquidem homine homini obniam facto, pupilla contra pupillam, alterius lux viuacior hebetat demittit que alterum vt sustinere intuitum nequeat; sapeque quam ipse habet passionem indit patienti, vt amantes amorem, irati iracundiam, turbati me-

rotem: Sed parum perfeuerant, quoniam amoueturnec pergit mutuus intuitus, aut passio aliunde nequaquam fouetur. Ferunt Reguium intuitu occidere, quoniam ardentes ac venenosi spiritus ab eo egrediutur, quos inspiratione, & oculis imbibimus. Existimatur oculo fœcundare oua sua Testudo: Ego tamen credo anhelitu: At fascinum vim eius pat efacit. Inspectantes enim attentione & affectu nimio tenellam arborem, aut infantulum, morte afficiunt. Qui aliquid admiratur erigit supercilia, vt oculi aperiantur, adeo quod intret res quam admiratur, pollitque illam cognolcere, vel frui : & in ea apertione emittit foras spiritus multos auidos rei desiderata, vel quam admiratur: qui subito communicantur tenellulæ rei per poros & simul affectus aër, ac proinde operantur ficut in generante, ea quidem ratione, qua rabidi canis venenum conuertere conatur nostros humores, spiritulque in le. Quapropter exuperati hebetatique spiritus arbulculiaut infantis, cedunt, nec opera vitæ exercere possunt. Ergo co moriuntur. Id anicule efficiunt magis, quibus obstructæ sunt purgationes menstruz; ideoque fœtidis abundant exhalationibus in ore, & oculis, itaque speculum inspectantes obnubilant maculantque: Frigidiusculum enim transpicuum que speculum colligit vaporem crassum sua frigiditate ac resistentia illum densando, sicut marmor austrinum vaporem: vel interius inspergitur, quia perspicuum. Filum quoque vetu-

191

larum sputo netum putrescit. Cubare cum aniculis noxium est pueris, breuiatur vita, & languida sitiillis vero prosicuum valde. Dormite enim & conuersari cum pueris est sibi spiritus multiplicare, viuisicare & reiuuenescere. Tuum enim siccum pascitur ipsorum blando humido. Quapropter siccis aridisque coitu pinguium succiplenarum mulierum vii plurimum prodest; phlegmaticis vero gracilium siccarumque, & hac ratione proles optima quoque generatur. Si coniugia philosophice curentur. Visio lupi te raucum facit; quoniam crassi ipsius vapores in nos ingredientes replent sauces: ac timor, ipsarum constrictioni prastar auxilium: quoniam est contractio ad interiora. Iam diximus de timore, quo gallus leonem afficit, & mus Elephantem & porcus: quod accidit vel quia stridula vox penetrat, sicut suberis sectio nobis horrorem indens, aut quia spiritus acumen aptius est ad penetrandum hac quam alia animalia ex temperici proportione. Vide Med. & Metaph.

CAPVT XVI.

Mirificas apparentias per artem fieri, vtentem natura in visione.

Lerique scribunt quod accensa lucerna ex pinguedine anguillarum alteriusue piscis obseratis fenestris, ita vt aliud lumen non adsit, videbitur domus plena aquis & anguillis, adeò quod mulieres credulæ vestes sursum contrahant; Sic & sebum serpentis apparere serpentes faciet. Quodque florem vuz intra ampullam oleo plenam fi polueris, fiuerisque ita crescere, maturata vua, oleum illud in lucerna efficiat videri domum plenam vitibus & vuis: At quidem ista experiri non licuit mihi vitam in vinculis perpetuis miserrime agentimec possibilia videntur. Nam & oliuarum oleum semper in domo oliuetum repræsentaret; & Candela ex adipe arietino & vaccino, arietes & boues oftenderent Joa. Baptifta Porta id affirmat. Sed conquoquit oleo, & ex liquore illo parat oftentationem. Itaque caput afini in oleo coquit, quo in lucerna accensa astantes omnes caput asininum habere appareant. Possibile forte est quod multa exhalatio illius olei in modico lumine acrem occlusum occuparet, & induceret respiratione affectum senlumque afininum, itaque alter alteri afinus videretur. Nam qui aliqua reaffectus est, inspectando in modica luce videre shi illam ipse viderur. Has autem affectus nos non percipimus, lieuti nec pallionem capinam in nobis re-Nnii

191 DE SENSV RERVM;

pentem: sed quidem excitat nos ad sentiendum canem, quo affecti sui mus, rein omni habente modicam cum illo similitudinem. Quodin zgrotis patet, qui ex linea parua mouenturad crededum le videre draconem. Prærerea apposita oculis specilla rubra, aut viridia omnia suo colore colorata oftédunt. Quoniam lux obiectis tincta rebus cum pertransit specilla, iterum tingitur ipla & res quas defert, & einsmodifierum coloratas reprælentat. Eadem ratione potelt heri quod oculi pin. guibus crassisque vaporibus obnubilentur afininis, ac fimul afini odorem in spiritum afferant, aut lensum vuæ, alteriusue comistærei; spiritusque affectus videat per nubilosum vaporem eam rem, qua est affe-Aus, sed quidem in modica similitudine, & in hoc plus valet affectio quam exterior apparentia: ficuti timenti holtem, quicunque offertur oculis videtur effe hostis, & amanti quocunque incedit mulier amasia. videtur sua. Cuidam persuasum est à condiscipulis quod sibi cresceret nasus:illeque sape tangebat & pro certo affirmabat sibi nasum grandescere. Quantum igitur valet, in his affectio nota, tatum etiam ignota in eis, qui capita alinina le videre putant, sicut patet in rabidis pun-Aisque affectu ipsis occulto. Atrabiliosi pariter horribilia videi ob nigram fulfginem quæ caput interuolat, sic & hi à fumo asinino vel alterius rei affecti spiritus putant se videre illiusmodi. Quod aiunt quosdam inuifibiles heri spectantibus, impossibile eft, nisi seipsos arment fumosis rebus ita vt semper fumus eos ambiat, aut spectantium oculos obnubilet. Nec puto Diaboli opera posse fieri nisi eadem ratione naturali. Alij in chorea mulieres expoliari coegerunt. Equidem non ilta ctedo:nili fumus à lucerna, vel igne manasset infestus quo quali suffocari se sentirent, pectore illum hauriendo, vel extrahi natigum calorem: quod crocus efficit, eaque passione affectas se expoliasse. Quin minxisse possunt si vapor acutus seminati pulueris-vuluam eleuatus stimulasset, quandoquidem artemisia & ruta pronocant sponte men-Atrua tibialibus appolita. Fiunt arte naturali & mathematica mirabilia quidem, ficut apparere in aere pendulam imaginem, que reflectitur ex globis vitreis transuecta, & in pytamidis cono hancapparentiam efficit. Pariter olculando aut loquendo in speculi concaui medio, qui procul est à tergoin puncto reflexionis sentit sibi osculum dari aut loqui. Alij vero fic non fentiunt. Namaer in medio vnitut ficut lux & non expanditur ex basi refiliens concaua. Efficit apparere faciem hominis in speculo adhærente recto, & nescis vnde infiliar, sedtantummodo scripturam videbis inquadam tabella. At tabella muhas habet scindas, que exinteriori-reflectentes lucem ad speculum, que superastat ei quali celum, conueniunt lieu ad formandam eiulmodi imaginemique in eis el diuila, & quidem extrorfam superne exposite funt zqualiter, nec finunt videri, quando retrorfum exporriguntur. Sic in pagina formatur imago longa palmis duabus aut pluribus , atque

soblique spectes lineas illas, que imaginem recta spectanti non ostendebant, tunc certam ostendunt imaginem; quoniam distantiora

videntur, deinde minora, & copulata magis.

Faciunt quoque videri cerafum, qui est in fundo cyathi pleni aqua, in superficie vbi lux infringitur, quæ ab eo eleuatur, & ad nos defertur. Hinc vique Romain potell cuiuspiam imago oftendi, ferrique per mutiplicata specula de contraposita passim. Opinantur quidam posse ad lunam reflecti scripturam Neapoli ei expositam, atque à Luna in Hispaniam defle cti vel alibi, vbi amicus exponendo speculum sub eadem hora & puncto excipiat scripturam legatque. Hoc autem impossibile mihi videtur, quoniam languida lux scriptura non potest vique ad Lunam elevari: Nec angulus qui fir in Luna, poterit tantus esse in tanta distantia, vt distinguat in ambobus angulis basis. Extinguunt alij candelam ac deinde dam accendunt in ore alicuius imaginis, cui apposuerant sulphuris puluerem: qui tactus igne temanente in funiculo absque flamma inflammatur. Deinde prædicant ab imagine id factum. Carnem coctam calidam fidibus cythata minutatimincifis spatgut, qua à calore statim contrabuntut & extendutur; & videtur caro vermibus per miraculu scatere; Eande de co da crudam efficiut, superiniiciento puluerem accati sanguinis quibiliquescit apparetq; sanguis vinus. Multa similia fiunt per ludu aut dolu. At dæmones facere, veres videantur aliter qua funt, non est dubitandus Cum S. Clemes narret Simonem Magum immutaffe facie Patris cius, aliaque multa legutur. Quare necesse est reperiri in natus ra hecarcana, ac demonent leire blim Nec iple intelligo qua ratione Dzmon incorporeus, vi schola Theologora docet, vel subtilissima corpore vt S. Aug. in lib. de diuin. Dam. opinatur, & patres multi. Et Nic. 21 quondam Concilium yidetur dicere, possit visibilis sieri oculis nosteis, non videntibus mil res acre crassiores. Alii dicunt palpabilesieffetaceu nostro, sed molles : alij subagitari & subagitars. Qued nulli dubium elle potelt telle so Bernardo ex innumerabile bus testibus. At nos intelligimus hos, quonism 4 erem 5 ex quo denfato corpusassimere dicuntur, non cognoscimus adeo densari posse, quin non couertaturin aquam, Sed ilta couer fio à frigore nonab atte cogente fiem forte queat ficut nec tarefactio. Quis scit, an assumant alind carpus humanu aut beltialcaut Saty coru: Nec poffumus intelligere; qua ratione commount ventos, macia, plunias nel actiui funt, ranquamignissiquiposti as ranhautaro & alterare; aut manus, habeant, organique fiendia ad concitanduma aut creatura obediantia is, flour Dea, i quod impellibile elle som iple se pus intriplect gan Ent, negres habeant ab eis fentum, potettue & amorem, led à Deo. Impellere tamen Angelos polle corpora fuo potoftatiuo, certum est Dicamus ergo hominis magiam exiguam elle, que nec videt has

iplorum artes, nec vincula, quibus aèrem copulant, figurant que & incorporant, & mouent. At ipfi corpulentia expediti altius intelligunt vires, actinitates, passibilitates rerum naturalium, atque vtuntur ve libet, quantum Deus permisit. At experientia innumera & autoritates potissima comprobant eos tot mirabilia facere, cum & nos quo ad licet mirabilia quoque esticimus. Pluuias homo potest facere ex sumis ascendentibus ad tectum Aula de super niue operetum; & tonitrua, si miscuerit sumis illis camphoram & sulphurardens: Cuius vapores intra alios compressi accenduntur, & erumpunt. Itidem, spargendo aquam in aerem contra solem in medio lucis & vmbra; Ventos contrarios aperiendo senestras, prius tamen repleta domo: aliaque multa.

baffe Exchagnant alij. Xale a. M. B. P. E. Ara accendunt in ore

inis, cui ambotaciant fulpharis pulgersia: qui factiva

NTVm lamiz cum damonibus corporaliter ambulent, ac conuerlentur, dubitatio est magna. S. August. putat eas vngi & stupescere vaporibus vnctionis, cadere, dormire ac somniare se inisse mouente demone imaginatiuam. Quod potest inducendo eos spiritui motus, ques aer afferre solet in somnis. Sed experientiz multz ipfum docent, eas ire in corpore, & fensu exteriori, acà damonibus plurima videre; at quo pacto ingrediantur exeantque clausis ianuis non intelligo; nifi per Diabolum aperiantur. Possunt quoque verè etiam dormiendo ire, cum multi dormiendo ambulent, multasque actiones edant, & revertantur ad lectum. Dicunt ab imaginante spititu eircumduci, bene. Sed nequit fieri absque communione aeris communis spiritus, quo ad certum iter absque errore reguntur. Num corpora immutare possit damon dubitatur. Sed non nisi imaginationem credo, qua putat quis se videri canem : & interim corpus eius facere. Si autem canis à demone suppositus in negotio de quo fomniat lamia, truncatut, Damon lamia corpus truncatio lecto, ve vere ambulaffe in tali figura credacue; & fic experimenta Grillandi & Spinz declaramus in Metap. Multa contingunt abaltutia que demonibus vel angelis tribuuntur. In foro Iulio F. Roccus cum oblerualfer monachum fingulis surgere noctibus ad orationem coram statua lignea S. Dominici, depoluit statuam ex altari: & induit le ficut S. Dominicus cum disciplina in manu Monachus iuit rogatum. Roccus mouebar difciplinam, fed parum quali minitando: Monachus capit pauere; Roceus fe monit, monachus fugit, Roccus inlequitur, monachus cadit examinis, Roccus redditastatua ad locum fuum, accurir cum alies monachis, & erigebant eum, qui nunquam loqui potuit & capilli omnes albi facti funt, calore introclus redeunte, ac debilitato; mortuus ell line voce post pancos dies; Hoc

fummo mane ad molendinum eunti, cui conservus extraneo indutus histu pracedens timorem incutiebat. Ergo bene opus est distinguere vera à fils & vim affectus intélligere, que quisque sit id, qued imaginatur, sicut dictum est, & mox dicetur.

pulpur venerandi pres qui vate aux intrutu bursorqui mountent. Sie ten C. Maringet, al IVX caetra vata kullident.

Land Vedon, and information of minum firm or or or college

uum i den detinebant. Mabi quoque eu cint non lemel jue

Sonos quà motus & quà signa vim magicam mirificam certamque continere.

Piritus natura mobilis dele chatus moru tanquam propria operatione, qua fernatur in effe fuo, purgatur, attenuatur, diffunditur, augetur, viuificatur; propterea soni vim magicam continent, qui mouent ipsum ad diversas affectiones pro ipsorum varietate; asperi ve tuba & Tympani, agitant ad fram; molles planique vt fidis & cythara ad amorem; faciles & fignificativi my fteriorum ad piecatem, ve Templi organa. Idcirco verum eft que Plato docet, mutationem musica morum & status adducere, vel fign ficare mutationem: fic quidem multi abiecta Ecclefia mufica, & nouam inducentes, mutauere religionem. Ergo & bonos & prauos potelt eff ctus inducere. Pytagoras infanos à mo. tionibus furiofis & incompositis traxit ad sanitatem, musica dulei & leni motiones spiritus componendo. Damon curauit ebrios, attrahendo spicitus in caput, & somnum procurando; vel eos ventilando & à vaporibus purgando. Appuli soni Tarantula oblasos sanant, spititum roborando ve possit corpus agitare, sudareque venenum? & quado fonatur gagliarda non porest quis saltares pagnolettam: quoniam sonus mouet spiritum modulis sois, nec permittit spiritum alios motus corpori communicare. Sic furia fanatur contrario sono. Hic autem dicendum restat, num soni quatenus signa funt, non quatenus motus, vim habeant magicam? Quod nil dubium est. Videmus enim Oratores ac Poëtas homines ad planctum inducere, ad iram, ad lætitiam, memorando res, quæ natura istam mouent. Præterea homo hominem obiurgans, adfert metum; blandiens amorem & fiduciam: quoniam quid boni aut mali apprehendit ex vocis fignificatu, licet non fit. Quare Cafar in Pharfalico bello, dicens suis militibus; abstine à cinibus, & ; faciem feri : molles reddidit Pompeianos clementiam oftentando: & audaces suos,

quod crederent se vicille, cum non esset opus ad vi ctoriam occidere. ciues contrarios : itaque finguli studuerunt primi este, qui victoriam acclamatent. Legimus in Tito Livie voces dissonas languentesque cladem illus benificare exercitus, à quo emittuntur. quoniam oftendunt spiritus debilitatem refugientis ad interiora, ex diffidentia pugnæ; quod aduersa acies animaduertens capit fiduciam & vincit. Sape vox falsa cladem aut victoriam attulit. Extant homines viuacis spiritus venerandique, qui voce aut intuitu horrorem incutiunt. Sicut C. Marius eis, que ipfum occidere parabant Idem contigit D. Lælio Vrsino, qui tolo intuitu exani nauit sicarios mercede conductos ad interficiendum eum. Et in Germania rulticorum turma impetitus, folo intuitu tomio, digito minaci, quoniam regionis linguam non callebat, inuadentes repressit. Patet ergo, aërem alteratum à spiritu nobili absterrere viles. I. Casar quoque absterruit eos qui capti. uum ipsum detinebant. Mihi quoque euenit non semel idem facere in manibus inimicorum. At quo pacto verba simplicia absentis animos afficere possunt, & quomodo Characteres & scriptura? Auicen. ait : Confidentia de bono medico sanat agrotum & recte. Nam spiritus imaginans sanari, afficitur sanitate: viresque arripit contra morbum: Fiducia requiritor in dininis rebus. Nam quo in excellentiori confidiste, co magis crescit animus. Ergo in Deum confidere penitus & omnino, certifima ratio est habendi speratam rem. Itaque Christus dicebat semper, fides tuate saluum fecit. Pari modo procedit natura, que est ars Dei insita rebus: vbi enim ponit fiduciam, apponit & victoriam, Fiducia supernaturalis ad supernaturales gratias erigit: naturalis vero ad naturales: eo spiritus peruenit, quorlum mouetur. Spes est motus inchoatus in fide certa. Audini mulierem petille schedulam sacram qua sanaretura quartana; & quidam scelettus scripsit in ea sic : Dem tibi det malam septimanam, & pracepit ne quis legeret; consuit, colloque adpendit, vt rem magnæ virtutis. Mulier lubito sanata est ex fide. Quidam in platea sualerat viro non idiota, iplum agrotare, & linguli dicebant ad illum : Tu es pene mor; tuus; alii, ehen quomodo pallidus; multique conventione tacta pallim id dicebant. Tunc vir copit dicere se aliquid dolere, & hausto timore incidit in morbum & mortuus est; quoniam spiritus affectus est persuasa infirmitate; operatusque est in corpore tanquam infirmus non purgando & nutriendo, ficut folebat. Spiritus tenuissimi ac fuliginosi credunt huiusmodi persuasionibus, crassi quoque discurrere nescientes similiter. Quoniam nec hi, necilli discursus habent claros, absolutos distinctosque ve in lib. z. dictum est. Hæc credulitas interdum detegit latronem exhibendo ein potu puluerem quendam lapideum: quem nimirum deglutire non potest, quoniam spiritus times, ne totte tuttum sie deregatur, propterea resugit, neo libenter sorbet rem, a

197

rem, à qua timet; at qui in innocentia confidit, cupit que dam palam fieri securus deglutit, facileque. Sed quidam versutiores hac arte non capiuntur nisi vero religionis metu paueant. Moyses in lege exhibet in potu puluerem quendam mulieri occulti adulterii infimulata, per manum sacerdotis cum imprecatione : que si verè adultera esset, difrumpantur viscera eius; fi pudica, seruetur; & quidem iuxta imprecationem contingebat in Veteri Testamento. Cum quia Deus Testimonium ferebar innocentiz vel culpa, ve promiferat, (que in Testam. Nouo non promisit, ideo Papa probatione per ferrum ignitu & per aquam abstulit vt patet in Decreto) tum quia naturaliter accidit vt spiritus conscius sceleris sic vehementer imaginetur pericuculum ex reuerentia sacerdotis, & ex animo culpa pleno semetipsum timente & accusante, que à se illud malum pateretur, vt etiam disrumperet viscera, sicut rabie agitati generant catulos & latrant. Idcirco Orestis furiam haud fallam reor, aliorumque multorum, quibus in pænam dedit Deus imaginationem efficacissimam, teste August. que postmodum in eas prorumpit actiones. Quilibet enim cogitat & operatur prout est affectus, & tales actus figuralque exprimit formator spiritus corporis, quales iple in generante habebat: Infuper & nouos superuenientes; vnde desiderium mulieris in fatulo expressum intueri consueuimus. Scribit Galenus, quod Esculapii facerdotes, licet parum docti, plures sanabant infirmos quam medici perfectissimi. Nam infirmoin cibo & potu obediunt illis magis; & fides tanta erat, quod fiduciam & vires contra morbum nachi fanabantur. Quapropter sacerdotes priscisolebant corporisanimique simul esse medici; vt Orpheus, Trismegistus, Zamolxis, Pythagoras, & Ægyptij & Hebræi. Verbaigitur vim habent in nobis ex affectu, quem imprimunt: & motu quem excitant in sentiente. Proptereaque sapientes in se magicam vim habent ad populum, quoniam existimantur scire verum & non mentiri. Et viri quoque probitate infignes vim magicam habent, quoniam quacunque cupiditate aut metu vrgente mentiri nolle exiltimantur. Sic patribus & fratribus vim magicam exhibemus, quoniam putamus cos molle decipere nose maxime vero si etiam sapientes sint, quoniam nec eos decipi pesse, nec decipere velle intelligimus. Sed cum frater fuerit & sapies & probus nihil est, quod dubitomus. Sed quidemalia nationes authoritati credit magis, vt Hispanisalie sensui proprio, vt Aquilonares vt plurimu aliæ rationi, vt Italia Confuetudo quoque magicavi abundat; quonia natura habituata est, eiusque mutatio in comunitate statu & Remp. mutat: În particularibus vero mores: vt de musica dictum est. Rebelles forui Seytharum aduenientes heros de bello armis exceperunt, nec potuere vincis aut demari : sed vafis flagellisad que Domini recutrerant de confillomagico fuperatifunt a quontam confuera palDE SENSVRERVM;

passio excitatur, & potest magis in spiritu, quam insueta. Nullavi magis seminam vinces salacem, quam dicendo, te velleipsam sub-agitare, propterea quod eius est consuetudinis ita subiacere. Hoc consirmatur ex renouata passione Tarantulæ, & nauseæ post nausragium, & ex amore vasallorum erga Tyrannos, à quibus duriter & misere habiti, eos tamen suscipiunt, amantque; & filios eorum ad sceptrum vocant, eriguntque etiam expussis parentibus, adeo quod plebs Romana luxit Neronem, & Patauina Ezelinum.

CAPVT XVII.

Verba vim in absentes res habere; sed sape damones dolose interuenire.

Ifficilius quidem captu est, qua ratione verba possint in absentibus mouere amorem, odium, infirmitatem, mortem vt malefici & incantatores le iactant. Nec istud modo, sed mutare aërem, tempestates, sidera, & mare. In prælentibus iam dictum imaginationem immutari, imaginantemque spiritum proinde secundum ipsam operari. Ego in pueritia sanatus lum à morbo lienis cuinsdam mulieris verbis & precibus in aspe-Etu deficientis lunz; de licentia prioris mei F. Andrez Zappauignz Theologi doctissimi. Verum si, quod vidi in altero, qui sanatusest appenso liene bouino ad fumum, credendum est, haud dubium, quin voces plerumque affectione & ceremonia prolatæ plurimos pariant effectus. Ceremoniz autem persenon valent, nisi vt spiritus noster afficiatur magis, immuteturque actibus exterioribus, & fimul aera spiritu &cceremonia afficiatur vehementius: qui deinde communicat affectionem eis, ad quos ditigimus, dum dispositi sint. Quod interdum nobis occulte innotescit, sicut venator sentit, vtrum iaculum ferierit belluam ex reditu fensus & motus, vel ex colensu rerum. Quapropter Auicen. admiratur qui anima proferens affectu vehementi verba einsmodi, teddat sibi res obedientes. Mulieres quadam condixerunt, vt irent animi gratia in viridarium; vna carum non juit. Gatera Arangium colludentes acceperunt & perforabant eum stylis acutis dicentes: ita perforamus mulierem talem quæ nobiscum venire detrectauit; & proiecto arangio intra fontem abierunt. Postmodum mulierem illam dolentem inuenerunt, quod se transfigi quali clauis acutis sentiret ab ea hora qua arangium catera perforarunt:& cruciata est valde, donec arangij clauos extraxerunt imprecantes bo-

na & salutem. Equidem faceor non intelligere, qua ratione Diabolus infligat dolores, & eiusmodi detrimenta creaturis Dei inferat. Sed posse non negem permittente Deo, cum Iob tantopere abiplo maceratus fit dolore &tabe. Veruntamen fi Dæmo no est in muliere hac operatus, ratio versimilis à nobis dicta est de liene paulo ante. Alia plurima huic similia visa sunt & visuntur passim. Imaginem ceream fabricantur similem illi, quam afficere volunt vt Virg. in pharmaceutria canit. Deinde ad ignem voluunt imaginem dicentes; vro. personam talem. Que mox languore tangitur ardenti, ficuti Meleager ad titionis consumptionem consumptus est, apud Ouidium. Capiunt animal cui similis est persona intenta (alij enim canis, alij fimiz, alij Leonis, alij corui fimilitudinem in vultu gerunt, vt acute Porta notauit) illudque animal sub cæremoniis percutiunt aut cremant, & inferunt passiones persona cuius gratiaid agunt, quod & Virgilius in Eclogatestatur. Vtunturque etiam capillis, ligulis & foluunt, ligantque in amore: Disunt verba, quæ somniare Venerem vique ad seminis emissionem faciunt, quod credibilius est. Idem faciunt in intuitu fixo, quod libidinofis est facile. Noui amicum qui nunquam fere in occurlu mulierum formofarum non stillet seminis quippiam. Attamen existimo opera Diaboli eiusmodi plurima effectum fortiri; & non fine optima ratione legibus vbique veratur. Et profecto si essent vera isthæc, nemo tutus esset ab inimico cum fint vulgata etiam apud Poëtas, at Deus hunc ordinem perniciosum tam facilem non posuit. Sic sine armis exercitum Turcarum deleremus. Sed ad notitiam aërii sensus; vidi aliquando pueros, qui pallium amiserant, tenentes cribrum forficibus infixis appensum dicentes: Per S. Petrum &per S. Paulum, rapuit-ne Flauius pallium? & cum multos nominarent, cribrum stabat immotum: cu. a.adnomen Flauii veniebant, cribrii quod vterque ex ambobus forficis ansistenebat, voluebatur sponte quodam impetu. Ego obstupescens periculum feci cum eis invocato Deo altissimo ne permitteret meà damonibus ludificari: Et similiter non mouebatur cribrum, nisi ad nomen Flauij, & expian ta conscientia per Sacramenta semper repeti idem repetito periculo. Caiet. quoq; idé expertus est. Qua de re, patet consciu aere ita affectu afficere. Sed periculum inest magnum, ne diabolus interueniat quamuis nominas S. Petrum & S. Paulum: His enim dolis decipit miscendo sacra prophanis; vt sancta docet Theologia. Hosce effectus, fi naturales sunt, raro fieri existimandum est. Non enim absens semper ad passionem dispositusest, sicut nec homo dispositus est ad præuidendum pluuiam; coruus autem est. Nec de amici casu somniat nisi pensiculosus amicus, ve dictum est. Idcirco Magi tempus à stellis captant, vt dicemus. Quod autem aiunt, posse stellas, acrem ab excantatore mutari & fruges exficcari, intelligere non valeo.

Ooij

Non enimadeo valet vox, & imaginatio, vt possit calum & mate immutare. Potest aliquid in disposito subiecto, eo quo affectus in hoc crescat, sicut in fascino. At in acre & calo paulatim deficit, sicut motus virgulti agitati; & aqua intra concham. Quod ergo narrant historiei de Magis Africanis & Tartaris nostri temporis credibile est dæmonis arte fieri, qui in extremis regionibus habitant magis quam alibi, vt Ptolomæus agnouit. At quomodo ista faciat dæmon ipse nouit. Nam fortasse sensum aeris immutat, vt nos hominis; & quia est sphara actionis suz, sicut corpus actionis anima, potest in aere & mari ficut nos in corpore. Sed non in stellis, nisi apparentiam facere per interpolitos vapores vario concinnatos modo. Imaginatio humana potest in imaginante, sed extra minime, nisi alter executionem perficiat. At Diaboli affutias expertus tantum intelligit; equidem fidem facere malignitatis eius poffum toti mundo, vt alibi scripsi. Nam profecto ficut sunt homines alij scelesti, alij sancti, ita esse angelos pios & impios in mundo, & queritare numerum & locietatem augere quamque; suam Nec putem Trismegistum adeo obtusum fuille, ne id pernosset, quando dixit, hominem facere posse Deos loquentes. Vidit enim angelos aut dæmones statuas ingredi, obstupuitque quod tantum posset homo: Ideo vocat ipsum miraculum mundi: Et ex hoc agnolcit, iplum petinere ad Deorum locietatem polt mortem. Verum Diogenes & Diagoras alique cum Arist. irrident Apollinis oracula, fallacia plerumque; putatque Pythiz ex passione suboriri: Sed falluntur quoniam vere Dæmon in ea loquebatur. Nec quidem homo queat frenare natura corpore no irretitam craf-10, qualis est Diabolica; nisi virtute Dei, aut illecebris, & renerentia: Quod quidem iniquitas maxima contra Deum est. Damon tamen potest sibi cultum vsurpare, sicut nos possumus Deum blasphemare: Et multi homines Dij haberi voluetunt; eum scelerati estent. Sed Deus haiusmodi permissionibus viitur ad arcana mitifica, alibi dicenda. Flatum colophonij antri diuinos fecisse homines, impossibile est absque Deo. Sed inde aliquam contraxisse qualitatem, qua attemuatur & purgetur spiritus, redditurque ideneus ad prophetiam nathralem, fiert potuit, ve dictum ett. Efficient alij, ne homo possit concumbere fi tantu credat; non enim potell facere quod non credit posse facere. Eademq; imaginatio soluitur afrepta sidueia super affectum. Porta foluit pudendo canis vel lupi inxta magiam tiantem.

Sed semina impediti carmine nequit. Tantus enim affectus qui vuluam obseret non invenitur, sicut qui veretrum demittit: Nam spiritus timens abscedendo relinquit labascens; quod in muliere saccere non potost quin remaneat foramen, quo pati, non agere est apta Actiones autem affectu prohibentur non passiones. Porro quidam accincti nimia concupiscentia ad veneris actus, nulla pracedente

magia, vices amittunt, labescente veretro : eo quod spiritus vitro recedit intro, præsentiens in tanta auiditate totum se posse exhalare ac mori: Aut in confluxu impetuolo suffocatur: aut reuerentia amasia iplum timidum reddit. Timor autem fuga naturalis est à proprio malo, aut ab agendo malo in alterum. De veneficio contra fruges didum est superius. Tandem putamus stolidos esse, qui arbitrantur vi sonorum ex cælo, potuisse Orpheum saxa & plantas allicere mouereque. Non enim vis modica soni potest in maxima pondera lapidum & plantarum : neque tantus in his sensus est, qui motum arripere possit tantum. Ergo Dæmones & Angeliista factitare tantum valent, quibus Magi vti solent. De quo in Metaph.

CAPVT XIX.

Magia ad Generationem.

D nobilitandam generationem Magia observari posset mirifica; cum iam notum fit adeò affectum generantium valere, quod in regenita ipsum exprimunt. Hac magia. vsus est olim Patriarcha Iacob; qui dum vellet oues pas rerefætus albos, apponebat canalibus, in quibus adaquabantur, res virgasque albas. Quo in tempore recreata ab astu mouebantur ad Venerem, & celebrato coitu, concipiebat albos, pariebantque fœtus: cum vero vellet nigros, virgas apponebat nigras, cum varios varias, vbi fapientiam mirere viri. Tunc enim oues potabant lumma auiditate aquam; in Melopotamia enim & Syria ingens calor elt, aquæ vero paucæ & puteales: eæque in auiditate inspectantes virgas, quæ erant in aqua, hauriebant oculis, & quasi bibebant imagines virgarum amatarum in amore aquarum, quas in virgis vel ex virgis decurrentes hauriebant; sic & nos cum quid desideratum ab homine quopiam accipimus, retinemus magis illius hominis imaginem in mente quam aliis cernentes vicibus. Quapropter hilariter expletæ contentæque aquis suscipiebant semen eodem in tempore, ea affectum imagine, in vtroque parente, masculo & fæmina. Spiritus vero seminalis eodem affectu & idem operabatur in fabrica corporis & confimiliter exprimebat. Ens enim omne operatur sicuti affedum est; res calida calefacit, frigida frigefacit, iratus iram operatur, timidus in timore, amans amore effectum quilque suum: & in eo effundit: seipsum sicuti ipse tunc est; cum agere sit effundere naturam similitudinemque propriam, sieuti calefacere est facere aliud calidum; si-

Oo iii

cuti est ipsum calidum calesaciens. Scribere vero est facere & signisicare id, quod scribentis in mête est, & facere scamnum, est exprimere in signo ideam & similirudinem scamni quam in mente habet artifex. Hinc Arist. ineptias admirari satis nemo queat, qui fabricam sotus & animationem motioni insensatæ & quasi non Enti committit, cum vis bene actiua beneque imaginans requiratur, quæ possit in fœtu imaginem exprimere appetentis genitoris vel genitricis.

Regina quædam telt. Auicen. in actu Venereo conspiciens imaginem Æthyopis genuit nigrum instar Æthyopis, fætum. Paracelsus.a. tantam putat effe imaginatiuam matris vt generare valeat animal irrationale, yt canem, & monttra, quoniam fictio prolis est ab idea matris, & propterea multæ mulieres genuere belluas. Quod non sufficit, nisi & dispositiones sint in semine, & seminatione, & nutritione dum est in vtero per easdem ideationes. Alber addit costellationem, quod indicat ideationes ab intelligentia non errante res secundas formare & architectari. Vnde super templum Carthusianorum Roma, vbi erant therma nascuntur planta omnis generis, & colubri & herinacij sponte absque genitoribus. Iamque moris est principum, picturas equorum & canum generosorum apponere equabus & canibus cum Venerem exercent, vt confimiles generent. Sed miror eorundem bestialitatem qui bestialis generationis curam tantam gerunt, humanam vero negligunt. Propterea quidem in Repub. consulendum esset, ne secundum dotem matrimonia copulentur, sed secundum virtutem, veluti Ocellus Pythagoricus animaduertit; vtque strenui viri strenuis mulieribus coniungantur; & statuas imaginesque virotum clariffimorum literis & armis & probitate, inspectent, corumque amore afficiantur; & tempus observent quando stella benigna funt in horolcopo, in lummo cælo, & planetæ felicialpectu mutuo, & ad fixas, primæ magnitudinis præsertim, fruuntur in suis dignitatibus; multum enim possunt conferent que ad prolis nobilitatem. Item omnes vtantur coitu deficientibus menstruis, quando mundatus est vterus, & femen non inficit vitiato excremento. Item polt mediam noctem cum iam digeltio perfecta elt: tunc enim auctum elt semen, plenumque spiritu, & eius emissio genitori non officit interpellando nutritionem & spiritum imminuendo & ab opere impediendo. Recte consultum est ne sacerdotes generarent. Qui enim contemplationi diuinorum & scientiarum nauant operam, viribus flaccescunt & paucos attenuatolque habent spiritus; & in coitu non ex capite de-Huuntin vterum, quoniam pauci funt, cogitationeque continua irretiti, led ex testiculis; Ac homines proinde crassos, corpulentia ingemoque procreant, quales Socrates genuit, & Cicero & Samuel & & Heli & Dauid & Telefius. At viri minus Minerua imminuti, aliud non cogitant, sed totum spiritum ac semen in cunnum iaculantur;

2.

qui robustior est sapientiorque eo quod ex capite defluit, quam sapientum semen extesticulis. His tamen rarus conueniret coitus cum mulieribus viuacioribus, strenuis & succi plenis & pinguedinis ; quæ semen & spiritum eorum optimum licet exilem exciperent, viuificarent, multiplicarentque. Viriacuto præditi ingenio natos generant animo leues, acutos, furiososque. Viri vero graues, sapientesque generant crassos, stupidosque vt dictum est. Quapropter acutis conuenit coniungere mulieres corpulentas, frigidiusculas, corpore & animo blandas, temperatasque. Sic enim semina mirifice coalescunt materno semine alente paternum bunde ; simulatque temperante. Hanc Deus ob causam inter alias, solet in septentrionem Australes ad bellum mittere, & septentrionales in Austrum, vt scilicet semina inserantur. Crassities enim, mollities, succulentia & blandus calor Longobardorum, Gothorum, Hunnorum, temperauerunt tenuitatem, paruitatem, siccitatem, & caliditatem Italorum, Hispanorum, Pannoniorum & Dalmatarum & Asiaticorum; sicuti Italorum sanguis nobilitauit Gallos, Germanos, Anglos & Barbaras nationes civiles sua mistione fecit, & ipse simul augmentum accepit. Sic quidem proles melior pulchriorque nascitur, sicut castaneæ insertæ, nobiliores sunt ordinariis non insertis, grandiores, pulchriores & vigentiores. Omnibus quidem hominibus inest anima à Deo immissa. Sed alij ita rudes sunt, quod bestiæ apparent, alij vero ita sapientes quod Dij; ergo id procedit ex temperamento spiritus, vt in 2. lib. dictum est; ac comprobatur, mentem agere patique cum illo, & non per se; cum non sit abstracta, sed forma illius, totiusque compositi. Quam ob causam in furiosis, rabidisque haudquaquam spiritui veritatem ostendere & ipsius fallaciam potest, sed rapitur imaginatione, qua per illum in illo afficitur. Temperies spiritus oritur ex seminibus maris fæminæque copulatis, & ex affectibus, quos spiritus cum semine effusus secum fert. Idcirco spurij geniti in fugacitate, suspicione, & amore plerumque, libidinosi sunt, acres, suspiciosi, vigiles. Geniti vero in mollitie. molles; in ira iracundi, in infirmitate infirmi; Potest nihilominus femen probius affectum perficere alterum, probitateque afficere. At cum repugnantia sunt, gemellos faciunt, aut duplici animo. Verum & stellæ valent multum; ipsarum enim calor tunc disponit & postea comparatur iuxta propriam virtutem, ac recipientis dispositionem. Itaque monstra, & semibestia, & multigena figura nati homines visuntur, ex repugnantia seminum, vel defectu & abundantia; & quia stellæ calorem illi bestiæ, cuius simulacrum gerunt, similem administrant. Mas nascitur ex nimio calore quamuis matri interdum similis: fæmina autem ex modico calore in genitalibus, foras propellere eas non valente: Sicut in Philosophia naturali scripsimus. Fæminas quoque vidimus factas mares, ex libidinosa confricatione. De quo alibi.

Similis est matti fœtus, si illius præualet & spiritus & affectio; similis patri, si huius præualet robur & imaginatio: Consanguineis vero, si de eis cogitarint, aut neutrum superauerit : Extraneis vero diffantibusque gentibus, quando ea ratione temperantur, qua in gente extra. nea. Hoc autem accidit ex varia generantium dispositione, à variis cibis, affectibus, locis, temporibus, & stellis. Qui etiam argumentari nouit, plantarum & brutorum prolem qualiter sibi placet, progigni efficiet & magnificabit vel deprimet, genus humanum his artibus. Mulier quippiam appetens si nimio flagrauerit appetitu, quoniam fœtus secum res vna est, eodem afficitur appetitu; & cum tenellus adhuc fuerit exprimit iplum in opificio; & (aiunt)illa in parte, quam fibi auida mulier tangit. Quod possibile arbitror; spiritus enim partium afficitur appetitu spiritus totius & quando pars tangitur, putat le tangi à re illa quam appetit. Hoc in veretto patet; quod per se ipsum erigitur tanquam proprium habeat sensum, sitque alterum animal, repugnatque obedientiæ totius; & cum tangitur, videtur sibi tangià re imaginatione appetituque concepta, operaturque non lecus ac cum illa. I gitur fætus membrum respondens per similitudinem membro matris attacto, afficitur illo tactu; imaginaturque rem adelle delideratam prorlus proindeque exprimit. Quod in timoribus peculiaribus Iecoris & lienis ostendimus, & in titillatione lienis, qua ad rilum agit nolentes dilatando spiritum, ibi semipatentem; sicut in physicis docuimus. Spiritus autem færus dignoscere per oculos & aures fallacias non confueuit, sed imaginem apprehendit tanquam ve-12m. Quod & nobis dormientibus accidit, cum putamus subagitare reuera mulierem, nec contrarium credimus, cum spiritus non sit in oculis, vbi possit seipsum corrigere. Quas ob res qui pragnantis animo mulieris auiditatem rei magnæ vel paruæ ingenerare ingentem nouit, potelt efficere vt nascatur partus figuratus, coloratus, & affe-Etus illa re; ergo fi concupiscat virturem, nobilitatem, sapientiam, communicat seminaliter fœtui hæc ipsa. Itaque spiritus fœtus iuxta eundem affectum operatur, fabricatur, crescit, multiplicatur, ficut dicebamus de rabidis conueras in canem; quoad spiritum, & actiones; remanente duntaxat figura ac mente humana, quæ tamen pene amit tit cognitionem sui, quod mens sit humana, propter vnionem rabidi spiritus in caninum acti. Hanc affectionem studiumque secum fert natus, euaditque talis, qualem procurauit magus. Ergo conceptio, plusquam nativitas potest in fœtu: licer variari quear ex nutrimento & accidentibus, in quibus oportet adhuc magum esse sollicirum vsque ad natiuitatem. Quam, quia perfecti est hominis, & certior, & velut principium, vnde vita sequitur, Astrologus considerat; sed meliora præstaret, si conceptionem pernosset.

Possunt quoque ex lacte temperies, moresque mutari intenello

fætu,

fætu, & generola nutrix generolos reddit; ignana ignauos, vt Cryfippus dicebat, & causas diximus. Idem observate posset magus in generando doctrinam in discipulo vna cum desiderij vehementia. Atque mutare illius temperiem aquis destillatis, purgationibus, oleis, aëre, cibo, potuque, conuenientibus spiritui puro, lucido, nobili. Sed religio longe magis immutat remouendo affectus fordidos, viles, vanosque, imprimendoque cupiditatem renim divinarum calestium & præstantissimarum. Hoc autem fiet natura disponente, & gratia diuina perficiente. Fides sane nihil hæsitans pura & viua fundamentum est altissimi ædificij vsque ad Deum grandescentis. Hanc concedat nobis iple Deus. Veh miseris, qui vilibus semper in rebus fidem locamus; idcirco etiam lemper vilelcimus. Ecce quomodo ipla naturalis Magia nostram nobis detegit stultitiam. Potest & magus, veluti plantas vbi libet oriri facit, facere, vt nascantur animalia: At illa modo, quæ ex putredine fiunt, vt mures, pediculi, mulcæ, anguillæ, vermes, non autem Elephanti, equi, homines. Dicitur Architas columbam fabricasse, quæ cum aliis volabat: & in Germania artisicialis Aquila itidem visa est sub Ferdinando Casare. Sed opificium fuit ex attractionibus confictum, sicuti recentia horologia, vt dum rotæ filis circumdatæ voluuntur, eleuent, deprimantque alas. Haud equidem credam spiritum & carnes in eis fuisse Statua Dædali quoque ponderibus & rotis & argento viuo mouebatur. Dicitur etiam Albertus caput humanum confecisse quod loquebatur, sed fabula est. Animal enim tam perfectum non nisi in vtero fabricari potest. Nouem enim menses requiruntur ad absolutionem eins. Sol autem vires suas detinere loco in vno non petest. Tellus enim in apposito vinceret cælum; nec hie calor concinnari posset vt in vtero : Sicut secare non possumus stuppa & aqua sed ferro. Necabarte calor talis & semen affectum idea equina vel humana concinnari posset. Deus igitur perfectis generationem ab invicem præbuit: Imperfectis vtramque. Nam paruo negotio absoluentur. Auicenn. contendit omnia absque lemine animalia posse oriri, sed iple hoc non fecit, nec Epicurus, nec Diodorus Siculus, alique, allegantes quod ex Nili inundatione, humefacta Ægyptiaca tellure animalia ingentia nascuntur. Ponunt & syluestres homines sponte generari & accolas noui orbis, quos ignoramus vnde & quando eo transierunt. Equidem contendere in hoc pigresco. Posset forte natura eas concinnare vires quibusdam in locis, que opificium perfecti animalis fabricent; Potelt & Deus formoso mox opificio infundere mentem, sicut in vtero consueuit. At historiam certam non habemus, nifi de Adamo. Et quidem impossibile arbitror affertum Auicen. Incolæ noui orbis ex nostro transierunt hemisphærio: Et Plato scribit in Atlantico historiam antiquissimam, tuille quondam in Oceano Atlanticam insulam, que verumque co-

pulabat hemisphærium, quæ in diluuio submersa est. Itaque antiquis. fimis in temporibus sub Noë transfretarunt & memoria perdita est: Sicut apud nos Origines multæ ignorantur. Itidem ex Islandia, qua est vitima forte Thule ad Estotilantem, breuis est nauigatio, & ex China in Iapone, & ex Iapone in Quiuiram breuior, vt transfretare potuerint, & quidem in lucatham circumcifi more Hebræorum inuenti sunt plurimi incola: ritusque multi nostris persimiles. At similes homines sunt & similia possunt inventare. Hæc ars efficiendi perfecta animalia adhuc visa non est. Nam perdurasset inter homines. In statuis enim damones loquebantur. Necinhoc dubitare licet: Metallum namque nequit spiritu humano animari; Excipere distillatorio spiritus animalium intra occisorum possibile non est, nimia tenuitate refugiente; nec refundere sicut magnetis spiritum, quoniam hic est liquor. Sponte nasci ingentia animalia duplici forma decorata, arduum est creditu. Satyri homines sunt syluestres à nostris aberrantes. Nam capti ciuilitatem didicere, & literas, & genuerunt homines. Inter Scotiam & An. gliam non desunt, & in Scrifinia & Scandinauia : Et Plinius genera multa narrat hominum syluestrium. Qui ergo contempla. tioni & opificio operam sedulam nauabit, plura quam dicere queam, inueniet & faciet in laudem Authoris rerum; rite considerans symbola cali & terra & maris. Ars volandi possibilis mihi videtur, cum qui super sunem ambulant, quasi volant; si quis ergo cibis apris & abstinentia agilitatem funambulorum fibi comparabit, ac alas similes gruis alis parabit, ac bene imitari intelliget, vt brachia fint alata & crura & coxendices pennatz, poterit forte volare, non sicut natare, sed difficilius, & de cinitate in ciuitatem ibit, & de Insula in Insulamadiacentem volatu vno. cogitet cui datur. Proculdubio volauit Dadalus, & in Calabria quidam per quingentos passus, sed super nucem descendens, cruris fracturam passus, artem dimisit: Hæc vna ars mundo deest. Ego autem hicartes non manifesto, sed rerum modo fensum, in quo Magia fundatur.

maliconnolar description and the land

eastain Continues Transport Francis Continues to the Continue of the Continues of the Conti

distribution and a concentrate view or a large and and

Appendix ad cap. 19. in quarto libro!

D scunt, Rasim & Albertum homunculos arte generasse. Paracel-sus hoc Arcanum arcanorum in suo 1. lib. de rerum natura seà Deo accepisse gloriatur. Cum enim docuisset putrefactionem esse finem transmutationum, & initium generationis ex calido & humido. Et res omnes putrefactione etiam attritas polle instaurari. Si enim reducantur in puluerem, & deinde claudantur in figillata cucurbita, & putrificetur, putrefactione summa ventris equini in phlegma mucilaginosii (quod calore perpetuo proportionato solet fieri materia viua; vt patet in ouis gallinæ, à Gallinæ, vel cuiusuis alterius rei calorefotis) profecto in sua testa clausum iterum instauratur in auem, vel colubrum, ex quo ortum-habet. Et sic possunt aues & res omnes occidi, & instaurari, Tandem de homine inquit, quod si sperma viri in cucurbita sigillata putrefiat summa putrefactione ventris equini per 40.dies, aut tandiu, donec incipiat viuere, & moueri, ac agitari. Quod facile (c videri potest. Post hoc tempus aliquo modo persimile homini erit;attamen pellucidum & sine corpore. Si iam posthac quotidie arcano sanguinis humani caute & prudenter nutriatur & pascatur; & per 40. septimanas in perperuo & aquabili calore ventris equini conseruetur, fiet inde verus infans habens membra, quæ geniti ex muliere; fed erit longe minor. Mox educandus diligenter, donec adolescat, sapere & intelligere incipiat. Et hoc arcanum notum est Nymphis syluestri- ce bus & Gigantibus, qui inde exorti funt. Et enim funt homines magni & miraculofi, qui victores, & arcanorum scientes lunt; quoniam arte nati sunt. Idcircò in eis Ars præualet. Etenim connascitur. Et ideò ce omnes ab eis discunt, & ipsi non abaliis; & vocantur syluestrium & Nympharum liberi ob id, quod virtute sua, non hominibus, sed spiritibus sunt similes. Hæ ille. Respondeo, quod experientia me non docuit, adhucignoro. Assentior quod ex putrefactis fiunt omnia, sed assistente virtute exteriori. Non enim insensata Philosophorum Elementa, neque nostra sensata, que sui modo multiplicationem curant, animalia & plantas facere norunt absque Artifice; sicut nec clauem malleus, ignis, & incus, & lima, absque Fabro. Item facile creditu est, quod ex sui corruptione fiant eiusdem rei generationes. Nam Raphani minutiæ in Raphanos fatæ conuertuntur. Igitur ex ferpentibus, aut auibus puluerizatis, aut maceratis, & in phlegma redactis iterum spiritu vitæ educto, fieri plantas & serpentes non eosdem numero non inficiabimur, sed quoniam nec ex bobus boues, sed Apes, nec ex leonibus putrescentibus leunculos, sed vermes fieri videmus; nec ex hominibus nisi vermes & colubros, profecto dubitandum est valde de

ista hominis generatione, & non ex muliere. Nam etsi vuluz consi. mile vas adornant, in quo fiat putrefactio propriotum absque mistura alienorum, quæ fit in putrefactis extra vala, cœli, & terræ, & aëris. & aquæ iniuriam patientibus: & semen humanum etiam adducat Pa. racellus; alij verò hominem in frusta resectum, positumque in vase putrefactorio, quod de le curasse fieri fabulantur Marchionem Villenz; nihilominus tantum opificium committere vasculo artificiato, & spiritibus ex putredine genitis non audeo. Spiritus enim muliebris quafi incubans incessanter semini subministrat vitalem vim, & sui ideam, & multo tempore: quæ præstare spiritus ille in vasis, non viuificatus à fæmina tanto tempore non potelt; ficuti in his que modico tempore frunt, accidit. At reuera in occisis ordo rerum videtur obstare, non paciens regressum à prinatione ad habitum. In spermate, vbi vis seminalis & spiritus seminalis inest, obstat imbecillitas à non vinifico vale, qualis est vulua, non aucta actiue, & idealiter, vti oportebat. Negare tamen non audeo; vbi enim est quid simile vuluz, & intelligentia, si fiat humanum corpus, Deus non negat infundere mentem. Si Deus non reuelat, ego taceo, fabula de recreato Iasonis patre apud Ouid.vana est. Non enim instauratio sanguinis & spiritus, nisi & solidum instauretur, & coniunctim, przcipue autem iecur, tencere potest animal ex quo spiritus & sanguis exhausti sint. Vide Med. lib. 2. Sed quod addit Paracelsus, ex artificiosis natos este Gigantas & Nymphas; falsum est. Nam primi absque arte humana orti esse debent. Illos verò artem ad hominum generationem, & non naturam adhibuisse incertum fallumque videtur: Nifi intelligentia executrices promidentia Dei hac arte in Regione aliqua viz fuerint; vr Deus in formatione Adz. Quod est incertum. Præterea fallum reputo, quod arte geniti fint prudentiores, quam natura geniti, & Doctores istorum. Sapientior enim Natura est suprà Artem. Imò hæc est discipula eius. Nec discipula plus dare potest virtutis. lemen enim est decisio omnium causarum proximatum ad faciendum aliud numero Ens sub intelligentia ductu. Ars autem super hoc nescio quid dabit. Vnde S. Thomas negat posse ab arte fieri aurum melius naturali. Afferit Ægydius; quoniam Ars perficit Naturam. Sed fallitur : perficit enim quod natura non bene adhue elaboratum fecit : vel Naturam iuuat ad Opus suum ; sicut agricola ad fruges & flores, & Medicus ad sanitatem ipsam iuuat. Non tamen potest dare alas & volatum homini, quales dat Natura auibus, licet in triremibus imitetur Argus; & in Alis ex parte Dædalus.

the licential the conformation of the videous for the said and

systems of couplest, profice dichits seems of valdeds

CAPVT XX.

Necessariam mago optimo Astrologiam esse, & de eius virtute, veritate, & vsu.

Ominum nemo ita stupidus est, qui non animaduertat, generationem, corruptionem, alterationes, anni tempora, aëris mutationes & maris & terra, & animalium & plantarum germinationes, augmenta, decrementaque à duobus effici luminaribus & stellis; Quoniam verò quicun que apud nos fiunt, ab his temporibus & mutationibus efficiuntur, omnisque effectus, ab alteratione, generatione, & corruptione confertur, proculdubio affirmandum est, Deum ordines & leges rerum, quacunque fiunt in substantia corporea, locasse in stellis. Quapropter in Sap-8. inter sapientiæ diuinæ filias, id est scientias numeratur Astrologia. qua intelligimus figna & monstra antequam hant & euentus temporum & fæculorum; Ergo & totius mundi. Porrò D. Gregor. colligit propinqua este figna interitus mundià Christo promissa, in sole, Luna & Stellis, ex aëris immutatione ingenti suo tempore facta, quando anomalia erat in maxima velocitate, & sol velocissimè deorsum descendit gradus plurimos iuxta Albategnij observationes, qui paulo post Philosophatus est; factz que sunt alterationes mirificæ in natura & Politica. Ergo mutationes quas causis inferioribus attribuimus habent adhuc causas potiores in calo, quibus primo adscribantur & deinde cateris: Et concurlui totius mundi & consensui vniuersali. Vere homo & Angelus liberam habent voluntatem, non tamen efficere posunt quod volunt. Quando enim pluit, necesse est pluere, & quando feruet, feruere; & quando detineris in carcere exolo, manere; libera est voluntas, sed no actus exteriores. Quin D. Tho.acute 3. Cont. Gen.ait: Astrologos plerumque vera prædicere, quoniam homines plerumque viuunt secundum sensum alteratum ab astris, & non secundum mentem rationalem superiorem astris, & quidé patet posse hominé occidere hominé letitia afficere, rabie, ebrietate, somno adplicando, res corpus & spiritu ad eiusmodi passiones mouentes. Ergo res naturales atque stelle hoc efficient manente libero arbitrio; cum inuenias hominem quadraginta horis tormentorum fæuifsimorum cogi non posse, iudici aperire quod poscit; si tanta vis voluntatem vincere non potest, multo minus poterunt sidera suaviter

Pp iii

mouentia; sed quidem plurimos videas, qui voluptatibus vinci ma? gis quam doloribus foleant, stellæ autem suauiter agunt, modo quo. dam naturali, imperceptibili. Videmus plantas crescere, nec quomo. do & quando intelligimus. Equidem Aftrologorum inimicissimus fui, & contra ipsos in adolescentia scripsi, sed ex infortuniis didici meis multas ab illis veritates aperiri, magnam quoque inter cos igno. rantiam versari, cum ob magnitudinem & distantiam scientiæ huius: cum quia ineptus quilibet Altrologus divinus esse cupit. Hinc scientia vituperiis conspergitur. Sancti patres vno ore laudant Magos, qui Christum in stellis cognouerunt. Expectabatur enim tunc tem. poris mundi Monarcha, teste Cicer. & Plat. At. S. August. qui yt parum Astrologus negauit Antipodas, putat non este, post mirificum magorum illorum studium & experientiam ab eo & cunctis laudatisfrmam, huic scientiz operam dandam puto, quoniam damon ingeri potest cum eis, qui superstiones pro Astrologia venditant. Sed qui. dem non potest dæmon efficere, vel vnam stellarum mutare situm & ordinem sibi naturalem, vel cometas non oriri, nec Cancri signum fieri Capricorni, Nec scientiam inuenio Damoni isthac minus subiectam. Medicina res tractat, in quibus Dæmon valet multum, nec tamen relinquenda. S. Isiodorus & Hieron. laudant hoc studium, longe magis Albertus Magnus; similiter D. Thom. ibid. & in opusc. & in 2. de generat. & corrupt. & S. Brigittæ reuelatum fuit, quod fi homines cursus siderum bene intelligerent, ac Dei iudicia, nihil casu euenire putarent. At quidem Esaïas Astrologorum irridet prognostica, sicut Iob consilia Politicorum: Non tamen prudentia est abiicienda, ergo nec Astrologia, quando opponuntur, abiiciendæ sunt, quoniam non filiz & scientiz sed sophistica mancipia erunt. Et propterea Pontifex Astrologica iudicia vetatin eo sensu, quo vetantur ab Ilaia, quado scilicet opponitur divinæ prudentiæ, non quando supponitur. In naturalibus valet Altra per se vt causa vniuersales, & signa: in supernaturalibus nisi vt signa eleuata à Deo, vt stella Christi, & cometas in morte sanctorum. In moralibus vt causa per accidens: terant n. sensum cui ratio consentiens seruit vel vtitur Astris : dissentiens vincit Astra: magis a. si auxilio Dei agitur. Prognostica ergo de moralibus, & de morte principu, quonia funt incerta & periculosa valde rationabiliter vetat Sixt. V. Non n. vetat confecturam, qua S. Tho. concedit, sed prognosticu etia connaturale, quod nullus sapies rite concederet. Que mala ex prognosi Rome accidere nemo ignorat; Non equidem credo Astrologia ab hominibus inuentam este. In mille enim feculis non potuifient homines tot imagines in colo delignare que symbolo & virtute responderent rebus terrestribus & marinis, & figna Planetis distribuere, iuxta qualitates suas, & triangulos proprios assignare, & terminos in gradibus 360. & exaltationes. Io-

fephus & omnis Antiquitas Hebræorum putant reuelatam fuisse Noeà Deo, qui figna propalauerit pluniarum diluniorum, incendiorum, quando mox arcam fieri iuffit cotra diluvium. Idem ait Philon & ab Habram ad Ægyptios delatam fuisse. Moyses quoque sapiensiffimus hac in scientia videtur, si quis legem & cæremonias suas rire intelligat; & Prisci Patriarchæ hac scientia vitam producebant eorundem testimonio. Plato quoque in Epinomide arbitratur non potuisse absque præeunte Numine hanc scientiam inueniri, putatque reuelatam fuisse. Nec ego satis eius principia defendi puto, nisi reuelatione teneantur. Sed de his in Metaph. Igitur veram elle suppono, sed physico intellectu, affirmo stellas esse causas ac signa directe rerum naturalium inferioris mudi; indirecte verò actionum liberarum: rerum vero diuinarum tantummodo figna. Maximum opus hominis est, leges hominibus ferre; Sub arietis triangulo signatur Monarchiæ ingentes, leges iusta, sapientes divinorum, pietas dispositive. Naturalia enim sunt dispositiones ad moralia bona cali, & Europai, in nostro hemisphærio; in altero verò sub libræ triangulo ista fiunt. Sub triangulo Tauri labascunt, & partim fiunt Resp. & leges variabiles & doctrina. Libido regnat & mutationes multa, & bona terra & Babylonii cum parte Asiz meridionali, in nostro hemispherio in altero vero appositi parallelo, & sub Triangulo Scorpii: Sub Geminorum triangulo regna sacetdotalia, Resp. multæ, principatus congeminati, caremonia, superstitio, mercatura, artes mechanica, res aeris, Asia Septentrionalis & oppositi illi occidentales: Sed in altero hemispherio hæc sub sagittarii Trigono fiunt. Sub Cancro hæreses, leges armis defensæ, impietas, casus eorum, quæ facta sunt in primo; itinera & Inventiones regionum multa, imperium mulierum luxuria dira; inuentiones in aqua: Tyrannides, Africani. At in altero hemilpherio sub Capricorno ista hunt. Coniunctiones magna in quolibet Trigono perseuerant annis fere ducentis, & possunt in subditis; mox transeunt ad subsequens, & absoluitur omnium circulus in 800; & tuncin rebus dira mutatio. Vnde D. Thom. in lib. de Regim. principum ad moralia ac leges valere Astra dispositiue dixit. Et laudat Macrobium qui dixit Iudeos saturninos in lege & moribus. Saturnus, Iupiter, & Mars res longæ durationis efficient, & tarditate; Luna & Mercurius breuissimæ, alii mediocris. In duodecim signa obliquitas solis & Plantarum partitur, quoniam toties sol Lunz con. jungitur in solari obliquitare, ex qua fit annus. Cuilibet figno dantur 30. gradus; quoniam trigesimo quoque die reconiunguntur. Eorum conjunctiones & oppositiones varietatem ordinariam rerum faciunt, & varietatis varietatem ex fitu ad fixas & cardines, & alios planetas. Sed quæ fiunt ante ingressum solis in puncta cardinalia in quatuor Arietis, Cancri, libra, capricorni, plus valent tribus quibusq; mensi-

bus : Cæteræ sequuntur ipsarum regulam. Planetæ, habent domum. trigonum, exaltationem, & Terminum, quoniam experientis docuit, plus in hoc quam in illo ligno hunc Planetam operari & valere. Similiter plus in quibusdam partibus eiuldem signi & aliorum, vel plus immorari, ex quo cognoscitur locus Apogei validus: cuius mutatio de figno in fignum Planetz vim transfert, & aliis proinde rebus, nationibulque fauet: magis autem indicat efficit que transpolitio, aquinoctiorum, folftitiorum, excentricitatum & obliquitatis muta. tio. Quorum varietas alias tardior, alias velocior ht. Resintarditate genitæ, diuturniores sunt. Descensus solis transfert virtutes de Oriente & meridie in occidentem & septentrionem, Obliquitas milcet septentrionales australibus, quando stringitur; Econtra si ampliatur. Translatio magnarum fixarum de signo stellato, in signum non stellatum, in spatio vniuersali imaginatum, & ex cardinibūs co-Intellectum, transferunt Principales hominum poteltates & nationum sedes. Planeta in angulo maxime potest; in succedentibus minus, in cadentibus vilescit, & ad male agendum valet. Quoniam in 12. domicilia partitur politura cæli: quando igitur fit Coniunctio aut oppositio Eclyptyca, siue alius aspectus, siue Cometa, effectus maior erit in prouincia & ciuitate cui perpendiculariter elt, præfertim li non repugnat origo & Trigonus, & apheta originis; consequenter przualet magis in angulo Orientali, & postremo in occidentali. Angulus Nadir non tantopere valet, nifi in occultis & fundamentis. & in Orientali quadrante indicat iuuenes & principia rerum & qua promouentur: in medio cæli viros, media Principes, templa & queque clarissima afficit. In oceidente vero fines, senes, inimicos, ablentiam, prout magis minusue propinquant, & planete angulares & ligna, & huæ maiores confignificant, & determinant; & interregnantes magis & figna fixa res stabiles, communia populares & duplices animo, vel re. Aquinoctialia & folftitialia, facra, doctrinas, leges, & primordia tangunt, quibus adde Configurationem & situm & vim, quam in anni circulo habent: Eandem enim per analogiam in rebus confimilibus seruant. Nascenti cuilibet homini vel ciuitati, velatti vel rei, vitæ dator tribuitur plerumque sol & Luna, si super terram & in angulo & dignitate, vel in tribus domibus sublimioribus fuerint aut planeta interregnans in angulis potens in locis luminarium & Synodorum aut oppositionis præcedentis & in loco fortunæ. Aut ipsafortunæ pars, quæ est horoscopus Lunæ, aut ipse horo-Icopus & Zenith. Porro cum apheta beneficis fouetur stellis, bene succedunt negotia & salus illi cuius est apheta; quando na ficis male. Quilibet Planeta propriis pollet conditionibus & bona malaque inducit per se, quæ ipse potest; Aliis mistus mista. cum ergo tuus przualet aphæta, res tuz pertinentes ad illiusmodi aphetam & nego-

224

tla, & salus bene se habent, & tunc oportet operari, vt ex voto succedat actio. Nec enim sub cane vites plantamus, quoniam celum earu plantationi obest, aliarum vero rerum minime : quod manifesta tépora rebus manifestis efficient idem occulta occultis. Non enim annus modo folaris extat, sed omniu Plantaru similiter, & synodi, & teri aspectus. Agnoscere autem virtuté aphete ex positione quam ad sole habet & ad mudiangulos & ad proprias dignitates cosueuimus, Virtus illorum ingens est in se, in nobis v. pene insensibilis propter distantiam. Solaris tamen & Lunaris patent vbique; Propter hocordinarie mutationes & res luminaribus copetunt; Aliis vero stellis extraordinaria, quas cum ipsis consortiuntur. Mirifica cum voluptate inueni aphetam meum, cu ad Diametrum aphete propinqui mei peruenisset; vel directione vel transitu inimicitia comportasse. Et tune oportunum arbitror physica iam dicta remedia ad inimicitiam adplicare: Quando v. sextili, aut trigono radio sese aspiciunt; amicitiam per pharmaca & verba procurare: & quidem conferre ad amorem Quando in domib. Aphetarum aut in bono aspectu fiunt Ecclipses & magnæ synodi prodest ad facinora præclara & nouitates. Observanda funt figna fixa, mobilia, communia, masculina, fæminina, qua sic dicuntur ex stabilitate, vel origine, vel mutatione temporum in ipfis, aut ex vi influendi. Quinquaginta in colo stellato sunt imagines animalium aliarumque rerum pluresque notari possunt. Omnes que in terra & in mari fibi similes res habent quibus influunt; & quan do maleficæ in eis stellæ sunt, aut configurantur male influunt, cum beneficz, bene. Et res omnis terrestris ad eas refertur, & quicquid reperitur in terra fiue natura fiue ab arte, reperitur & in mari:ltaque reperias piscem ensem cu ense atramentariu cum atramento & penna, nouaculam; catenam, loricam, stellam, itemepiscopu nostro Episcopo similem prorsus; & hominem, quem à nobis vix secernas. Et sufficit, quod inquam,omnia vbique reperiri. Est ergo in arcanis nature lymbolum minificum ab idea communi aterna. Plinius iple. qui dixit, non tante cum calo nobis societas eft, postmodum admiratur heliotropium couerti cum sole; & lupinos oliuasque motumeius obliquum insequentes; & puleium carduumquo intrante sole in solstitierum puncta florere sub eadem nocte; quibus vruntur Magi. Sed quid diceret de magnete polum inspectante, & de Indica aui, que ad Lunz cursum mutat remutatque; circulariter colores? Etdelapidibus stellariis, qui stellarum imagines habent? Et de aliis que vatias animalium formas referunti Hoc fane: Naturam vniversam sibimet confimilem effe, & in Ideis divinis, que præexistunt in unica Idza verbo Dei, viui, veri & fancti. Habeantne Astrologica Imagines virtutem solummodo à metallis, ex quibus conficiuntur, vt D. Thomz videtur, aut etiam à stellis per symbolum, cum fiant tempore Dominatus earum & in metallo illis fymbolico, equidem non in telligo, quoniam experiri non licuit. Idem de characteribus dico; At forte virtutem habent stellarem exiguam, infensibilem, que ab omni vi superatur, nisi affectione nutriatur, vt dictum elt, ve patet de bacillis ferreis, qui nifi insubero natent non possunt suam posituram ostendere. Quod autem eligere tempus negotiorum & opificiorum volunt, non modo libertati humanæ non nocet, sicut quidam putant, sed actus est sagacitatis liberi arbitrii, teste Alberto Magno. Hoe autem quicunque neget, nauigare nobis suadeat non observata Luna, & ventis, & peribimus naufragio; & seminare & plantare abs. que stellis & tempore, ipsarum motus sobole, & colligemus frustra Sed quidem si his actionibus ita conferunt, de cateris idem restatius dicium. Medicina cogit nedum persuadet criticos observari dies; hi autem à Lunz pendent motu. Nam quartus ideireo criticus est, quod luna peruenit ad fignum succedens & situm contratium illi in quo morbus incepit: Ergo affectum adducit contratium. Ergo vel lanat, quia natiua vis vincit, vel deterius se habet, quia vincitur. Quartus autem indicatiuus est septimi, quoniam tunc petuenit ad aliud Contrarium perfimile primo; fimulatque ad perfectum fuum quadratum totale, aspectum nempe inimicitiæ mediocris, in quo maior expectatur mutatio; que fi in aliis compareat diebus, perniciolum lymptoma reputatur, quoniam fit in ligno fimili eius origini, nec proinde aduerlatut morbo, quod eius fauet exordio. Quin'morbus vigorem assumit, quoniam in suo sextili, aut trigono fit profieuo libi; hine pater error medicorum, qui semper in sexto iudicium malum credunt, nec ita le habet in Experimento noitro; quando luna est velox, (Non enim semper æquali fertur motu) peruenit ad suum quadratum in sexto die, quando vero tardior in octano ideirco vtilem facit symptomaticam mutationem: At in 14.2d oppositionem pertingit inimicitiam totalem, & tunc mutationem affert mirihcam. Idem observabis in sequenti hebdomade in die 18. & 21. semperque incipias numerum lequentis in numero postremo przcedentis in medio septenariorum, non autem in fine, vt congruat numeratio critica aspectibus lunaribus in calo. At in acutis dicimus, vnus duo, tres; & deinde repetimus tres, quatuor quinque seriatim. Queniam in qualibet figni mutatione, que fit tertio quoque die fer ipla Luna mutationem facit, non in crassis rebus parum sentientibus mutationes non vehementes, sed in tenuibus, velocibusque quales sunt acuti morbi ex materia & accensione tenues. In per racutis verd citius. Profecto qui non nouit eius mutationes, stationes, velocitates, tarditates & aspectus ad solem & sidera, impemeus est medicus valde. no lounding

Porto cum febres alizque alterationes tantam calestium obser-

dationem requirant, longe maior existimanda est deberi cateris in rebus tempori subiectis. Idcirco genesis ægroti thema erigere, & horz decubitus, necessarium est mago; namque eadem influentia. que huic nocet, alteri prodest; idem dico in omnibus actionibus. Itidem que amico fauet, fauet & tibi, & animalibus homini familiaribus; que autem obest tibi, amicis quoque tuis obest propter symbolum; idem in cæteris consimilibus observatur rebus: Nam & patiente mari omnes afficiuntur aqua : & cum Saturnus in virgine signo humano producit brucos, obest humanisque animalibus vt equis, bobus, ouibus, & particula nasi seruilis coalita herili, & mortua in morte serui indicavit id superius abunde, & Tarantularum affectio, víque ad ipsarum mortem reuertens. Observare fingulis in mensibus Lunz aspectus necesse est; in annis solis ingressum in cardines vigesimo quoque anno synodum magnam, & cyclum capitis Draconis; in intermedio Periodos Plantarum. In seculistriplicitates ablides, excentricitates, obliquitates, folftitia, æquinoctia, tam solis quam planetarum analogice. Item origines magnarum rerum, vt legis, religionis, Monarchiarum Rerump. incendiorum, diluuiorum, bellorum, & quicquid varietatis addunt ordinario cursui Ecclipses, & cometz. Singulis autem diebus positionem solis ad cateros Planetas, & in qualibet diei quarta cardinali introitum solis ad angulos tui horizontis: Reliquum n. illis conformatur. Sed etiam in quauis hora Caldzi dominatum Planetz observarunt, ei ab prima hora, in qua singuli per circulum dominantur, diebus nomina imposuerunt. Quod adhuc perseuerat etiam in Christianismo. Sed sane successionem admirator qui poris sit cum in eodem tempore hora alia est Roma Hispania & Planeta alius. Potest quoque. Pianata tunc debilis esse, ac praue affectus, quomodo ergo dominabitur? At cum cogito successiones huiusmodi atatibus tribui: quarum Luna habet quatuor primos annos; Mercurius curtit víque ad 14. Venus ad 22. Sol ad 41. Mars ad 56. Iupiter ad 68. Saturn. ad 98. & ab apheticis locis fieri profectiones fignorum annuas, que vim in genituris habent manifestam, ad hanc etiam successionem credendam inducor; at quidem virtutis effe imbecilla, infensibilisque & Planetam qui reperitur inualidus, propria non carere vicificudine, sed noxiam esfe,vt cum sunt in detrimento; & cuilibet horizonti propriam successionem esse, atque infinitas esse multiplicationes consimiliter ad rerum numerum. Hoc aduertendu quoque videtur hodierno tempore, ex quo totius orbis ambitus peragratur & notus est : Posse quemlibet in calo gradum cuilibet terra gradui aptari ad perpendiculum, & intelligi potentiam constellationis, & cometz, & Ecclipsis super subdita provincia & regno, & ciuitate; Nouamque construi Astro. Ptol. ignotam; si mundi genesim certam haberemus mirifice prædicere ex illa possemus. Sed bibliorum translationes varia Hebraorum & Christianor. & 70. interpretum, incertitua dinem faciunt: & anni circulares absque mensibus, & diebus, & ribuit, deceptus ab historico greco: Calisthenes enim Aristiteste. Simplicio 5000. tantum in archiuis inuenisse ex Babylonia scribit: Alu alios numeros habent; vt Plinius, Herodotus, sed falsis innixi relationibus. Nos ergo observabimus horas, aspectus, directiones, progressus peculiares & mundi, & legis, & regiones, & illorum quibus adplicatur magica vis, & transitus pecul. vt perfectam magiam asse quamur & opera.

b

Non minus consideranda sunt metalla, & lapides & plantæ & animalia & signa cælestia illis fauentia & noxia; Itidem quæ provinciæ & leges & mores, quibus planetis & astris & constellationibus inventur aut turbentur. Nosse insuper decet constellationes vniuersales, præpotentiores esse particularibus, & speciales Individualibus. Nam peste, aut nausragio, aut bello essectibus vniuersalibus moritur, qui modicam mortis significationem habet. Idem in euentibus felicibus dices. Itaque; cum fortunatis viuere fortunatum esse solet, aut infortunium certe imminui: Qua in re pericula sacta sunt plurima. Nativitas regni præeminet Regis nativitati signa quæ in australi hemicyelo dominantur, serviunt in Boreali. Vbi regnat Sactas sunt australi hemicyelo dominantur, serviunt in Boreali. Vbi regnat Sactas sunt australi hemicyelo dominantur, serviunt in Boreali.

turnus in Borea, ibi Sol & Luna in austro; Sic de cateris.

Sed de his in proprio commentario fauente Deo. Perfecta actiones omnes per magiam naturalem indigent temporis observatione: Sicut medicina, Agricultura, & Nauigatio comprobant. Vnde Ponther cum vetuillet A ftrologismus in moralibus, & supernaturalibus: commendauit eum in prefatis artibus. Ad mores enim scientias agunt Aftra dispositive tantum, vt ait S. Thom. Deusmotive, Angeli & preceptores luggestine. Ad augendum quidpiam crescente vtere lunæ ad imminuendum & vendendum deficiente, & fingulorum Planetarum potestas & obiectio in tractanda re illis subdita perpendenda funt, exque vna operatione simili ad aliam operationem similem transferturinfluentia similis. Nulli ignotum, satellitium luminarium conferre ad sequelam nobilium; pleiadum vero ad vilium, stellamque solitariam in angulo exercitui adversam, & cadentem cafui rei bonz, vel mala proficere, in angulo verò exaltationi & pretio. Hocautem manifelts fit ratione. Stelle omnes bone sunt toti mundo: Sed partibus aliz bone, aliz malz: Hominibus Venus & Iupiter; Colubris, & feris horridis Saturnus & Mars. Quod prodesse vides rei tibi amica puta tibi quoque vtile esse: At illa in parte aut actione, in qua dissimills. Nec enim similitudo absque dissimilitudine, nec

DE SEMSTERIUNM diffimilitudo absque similitudine reperitur. Stellæ inter se alias han bent magias, quoniam alter afficientur viuldis plarum mutuis viribus. Nobis autem isthæc, quam ab effectibus notamus, conueniens Mensuratur Ierusalem-pede Angeli in Apocalypsi : Nostra autem pedehominis. Entia que apud nos fiunt à calore gignuntur, magis minusve robusto, copioloque & variis operante modis, & cuilibet Entis gradui correspondet caloris gradus demissus ab astro eldem proprio: receptusque intali temperie, talistantusque. Sic signa variant gradus viresque calorum. Apparent quadam frigida, siccaque vi Saturnus : Sed quidem talia funt ad alios comparata calores. Nobis aqua & vinum & herba frigida funt tactui, led calida fibi à calore genita: & corum gradibus is respondet calor calestis qui frigidus adpatet. Quilibet caloris gradus agit in quemlibet, variam ob materiæ affectionem. Ideirce tepens aquaferuorem calidæ aufert mifta, illi, in pluri materia calorem dilatando, imminuendoque robus; oleu extinguit ignem, poros vnde exit obturando. Chichoria refrigerat iecur blando calore suo adaperiendo duritiem, educendo flammam, qua indurabatur. Aqua tepidula crustam adustionis ignea sanat adaperiendo & flammæ exitum parando à duritie irretitæ. Sic-Saturnus refeigerat, Mars vrit, Iupiter & Venus blando humidoque calido fouent, Luna varium influit, fol feruidum, Mercurius acutum insensilem & prout funt tardi motu aut veloces imprimunt tarde aut cito calorem, ex quo omnis est influxus. Sic effectus remanet inde affectus. Sed rerum nostrarum vita motu subdefficientiæ mensuratur, cælestium verò motu reali quoniam plus non. Entis quam entis nostram ingreditur compositionem, vt patuit in nostra Meraphys. Influent & magis à loco superiori quam inferiori, ob rectitudinem, & vapores paucos; & plus ab Angulis ob idem, & plus matutini à sole, quoniam abiplo viuificar tur & non vincuntur, & plus vespertini à Luna, quoniam ad eos vadens dat vires, non tamen vincit quoniam vires non summas obtinet, situs quoque à mundo consideran-

dus est. Sed Scientia hac infinita est; Sed qui Symbola animaduertit, omnia intelligit, licet non omnino.

Elligas, poreless, légiones & una describe. A en continue de la lace de lace de la lace de lace de

invesion of an interest of the dament of the state of the control of the control

De sensu Vniversi.

A Vndus ergo totus est sensus, vita, anima, corpus, statua Dei altissimi, ad ipsius condita gloriam, in Potestate, Sapientia & Amore. Nullam ob rem dolet. Fiunt intra iplum tot mortes ac vitz, sernientes ipsies magnz vitz. Moritur in nobis panis & fit chylus, qui moritur, & fit languis: languis moritur & fit caro, neruus, os, spiritus, lemen; patiturque varias vitas, mortes, dolores, voluptates, nostræ tamen vitæ seruientes; Sic toti mundo res omnes Letitia funt & vtilitas, quoniam res cuncte totius gratia funt;totum autem Dei gratia in gloriam iplius. Intermanent licut vermes in ventre animalis, omnia animalia in mundi ventre, nec putant fentire mundum, ficut vermes ventris nostri, nos sentire minime norunt : nec animam longe diviniorem habere, quam ipli habent : non tamen animantur animalia animatione beatz anima mundi, sed quadlihet propria, vt vermes in nobis, qui rationales non funt; vti Quamuis homo fit vermis in Mundi ventre, aptus tamen natus est adsumere alas Sapientiz. & Amoris pennas, ac fieri Angelicus Ales, vt ex Sericeo vermi Papilio, & pyrausta ad Del lucem víque volicans: quem in se & in Mundo sentit. Homo quippe epilogus est totius mundi, eius cultor & admirator dum Deum nosse velit, cuius gratia factus est. Mundus est statua, imago, Templum vieum, & codex Dei, vbi inscripsit & depinxit res infiniti decoris, geltas in mente lua, & proprios conceptus exprellit, quem viuis ornauit statuis simplicibus in calo, demortuis mistisque in terra. Sed ex omnibus ad Deum attollimur.

Beatus qui legit in libro hoc, & ab eo discit rerum quidditates, non autem proprio confingit arbitratu, aut alieno. Hinc percipit arrem & regimen divinum; ac proinde Deo Dei ope similis sit & spiritus vnus, & cum eo in eius lumine videt res omnes bonas esle; Malumque esse respectiuum ac laruam in partibus agentibus iucundam coram Deo comædiam, & secum gaudet, admiratur, legit, canit infinitum, immortalem Deum, Primam Potentiam, Primam Sapientiam, Primum Amerem vnde omnia sunt, & omnis Entitas, potestas, sapientia & amor derivatur, & est, conservatur & mutatur ad fines communi anima notes, quad creatore discit, & creatoris artem in rebus infitam intelligit, & per illam res omnes ad finem summum ducit mouérque, quousque omnia facta fuerint omnia; & omnibus exprimantur divitiz & formolitates idez ater-

LIBER IV. 229
næ. Qui eas admiratur, cognoscit; Qui cognoscit, operatur, qui
similis amicusque Deo est, particeps vniuersalis sapientiz perpetuo
gloriosæ. Quam obsectare æquum est, vt ad sui agnitionem persectam nos eleuare dignetur, Amen.

INIS.

LIBER IV.

na. Out est admiratur, cognoters; Out cornofeit, operatur, qui finite a hierfei Deo ett; partico es vinuerla listapienus perpetuo clomo r. O am ablecrate manum ett, vi ad fui agnitionem perfectam estam est ciruare denetur, sa en.

